

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

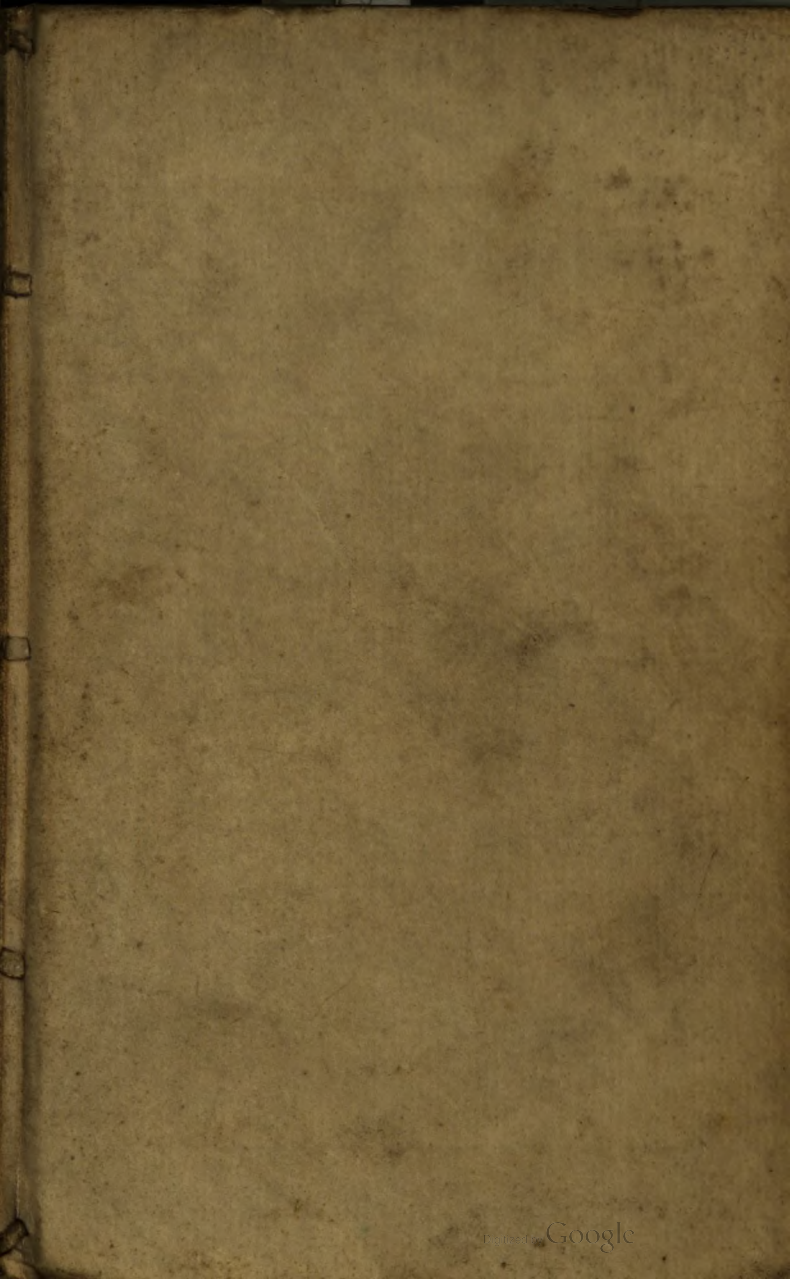
Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

ALF 32

OUDE BOEKHANDEL
R. W. P. DE VRIES
WARMOESSTRAAT 122
AMSTERDAM

Digit

900000225259

545730
NEDERDUYTSCH
SPRAAKKONST,

Waarin de Gronden der
HOLLANDSCHE TAALE

Nauwkeuriglyk opgedólven, en zelfs voor geringe
Verftanden, zo ten aanzien der Spellinge als
Bewoordinge duidelyk aangewezen zyn.

De derde Druk.

Doorgaans veel vermeerderd, en met eene
LYST VAN DE GESLACHTEN der
NAAMWOORDEN,
die onder geene vaste Regelen betrékkelyk zyn;

Nevens eene *Verhandeling* van de
REDENKONSTIGE FIGUUREN
en andere Taalçieraaden, verrykt,

DOOR
Wm. SEWEL,

TE AMSTERDAM,
By de Erven van J. RATELBAND, en Comp.
op de hoek van de Kalverstraat, aan den Dam. 1733.

DEN EDELMOGENDEN

H E E R E

Mr. DANIEL HOOFT,

*Lid van de Zee-Raad, wegens de Stad
Amsterdam, in West-Vriesland en het
Noorder-Quartier, enz. enz. enz.*

M Y N H E E R .

Eest den taalkundigen W.
SE'WEL reden gehad de
vorige Druk van zyne *Ne-
derduytsche Spraakkonst* ,
aan U Edel Mogende Heer Vader, den
groot achtbaaren Heere Mr. GER-
RIT HOOFT , in zyn weledel-
heyts leven Burgermeester en Raad
dezer Stad , enz. op te dragen ; zo
meen ik des te meer verpligt te zyn,
by dezen derden Druk, zyne voetstap-
pente moeten volgen , om deze toe-
eigeninge aan U Edel Moogende , als

* 3

de

OPDRAGT.

de oudste tak van dezen beroemden Stamboom, die reeds meer dan eene Eeuw tot luister dezer Stad heeft gebloeid, over te dragen. De redenen die de Schryver in zyn tydt hier van gaf, zyn zo voldoende, dat ik 'er in deze opdragt niet van kan afwyken. Ze luyden aldus:

„ Ruym honderd en twintig jaaren
„ geleeden spraken de Leden der
„ Kamer in *Liefde bloeiende* de Bur-
„ germeesteren en Raaden onzer
„ wydvermaarde stad Amsterdam,
„ in den Opdragt van hunne *Twee-*
„ *spraak der Nederduytsche Letter-*
„ *konst*, aldus aan:

Is 't niet hooglyk te verwonderen, en een recht beklagelyke zaak, dat alhoewel onze algemeene Duytsche taal een onvermengde, ryke, sierlyke, en verstandelyke spraak is, die zich ook zo
wyd

OPDRAGT.

wyd als eenige taalen des werrelts verspreydt, ende dus in haar bevang veele Ryken, V'orstendommen, en landen bevat, welke dagelyks zeer veele kloeke en hooggeleerde Verstanden uytléveren, dat ze nóg tans zo zwaklyk opgehulpen, en zo weynig met geleerdheyd verrykt en vercierd wordt, tót een jammerlyk hinder en naadeel des vólks: daar in tegendeel eertyds de Egiptenaars, Grieken, ende Latynen, welker taalen zich op veel nâ zo wyd niet en verspreyden, hunne spraaken zo wonderlyk door moeiljelyke reyzen, arbeydzaame naerstigheyd, en zelfs kosten, met alle weetschap, konsten, en geleerdheyd voorzien ende opgepronkt hebben. Ja men ziet ook dagelyks dat onze omleggende nabuuren, Italiaanen, Spanjaarden, Fransoizen, en andere, hunne spraaken, die by de onze te vergelyken, (be-

O P D R A G T.

*boadens hurre gunst) schrymtaalen zyn,
verryken, oppronken, cierlyk en beval-
lig maaken.*

„ Dusdaanig een taal, Grootacht-
„ baare Heer, voerden te dier tyd de
„ Amsterdamsche Konstgenooten
„ bekend by de zinspreuk *in Liefde*
„ *bloeiende*, van welker Kamer toen
„ ook voornaame Heeren deezer stad,
„ waar onder uw bloedverwant Pieter
„ Corneliszoon Hooft, beroemder ge-
„ dachtenisse, Leden waaren: Geen
„ wonder dan dat onze Nederduyt-
„ sche taal alstoen eenen schoonen
„ opgang kreeg. En 't is zeker, wat
„ ook de ingezétènen van andere Hol-
„ landsche steden moogen denken,
„ dat Amsterdam uytgemunt heeft
„ in 't voortbrengen van voortreffe-
„ lyke Verstanden, die der Neder-
„ duytische Dichtkunde, en oprech-
„ te

O P D R A G T.

„ te Hollandsche taale, geen kleynen
„ luyster bygezét, en andere leergie-
„ rige Vernuftten daar door genoopt
„ hebben om 't zelfde spoor in te
„ slaan, en 't geene tót cieraad onzer
„ Spraake dienen konde, niet te ver-
„ waarloozen. Ik acht derhalve dat
„ het my niet tót onëere kan geduyd
„ worden, insgelyks naar myn ver-
„ moogen getragt te hebben de zuy-
„ verheyd onzer Nederduytsche taa-
„ le te handhaaven, en opentlyk te
„ toonen dat zy ryk genoeg is om in
„ haar eygen gewaad te voorschyn te
„ komen, en dat ze geene uytheem-
„ sche tooifelen van noode heeft om
„ zich verstaanbaar by alle te maa-
„ ken. Hiervan heb ik, zo eygenlief-
„ de my niet bedriegt, duydeleyke
„ blyken, door myne overzettingen
„ uyt verscheydene taalen, aan de

O P D R A G T.

„ Geleerde waereld gegeven: en de-
„ wyl ik onder dien arbeid veelvul-
„ dige aanmerkingen maakte, en ver-
„ volgens tót myn eygen gebruyk
„ aantekende, zyn die eyndelyk in
„ diervoege aangegroeid, dat ik te
„ raade wierd daar uyt eene Neder-
„ duytſche Spraakkonſt ten dienſte
„ van anderen op te ſtellen, om alzo
„ met der daad te toonen dat onze
„ taal, die, zo in hoogdraavendheyd
„ als zoetvloeijenheyd, voor geen
„ uytlandsche behoeft te wyken, zo
„ wel onder Letterkonſtige regelen
„ te brengen is, als andere. Dit werk
„ is het, **HEER BURGERMEESTER,**
„ dat ik my verſtout onder de be-
„ ſchutting van uwen naam aan den
„ dag te geeven, verzoekende dat het
„ my ten goede gehouden mag wor-
„ den, indien ik van 't gewoone pad
der.

O P D R A G T.

der Opdragt-schryveren afwyken-
de, my eenen voorstander toone
van de oude Hollandsche eenvou-
digheyd, zonder dat zulks my be-
let midsdeezen te betuygen, dat
men perfoonen van uwen rang eer-
biedigheyd schuldig is, achtende
dat men die zeer wel met beleefde
uytdrukfelen en een zédig gedrag
betoonen kan, zonder zich juist
van woorden te bedienen, die iets
fchynen te zeggen, en nógtans niet
weezendlyks behelzen. Ook is uwe
bescheydenheyd, midsgaders de
liefde, welke de Burgery U toe-
draagt, zo wel bekend, dat ik my
in den lóft daar van niet behoeve
uyt te laten. Daarenboven houd
ik U, M Y N H E E R, veel te ver-
standig, om niet zeer wel te kon-
nen begrypen, dat als men ge-
moeds-

O P D R A G T.

„moedshalve zwaarigheyd maakt
„van de gemeenen trant te volgen,
„zulks geenfints den luyfter van aan-
„zienlyke Heeren benevelt. Dóch ik
„zal my over dit onderwerp niet ver-
„der uytbreyden, maar alleenlyk tót
„een besluyt zeggen, dat ik met be-
„hoorelyke néderigheyd verzoeke,
„dat het U believe deezen mynen
„arbeyd, uyt lust tót onze taale on-
„dernomen, gunstiglyk te aanvaer-
„den; opdat deeze *Nederduytsche*
„*Spraakkonst* onder de vleugelen uws
„naams in 't licht verschynende,
„daardoor te meerder aanzien be-
„kome.

Tot dus verre de Opdragt van den
Schryver gevolghebbende, heb ik
'er niet anders by te voegen, dan dat
dit nutte Werk, by dezen herdruk,
maar alleen van kenbaare Drukfouten

O P D R A G T.

ten is gezuyvert, zonder ons in eenide veranderinge in te laten. De gronden, tot opbouwinge van de Nederduytsche taal, zyn 'er zo klaar in ter nedergestelt, datze, myn soordeels, niet verbeterd kunnen worden.

Wyders is myne hertgrondige wensch, dat het GóD zal behaagen **U Edel Mogende**, tot welstand uwer Familie, noch lange Jaaren in gezondheid te bewaren, en dat dezelve met **U Edel Moogende** waardigheden te gelyk mogen opklimmen tot luister dezer Stad, alwaar de Familie der **HOOFDEN** al over lang tot zuylen van Amstels Raadhuis hebben verstrekt. Ik blyve met veel eerbied

EDEL MOGENDE HEER,

U Edel Mogende

Onderdanige Dienaar

B. VAN GERREVINK.

VOORREDE

AAN DEN

LEEZER.

BY den eersten druk deezer Nederduytsche Spraakkonst gaf ik in de Voorrede een berigt van de reden die my tot het uytgeeven daarvan bewoogen had; naamelyk dat ik veele jaaren te voore een ontwerp daarvan ten dienste der Engelschen had opgesteld. en by myn Engelsch en Nederduytsch Woordenboek gevoegd: dat die Spraakkonst sèderd in kleyn formaat op zich zelve gedrukt zynde, zo wel was ontfangen geweest, dat zy zich toen al ten vierden maale in 't Engelsch, t'elkens met eenige vermeerderinge, aan de waereld vertoond had: en dat andere zich begeerig toonende om die ook in onze taale te kunnen lezen, zulks my tot een spoor gestrekt hadde om dat opstel op nieuws te verschryven, het met veele
be-

VOORREDE.

bedenkingen, welke ik federd langen tyd op losse papieren tót myn eygen gebruyk aangetekend, en etlyke daar van ook, toen ik de *Tweemaandelyke Uyttrekselen, óf Boekzaal*, schreef, by gelegendheyd onder die Uyttrekselen vermengd, en alzo opentlyk uytgegeeven had, te vergrooten; en in een Nederduytsch gewaad mynen Landsgenooten aan te bieden. Ik zeyde toen ook, dat ik dat werk uytgaf voor eygen reedfel, alhoewel ik niet ontkende omtrent veertig jaaren te voore de *Tweespraak van de Nederduytsche Letterkonst*, voor meer dan honderd en twintig jaaren by de *Kamer in Liefde bloeyende*, t'Amsterdam, myne geboortestad, uytgegeeven, en te Leyde in de jaare MDLXXXIV, gedrukt, met naauwkeurige opmerkingen geleezen te hebben. Voorts noemde ik in myn bericht alle de Schryvers, die van onze taale geschreeven hebbende, ooit van my waaren gezien of geleezen; zeggende ook verstaan te hebben, dat het Konstgenootschap *Nil Volentibus Arduum* aan een Nederduytsche Spraakkonst gearbeyd had; dóch dat ik

V O O R R E E D E.

ik die nooit gezien, ja het gezigt daarvan voordachtelyk vermyd hadde, gelyk ik ook federd die niet gezien heb; op dat het niet mogte schynen als of ik iets daaruyt ontleend hadde; 't welk ik altoos liever uyt gedrukte, dan uyt ongedrukte schriften heb willen doen.

Maar dewyl 'er zaaken in de Nederduytsche Spraakkonst van *Christiaan van Heule* gevonden worden, welke eenige overeenkomst met myne stellingen hebben, is men gereed geweest my van valsheyd verdacht te houden, en bedektelyk te kennen te geeven dat ik hem geleezen, en iets uyt zyne Taalbeschryving ontleend moeste hebben. Doch gelyk ik toen oprechtelyk zeyde, geene andere Schryvers wegens de Nederduytsche taalkunde ooit geleezen te hebben dan die welke ik opnoemde, zo zeg ik nu nóg, dat dit waarlyk zo was, ja dat ik nooit geweeten had dat 'er zulk een Schryver als Chr. van Heule in de wærelde was geweest, voor dat myne Spraakkonst niet alleen volschreeven, maar ook on-

VOORREDE.

ontrent geheel afgedrukt was: doch op die tyd wierdt zyne Taalbeschryving my door iemand myner bekenden getoond; maar ik weygerde dezelve aan te neemen, om niet genoodzaakt te zyn in myne Voorrede, die toen, zo ik meen, by den Drukker al gezet was, eenige verandering te maaken: want uyt dat werk iets, dat my mogte behaagd hebben, te neemen, en in myn werk te voegen, was toen al te laat. Dóch weetende nu dat 'er zulk een boekje was, maakte ik het te krygen, naa dat myne Spraakkonst in het licht quam, en bezag het toen voor de eerste reys, gelyk ik voor ruym vier jaaren aan de waereld te kennen gaf in myne *Aanmerkingen* op het boekje genaamd *De spelling van A. Moonen verdedigd*. En dewyl ik by den gemelden *Van Heule* iets vond dat ik goed keurde, en van my niet aangewezen was, ontzie ik my nu niet te bekennen, dat ik in den tweeden druk myner Spraakkonst eenige zaaken uyt hem ontleend hebbe, gelyk ik in myn werk zulks op zyne plaats ook heb te verstaan gegeeven.

* *

Dóch

V O O R R E E D E .

. Dóch noopende de vaste regelen om de geslachten der Naamwoorden aan derzelve uytgangen te kennen, gelyk ik toen zeyde dat zy, zo wel als veele andere aanmerkingen, t'eenemaal van myne eygene uytvindinge waaren, zo zeg ik zulks nóg, en dat onbeschroomd, omdat het een zuyvere waarheyd is, dat ik door 't maaken van myn Engelsch en Nederduytsch Woordenboek daartoe aangeleyd was. En dat Ch. van Heule ontrent de Geslachten der Nederduytsche Naamwoorden zo lang voor my eenigfins diergelyke bedenkingen gehad heeft als ik, dient te meer tót bekrachtinge van de myne, welke ik niet aan hem, nóchte eenig mensche verschuldigd ben; maar die enkelyk myn eygen uytvindsel zyn; alhoewel ik geenfins ontveynzen wil dat de geschreevene Aanmerkingen van G. Brandt, welke ik eenige maanden onder my beruttende gehad heb, my eenig licht ontrent de Geslachten gegeven hebben; waarom ik ook den overleeden zynen lóf geenfins poege te onthouden, maar gaern bekenne dat 'er uyt
zyne

V O O R R E E D E.

zyne onvoltooide Schriften eenige zaaken wegens de Geslachten door my ontleend zyn, achiende dat het my geensins tót eere zoude kunnen strekken zulks te verduyfteren, schoon hy dood is, en zyne zoonen niet meer in 't leeven zyn, om my van ontrouw dies aangaande te kunnen beschuldigen. Want hoe kan het met een rechtschapen eerlyk gemoed bestaan, eens anders arbeyd, daar hy nooit de vrucht van gezien heeft, als zyne eygene vindinge uyt te geeven, wanneer men by zich zelven bewust is, dat men zich van de beschreevene papieren eens overleeden bediend heeft? en dit is ook de reden waarom ik de Spraakkonst, welke men zegt door eenige Leden van het Konstgenootschap *Nil volentibus arduum* op gesteld te zyn, nooit heb willen zien.

Ik gaf in myn voorbericht van den eersten druk ook te verstaan, dat het enkele liefhebbery geweest was die my tót het opstellen deezer Nederduytsche Spraakkonst aangedreeven had, en dat ik ook niet zonder

** 2

der

V O O R R E E D E.

der hoope was, dat deeze myn arbeyd van eenig nut voor 't Gemeen weezen zoude; en die hoope heb ik nóg, alhoewel 'er geweest zyn die hunne pennen tegen my gescherpt hebben. Ik heb, 't is waar, in zekeren brief, die te vinden is in *J. V. Gaverens Boekzaal van July en Augustus*, des jaars 1708, eenige bedenkingen opgesteld tegen 't hoofdzaakelykste dat men my tegenwierp, waarvan één ding was, dat men, opdat het schynen mogte dat ik onbequaam was om recht van de Nederduytsche taal te kunnen oordeelen, my onder de vreemde tongen rekende, en van Engelsch Landvólk stelde te zyn. Waarop ik zeediglyk aangetoond hebende, dat zulks niet alzo, maar ik een rechtchapen Hóllander, zo wel van geboorte als van afkomst, was, en voorts veele andere tegenwerpingen beantwoordende, heeft zulks zo weynig moogen helpen, dat men daarop niet geschroomd heeft opentlyk te zeggen, gelyk te zien is in 't Naaschrift van zekeren gedrukten brief, „ dat myn geschryf anders „ niet

V O O R R E E D E.

„ niet was, dan dat ik onschuldig wil-
„ de heeten aan Engelsche geboorte, en
„ dat het niets meer weezendlyks be-
„ helfde: Voorts, dat ik niets oplóste,
„ maar overal bot, en overheen praate.
te. Dit heeft men van my gezegd, en
mogelyk zullen sommige, die den ge-
melden mynen brief niet geleezen heb-
ben, zulks op goed vertrouwen voor
waarheyd hebben aangenomen, maar an-
dere weet ik dat heel anders van dien
brief geoordeeld hebben. Ook geeft men
bedektelyk te kennen, als óf ik lang in
Engeland geweest ware, en veel tyds
met reyzen doorgebracht hadde; om al-
zo den menschen in te boezemen, dat
ik niet bequaamheyd genoeg hebbe om we-
gens de Hóllandsche taale goede onder-
rechtingen te geeven. Dóch dit heeft
niets om 't lyf; want geduurende den
gantſchen tyd myns levens ben ik in 't
geheel niet boven een jaar buyten Hól-
land geweest. Maar men toont zich zo
gezét tegen my, dat men my beschempt
zelfs ter zaake der Relige waarvan ik
bely-

V O O R R E E D E.

belydenis doe. Dan óf dit eenen Christen voegt, is wel naadenkens waardig. Ook komt de Religie in dit geval geenfins te paffe, te meer dewyl 't bekend is dat Vondel de zyne verruyilde tegen eene andere, welke ik naauwlyks denken kan dat myn bestryder beter acht dan die waarvan hy te voore was; en des niettegenstaande telt men hem onder de voornaamste opbouwers onzer taale. Maar waar vindt men niet iets op te zeggen! Omdat ik uyt zeedigheyd in myne Taalbeschryvinge gezegd had, *Het komt my waarschynelykft te voore: Het is by my niet buyten bedenken, enz.* zo zoekt men my af te maalen als één die zelf wankelt en in twyffel staat: daar ik met dufdaanige spreekwyzen nógtans niets anders beooge, dan dat ik myn gevoelen, schoon ik het voor best houde, en daarom ook redenen daarvan gegeeuen heb, niemand evenwel met een meesterlyk gezag wil opdringen, maar ieder in zyne vryheyd laate, zonder my zelven een oppermagtig gezag in de Spraakkunde aan te maatigen.

Veel

V O O R R E E D E .

Veel meer zoud ik t'myner verdeedigingge kunnen zeggen, indien my een pennekryg luste, maar daarvan heb ik eenen afkeer: want *de lana caprina* & *de umbra asini* [over beuzelingen] te twisten, gelyk het eenen Christen niet voegt, zo ontstaat daaruyt doorgaans eene verbittering, die in stede van af te neemen, van tyd tót tyd aangroeit, ja zelfs zo verre gaat, dat men, als óf het waare *pro aris* & *focis*, [voor de Gódsdienst en de huyshoudinge], met eenen overgrooten yver strydt; en om zynend vast te houden, en de zaak niet gewonnen te geeven, allerleye omweegen en uytvlugten bedenkt, en elkanderen op 't vinnigst, zelfs met scheldwoorden te keer gaat, gelyk men eenige jaaren geleeden een exempel daaraf zag tusschen perfoonen, welke men niet ontkennen kon geleerde mannen te zyn, en die elkanderen nógtans opentlyk in hunne schriften voor weetnieten en botterikken uytmaakten. Dóch hadden zy ontzag gehad voor de woorden van onzen Zalig-

* * 4 maak-

V O O R R E E D E.

maaker : *Ik zeg u , dat van elk ydel woord het welk de menschen zullen gesproken hebben , zy van 't zelve reenschap zullen geeven in de dage des oordeels , hoe konden zy zo gesproken , ja zulk een taal als zy voerden in druk uytgegeeven hebben ? Want het ydel spreekken met den mond kan , gelyk men weet , uyt menschelyke zwakheyd door overyling geschieden , en houdt niet lang stand ; maar ydele woorden te schryven is iets dat van langer duur is ; en zulk een schrift dan opentlyk uyt te geeven , kan met geen voorwendsel van overylinge verschoond worden Hierom heb ik getracht op myne hoede te zyn , opdat door my geen krakkeel aangequeekt wierde . En zeker had deeze bedenking my niet wederhouden , ik zoude getoond hebben dat myne penne niet stomp , en ik geensints verlegen was om my zelven te verdedigen , inzonderheyd wanneer ik klaar konde aantoonen , dat men 't meer tegen den persoon , dan tegen de zaak hadde : want de wyl men 't in my als een misflag*
aan-

VOORREDE

aanmerkt, dat ik stelle dat men niet zeggen mag *Ik donder, ik regen, enz.* maar wel *Het dondert, het regent*, omdat ik die woorden voor onpersoonlyk houde; waarom dan ook de *Grammatica* van *Vossius*, welke men hier te lande in de Latynsche Schoolen gebruykt, niet te keer gegaan? dewyl daar in van die woorden, te weten *tonat, pluit, &c.* uytdukkelyk gezegd wordt, dat zy zyn *actionem significantia, quæ ut fiat, vel ne fiat, neutiquam sit humane potestatis*, dat is, dat ze een bedryf betekenèn, 't welk dat het geschiede, óf niet geschiede, geensints van 't menschelyk vermoogen af hangt. Van dit verstand ben ik ook, en heb my geensints onderwonden om voorschriften te geeven van de gódyke taale, en hoe Gód zoude moogen spreken; maar alleen van de menschelyke, zonder daar ter plaatse ook van de figuurlyke te melden, dewyl zulks daar niet te passe quam. Ik weerhoud myne penne van meer over dit onderwerp te schryven, omdat ik geen vuur van hevigheyd zoeken te stooken, anders stondt my hier een ruym veld open

** 5

om

V O O R R E E D E.

Om my nóg wat langer over deeze stóffe op te houden: maar wat goeds zoud ik 'er tóch mede uytrechten? Wat word 'er door zulk een bedryf anders uytgewerkt, als dat men elkanderen poogt pal te zetten, en te steeken, en alzo, door eene soort van terginge, eene verbittering in zynen tegenstreever te verwekken? 't welk verre afwykt van *den boozen niet te wederstaan*, gelyk onze opperste Wetgeever ons beveelt.

Noopende nu den tweeden druk van deeze Spraakkonst, (zynde in dezen derden druk na des Auteurs overlyden geene veranderinge ondernomen) die is door my zeer veel vermeerderd: en dewyl ik in den eersten druk de Liefhebbers onzer taale tót myn groot Engelsch en Nederduytsche Woordenboek wees, om daaruyt de geslachten der Naamwoorden, waar aan zy twyfelden, te leeren kennen, en my hierop te gemoet gevoerd is, dat het ieder één niet gelegen quam dat boek te koopen; zo heb ik nu, om zodaanigen genoeg te geeven, in dit werk gevoegd

V O O R R E E D E.

voegd een groote Lyst van alle de Naamwoorden, die ten aanzien der geslagten onder geene vaste regelen gebragt kunnen worden: zulks dat men hier nu alles wat daartoe vereyscht is, in éénen bondel by een vindt. Voorts heb ik dit werk verrykt niet alleen met groote byvoegselen, waarvan sommige de vrucht myner jeugdige jaaren zyn, maar ook met eene menigte van bedenkingen dienende tót bekrachtiging myner stellingen. Onder deeze vermeerderingen zal men ook een grooter getal van woorden vinden, welker oorsprong ik nagespeurd heb, en die anderen tót een spoor moogen dienen om de oorspronklykheid onzer taale verder op te delven. My is gezegd dat zeker Liefhebber in ons land met diergelyk een werk bezig is, en van voorneemen zoude zyn iets van die foort, naar de wyze van *Vossii Etymologicon*, aan den dag te brengen. Buyten twyfel zullen 'er in zodaanig een werk aardige bedenkingen voorkomen, dóch ontrent zulke naaspeuringen kan men niet altyd met zekerheyd spreken; maar daar moeten al
veele

V O O R R E E D E.

veele giffingen onder loopen, die evenwel niet al te lós behooren te weezen, nóchte al te verre gezócht, gelyk 'er verfcheydene zulke in *Hadriani Junii Batavia* gevonden worden: want het woord *Schepen* eerft te betrekken op het baftaard-Latyn *Scabinus*, en dit dan af te leyden van *Scafbín*, om dat de Schepenen magt hebben iemans leeven aan te taften, 't welk zo veel zoude zyn als *bín fcaffen*, fchynt inderdaad als by 't haar getrokken; en korte houwertjes, by *Sidonius* genoemd *Anconas*, t'huys te brengen tót het woord *Hangers*, is niet minder gedwongen. Nóg wat meer fchyns heeft het, *Caninefates* af te leyden van *Konyne vatters*, óf *Konyne vreeters*, gelyk by dien zelfden Schryver, zo my voorftaat, gedaan wordt. Dat men nu van veele woorden den oorfprong kan naaspeuren, heb ik door myne byvoegfelen getoond. En door dien dit alles op lóffe papieren zwurf, en naa mynen dood door niemand anders in zyne rechte órde zoude kunnen geplaatft geweest zyn, heb ik zulks by myn leeven zelf willen doen; om dat gelyk deeze arbeyd wel eer

voor

V O O R R E E D E.

voor my zelven niet onnut geweest is, die aldus gemeen gemaakt zynde, ook aan anderen, zo ik acht, nuttelyk zal kunnen weezen. Hierom is het ook dat ik dit werk, schoon ik 'er veele jaaren by tusschenpozen aan heb gearbeyd, met lust ten eynde gebragt hebbe, en het nu ten dienste myner Landsgenooten, en ook tót nut van uyt-heemschen, ten beste geeve. Vaarwel, leergierige Leezér, en gebruyk het t'uwen voordeele.

W. S.

*In Amsterdam den laastten
van Zomermaand. 1712.*

Quintil. Instit. Orator. Lib. I. c. 4.

Ne quis tanquam parva fastidiat Gram-
matices elementa: non quia magna sit
operæ, Consonantes à Vocalibus discerne-
re, ipsasque eas in semivocalium numerum,
mutarumque partiri; sed quia interiora
velut sacri hujus adeuntibus, apparebit
multa rerum subtilitas, quæ non modo a-
cuere ingenia puerilia, sed exercere altissi-
mam quoque eruditionem ac scientiam possit.

Pro captu lectoris habet sua fata Libelli;

Des Schryvers fchryanderheit blinkt uit in't eedig waer.
 O wakke SEWEL. die Doer'out en niet te leeren
 Minervaes Boekzaal hebt met zo veel flyte gefuochten.
 Wie noch verzoent ons klaar getoertheit finkenlichte.
 P. A. I. A. I.

Kaldemeyer del.

J. C. Philips fculp. 1733.

W. S E W E L S

NEDERDUYTSCH E

SPRAAKKONST.

W At de SPRAAKKONST, óf volgens het Grieksch woord *Grammatica*, de *Letterkonst* zy, is zo menigmaal gezegd, dat ik het nodeloos achte zulks alhier te herhaalen; te meer dewyl de Nederduytsche benaaming uyt zichzelf haare betékenis aanwyst, en een iegelyk wel begrypt dat men daardoor verstaat een *Kennis van de Letteren en de Spraake*.

Het eerste dan dat alhier te verhandelen staat, is de (†) *Letterbeschryving*, óf *Spelkonst*. Wat nu een Letter zy, behoef ik hier niet te melden, dewyl ik niet schryf voor zulke die des onkundig zyn. Dóch nademaal veele die de letteren kennen, haare kracht evenwel niet volkomenlyk verstaan, en daarom menigmaal in de Spellinge doolen, zal ik die alhier aanwyzen.

De Nederlanders gebruyken de vólgende Letteren:

A

A. B.

(†) Orthographia.

A. B. C. D. E. F. G. H. I. J. K. L. M. N. O. P.
Q. R. S. T. U. V. W. X. Y. Z.

Men noemt die alhier te Amsterdām aldus: A. Bé, Cé, Dé, E, Ef *óf* Effe, Ge, Ha, I, Jé, Ka, El *óf* Elle, Em *óf* Emme, En *óf* Enne, O, Pe, Kuw, Er *óf* Erre, Es *óf* Esse, Te, U, Vé, Wé, Ix, Y, Zeddet.

In de kleyne letteren heeft men tweederley fatsoen van S, naamelyk, s en s. de eerste is eygentlyk om eene (*) Lettergreep te beginnen, en de andere om die te sluyten, als *fas*; maar dit wordt niet altyd waargenomen; ja men acht het cierlyker, hoewel om geen andere reden, dan dat het gebruyk zulks medebrenge, te schryven *Plassen* dan *plassen*. In de Duytsche drukletteren ziet men ook tweederley slach van R, te wooten r en r, *ófre* en *er*; de eerste insgelyks tót beginninge, en de andere tót sluytinge eener lettergreep: en hoewel byna niemand hierop let, echter hebben zy, die de toezigt hadden over den druk van onzen Nederlandschen Bybel, met oktrooy van den Staat uytgegeeven by de Weduwe van Hillebrand Jakobsz van Wouw, en P. van Ravesteyn, naauwe acht daarop gegeeven; schoon in andere naadrukken sederd dien tyd, die naauwkeurigheyd niet altoos gevonden wordt.

Van deeze Letteren, welke XXVI in getal zyn, worden eenige *Klinkers*, dóch de meeste *Medeklinkers* genoemd.

* Syllabe.

SPRAAKKONST.

De *Klinkers* zyn in 't Nederduytsch deeze zes,
A. E. I. O. U. Y.

De *Medeklinkers*, die zonder byvoeginge der
Klinkeren geenen klank maaken, zyn

B. C. D. F. G. H. J. K. L. M. N. P. Q. R. S.
T. V. W. X. Z. Men vindt nóg wel in oude spel-
lingen, *Wi* voor *uyt*; dóch dat schynt ontstaan
te zyn uyt de verkeerde benaaminge van *Dubbeld-
uw*, welke men aan de letter W. geeft, en haar
daarom ook als eene dubbele U heeft gebruykt,
als óf men zeyde *uut*.

Onder de Medeklinkers zyn'er vier welke men
(†) *Smeltletters* noemt, naamelyk L, M, N,
R. De L en R zyn inderdaad Smeltletters, als
blykt uyt deeze spellinge, die hoewel niet goed,
van sommigen echter uyt onkunde gevolgd
wordt, naamelyk *D' Leeuw*, *D' Ram*, *D' Ruy-
ter*: want dit laat zich taamelyk uytspreeken;
maar met M en N gaat het zo wel niet, als blykt
aan *D' Mantel*, *D' Naam*; dóch in de woorden
Smaad en *Knak* smelten die letteren zo wel als de
L en de R in de woorden *Slaapen* en *praaten*; en
zo gaat het met meer Medeklinkers, als F. P. T.
W. gelyk blykt in de woorden *Sfinx*, *spraak*,
stam, *zwaan*: en schoon iemand uyt onkunde
schryft, gelyk 't wel gebeurt, *D' wand*, *d' wang*,
d' werelt, zo is zulk schrift echter uytspreeke-
lyk.

Uyt de klinkers worden *Tweeklanken* en *Drie-
klank*

A 2

(†) Liquidz.

4 W. SEWELS *Nederduytsche*
 klanken gemaakt, als *Aa*, *ae*, *ai*; *ee*, *ey*, *eu*;
ie; *oe*, *oo*, *ou*; *un*, *uy*: en *aai*, *aan*; *een*; *ien*;
vei, *ooi*, van de welke in de volgende verhande-
 linge der Spellinge, onder de letteren in haare
 orde, staat gesproken te worden.

Van de

S P E L L I N G E.

Dus veel van de Letteren in 't gròs gezegd
 hebbende, gaa ik over tót haare kracht, en
 de Spelling.

Met de *A*. spelt men *Acht*, *afdak*, *afdanken*;
band, *hard*, *bagel*, *haven*, *hart* (*cor*) tót on-
 derscheyd van *hert* (*cervus*) en *kars* (*cerasum*)
 om te kunnen onderscheyden worden van *kars*
 (*nasturtium*.)

Met de *AA*. spelt men, *Gaan*, *haat*, *maagd*,
 waarvoor men ook schryft, *Gaen*, *baet*, *maegt*;
 maar hoewel dit van etlyken nóg met kracht
 voorgestaan wordt, evenwel meenen andere, op
 den voorgang der *Tweespraake van de Nederduyt-
 sche Letterkonst*, door de Kamer in *Liefde bloeiende*
 te Amsterdam, in den jaare 1584, uytgegeeven,
 en op 't voorbeeld van veele andere aanzienlyke
 Opbouwen onzer taale, dat die woorden veel
 beter met *AA*. gespeld worden, en dat zy al zo
 veel recht hebben om tót het verlengen eener let-
 tergreepe de *A* te verdubbelen, en te schryven
Aal,

SPRAAKKONST.

Aal, paal, gaan, staan, enz. als een dubbele O te gebruyken in de woorden, *Boom. boon, oog, schoon*, enz. Want indien men zich tót voorstand van het eerste op het aaloude gebruyk beroept, waarom zulks dan niet ook gedaan ten aanzien van de O? Immers schreef men ten tyde van den ouden Rymkronykschryver *Melis Stoke*, en nóg lang daarna, *Groet, hoert, hoeft, noert, oec*, enz. in plaats van *groot, hoort, hoofd, nootd, ook*: dóch hierop zoud iemand moogen zeggen, dat die woorden toen wel eenen anderen klank konden gehad hebben, dan hedensdaags, omdat men by dien zelfden Schryver ook vindt *Broeder, moeder, doe, droech, stoel*, enz. Maar dat is quaalyk te vermoeden, want men vindt by hem ook *Roemsch, Proest*, voor *Roomsch, Proesti*, en

(*) *Te prediken ons Heeren woert /*

Sette t' Utrecht in die poert

Den Bisschop-stoel.

en dat de E in dien tyd zo wel tót verlenginge van de O, als van de A gebruykt is, komt my waarschynelykft te voore; te meer dewyl niet alleen de Gulikers, en eenige andere uytheemschen, nóg te deezer tyd het woordtje *ook* schier zodaanig uytspreeken, als óf't gespeld waare *oo-ek*, maar dat men ook veele Róttersdammers hoort zeggen *een kookje*, in plaats van een *koekje*. En schoon men te Amsterdam *Woensdag* uytspreekt, zo als 't geschreeven wordt, nóg tans zyn 'er Hólland-
ders,

ders, die *Woonsdag* zeggen, en in Brabant schryft men ook zo; en die dus doen, schynen daarin geen ongelijk te hebben: want die dag heeft zyne benaaming gekreegen van *Woden*, eenen afgod der aaloude Saxen; zo dat *Wodensdag*, om de zachtheyd der uyt spraake met der tyd in *Woensdag* veranderd is. By de Engelschen heeft de *oo* ook de zelfde klank als by ons de *oo*, gelyk blykt in 't woord *Roe* [kuyt] waarvoor men zegt *roo*. Ik weet wel dat men tot beweeringe van *AE* zegt, dat het beter is in rym te schryven *Daen*, *quaen*, *vaer*, dan *duan*, *quaan*, *vaar*; omdat die woorden in hun geheel zyn, *daaden*, *quaaden*, *vader*, en dat het door wegwerping van de *D* blykt, dat de tzamentrekking het eerste gevoeglyker duldt dan het laatste: maar volgens dien regel zou men dan ook moeten schryven *doen*, *goen*, voor *doon*, *goon*; als zynde die woorden tzamengetrokken uyt *dooden*, *goden*; 't welk ik niet denk dat eenige goedkeuring vinden zal.

+ Hierom is het dat ik 't als nog met die houde, welke de *AE* gebruyken om den klank der Fransche en Engellsche *AI*, (want wat de Engelsche *ea* aangaat, die heeft een geheel anderen klank, gelyk in myne Engelsche Spraakkonst te zien is) of dien van het geblaet der schaapen, uyt te drukken, gelyk die gehoord wordt in de Fransche woorden *Faire*, *tairo*, in de Engelsche, *Maid*, *despair*, en in de Nederduytsche, *Gaern*, *baerd*,

haerd, paerd, staert, kaers, waerftig, rechtvaerdig, waereld, waarvoor sommige fchryven, Geern, heert, peert, steert, keerse, weerftig, rechtveerdig, werelt. Belangende evenwel het woord Geern, 't is by my niet buyten bedenken, dat het afkomstig is van 't woord begeeren, en dat daarom *Melis Stoke* ergens zegt, **Sodat hi dust hadde ghere.** Noopende 't woord *Waereld*, ik weet wel dat het zo gespeld, by veelen niet goedgekeurd word, omdat onkundigen daarvoor niet alleen leezen, maar ook fchryven, *Warold*; het welk inderdaad éen wangeluyd is, alhoewel men echter ook by den gemelden Rymkronyk, fchryver op meer dan éene plaats vind **Wareld**, waarvoor de Engelschen zeggen *World*, en de platte Friefen *Wrád*. Ik kan van my zelve niet verkrygen te fchryven *Werelt*, want wie spreekt dat woord zo uyt? hierom fchryf ik veeltids *Werrold*, hoewel ik *Waereld* liever zoude volgen, indien 't wat meer in 't gebruyk was: want dat de E. den klank van de A. verflaauwt, zal acht ik ook het oordeel van den Heer Jan van der Does geweest zyn; omdat hy fchreef, *wair, mair, oirfaik* enz. Doch *Baers* is moogelyk beter dan *bours*, ook fchryf ik liever *Blaesen* en *schaets*, dan *blaaten* en *schaats*; hoewel ik 't laatste evenwel niet volftrekt verwerp: en indien de spelling van Kiliánus van *Keirse*, *pairt*, enz. hier telande in 't gebruyk was, gelyk ze in Vlaandere en Brabant nóg stand houd, ik weet niet

waarom ze niet inſchikkelyk zoude wezen, te meer doordien de Heer Hooft die ſpelling ook ſchynt goedgekeurd te hebben, en die tweeklank by de Engeliſchen mede gebruykelyk is, als blykt in de woorden *Heir*, [een erfgenaam] *weight* [gewicht] enz. Hierom ſchryf ik in 't Duytſch ook liever *meir* en *keir*, dan *meyr* en *heyr*, achtende 't eerſte nader aan de uytſpraak te komen:

Men brengt tegen het gebruyk van de *aa* ook in, dat dewyl men in plaats van 't woord *daar* niet alleen dikwils zegt, maar ook ſchryft, 'er, als *Ik ben 'er geweest*; *Hy was 'er niet*; *Toen ik 'er quam*, zulks een blyk is dat men *daer*, en niet *daar* behoort te ſchryven; doch deze reden gaat niet door; want men zegt niet alleen, maar men ſchryft veelyds ook, *verby* in ſtede van *voorby*: de reden hiervan ſchynt te zyn, dat men door de haaftige uytſpraak de klank der letteren *a* en *o* verdooft; en ondertuffchen is de *r* eene letter die zich niet wel noemen laat, zonder dat men den galm eens klinkletters voor afhoort; en de *o* ſchynt de eygentlykſte die daartoe paſt.

Aleer ik nu van de *AA* aſſcheyde, ſtaat my nóg te zeggen, dat ik het ongerymd achte te ſchryven *Aaker*, *Vaader*, *waator*, *genaade*, enz. en de vermaarde *Joost van den Vondel* had groot gelyk, zich daar tegen te kanten, maar daarom kan ik geensins goedkeuren dat men ſchryve, *maken*, *zaken*, *ſlaven*, *vanen*, enz. Want ſchoon men zegt, dat daardoor eene letter uytgewonnen,

nen, en niemand van de betekenisse des woords versteeken wordt, nógtans gaat dit niet altyd vast; vermids 'er door dusdaanig een spelling gevallen kunnen komen, waarin zelfs een Nederlander het woord verkeerdelyk verstaan zoude; en al waare dat zo niet, behoort men niet iets ten gevalle der vreemdelingen te doen? Genomen dat zulk een, die zo verre gekomen is, dat hy een weynigje Duytsch begint te verstaan, in een boek deeze woorden aantreft, *De zaken zyn vervuld*, en niet wetende wat het woord *zaken* betekent, in zyn Woordenboek zoekt na 't woord *Zak*, (want anders kan hy niet doen, omdat het woord niet volgens deszelfs eygen-schap [*zaaken*] gespeld is); zo zal hy daaruyt heel ligt besluyten, dat de betekenis dier woorden is, *de zakken zyn gevuld*; naardien men wel onderstellen mag dat hem 't recht onderscheyd der woorden *vervullen* en *vullen* nóg niet bekend is; daar hy anders, indien 't woord gespeld was gelyk 't behoorde, ten eersten de rechte meening daarvan vatten zoude. Het zelfde kan gezegd worden van deeze woorden, *De keiel stondt op drie poten*; want een onkundig vreemdeling zal 't laatste voor *póttén* nemen. Maar de voorstanders deezer zuynige spellinge brengen hier tegen in, dat het in andere taalen niet gebruykelyk is de Klinkletteren tót verlenginge der lettergreete verdubbelen. Dóch deeze tegenwerping is te zwak om my te voldoen: want gelyk alle taalen

len haare byzondere eygenschap hebben , zo heeft ook de onze ; en ik weet niet wat andere taal zulk een menigte van woorden heeft , die in 't eenvoudig getal noodzaakelyk met twee klinkletteren moeten gespeld worden ; maar dit wel , dat de spelling van *maaken* , *zaaken* , *slaagen* , *taalen* , enz. door 't gebruyk der Hoogduytschen (die wy immers in alles , wat met de eygenschap onzertaal overeenkomt , zeer wel moogen volgen) gestyfd en bekrachtigd wordt ; naardien zy de *h* tót verlenginge vanden klank der Klinkletteren te hulpe neemende , als blykt in de woorden *Jahr / gefahr / ehr / ohr / zahl / noht / eh* / enz. die letter zo wel in het meervoudig getal gebruyken , als in het eenvoudige . Hierby komt nóg , dat zülke die zo gezét zyn tegen het gemelde gebruyk van het verdubbelen der Klinkletteren , evenwel niet konnen goedvinden dat men schryft *Brieven* , *diven* , *rimen* , *wilen* , enz. daar nóg tans de vereifchte klank dier woorden door de *i* genoegzaam uytgedrukt wordt ; maar men krenkt dan de eygenschap van 't woord , en zo doet men ook als men schryft *Zaken* , *benen* , *poten* , *raden* , enz. Deeze redenen , hoewel sommige zich daartegen verzetten , zyn by my nóg tans van groot gewigt ; hoewel ik anders tegen alle overtollige letteren ben . Immers is het ten hoogsten noodzaakelyk dat men een onderscheyd maake tusschen *Bédelen* en *bedeelen* , tusschen *békeren* en *bekéeren* , en tusschen *béteren* en *betéeren* . En elk zal ten eersten kon-

kunnen begrypen wat men meent, als by geschreeven vindt, *Eene beeving beving hem. 't Is een koper van oud koper. Zyne leden leeden veel ongemaks. De sloten (kasteelen) waren omringd met slooten (grachten). Wy zagen hen staan zagen. Ik wil dat laken geensins laaken. Ik wil 't met dien ouden wagen op zulk een quaaden weg niet waagen. Hutten gemaakt van staaken. die met het eene end in den grond staken. De Graaven lagen in prachtige graven. Men zal de krygsmagt op een goed getal schepen inscheepen. Als men van 't steyl gebergte na de dalen gaat moet men voorzigtiglyk daalen. Daar gebreeken aan hem geene gebreken. 't Is nooddeloos te beveelen als men de bevelen niet naakomt. De bestraaete wegen zyn hard, en de steenen die 'er leggen weegen zwaar. De gaaven die zy gaven waaren gering. Ik bekén dat die beeken zuiver water hebben, enz.* Doch als deeze woorden quaalyk gespeld waaren, zouden zy somtyds een misverstand konnen baaren: want indien men schreeve, *De slooten waaren bezét*, en dat de omstandigheden juyft niet duydelyk aanweezen wat men door *sloten* verstonde, dan zou zulks, zo lang zo een onduydelyke spelling plaats houdt, verkeerdelyk konnen gevat worden. Maat hoe weynig let men doorgaans op zulke kleynigheden! en daaruyt ontstaat het dat sommige veeltyds schryven, *Onwetenheid, genegentheid, ervarentheid, onaangezien* men schryft *Onweetend, geneegen, en ervaaren*; waarom ik ook veel beter acht, te schry-

schryven *Onweetendhejd, geneegenhejd, en ervaarenhejd* óf *eervaarenhejd*; want een *bevaaren* man is *eervaaren*, dat is, heeft het vaarwater wel *eer* bevaaren.

AAI komt tē passe in de woorden, *Saai, fraai, maaijen, zaaijen, draaijen, enz.*

AAU word gehoord in *blaauw, graauw, snaauw, enz.*

AI komt weynig te passe; maar wordt by sommige echter gebruykt, in de woorden *Kaizer, Romainen, ai! kai, klai.*

B heeft men van noode om te spellen *Bak, band, quab, krabben, hebben, tobbe, dóch* is overtóllig in *Hembd.*

C gebruykt men in de woorden *Cedel, ceder, cement, ceremonie, citroen, civet, cyfer, cys, eyter.* En hoewel sommige schryven *Sieraad, en fieren*, evenwel komt het my ruym zo cierlyk voor, dat men schryft *Cieraad, ciersel, enz.* want dewyl men de C. tóch niet missen kan, waarom dan niet het gewoonlyk gebruyk, als 'er geen wanvoegelykheid in steekt, gevolgd? maar C. voor K. in 't Nederduytsch te gebruyken is t'eenemaal ongerymd.

Ik weet wel dat 'er zyn die met kracht beweeren dat men de C in 't Nederduytsch niet van noode heeft; en dit gaat zo verre, dat men niet alleenlyk spelt *Sedel* en *syfer*, maar ook *Sitroen, seremonie*, en *seeder*, waarvoor andere hebben bestaan te spellen *kedder*, 't welk eenen onbedreevenen

venen zou kunnen verbyfteren , en doen denken aan *De tenten Kedars*. Het woord *Medicyn* ſchynt het Nederduytsch burgerrecht aangenomen te hebben , en daarom gansch niet verwerpelyk te zyn : zoud het dan niet ſpooreloos weezen te ſchryven *Mediſyn*? Ondertuſſchen heeft men 'er gevonden , die op zulk een toomelooze vryheyd zondigende , daarvoor hebben durven ſchryven *Medezyn* : en dusdanige zóttornyen zyn de gevolgen van het verbannen der C.

CH hebben ſommige willen verbannen , dócht 'onrecht ; want zy is eygenlyk de Griekſche χ , en gevolgelyk maar ééne letter , ſchoon twee merken : Ook is zy ſcherper in klank dan de G : evenwel dunkt my dat ze beter paſt om eene lettergreep te ſluyten ; dan te beginnen ; en hierom ſchryf ik liever *Lachgen* dan *lachchen* , en *lighaam* dan *lichaam* óf *lichchaam*. De CH kan inſgelyk dienen om een onderscheyd tuſſchen ſommige woorden te maken , als *Nóch* [*neque*] , en *nóg* [*adhuc*] ; alsmede *Licht* [*Lux*] en *ligt* [*facilis* of *levis*] ; *Dóch* [*veruntamen*] en *dóg* [*molofſus*] ; Ook voegtze wel in *Ach* , *lach* , *kracht* , *zacht* , *recht* , *lucht* , *eyſch* , *menſch* , *aardſch* , *wereldſch* , *Duytsch* , *Engelſch* ; en is noodig in *Schaade* , *ſchaal* , *ſchram* , *ſchuyt* , *eygenſchap* , *gramſchap*.

D , die noodig is om te ſpellen *Dak* , *dam* , *dat* , *ding* , *dyk* , *daad* , *deed* , wordt by veelen ook gebruykt in de woorden *God* , *fiad* . *lid* . *land* , ómdat men zégt , *Goden* , *ſteden* , *leden* , *landen* ,
als

als ook in de meeste lydende Deelwoorden [*Participia passiva*] als *Bekend*, *bemind*, *gehaald*, *beklaagd*, *verblyd*, enz. in de meeste zeg ik, want sommige vereyſchen de T. als *bekranſt*, *beſchanſt*, *verbluſt*, enz. naardien men zegt, *Eene bekende vrouw*, en *eene bekranſte maagd*. 't Is waar, men brengt redenen hier tegen in, die niet t'eeneemaal zonder grond zyn; en men zegt dat de welluydendheyd door dusdanig een ſpelling beñaadeeld wordt, en dat men daarom behoort te ſchryven, *Lant*, *bant*, *bant*, *rant*, enz. Maar zo dit als een vaſte regel doorgaat, dan vervalt men dikwils in eene verwarringe, die zelfs kundigen zou kunnen misleyden, om de gelykuydendheyd van sommige woorden, die veel in betekeniſſe verſcheelen; want tuſſchen eene *Graad* en *graat* is groot onderſcheyd, gelyk ook tuſſchen *mild* [goedgeefs] en de *milt* in 't ingewand, en zo zyn 'er meer andere woorden, als *Blood* (vreesachtig), en *bloot* (naakt). *Pont* (gewicht) en *pont* (een ſchouw) aldus is 'er ook een groot verſchil tuſſchen *gewét* (geſleepeu,) en *gewéd* (een wedding aangegaan) gelyk ook tuſſchen het *Rad* van eenen wagen, en een *rat* die zich op de koornzolders onthoudt, een *Wand* muur), en eene *want* (handſchoen); *Lood* dat men ſmelt, en een *loot* van een angelierplant; *Nood*, als men 'er gevaar of verlegenheyd door verſtaat, en eene *noot* die men kraakt; Een *gootje* om iets door te gieten, en een *goodsjen* of *godeken*. Men zegt

zegt weldat de eygentlyke uytſpraak is *Lant*, en niet *Land*; maar of dit volkomen vaſt gaat is my nóg niet gebleeken; immers als men zegt 's *Lands welvaaren*, dan wordt daarin meer van de *D* dan van de *T* gehoord; 't zelfde kan men zeggen van 't woord *Landsman*; want het is 'er zo verre van daan dat men den klank van *T* daarin hoort, dat onkundige Spellers, en nóg niet van de botſte, daarvoor ſchryven, *Lansman*. Aldus ſpreekt men ook, zo wel als men ſchryft *Gild-ós*, en niet *Gilt-ós*, ſchoon men doorgaans zegt het *Slagers gilt*. Dat de woorden *goed* en *quaad* ook eene *d* op 't eynde vereyſchen, en niet eene *t*, ſchynat uyt de woorden *goedaardig* en *quaadaardig* klaar te blyken. Maar geenſins kan ik goedkeuren dat men ſchryft *Spaanſch Ried* in plaatſe van *riet*; want men zegt *Lange rieten*: hoewel het goed is te ſchryven *Ik ried haar ten beſte*, hy riedt *my wel*, en *zy rieden ons quaalyk*. Ik vind ook dat niet alleen de Franſchen zich veel bedienen van de *d* aan 't eynde der naamwoorden, als *Acord*, *batard*, *bord*, *brigand*, *diferend*, *fuiard*, *marchant*: en eene menigte andere; maar zelfs de Hoogduyſchen ſchryven *Wald* / *pferd* / *land* / *bild* / *freund* / *ſeind* / *end* / *elend* / *kind* / *wind*: ja dat meer is, ook de beſtryders deezer ſpellinge ſchryven *bovrend*, *händelend*, *bad*, en niet *hoorent*, *handelent*, *bat*, omdat men ſchryft *hoorende*, *handelende*, *hadde*. Hierom kan ik nóg niet zien dat de ſpelling van *Hant*, *zant*, enz. met recht voor te

te

te spreken is; naardien men zegt, *handig*, *zandig*: maar zo is't niet gelegen met het woord *Kant*, want men zegt *kanten*, *kantig* enz. Ook vind ik my te meer gesterkt om *Gód*, *band*, *land* te schryven, omdat de Engelschen, welker taal voor een groot gedeelte oud Duytsch is, eveneens doen, en het hen niet zonder reden ongerymd voorkomt, deeze woorden, die zy nevens veele andere diergelyke, als *sand*, *end*, *enz.* met ons gemeen, en van ongeheugbaaren tyd also geschreeven hebben, gespeld te zien, *Gódt*, *hant*, *lant*, óf *handt*, *landt*, *enz.* Wyders indien onze voorvaders geoordeeld hadden, dat *Lant* beter geschreeven was dan *Land*, waarom zouden zy tóch ons *Hólland* in't Latyn genoemd hebben *Hollandia*, en waarom niet *Hollantia*, zo wel als *Brabantia*. Ook zeggen de Franschen *La Holande* de Italiaanen *Olanda*, en *Brabante*, en de Engelschen spellen *Holland*. En wie zal goedkeuren dat men spelt *Leytsche boter*? zal men niet zeggen dat het *Leydsche* weezen moet, omdat de naam der stad is *Leyde*? Dit zo zynde, dan steunt myne spelling op eenen goeden grond; zonder dat ik daarom *med*, in plaats van *met*, goedkeuren zoude, onaangezien 't woord *Medgezellen* eenigfins inschikkelyk schynt, en *Eed* [*juramentum*] my veel beter behaagt dan *Eet*, als men'er eenen *gezwooren eed* door verstaat; want men doet dan de eygenschap des woords niet te kort. Maar is't niet zonderling? men beweert de klank der *t* zeer

zeer sterk, om de *d*, daar die eygentlyk t'huys hoort, uyt te stooten, even als óf men *Gewéd*, van *wedden*, niet anders behoefde te spellen dan *Gewés* [gesleeven]: En ontrent andere letteren, daar 't zelfde wegens de uyt spraak met recht zou kunnen gezegd worden, schynt zulks by veelen niet eens in aanmerkinge te komen; want men schryft, *De kat krabt my*, zonder dat men aanmerkt dat de gewoonlyke spreektaal is *krapt*; zo schryft men ook *Ontvonken* en *Ontvowwen*, on-aangezien men die woorden uytspreekt *Ontfonken*, *Ontfowwen*; en wat andere reden kan men tóch voor die schryvinge geeven, dan dat de eygenschap dier woorden zulks verevcht? Maar wat aangaat het woord *Smidt*, dat sicheynt my toe beter dus gespeld, om de welluydentheyd, dan óf men schreeve *Smid*, schoon 't meervoudig is *smeden*. Dus veel van de *D*. dóch eer ik van deeze letter affcheyde, staat my nóg te zeggen, dat menze moet verdubbelen, om de onvolmaakte verleeden tyd van sommige Werkwoorden uyt te drukken, als, *Ik antwoordde*, *ik vermoedde*, *hy doodde*, in plaats dat men anders zegt *antwoorddede*, *vermoedede*, *doodede*. Ook voegt de *d* niet quaalik in 't woord *Wadte* (ondiepte), tót onderscheyd van 't woord *watte* (katoenwol). Wyders kan de *D* niet gemist, maar behoort echter met eene *T* getemperd te worden, om de Tweede en derde persoon te betékenen der Werkwoorden, die in de (†) Onbepaalende wyze een *D*

(†) Infinitivus.

B

hebben.

 UIT VER
 STEITS
 BILCO
 1
 G

hebben, als, *Bidden, Myden, Leyden, Lyden, Klee-*
den, enz. Want men behoort te ſchryven: *Gy bidt:*
Hy mydt haarniet: Die weg leydt ten verderve: Hy leedt
veel ongemaks: zy kleedt het kind: maar in woorden
 waarin geen *D* komt als *Beminnen, komen, vermaan-*
nen, is het ten hoogſte wanſchikkelyk eene *D* in
 den tegenwoordigen tyd te brengen, alhoewel
 veele zich niet ontzien te ſchryven, *Hy bemind haar*
niet: Zy komt ſtraks: Gy vermaand uwe kinderen nooit:
De tyding vervolgd niet: daar ſchuyld iets: Men meend:
Hy vermaand: Gy blyfd by uw ſtuk: Het ſchynd niet
waar: doch zulks is een quaade gewoonte. Nóg
 inſchikkelyker is het te ſchryven, *Hy arbeyd ſierk;*
Hy bloed uyt de neus; Men vind: omdat deeze
 woorden de *d* niet kunnen miſſen; maar nóg tans
 is een *t* daarby beter. Door 't gebruyk is de *D*
 ook ingedrongen daar zy niet eygentlyk t'huys
 hoort, als in de woorden *Inwoonder, Belielder*
en Toonder, enz. in plaatſe van *Inwooner, Be-*
ſteller en Tooner: Dus ſchr, ft men veelyds ook
kleynder, ſchoonder, veelderley, en aldergrootſte, in
 ſtede van *kleyner, ſchooner, veelerley, en aller groot-*
ſte. En van de ééne ongerymdheyd tót de ande-
 re overgaande, beſtaat men inſgelyks te ſchryven
Loender-ſloot; daar het moſt zyn *Loener;* gelyk
 men dan ook behoort te ſchryven *Loener bier.* Nog
 een graad erger is het als men zegt *Geenderaal* in
 plaaiſe van *Generaal:* maar in 't woord *Beeldenis*
 behoord de *D* niet uytgelaaten te worden; want
Beeltenis ſchynt onvolkomen, en *beeldenis,* ge-
 lyk

lyk eenige geschreeven hebben, slydt tegen de uytpraak, al zo wel als *vlyd*, gelyk zommige schryven voor *vlyt*: Dóch het woord *daalder* vereyscht, volgens onze uytpraak, in 't midden eene *d*, onaan gezien de Hoogduytschers zeggen *Thaler*; en *zekerder* schynt beter dan *zékerer*.

E heeft tweederleye klanken, als blykt in *Gé-vel* en *bévéel*, *ezel* en *gezél*, *hémel* en *geméld*: 't zou derhalve voor uytheemschen, die geneegen zyn onze taal te leeren, een groot gerief weezen, indien die harde klank altyd met een klankteken aangewezen waare: want hoewel men tót eenen algemeenen regel zou kunnen stellen, dat tweelédige woorden het *accent* doorgaans op de eerste lettergreep hebben, als *knével*, *lépel*, *klépel*, *kétel*, *véter*, *zétel*, nógtans zyn verschedene daarvan uytgezonderd, als *Belét*, *gebét*, *gebrék*, *gezét*, *servét*, *sayét*. Maar dat de woorden *kelk*, *melk*, *met*, *smet*, *wel*, *bel*, *sterk*, *scherp*, van sommigen met een schrapje getekend zyn, is iets dat my noodeloos voorkomt; doordien ik niet weet hoe men die woorden, volgens onze manier van spellinge, anders zou kunnen uytspreeken, dan gewoonlyk geschiedt. Dóch dat men *één*, als 't het getal betekent, met klanktekens merkt, tót onderscheydinge van 't *Lédeken een*, keur ik goed.

EE. Om welke reden men *Steenen* behoort te schryven, en niet *sienen*, kan duydelyk gezien worden uyt het gene hier voore wegens de

AA is gezegd: Zo kan men ook *Weeder* fchryven, als men 't faizoen of de gesteltenis der lucht daardoor verftaat, tót onderscheydinge van *weder* dat *wederom* betekent; en *Zeege* of *zeegen* als men 'er een *vischnet* door verftaat, om het te onderscheyden van *Zegen* (*benedictio*). Dus komt het my ook best voor, dat men *zeege* fchryft, als 't voor *overwinning* genomen wordt; want men zegt *zeeghaftig*. 't Is waar sommige willen dit woord afleyden van *zegen*, achtendé dat eene overwinning een zegen is; maar behalve dat het herkomstig fchynt van 't Hoogduytsch *Sieg*, zo heeft Melis Stoke al gezegd,

——— *Hi vacht 'er sege /
Op die Heidene alle weghe.*

Om nu in de *e* en de *ee* niet te dwaalen, heeft men maar te letten op de eygenschap des woords; want, *Dat hy de zaak wikke en weege* (welk laatste woord de Aanvoegende wyze is van 't woord *Weegen*) spelt men met reden anders dan *Hy bragt die zaak te wege*, het welk de zesde Naamval is van het woord *Weg*.

Men vindt 'er die onderscheyd maaken in 't spellen tusschen het Naamwoord *Leven* (waarvoor etlyke hebben gelteld *leeve*) en 't Werkwoord *Leeven*, niet bedenkende dat het één en 't zelfde woord is: want dit is één van de eygenschappen onzer taale, dat veele Werkwoorden ook gebruykt worden als Naamwoorden, gelyk blykt in de woorden *Behaagen*, *Bestaan*, *Eeten*, *Drinken*,
Ver-

Verlangen, Vermoogen, Vermoeden, Voorgeeven, Voorneemen, Wedervaaren, de Vasten. Dus worden de *Infinitivi* in 't Latyn somtyds ook gebruykt, als *Ambulare conducit valetudini*, en *Sciretum nihil est, nisi te scire hoc sciat alter*; even gelyk men op 't Duytsch zegt. *Het eeten smaakt my niet. Het gaan vermoeid haar. Het luyd spreken verveelt bem. Het was een hachlyk bestaan zulks te onderneemen.* Waarby dan nóg aan te merken staat, dat de Werkwoorden, dus gebruykt, zelfs de *Declinatie* in den *Genitivus* onderworpen zyn, gelyk andere Naamwoorden van 't Onzydig geslacht: want men zegt, *Des leevens moede: Des drinkens zat. De reden zyns zeggens.*

+ Daar zyn 'er die om aan de tweeklank *ee* den galm van *e* te geeven, en alzo met schyn van recht te moogen schryven *Weerelt*, beweerd hebben dat de Latynsche *Æ* zeer wel geacht mag worden den klank van *e* gehad te hebben, omdat men die in de oude opschriften somtyds vindt in de plaatse van *e*; dóch die reden is niet krachtig genoeg; want men heeft geen oorzaak om te denken dat de Steenhouwers dier aaloude tyd eervarener in de Spelkonst waaren dan de hedendaagsche, die menigmaal zeer plumpe mislagen in 't spellen begaan. En dat de Latynsche *e* eertyds uytgedrukt wierd door de Grieksche *ay* blykt niet duyster uyt het Griekschwoord *Kaisar* voor 't Latynsch *Cesar*; ook is 't zeer waarschynelyk, dat de Grieksche *ay* oulings het zelfde geluyd had als hedensdaags de Fransche *ai* in 't woord *Chaise*.

Ook fchynt tot dit vermoeden, dat de *ai* van ouds den klank van *a* had, aanleyding te geeven het woord *Leeken*, komende van *Laici*, 't welk moogelyk eertyds uytgesprooken wierd *Laki*.

EU wordt gehoordt in *Beul, heul, beurs, heufsch, gent, neut*; ook brengen die letteren, wanneer zy, schoon elk byzonder, op 't allervlugft uytgesprooken worden, dien klank voort, gelyk een ieder, als hy maar behoorlyk met zyn oor te raade gaat, ligtelyk zal kunnen hooren; zulks dat men dan niet behoeft te spellen, *penin, speny, enz.* gelyk sommige Hóllanders doen.

EEU gebruykt men in de woorden *Leeuw, schreeuw, sneeuw*.

EY te gebruyken in de woorden *Eygen, eyfch, heyl, reys, goedheyd, heyligheyd*, acht ik veel beter dan EI; onaangezien dit zeer sterk doorgedreeven is van veele, die de Latynsche en Hoogduytsche wyze liefst wilden vólgen: en zo heb ik wel eer ook gedaan, op den voorgang van anderen, gelyk ik acht dat veele als blindelings nóg doen, zonder de zaak ter deege in te zien. Doch ik heb my wegens de onrechtmatigheyd deezer spellinge van een kind laten overtuygen: want als men de kinderen de I met zynen rechten naam leert noemen, te weeten IE, en niet Y, gelyk sommige botte óf boersche Schoolvrouwen doen, dan vólgt het natuurlyk, dat zy leerende de woorden *Eike, eiland, einde, eifch, Keizer*, aldus geschreeven, spellen, den rechten klank daarvan niet weeten uyt te brengen. Dit heb

heb ik zelf aan een kind, dat op verre ná geen van de domste was, ondervonden: want zo menigmaal ik het liet spellen in een boek door J. H. Glazemaker vertaald, sprak het de sillaben *Ei, kei, lei, heid, telkens uyt, is. kie, lie, hied*; maar zo dra gaf ik 't niet een ander boek, waarin die klanken door *ey* betékend waren, óf het spelde zo als 't behoorde. Ik weet wel dat men hierop zou kunnen zeggen, dat andere kinderen zulks evenwel door de gewoonte leeren. Dóch dat ontken ik niet; want door de gewoonte, en het dikwils hooren, leeren de kinderen ook spellen, zelfs buyten het boek, *Y, C, K, ik; C, A, ka; Dubbelduur A, Wa*; maar is zulks daarom goed? en zou 't niet veel beter en gemaklyker zyn, dat zy leerden, *I, K, ik; K, A, ka*; en *Wea A, wa*? Nu indien deeze spelling van *EY* nieuw was, men zoud 'er meer tegen in te brengen hebben; dóch ik vind in een geschreeven boek, dat byna driehonderd jaaren oud is, gespeld *eynde, vleyschelike, cleyngoedich, reynicheit, boyligh, gesceyden, beteykent, enz.* En hoewel men in den Liesveldfen Bybel, gedrukt in 't jaar 1534. gespeld vindt, *hi / si / mine / bliben / enz. nógtans is de gemeene spelling daar, Heem / zeyden / leyden / bereyden / eynde / Heplich / Heptenen / eygen / scheyden / gemem / crups / bapten / getuppen / dupbel óf dubel / dupsternis / enz.* en deeze wyze van spellen is niet alleen de gemeenste, maar gebruykt by Mannen van naame, en opbouwers onzer taale, onder andere den Heer Jan van der

Does, in zyn voorbericht over Melis Stoke, aan Hendrik Laurenszoon Spiegel; den Heer Jacob Cats, Johannes de Brune, en de Overzetters van onzen Staaten Bybel; en zelfs by die van de Kamer in *Liefde bloeiende*, vind ik die spelling niet gewraakt: ook is het eenigſins aanmerkelyk, dat de Engelfchen, ſchoon zy de I altoos Y noemen, evenwel de EI uytſpreken als de Franſche *ai*; waarom zy zo wel ſchryven, *ſtreight* als *ſtrait*, ſprekende het één zo wel als 't ander uyt, *ſirat*, dat by hen eene *engte* betekent; waarentegen zy *Eye*, 't welk by hen een *Oog* is, uytſpreken *Ey*. Hierom acht ik dat de Hiſtoriſchryver Hooft, om den klank van *æ* uyt te drukken, *Weirlyk*, in plaats van *weirreldlyk* ſchreef; en daarom meen ik ook dat men wel doet, te ſchryven, *Heir*, *meir*, naardien dat nader aan de uytſpraak ſchynt te komen dan *beyr*, *meyr*.

Ook zyn 't de Engelfchen alleen niet die aan *Ei* den klank geeven van 't geblaet der ſchaapen, óf 'der Franſche *ai* in 't woord *Chaiſe*; maar de Franſchen zelfs ſpreken die tweeklank veelyds zo uyt, als blykt in de woorden *Reine*, *pleine*, *peigne*. En alhoewel de Hoogduyſchen de *Ei* uytſpreken gelyk wy de *ey*, nógtans verplicht dat ons al zo min, als dat wy de I zouden noemen en uytſpreken Y, omdat men niet alleen ten platten lande, maar ook in eenige ſteden van Noord-Hólland zegt *Kynt*, *Wynd*, enz. en dat ook de Engelfchen de I in de woorden, *Child*, *Kind*, *Mind*, en de Franſchen in *Vin*, *Prince*
chemin

chemin &c. als Y uytſpreeken. Wil nu evenwel iemand met kracht ſtaande houden, dat ſchoon wy de Engeliſchen en Franſchen niet behoeven te volgen, wy echter de Hoogduyſche wyze niet behoorende te verwerpen, dan mag men met dezelfde reden beweerē; dat men *En* hier te lande behoort uyt te ſpreeken als *Oy*, omdat zulks in Duytſchland gebruykelyk is, en men die tweeklank in 't Latyn by ons ook zo uytſpreekt; hoewel de Engeliſchen en Franſchen ons daarin niet naavolgen.

Het verhandelen van de Tweeklank EY brengt my te binnen, dat de Róttterdamers ſchynen te meenen, dat de Amſterdammers, ter zaake van hunne ſtads uytſpraak, het onderſcheyd tuſſchen EY en Y niet kunnen hooren, en dat daarom ſommige van hen gerymd hebben *Eyſch* op *ſpys*, en *Lyden* op *zeyden*; dóch dit gaat evenwel niet door: want wat deeze ryming aangaat, hoewel ikze niet goedkeur, nógtans zou men tót verſchooninge daarvan kunnen zeggen, datze, volgens de rechte Hóllandſche uytſpraak, moogelyk zo wel eens in te ſchikken zou zyn, als *Marmer* op *beſchermer*, en *zót* op *bot*, waarin onze Hoofd-poet Vondel geen zwaarigheyd vindt. 't Is waar de Vriezen en Noordhóllanders loopen geen gevaar van dus te rymen; want de eerſtgenoemde zeggen voor de bovengemelde woorden *Eyſch*, *ſpies*, *liden*, *zeyden*; en de Róttendamſche uytſpraak zweemt 'er ook wat naa, hoewel voor veertig jaaren ruym zo veel dan nu,

en de Noord-Hóllanders zeggen *Aaisch*, *Zaaiden*. Overzulks zullen deeze drie zo ligt op die klip niet stooten. Maar de Amsterdammers onder-tuffchen, die de oprechte taal hunner stad spreek-ken, maaken echter een kennelyk onderfcheyd in de klank tuffchen *Spys* en *vleys*, en tuffchen *Feylen* *vyl*; ook weeten zy zeer wel dat *Iets op de leyzettingen* gansch geen gemeenschap heeft met *Het roer aanly leggen*: en dat iemand die gaat *reyzen*, staat moet maaken, als hy valt, weér op te *ryzen*; alsmede, dat de *Byen* moogelyk wel honig zuigen uyt de bloeifels van sommige *beyen*: en dat men de *meiden* niet altyd *myden* kan. En my heugt, dat ik nóg een jongen zynde, het onderfcheyd tuffche *Leyden* [*duoere*] en *Lyden* [*pats*] zeer wel wift aan te merken, en anderen, die daar in doolden, te berifpen: onaangezien niet ont-kend kan worden, dat men te Amsterdam (ó fchande!) Schoolmeesters vindt, die hunnen leerlingen voorfchryven, *Yland*, *Hyligheyd*, enz. daar zy, als ze maar binnen hunne velften van de kinderen wilden leeren, en de jongens van 't *Bickers Eland* vraagden, waar zy woonden, van hen tót antwoord zouden bekomen, *Op't ailand*. En hoewel sommige zo bot zyn dat zy den naam der Stad *Leyde* fchryvende, *Lyden* op 't papier fte-len; echter behoorde het bekende kinderdeuntje,

Schoppe / choppe / Maaije;
De Bupd die voer na Laaije.

hen beter te onderrechten: En wie weet niet dat de Noordhóllanders zeggen *de Maaid* in ftede van *Meyd*?

Meyd? waaruyt men dan gemakkelyk begrypen kan, hoe ongerymd het is daarvoor te fchryven *Myt*, het welk een kleyn wormtje, óf een oude kleyne munt is. Ja wie kan niet gemaklyk befefen dat een groene *Mey*, zynde een loofryke tak, afkomstig is van de maand *Majus*. Hierby komt ook in aanmerkinge, dat als een Fries gefchreeven ziet *Hylighyd*, hy daarvoor leezen zal *biligbied*: En hadden Jan Zoet en eenige andere Amsterdammers het onderscheyd tuffen *Ey* en *Y* niet naauwkeurig aangemerkt, zy zouden niet gefchreeven hebben, *Schraijen*, *waiselen*, *hailig*, *goedhaid*, in plaats van *Schreyen*, *weyfelen*, *beylig*, *goedheyd*: Ook vindt men in de *Tweespraak* der Kamer in *liefde bloeiende* gespeld, *Vailig*, *wainig*. En de Ridder Hooft en J. H. Glazemaaker gingen de eygenschap der woorden niet te buyten, als zy schreeven *Kaizer*, *Romainen*; nóchte was Vondel te beschuldigen, wanneer hy schreef, *Ai*, *kai*, *klai*: maar óf *vlaaijen*, gelyk de Heer Hooft het woord *vleyen* spelt, voor goed Hóllandfch kan doorgaan, is nóg onbesecht. Ontrent het woord *Neygen*, inzonderheyd als het voor *buygen* genomen wordt, staa ik in twyfel óf men niet behoort te fchryven *Nygen*; want dan zegt men, *Zy neeg*, gelyk men van de woorden *Krygen*, *ftygen*, *zwygen*, zegt, *kreeg*, *steeg*, *zweeg*. En waarom zou men in 't spellen niet zo wel een onderscheyd maken tuffchen *Neygen* [overhellen] en *Nygen* [kniebuygen], als tuffchen *Leyden* [geleyden] en *Lyden* [verdraagen], waarvan 't eerite in den onvolmaak-

maakten verleeden tyd heeft, *Ik Leydde*, en het ander *Ik leed*? Het zelfde onderscheyd is 'er ook tusschen *Reyzen* [op reyze zyn] en *Ryzen* [opryzen], want het eerste heeft *Ik reysde*, en het laatste *Ik rees*. Hoewel nu sommige Amsterdammers ontrent de klank van *Ey* in de spellinge doolen, nógtans moet men de kennis onzer stédelingen in 't grós, daarby niet afmeetten; want men vindt zelfs veelé vrouwen onder hen, die in dat stuk geene mislagen begaan. Ondertusschen vindt men overal slechte spellers, zo dat 'er ook zyn, die het onderscheyd tusschen *Houden* en *houwen*. zwaarlyk schynen te kunnen begrypen; daar nógtans het laatste van een geheel andere betekenis is; want men ziet wel iemand eenen steen *houden*; zonder dat hy daarom dien *houwt*; en 't is eygentlyk het werk van eenen Slagter, 't vleesch te *houwen*, onaangezien een ander somtyds wel eenen ós den kóp *houdt*. En ik acht dat men zeer wel spelt, als men schryft, *Hy houwt hout*. Dóch evenwel zyn 'er gevallen dat woorden van tweederleye betekenis een gelyke spelling om de eygenschap des woorden vereyfschen, als, *Zy scheenen te vreezen dat het hen voor de scheenen springen zoude*. Dit noemen van slechte spellers brengt my in gedachten dat 'er veele zyn, welke men juyft niet voor dom mag houden, en die nógtans t'elkens spellen, *Gebruyke*, *vinde*, *zaaije*, *boome*, *huyze*, *rokke*, *schepe*; niet bezefende dat die woorden altoos met een N moeten eyndigen, en dus geschreeven worden, *Gebruyken*, *vinden*,

vinden, zaaijen, boomen, huizen, rökken, schepen. Ook vereyſchen de Werkwoorden een kennelyk onderscheyd tuffchen 't eenvoudig en meervoudig getal; want ſchoon men ſchryft. *De jongen plengde in 't water,* echter moet men zeggen, *de Meysjens ſpoelden het linnen,* en niet *ſpoelde,* 't welk goed is als 'er maar van één geſproken wordt. Niet minder kreupele ſpellers zyn 't, die zich verbeelden, om dat men ſomtyds ſchryft *D'aarde, d'ezel,* men op dien zelfden voet ook mag ſchryven, *D'Beek, D'burg, D'klók, D'maan, D'kerk, D'Koning, D'mantel, D'paauw, D'tang,* van welke wantaal men overvloedige ſtaaltjes op de uythangbórdien ziet. Dit zy gezegd tót onderrechtinge der onkundigen, welke ik tracht te hulpe te komen.

F is noodig in de woorden, *Faam, feest, fielt, flaauw, flep, flint, fók, fraai, fuyk, fyn, ſchóft, hoofd;* en voegt beſt in *Kalf, braaf, ſlaaf, graf, brief, dief, lief, hóf, lóf, groef, ſchyf, wyf, wolf;* hoewel men eenige ziet ſchryven, *Grav, hov, diev.* Maar dewyl de **V** eenigſins uyt de klinkletter **U** ſpruyt, paſt zy myns oordeels beter om eene ſillabe te beginnen, dan om die te ſluyten: Want al is 't dat men in 't Meervoudige ſchryft, *Slaaven, graaven, brieven, hoven, ſchyven, wyven,* nógtans kan zulks het eerſte niet genoegzaam wettigen; ook zyn wy 't alleen niet die zo doen; de Engellchen ſchryven inſgelyks, *Calf calves, liſe lives, kniſe knives, wiſe wives, loaf loaves, wolf, wolves.* Men vindt 'er die ſchry-

ved

ven *zaft* en *kraft*; maar zy wyken daar in te veel van 't gemeen gebruyk der *ſpraake*, voor 't welk ook *zörg* gedraagen moet worden: *Dóchſchacht* en *ſchaft* ſchynen beyde goed; men ſpeldt ook *becht* en *heft*; en *gekócht* en *gekóft* worden beyde gebruykt, het eerſte meeft, maar het laaſte beſt; want *koopen* komt van 't Hoogduytsch *kaufen*. Zo ſchryft men ook veeltids *gracht* in plaats van *graft*, het welk zo wel afgeleyd wordt van 't Werkwoord *graaven*, als 't Naamwoord *graf*; en daarom acht ik *graft* beter dan *gracht*. Maar deeze verandering van *f* in *ch* is, door ik weet niet wat toeval, zo gemeen in Nederland, dat men tegenwoordig te Antwerpen en Gent niet alleen ſpreekt en ſchryft, maar ook drukt, *hellicht*, in ſtede van *helft*; onaangezien dat zeer klaar blykt eene valsche ſpelling te zyn; want dit woord wordt afgeleyd van 't woord *half*. Dit brengt my ook te binnen dat men hier te lande gemeenlyk ſchryft *Kóppenhagen*, ſchoon de rechte naam dier ſtad ſchynt te zyn *Kóppenhaven*; want in 't Latyn wordt ze *Hafnia* genoemd. Zo mag men ook ſchryven *het Sticht Utrecht*, als afgeleyd van *Stichten*; en een *pennemes met een yzere ſtiſt*. Men ſpeld in 't gemeen *Ontfangen*, dóch liever zag ik dat men ſpelde *ontvangen*, gelyk men ſchryft *ontwonken*, *ontvowwen*, *ontvulgen*; omdat zulks met de eygenſchap van 't woord beter overeenkomt. *Lóſſelyk* in proſe te ſchryven dunkt my zo goed niet als *lóſſyk*, en die gewoonte heeft eens veroorzaakt, dat men in den naadruk van zeker

bekend

bekend boek *löffelyk* t'onrecht stelde in plaats van *löffelyk*.

G is noodig in de woorden *Gaan*, *gaar*, *gans*, *geld*, *bang*, *gang*, *zeggen*, *heyligheyd*, *burz*, *dengd*, en niet *deucht*; want het Werkwoord, daar 't van afgeleyd schynt, is *deugen*. Ikacht *magt* beter dan *macht*, want dat woord komt van *mag*, welks Onbepaalende wyze [*Infinitivus*] is *moogen*, en daarom schryf ik ook *mogt*, en niet *mocht*; *gewigtig* (van *weegen*), en niet *gewichtig*; en *gebragt*, *gezig*, *voorzigtig*, om dat de G in de woorden *brengen*, *Ik zag*, *wy zagen*, niet kan achtergelaaten worden: hierom schryf ik ook *gezag*, en 't *ontzag*.

GH plagt voor deezen veel gebruykt te worden; maar ik kan niet begrypen dat *ghy* een beter spelling was dan *ick*, dewyl de H in 't eerste niet minder overtóllig is, dan de C in 't laatste: Waaruyt nu dit gebruyk van *gh* mag ontstaan zyn, valt niet zwaar naate gaan, nademaal niet alleen de Italiaanen, Franschen, en Engelschen in de uytpraak van de G een tweevoudig onderscheyd maaken: want in de woorden *Gamba*, *gola*, *gusto*, *gladio*, *grado*; *Garçon*, *gorge*, *guide*, *glace*, *grele*: *Garden*, *gold*, *gun*, *glister*, *grant*, heeft zy een geheel andere klank dan in de woorden *Gelo*, *ginocchio*; *Germe*, *gibier*; *Gender*, *giant*, op dezelfde wyze gelyk die landaarden in de klank der C verschil maaken tusschen *Ca*, *co*, *cu*, en *Ce*, *ci*: maar zelfs in Hólland plagt men op veele plaatse de G te noemen *Jie*, en moogelyk

lyk is zulks te Hoorn nóg wel in't gebruyk; waaruyt men dan gemaklyk begrypen kan, van waar de gemeene uytpraak van *Jy* in plaatse van *Gy* herkomstig is. En daarom is 't niet vreemd dat men, om aan de *G* haaren natuurlyken galm te geeven, eene *H* daar achter stelde, gelyk de Italiaanen en Engelschen nóg doen, als blykt in de woorden *Ghetto*, *Ghiaccio*; *Gherkens*. Dóch dit is by ons niet meer noodig; want hoewel de gemeene spraak *Jy*, zwaarlyk te verbannen schynt, nóg tans leeft ieder een *Gy*, en daarom behoeft men niet meer te schryven *Ghy*, veel min *Ghódt*. Maar in woorden die eenen blazenden galm hebben, is de *Gh* echter dienstig, als *Looghnenen*, *guyghelen*, *juyghen*, *toejuyghing*, *huyghelaar*: want hoewel de meeste hier toe de *ch* gebruyken, nóg tans kan ik niet goedvinden eene lettergreep daarmee te beginnen, zo lang my een andere weg open staat. Daar zyn 'er die schryven *Dagh* [*dies*] tót onderscheydinge van *dag* (een *dólk*): dóch dit laatste is eygentlyk *dagge*, waarom de Engelschen daarvoor ook zeggen, *dagger*; 't zelfde kan mede gezegd worden van *Wegh* (een wittebroods koekje): want het is eygentlyk *wegge*. Etlyke schryven *Wegh* óf *wech*, als men 'er *weggegaan* óf *weggedaan* door betékenen wil; maar 't schynt dat zy niet overweegen dat dit *weg* afgeleyd wordt van den *weg*; waarom de Engelschen daarvoor ook zeggen *away*, en de Italiaanen *via*, als *Via*, *via!* *Weg*, *weg!* en *Mandar via*, [*wegzenden*].

Men

Men heeft wel eer getracht de *G* uyt te laten in de woorden *Hoogmoed* en *Krygsman*, schryvende daarvoor *Hoomoed* en *Kryzman*, om alzo de Fransche zachttheyd eenigermaate naa te volgen: maar men heeft dit niet kunnen doordryven, dewyl zulk een spraak met recht niet manlyk is goordeeld geweest; dóch in het woord *Weemoedig* heeft diergelyk een letter-uytlaating evenwel stand gegreepen; want het volkomen woord is *Weekmoedig*, dat gantsch niet in 't gebruyk is, hoewel men zegt *Weekhartig*, 't welk van een geheel andere betekenisse is. *Boogaard* wordt, ten minsten in de gemeene spraak, alzo veel gebruykt als *Boomgaard*. Het woord *Bosch* spreekt men gemeenlyk maar uyt, *bos*; evenwel is het best zich aan de oude spellinge te houden; want behalve dat *bos* zoude kunnen genomen worden voor *bus*, zo kan men 't onderscheyd der woorden door een verscheelende spellinge gevoeglyk betekenen, als *Bosch* [een woud], en *bos* [een bondel], alhoewel men zou moogen zeggen dat het laatste zynen oorspronk heeft van 't eerste, om dat een *Bos pennen* schynt te zyn een *bosch* van pennen [*sylva pen-narum*]. In plaats van *Stólwylksche kaas* zegt men doorgaans *Stólkfsche kaas*; en niemand vindt zulks vreemd, al zo min als *póllepel* in plaats van *pótlepel*, en *hópman* in stede van *hoofdman*.

H wordt gebruykt in *Haan*, *haas*, *hals*, *Heer*, *hem*, *hemel*, *hoed*, *hoedaanigheyd*, *hoogheyd*, *heyligheyd*, *wysheyd*: maar wat nut zy in 't woord *Of-ferande*

ferande doet, is my onbekend. De kracht van CH en GH is reeds aangewezen.

I wordt gehoord in *Ik, immers, in, is, min, zin, kind, kist, rift, schip.*

IE te verbannen, en te schryven *Briif, diif, liif, ziiin*, in plaats van *Brief, dief, lief, zien*, komt my ongerymd te vooren: want indien men de letteren I. E. elk byzonder en op zich zelve noemt, dóch met zulk een vlugge uytpraak als moogelyk is, men zal bevinden dat zy den zelfden klank, dien wy gewoon zyn aan die t'zamen-gevoegde letteren in éénen galm te geeven, medebrengen zullen: en daarom mag die nieuwigheid van *ii*, zo wel achterblyven, als het ouderwetse *au*, in stede van *ou*.

'tWaare te wenschen dat deeze letter I door de Schoolmeesters en Schoolvrouwen altoos met haaren rechten naam, te weten *le*, en niet Y, geheeten wierd; want daardoor zou veel quaade spellinge geweerd worden; maar nu leert men de jonge jeugd in de kinderschooltjes deeze drie letteren, I, J, en Y eveneens noemen, te weten Y óf *Yë*; en uyt deeze quaade gewoonte ontstaat het dat een kladschilder zich verbeeldt zyne dingen al heel wel te doen, als hy schryft, *Hier besteedt men meysjes, óf Hier verkoopt men yopenbier, óf Tabak pvik en schoon.* Menigmaal heb ik, nóg een kind zynde, om zulke zóttornyen gelacht; want hoewel myne Schoolmatrés ook den gemeenen trant vólgde, nóg tans zeyde myne

ne

ne moeder my dat men de I moest noemen *Ie*, en niet *Y*.

IEU wordt gehoord in *Nieuw*, *hieuw*.

J is noodig om te spellen *Ja*, *jaar*, *jemini*, *Jesus*, *jengd*, *jók*, *jong*, *jurk*.

Dat 'er tuffchen de letter J en G een groote gemeenzaamheid is, blykt uyt het gene reeds onder de GH gezegd is; en is ook te zien aan Gy en Jy, als mede *Gicht* en *Jicht*. Dus zegt men ook *Genever* en *Jenever*, *Angelier* en *Anjelier*; insgelyks is 't bekend dat de plaats welke men eertyds *Juliacum* noemde, nu *Gulik* geheeten wordt. Dus fchryven ook de Engelschen *Gaol* en *Jail*, 't welk een *kerker* betekent. De Ridder Hooft fchreef *Majeftraat* in plaats van *Magiftraat*; en de Keulenaars fpreken de J als eene G uyt, waarom zy ook voor de Latynfche woorden *facere*, *Janua*, &c. gewoon zyn te zeggen *Gacere*, *Ganna*, enz. Ook fpreken de Spanjaards de J uyt als G óf CH, want voor *jamba* zeggen zy *gamba*, en voor *Badajos* fpreken zy *Badachos*.

IJ wordt zeer veel gebruykt in plaats van de Y, zonder dat men aanmerkt dat zy een klinker en een medeklinker is; maar moogelyk heeft de gelykheid der Duytfche letteren ij en p aanleyding tót deeze dwaalinge gegeven: Om derhalven de ij wel te paffe te brengen, moet menze gebruyken in de woorden *Kraaijen*, *maaijen*, *naaijen*, *zaaijen*, *goaijen*, *hooijen*, *fchooijen*, *groaijen*, *loeijen*.

K heeft men van noode om te spellen *Kaak*, *kaal*, *kap*, *keel*, *kelk*, *króp*, *kryg*, *kudde*, *kus*, *kalk*, *hulk*, *dólk*, *dak*, *jak*, *pak*, *zak*, *dank*, *klank*, *krenken*, *bakken*, *drukken*, *sikken*: en de C in 't Neêrduytsch voor een *a, o, u*, óf voor de *l* óf *r* te gebruyken in plaats van K, is t'eenemaal ongerymd. Vondel plagt te spellen *Jongk*, *langk*, *zangk*; maar hy heeft daarin maar weynige naavólgers gehad; dóch *Springkhaan*, *gevangenis*, *vergangkelyk*, *afhangkelyk*, is by sommigen nóg in gebruyk. Deeze byvoeging van de *k* geschiedt, om de scherpheyd van de *g*, welke sommige Leezers óf leesters al te sterk uytspreeken aan 't eynde van zulke woorden die met *ng* eyndigen, wat te verstoppen. Maar die de spelling in allen deele net met de uytpraak wel doen overeenkomen, zal moogelyk vruchteloze moeite doen: want hoewel etlyke gespeld hebben *Dankken*, *klanken*, *hanggen*, *vanggen*, *dinggen*, om de gewaande gebreklykheyd, die 'er is in *klan-ken*, *din-gen*, *han-gen*, voor te komen, zyn zy daarin echter maar van weynigen gevólgd. Dóch waarom men in próze schryft *Gemakkelyk*, *gewoonelyk*, *gebrekkelyk*, in plaats van *gemaklyk*, *gewoonlyk*, *gebreklyk*, kan ik nóg niet begrypen: want in 't laatste 't welk vólgens de eygenschap des woords is, als komende van *gemak*, *gewoon*, *gebrék*, verneemt men geen hardigheyd; en 't eerste, dat op een quaade uytpraak steunt, is buyten dichtmaat gansch lam; maar zo is 't niet gelegen met

met *Verbreekelyk, vermaakelyk, genaakelyk, uyt-drukkelyk, bezwykelyk*, naardien die woorden komen van *verbreeken, vermaaken, genaaken, uyt-drukken, bezwyken*. Gelyk ik 't schryven van *gemakelyk* niet goed keur, zo kan ook 't spellen van *goddeloos* (waarvoor ik by Vondel vind *godeloos*) my niet behaagen; en daarom schryf ik *godloos*. Ook behaagen my *Onzienlyk, natuurlyk*, en *gemeenlyk*, in onrym beter, dan *Onzienelyk, natuurelyk, en gemeenelyk*.

Sommige schryven *Kristenen*, en zy schynen zich te konnen verweeren met het oude woord *Kerstenen*; dóch belangende den naam onzes Heylands, my dunkt dat men, uyt eerbiedigheyd, dien niet anders behoorde te spellen dan *Christus*.

KW in plaats van QU, wordt niet zonder reden voorgestaan by etlyken, die gewoon zyn te schryven *Kwaad, kwaan, kweeken, kwyt*; maar dewyl zulks den uytheemschen zeer hard voorkomt, en men 'er geene letters mede uytwint, behalve nóg dat de woorden *gekwel, gekwaak*, geleezen konnen worden *gek-wel*, en *gek-waak*, vólg ik lieffst de gewoonlyke wyze; hoewel ik moet toestaan, dat *kwam* (waarvoor in zeker Testament, in Zeeland zo ik meen gedrukt, doorgaans staat *kam*, en voor 't welk de Engelschen zeggen *came*) nader aan *komen* paalt, dan *quam*.

L gebruykt men om te spellen, *Laauw, loof,*
C 3 *lyn,*

38 W. SEWELS *Nederduytsche*
lyn, dal, val, dol, belul, haalen, heelen, vel-
len.

M dient tót *Maan, meer, mam, stam, glim-*
men, stemmen; 't Gebruyk heeft gewild, dat men de
M, als reeds gezegd is, uytlaat in 't woord *Boogaard,*
het welk zachter van de tong rólt dan *boomgaard.*

N-gebruikt men in *Naad, neet, neus, nood,*
nut, kan, steen, min, kennen, gewennen, zinnen.

O heeft drierlye klanken, de helderste
hoort men in *Oven, open, over, zomer, hoven;*
de doffe wordt gehoord in *Bok, bot, wol, wolk,*
bond, stond, kunnen; en de hardste in *Hól, ról,*
gról, gólf, kólf, dólk, vólk, rós, klós, kóp, stóp,
zót, spót, tót, Gód, stórm. Zy die op 't voor-
beeld van de *Amsterdamsche Kāmer in Liefde*
bloeiende, oordeelen dat men deezen klank met
een bytéken behoort te merken, schynen my
toe gelyk te hebben, en daarom vólg ik hen daar-
in naa: want dusdoende maakt men een kenne-
lyk onderscheyd tusschen *bol* (zacht), en *ból*
(een klood); *dol* (uytzinnig), en *dól* (een
roeipén in een boot).

OE wordt gehoord in *Goed, bloed, moed, boek,*
boek, koek, groen, zoen; en dit behaagt my en
den meesten beter, dan te spellen *Bouk, houk,*
kouk, gelyk de Zeeuwen doen, en 't welk van
sommige Hóllanders, te veel op de Fransche
manier verzót, naageaapt wordt.

OEI heeft men noodig in de woorden *Boei,*
broeijen, groeijen.

OO ge-

OO gebruyk ik tót *Gelooven*, *dooden*, *hooren*, *stooren*, *verlooren*; en waarom zulks een betere spelling is dan *Geloven*, *doden*, *horen*, *storen*, *verloren*, heb ik onder de AA genoegzaam aangewezen. *Hoorn* (*cornu*) wordt van my zonder *e* gespeld; *Toorn* is by my Gramschap; maar *toren* gebruyk ik als 't een hoog gesticht (*turris*) betekent. Dóch waarom zelfs zuynige spellers zoo schryven in plaats van *zo*, kan ik niet bevatten; want *zo*, is zo wel kort als lang: Dus zegt Antonides in 't begin van zyn *Trazil*:

Zoo wordt de heerschappy nu grootsbeyd opgedrongen.

Maar als men dit woordtje gebruykt in plaats van *zoode*, dan schryft men met recht *zoo*, 't zymen daardoor verstaan een groene zoó, óf eene zoô visch; andersins kan de klank van *zo*, al zo wel met ééne *O* uytgedrukt worden, als het geluyd van *Oven*, *bouen*, *zomer*, enz.

Oulings plagten sommige den klank *Oo* door *oi* te verbeelden, schryvende *Oik*, *koipman*, *ik hoir*, *oirspronk*; waarvan by ons nóg in gebruyk blyft *Oir* (erfgenaam) tót onderscheydinge van *oor*, (*auris*).

OOI gebruyk ik in de woorden *Hooi*, *mooi*, *nooit*, *oost*, achtende zulks nader aan den rechten klank te komen, dan *Hoy*, *moy*, *noit*, *oist*.

OU wordt gebruykt in *Gond*, *bont*, *koud*, *stont*,

stout, *vrouw*, *zon*; en hoewel etlyke dien klank door OW, op zyn Engelsch, óf door AU, op zyn Brabantsch, hebben willen uytdrukken, nógtans hebben zy geen en aanhang kunnen bekomen. En als men 'er wel op lét, zal men bevinden, dat de letteren O, U, ieder byzonder, dóch op 't allerfnelst als in éenen galm, uytgesproken, byna dien klank, waarvoor zy gebruykt worden, voortbrengen.

Hoewel nu de Engelschen 't woord *How* uytspreeken gelyk wy *houw*, nógtans gaat dat zo algemeen niet door, dat men spellende *Vrouw*, zich op hun gebruyk zoude moogen beroepen; want in de Engelsche woorden *Slow* en *Bestow* wordt de W niet eens gehoord, maar dient slechts tót verlenginge van den klank der O; doordien zy daarvoor leezen *Sloo* en *bestoo*, even gelyk zy doen in de woorden *Lawn*, *pawn*, welke zy uytspreeken *Laan*, *paan*.

P dient om te spellen *Paal*, *pak*, *pót*, *punt*, *kap*, *stap*, *trap*, *klóppen*, *stóppen*; en wordt by eenige weynigen in *Ampt*, en *amptenaar*, als overtóllig, verworpen; onaangezien men in 't Latyn, alleenlyk welluydendheys halve, en niet om de eygenschap des woords, *Emptum*, *sumptum* te schryven gewoon is.

PH plagt men te gebruyken in *Propheet*, en *Oliphant*; dóch die woorden genoegzaam Duytsch zynde, worden beter gespeld *Profeet*, *Olifant*. Zo acht ik ook dat men behoort te schryven,
Fenix,

Fenix, *Filosoof*, *Stefanus*; want de Italiaanen en Spanjaarden gebruyken in die woorden de **F** insgelyks.

Q kan niet dan met byvoeginge van een **U** gebruykt worden, en dient om te spellen *Quaal*; *qualm*, *quast*, *quee*, *quelling*, *quispel*, *quyt*, *quynen*. Waaron ik de **KW** niet beter daartoe achte, is reeds onder de **K** gezegd.

R dient om te spellen *Raad*, *rad*, *ram*, *rand*; *recht*, *reede*, *rhee*, *kar*, *star*, *krus*, *krans*, *vaaren*, *booren*, *knorren*, *porren*.

S heeft een sissend geluyd, en hoewel die in de oude spellinge ook voor andere woorden, als nu, gebruykt wierdt, echter hebben de rechtschape ne Opbouwers onzer taale niet zonder groote reden verandering daarin gemaakt; 't welk niet nodig geweest ware, indien onze Hóllandsche uyt spraak met die der Friezen overeenstemde; dóch dat zo niet zynde, is het zeer wyslyk gedaan, tusschen de **S** en de **Z** eene schifting te maken; dewyl die letters niet minder verscheelen, dan de **F** en de **V**. Wat Hóllander hoort geen onderscheyd van klank, als men zegt, *Van die scylyte afgaande zullen wy ligtelyk sullen*. Hierom behoort men te spellen, *Sabel*, *salade*, *sap*, *satyn*, *saus*, *sayét*, *servét*, *firoop*, *siffen*, *soort*, *soldaat*, *sóp*, *sukkelen*, *suyker*, *suyzen*, *schráp*, *Schout*, *slag*, *smaak*, *sneeuw*, *spier*, *spoed*, *sprayt*, *staal*, *stryd*, *kussen*, *tusschen*, *menschen*. Etlyken gevalt het ook te schryven *Sieraad*, *fieren*, *fiersel*.

C 5

T moet

T moet men gebruyken om te spellen *Taal*, *taart*, *tafel*, *tak*, *teer*, *tent*, *tepel*, *tien*, *tin*, *toe*, *gat*, *kat*, *met*, *wet*, *niet*, *tót*, *zót*, *vatten*, *spatten*, *spóttten*.

In Onduytsche woorden spreekt men in Hól-land de TI uyt als *tsi*, gelyk *Oratie*, *patientie*, *predikatie*; en 't laatste woord wordt van sommigen geschreeven *predikaatsi*, dóch vry oneygentlyk, zo my dunkt; want ik vertrouw dat het op verre ná de minste zyn, die zo spreeken; en ik meen wel te weeten dat de meeste menschen alhier te Amsterdam dat woord uytspreeken *Pre-dikacie*; en waarom dan niet zo geschreeven, zo wel als Vondel schreef *Profecye*, waarvoor andere *prophetie* schryven, en 't welk men, als men den trant van *predikaatsie* volgen wilde, schryven most *profeetsye*? Immers spreeken de Franschen en Engelschen de woorden *Diminution*, *moderaton*, &c. uyt, *diminucion*, *moderacion*; (gelyk ze ook dus in 't Spaansch gespeld worden.) En veele Latynsche woorden, die in *tia* uytgaan, en welke zy met een kleyne verandering in hunne taalen hebben overgebracht, hebben in plaats van de *ti* (dewyl 't schynt dat men diē al van voor veele eeuwen zulk een' misselyken draai gegeven heeft) eene *C* aangenomen, als blykt in *Patience*, *sapience*, *concupiscence*, enz. waar van het eerste en laatste by de Spanjaarden gespeldt wordt *Pacien-cia* en *Concupiscencia*: Zo mag men ook heel gevoeglyk spellen *Consciencie*, onaangezien de letter

letter T in diergelyke woorden sommigen zo behaagt, dat zyze zelfs tegen de eygenschap des woords indringen, spellende *Provincie* in stede van *Provincie*.

Dóch om wéder tot de T te keeren, zy behoort ook gebruykt te worden in de tweede en derde persoon der Werkwoorden, als *Gy, hy, zy, wordt, bidt, houdt, bindt, vindt, biedt, enz.* tót onderscheydinge van *Ik word, bid, houd, bind, vind, bied.* Ook moet men schryven, *Hy geeft, noemt, krygt, valt, vangt:* en *De brand brandt in.* Want wat naauwkeurigen opmerker komt het niet zeer dwars voor, als hy geschreeven ziet, *Zy derfd haar heul; Hy beschermd haar; De vogel zweeft in de lucht; Zy betreurd haar verlies; Het komd uyt haaren schood; De vlood is in zee; Hy veld en moord.*

Ook acht ik het ongerymd *Genoodschap* te schryven in stede van *Genootschap*; want dit woord komt niet van *Genood*, maar van *Genoot*; het welk 't zy als een Naamwoord, óf als een Werkwoord der Onvolmaakte verleeden tyd, van *Genieten* afkomt.

't Gene onder de D van 't verdubbelen dier letter gezegd is, heeft in de T ook plaats in de woorden *Achten, wachten, tasten, enz.* om de onvolkomen verleedene tyd uyt te drukken; want men moet schryven, *Ik achtte, ik wachtte, ik tastte.*

Men vindt somtyds gespeld *Kindje, hondje, mandje*, dóch zulks is ongerymd, doordien de

T in

T in die woorden niet gemist kan worden : want hoewel de taal toelaat te schryven *Beekje, boekje, oogje, stókje, scheepje, neusje, huysje, muysje*, echter mag men de T niet uytlaaten in deeze Verkleywoorden *Kindtje, boomtje, haantje, hondtje, zontje, hoorntje, oortje, kooltje, wagentje, starretje, lepeltje, enz.* 't en waare men schreeve *Boomken, zoonken, kindeken, enz.*

Hoe nu deeze uytgang van *ken* in *tje* veranderd is, valt niet zwaar te begrypen : want veele Nederlanders plagten oulings te zeggen, *Haantgen, Vogeltgen, enz.* Ook is 't bekend dat de letters G en J dikwils vermengd worden, gelyk hier voore onder de letteren G en J reeds aangewezen is. Dóch belangende de T, men gebruykt die niet in de woorden *Kisje* en *Beesje*, want te zeggen *kisje* en *beesje*, is te hard en te styf; en *Boompje*, schoon de *p* daar maar alleen welluydendheids halve in gevoegd wordt, behaagt my beter dan *Boomtje*; In *Ringetje* schynt de *r* ook niet wel te konnen gemist worden; want *Ringsken* is geen goed Nederduytsch, schoon men by Vondel *Jongske* in plaats van *Fongetje* vindt. Men zegt somtyds tegens eenen jongen knaap wel *Mantje*; dóch dewyl dit voor *Mantje* óf *kórfje* zou konnen genomen worden, is het beter dat men speldt *Mannetje*, gelyk men zegt *Pannetje, Pennetje, Kammetje, Karretje, Schelletje, Róletje, enz.*

U verstrekt voor een woordtje, te weeten U
(Te

(*Te óftibi*); voorts gebruykt men deeze letter in de woorden *Uw, nu, uchtend, dun, lucht, vrucht, gunnen, durven*. Ook behoort men altoos een onderscheyd te maaken tusschen 't *Pronomen demonstrativum U*, en 't *Possessivum UW*, óf om wat duydelyker voor de Ongeletterden te spreken, men moet schryven, *Ik zag U wel op uw paerd; Ik zal by U aan uw huys komen*: want het onderscheyd tusschen *U* en *Uw* is niet minder, dan tusschen *My* en *myn*; hoewel daarin ook dikwils grove mislagen begaan worden.

UU houd ik beter dan *UE*, om te spellen *Uur, muur, huur*; dus behoort men dan ook te schryven *Uuren, muuren*, en niet *Uren, muren*, om dezelfde reden welke ik voor de *AA* gegeven heb.

UY acht ik dat vereyscht is om te spellen, *Huys, muys, kluis, ruyn, schuyn, tuyn*, en niet *UI*, die ik om dezelfde reden verwerp als de *EI*, ja my dunkt dat de ongerymdheid die 'er steekt in 't spellen van *Bruid, suiker, enz.* nóg ruym zo groot is als in de spelling van *Geist, rein*, 't en waare men de Róttersdamsche uytpraak van *Bruud, suiker*, voor 't beste Hóllandsch hield. Ook heeft de klank *EI* nóg een voorbeeld in 't Latyn; maer wie spreekt het (†) Tussenwerpsel *Hui* even eens uyt als *Heu?* welke klank *UY* de Zeeuwen en ook veele Róttersdammers uytdrukken door *cui*, als *Penin, speni, spenit*.

V dient

(†) Interjectio.

V dient om te spellen *Vaal*, *vat*, *vader*, *veel*, *veyl*, *vlók*, *vol*, *vrucht*, en is ook noodig in *gaaven*, *beeven*, *leeven*, *sterven*: ook moet zy nooit als een Klinker gebruykt worden, schoon men op de bórdjtjes van sommige Kladschilders leeft, *Hier gaat men vyt schilderen*. Men vindt 'er veele die niet alleen schryven *Euangelium*, maar (opdat men vooral zou moogen hooren dat zy wat Grieksch geleerd hadden) altoos, schoon Duytsch spreekende, zeggen *Uyangelium*: dóch dit pronkje heeft my nooit gevallen; ik schryf en spreek liever *Evangelium*, op 't spoor der Franschen, Engelschen, en Hoogduytschen.

W heeft men van noode om te spellen, *Waar*, *wal*, *water*, *weder*, *weever*, *wit*, *wolk*, *wuift*, *wyd*, *wys*, *wrak*, *wrang*, *graauwen*, *kaauwen*, *leeuwen*, *schreeuwen*, *vronwen*, *flaauw*, *graauw*, *ruuw*, *duuw*, *luuw*. Dóch etlyke willen dat men geen W behoort te gebruyken in de woorden *Flaau*, *graau*, *leen*, *mon*, *vron*, *nieu*, schoon zy niet ontkennen kunnen dat men in het Meervoudige getal dier woorden de W volstrektelyk van noode heeft, als *Leeuwen*, *vronwen*, gelyk men ook moet schryven, *flaauwer*, *nieuwe*, *graauwe*. Immers schynt deeze nieuwigheyd een noodelooze afwykinge van den gemeenen regel, dat en het meervoudig getal der Naamwoorden uytbeeldt, en dat *e* dient om het Vrouwelyk geslacht en 't meervoudig getal der Byvoegelyke Naamwoorden (*Adjectiva*) te betekenen. Want schoon

men

men zoude moogen zeggen dat *en* niet altoos voldoet om het meervoudig getal uyt te drukken, als blykt in de woorden *Bedden, bruggen, gekken, brillen, bammen, mannen, lippen, starren, katten, zotten*, daar men de *d. g. k. l. m. n. p. r. t.* noodig te hulpe moet neemen, zo behoort echter aangemerkt te worden, dat hier een volkomene noodzaakelykheid is, die men in 't andere niet bescpeurt. En belangende de *e* die tót eenen uytgang der Byvoeglyke Naamwoorden dient, schynt het eenigfins zeldzaam, te schryven een *nieu soldaat*, een *nien huys*, een *nien schip*, en nóg tans een *nieuwe hoed*, een *nieuwe kaper*, *nieuwe schepen*. Ook komt in aanmerkinge, dat indien men acht dat de *U* volstrektelyk den klank heeft van *Uw*, daaruyt dan zoude schynen te volgen, dat men de woorden *Uur, huur, muur* most uytspreeken *Uuur; buuur, muuur*, 't welk evenwel niemand zal toestaan. Hierom zoud ik, als 'er tóch verandering in die spellinge most gemaakt worden, nóg liever schryven *Flaaw, leew, eew, nieuw*; want schoon de *W* een Medeklinker is, echter kan het niet ontkend worden dat zy uyt zichzelf eenige gemeenschap met de Letter *U* heeft, welke men meent dat eertyds by de aaloude Latynen, als zy eene syllabe daar mede begonden, uytgesproken wierdt als by ons *W*: waaruyt dan ligt af te leyden valt waarom de letter *U*, van welke wy twee (te weeten *V en U*) gemaakt hebben, by hen maar één was.

X komt by ons niet zonderling te passe, dan in Griek-

Griekſche en Latynſche benaamingen , als *Xanthus*, *Xerxes*, *Styx*, *Fenix*; want hoewel ſommige ſchryven *Zulx*, en *blixem*, nóg tans wordt het met recht by onze beſte ſpellers verworpen; dóch in *Exter* (waar voor ſommige Nederlanders zeggen *aakſter*) ſchynt de *x* niet qualyk te voegen, gelyk ook in 't woordt *Hex*.

Y, by ſommige afgekeurd, omdat die by de aaloude Grieken voor eene U gebruykt wierdt, heeft echter by ons, gelyk ook by de Engelfchen, een' klank dien wy niet derven kunnen; en dient in de woorden *Ys*, *ydel*, *yver*, *yzer*, *vyl*, *myden*, *ryden*, *pryzen*, *vry*, *ſlaaverny*, *ſpóterny*, *ſchildery*, als ook in *Geyl*, *peyl*, *veyl*, *kleyn*, *reyn*, *Uyl*, *vuyl*, *zuyl*, *tuyn*, *kuyt*, *ſpruyt*.

Z wordt met groote reden gebruykt in de woorden, *Zaad*, *zalm*, *zand*, *zee*, *zeep*, *zegen*, *zich*, *zin*, *zien*, *zoet*, *zóg*, *zoon*, *zucht*, *zuur*, *zuyd*, *zwaerd*, *zalven*, *zanger*, *zeggen*, *zeylen*, *zilver*, *zingen*, *zólder*, *zouten*, *zuchten*, *zwaan*, *zwart*, *zweeten*, *zwygen*, *azyn*, *ezel*, *blaazen*, *raazen*, *vriezen*. Etlyke kanten zich hier tegen, omdat de Z voormaals by de Grieken en Latynen de kracht van *Ds* óf *Ts* had, en by de Italiaanen en Hoogduytschen nóg als eene *Ts* uytgeſprooken wordt. Dóch dat zy zo; indien 't gebruyk, by ons verandering daarin gemaakt heeft, waarom zulks verworpen? De letteren worden by alle de Europeers niet eveneens uytgeſprooken; want de C voor *e* óf *i* ſtaande, ſpreken de Hoogduyt-

duytschen ook uyt als *T's*, zo dāt zy 't Latynsche woord *Cera* uytspreeken *T'sera*; en de Italiaanen spreeken de *C*, voor *i* staande, uyt als *T'si*, of als de Engelsche *Ch*, gelyk blykt aan 't woord *Citta*, 't welk zy uytspreeken *T'sittà*. Waar uyt dan te zien is, dat de ééne taal de andere ontrent de uyt-spraak der letteren geen wet kan stellen. En zo men evenwel in 't geval van de letter *Z* een voorbeeld van andere landaarden begeert, men behoeft 'er niet om verlegen te staan: want niet alleen de Engelschen geeven aan de *Z* dien zelfden zachten klank, als wy, gelyk blykt in de woorden *Zeal*, *zealous*, *zedoary*, *gazing*, *amaz-ed*, *brazier*, *cozen*, *baptized*, *equalize*, enz. Maar ook de Franschen, als te zien is aan de woorden, *Zele*, *zero*, *hazard*, *Leze Majesté*, *onze*, *douze*, *treize*, *quatorze*, *quinze*, *seize*, *douzaine*. Ondertusschen moet niemand, schoon men 't gebruyk van de *Z* voorstaat, haar indringen daar zy niet t'huys hoort; want het is ten hoogsten wanvoegelyk, te schryven *Zanzys*, *zaffraan*, *zervet*, *zlaan*, *zmyten*, *znaauw*. En die ontrent eenige woorden twyfelt, kan de rechte spelling daar van vinden in myn groot Woordenboek.

Zie daar een omstandig bericht van de Letteren, waarby nóg gevoegd kan worden, dat 'er sommige zyn die met andere eenige gemeenschap hebben, maar daarom echter niet onder mal-kanderen behooren verward te worden, gelyk de *B* en *P*. waarmede men spelt; *Blad*, *Plat*;

D

en

en *krab*, *slap*: de D en de T. als blykt uyt *Dak*, *Tak*, en *Paal Mat*; de CH en de G als gezien wordt aan *Charon*, en *garen*; *Christen*, *gisten*; en *Zich*, *wig*: de F. en de V, gelyk men bespeurt aan *Feyl*, *veyl*; *Fel*, *vel*; en *Cyfer*, *vyver*: En de S en Z, welker onderscheyd men hoort in *Zand Sant*; *Zalig*, *salie*; *Ik Zaai*, en *Luycksch Saai*. *Zemel*, *semmelen*. *Zolder*, *soldaat*. *Zuyger suyker*; *Zullen*, *sullen*. Die een weynig opmerkend is, kan dit onderscheyd ligt gewaar worden; want voor zulke die *Meschuyt* zeggen voor *bischuyt*, *Bemori* voor *memorie*, en *Breveeten* in stede van *Profeeten*, wordt dit niet geschreeven. De K schynt in sommigen opzigte ook eenige overeenkomst met de G te hebben, want hoewel de meeste *Koning* schryven, evenwel vindt men 'er die *Konink* spellen; en men kan niet ontkennen dat *koniaklyk* en *Koningkryk* beter met de uytpraak overeenkomt, dan *koninglyk* en *Koningryk*; zo schynt ook *Sprinkhaan* beter te wezen dan *Springhaan*, 't en zy men verkieze te schryven *Springkhaan*, en *Oorspronglyk*, als komende het eerste van *springen*, en het laatste van *Oorsprong*.

'tGebeurt wel dat men eene letter verplaatst als *Bron* en *Born-water*, zo noemt men de vriezende koude ook *Vórst*, waarvoor de Hoogduytschers zeggen *Frost*: en men schryft *Amstelredam* in plaats van *Amstelerdam*, gelyk men eertyds plagt te schryven *alre* in stede van *aller*, en *Kaerle* voor *Kaerel* en gelyk men nóg doorgaans schryft *Ordre* voor *order*. De

De Sillabe *ig* wordt door 't gebruyk in etlyke woorden ingedrongen daar zy niet eygentlyk t'huys hoort: *Overheyd* is de *Magistraat*, dewyl de Wethouders over ons gesteld zyn; en evenwel zegt men veelyds *Overigheyd*, schoon *overig* weynig gemeenschap met *over* heeft. Zo zegtmen ook *Getrouwigheyd* en *Zagtigheyd*, in plaats van *getrouwheyd* en *zachtheyd*.

Men ziet wel gespeld *Bekersgewyze*; maar wat wil dit woord *gewyze*? waare 't niet beter dat men zeyde *Bekerswyze*? Moogelyk is de eerste oorspronk van dat *ge* ontstaan uyt *sche*, naamelyk *bekersche wyze*, *lepelsche wyze*, enz. zynde also een Byvoegelyk Naamwoord van het Zelfstandige gemaakt.

Hoewel nu de eygenschap der Letteren overal behoort waargenomen te worden, evenwel zyn 'er gevallen, daar men tót onderscheyding van de betékenisse der woorden, wel een letter in de spellinge mag, ja, om de eygenschap van 't woord, moet veranderen. Hierom is het dat ik schryve, *Het Licht der zonne*; 't *Is* ligt om te doen. *Die stad heeft eenen hoogen toren*; *Zyn felle toorn vervoerde hem*. *Ik ben*'er nóg niet geweest; *Ik zag* nóch den éénen, nóch den anderen. *Zy heeft een hard hart*; *Hy jaagde het Hert*: *Een Herder der schaapen*; *Harder dan steen*. *Naa verloop vantien jaaren*; *Naar myn oordeel*; *Na de stad toe*; *Nergens nâ zo veel*; *Op verre nâ niet*; *Zy neemt die zaak heel nâ*; *Hy komt* 'er nâ aan toe. *Die aard is van een*

andere aardt. Een bruyne en bolle kars; en Kers van de eerste snee. Hy is van koninglyk geslacht; Daar hing een geslagt beest. Hy slagte eenen os; en Zy slacht haare moeder. Hy kreeg eenen zwaaren slag, Daar was tweederley slach (†) van volk. De handen wasschen; De Zon doet het koorn wassen. Ik meen eens weder te komen by mooi weeder. Zy windt niet gaern brosgaren. Hy houwt hout; en Zy houdt het hout vast.

Hoewel men nu met recht door verscheydenheid van spellinge, daar 't gevoeglyk geschieden kan, de dubbelzinningheid wegneemen mag; nogtans kunnen 'er gevallen wezen, daar, hoe men 't ook wendt, altoos eenige onvolkomenheid overblyft; gelyk als in 't woord *Liggen*, 't welk sommige gebruyken voor *jacere*, tót een onderscheyd van *ieggē* [*ponere.*] Maar als men nu schreeve *Hy ligt quaalyk*, dan zou daaruyt ook verstaan kunnen worden, *Hy heft of tilt niet ter deege*; behalve dat moogelyk wel iemand zoude schryven, *De kaers ligt niet wel*, om daarmede te doen verstaan, *zy geeft geen goed licht*. Hierom acht ik, dat onaangezien men *liggen* in dicht zoude moogen schryven, om des te gemaklyker te rymen, men nogtans beter doct dat men in onrym schryft *leggen*, zo wel als *kleyn* in stede van *kleen*, 't welk van sommige gebruykt wordt; hoewel ik hen daarin in proze lieft niet wil volgen, zo lang my niet bekend

† Dit woord *slacht* schynt afgeleyd te zyn van *geslacht*.

kend is in welke voornaame stad van Hólland men zo spreekt. Maar wat men om 't ryms wille doet, is een ander geval; dewyl de Poetische taal meer vryheyd ontrent de verandering van woorden toelaat.

Het onderscheyd tusschen *dóch* en *tóch* wordt ook by de minste in acht genomen, onaangezien de betekenis dier woordjes merkelyk verscheelt: want het eerste betekent zo veel als *maar*; waarom men zegt, *Ik wilde wel, dóch ik kon niet*: Het ander wordt in eenen geheel anderen zin gebruykt, als, *Zeg my tóch waar gy geweest zyt*: en *Hoor tóch wat ik zegge*.

Aldus onder 't verhandelen van de kracht en eygenschap der Letteren ook tót de Spelling overgetreden zynde, staat my, eer ik daarvan afscheyde, nóg te zeggen, dat de gemeene fleur medebrenghet, de woordtjes *Omdat*, *opdat*, *tót dat*, *voor dat*, *naa dat*, dus verdeeld te schryven, in plaats van *omdat*, *opdat*, *tót dat*, *voordat*, *naadat*: want dit zyn woordekens, die, van twee in één gesmolten zynde, niet behoorden gescheyden te worden: Zo gaat het ook met de woorden *Waardoor*, *daardoor*, *daarby*, *daarin*, *daarmede*, enz. waarvoor men gemeenlyk schryft *waar door*, *daar door*, *daar by*, *daar in*, *daar mede*; alhoewel zulks by de Hoogduytschen en Engelschen niet gebruykelyk is. En wat reden is 'er tóch, dat men schryft, *Waarom*, *daarom*, en niet *waarby*, *waarin*, *waarmede*, *daarmede*, *daarover*, enz?

Om nu nóg iets te zeggen van eene tweederlye spellinge: genomen dat ééne stad in Hólland een byzonder gebruyk in de uytpraak hebbende, men zulks daarom voor goed Hóllandsch wou doen doorgaan; nóg tans zouden die van de andere steden van dat verstand niet zyn. 't Is bekend dat men in ééne niet der geringste steden van ons land zegt, *Paaretje*, en *Poorerje*, in plaats van *Paerdtje* en *Poortje*, en *Kloen* voor *kluwen*; maar wie toch keurt dat voor goed Neêrduytsch? Elders zegt men *Luuren* in stede van *Luyeren*, *Lijkenen* voor *gelyken*, en *Bodens* in plaats van *Booden*: maar óf zulks voor gangbaare munt mag doorgaan, geef ik den rechtschapene kenneren onzer cierlyke taale in bedenken.

Ondertusschen zyn 'er evenwel woorden, die op tweederley wyze gespeld worden, welke beyde inschikkelyk schynen, omdat de uytpraak tweederley is, als *Butter* en *boter*, *Heden* en *huyden*, *Kieken* en *kuyken*, *Lieden* en *luyden*, *Duur* en *dier*, *Stuuren* en *stieren*, *Gest* en *gist*, *Goot* en *geut*, *Noot* en *neut*, *Molen* en *meulen*, *Geryf* en *gerief*, *Yver* en *iever*, *Paerd* en *paard*, *Smarte* en *smerte*, *Ster* en *star*, *Vreemd* en *vremd*, *Vrind* en *viend*, *Werden* en *worden*, *Werreld* en *waereld*.

Van de

(†) LETTERGREEPEN.

Uyt de Letteren worden Lettergreepen, óf Syllaben gemaakt, deeze zyn óf een geheel woord, óf zodaanig een gedeelte van een woord dat ééns galms moet uytgeprooken worden; als

Ab, ad, af, ag, ach, ak, al, av, an, ap, ar, as, at, ax

Eb, ed, ef, eg, ech, ek, el, em, en, ep, er, es, et, ex.

Ib, id, if, ig, ich, ik, il, im, in, ip, ir, is, it, ix.

Ob, od, of, og, och, ok, ol, om, on, op, or, os, ot, ox.

Ub, ud, uf, ug, uch, uk, ul, um, un, up, ur, us, ut, ux.

Yb, yd, yf, yg, ych, yk, yl, ym, yn, yp, yr, ys, yt, yx

Ba, da, fa, ga, ha, ja, ka, la, ma, na, pa, ra, sa, ta, va, wa, xa, za.

Be, ce, de, fe, ge, he, je, ke, le, me, ne, pe, re, se, te, ve, we, xe, ze.

Bi, ci, di, fi, gi, hi, ji, ki, li, mi, ni, pi, ri, si, ti, vi, wi, xi, zi.

Bo, do, fo, go, ho, jo, ko, lo, mo, no, po, ro, so, to, vo, wo, xo, zo.

(†) Syllaben.

D 4

Bu,

Bu, du, fu, gu, hu, ju, ku, lu, mu, nu, pu, ru, su, tu, vu, wu, xu, zu.

By, cy, dy, fy, gy, hy, jy, ky, ly, my, ny, py, ry, sy, ty, vy, wy, xy, zy.

Bla, bra, dra, dwa, fla, fra, gla, gra, kla, kra, kwa, pla, pra, qua, scha, schra, sla, sma, sna, spa, sia, stra, tra, ula, vra, wra, zwa.

Ble, bre, dre, dwe, fle, fre, gle, gre, kle, kre, kwe, ple, pre, que, sche, schre, ste, sme, sne, spe, ste, stre, tre, vle, vre, wre, zwe.

Bli, bri, dri, dwi, fli, fri, gli, gri, kli, kri, kwi, pli, pri, qui, schi, schri, sli, smi, sni, spi, sti, stri, tri, vli, vri, wri, zwi.

Blo, bro, dro, dwo, flo, fro, glo, gro, klo, kro, kwo, plo, pro, quo, scho, schro, slo, smo, sno, spo, sto, stro, tro, vlo, vro, wro, zwo.

Blu, bru, dru, dwu, flu, fru, glu, klu, kru, plu, pru, schu, schru, slu, smu, sun, spu, stu, stru, tru, vlu, vru, wru, zwu.

Bly, bry, dry, dwy, fly, fry, gly, gry, kly, kry, kwy, ply, pry, quy, schy, schry, sly, smy, sny, spy, sty, stry, try, vly, vry, wry, zwy.

Vólgens de Uythemische wyze spelt men *Ca, co, cu, als ka, ko, ku.*

Zo spelt men ook *Pha, phe, phi*, als *Fa, fe, fi*; en *tie* word achter aan veele woorden gespeld als *cie*, gelyk *conscientie, mentie, patientie*.

Wyders staat aan te merken dat gelyk de *A* een schelle klank heeft in de woorden *Aker, kater, water, enz.* zy een doffe klank heeft in de vol-

gende

gende woorden: *Acht, ampt, arm, angst, bad, bag, bak, bal, ban, bars, bas, band, bang, bars, bast, barst, blank, brand, dag, dak, dal, dam, dan, das, dat, dans, danst, darm, drang, gal, gat, gäst, galg, galm, gang, gans, gansch, gard, garf, garst, gast, gram, gras, ham, hach, hand, kam, kar, kas, kat, kant, kars, lag, lach, lak, lam, last, lat, mak, mal, man, mat, mand, mast, markt, nap, nar, nat, pak, pal, pan, pas, past, qualm, quasi, rad, ram, sap, sas, schans, schranst, schram, stram, tak, tal, tam, tast, vast, vang, vangst, wak, warm, wan, wang, want, warm, wars, was, wasch, wascht, wrat, zag, zak, zal, zalf, zalm, zwak.*

In de volgende heeft de E een schelle klank.

Bef, bek, bel, ben, berd, berg, belg, bend, best, dek, der, des, denk, erf, fel, fles, gek, gerst, hef, heft, hecht, kelk, kent, kerk, leb, lel, merk, pek, pen, pest, recht, red, rest, schenk, schep, scherf, schets, smelt, spel, speld, steng, streng, ten, ter, test, text, trest, vecht, vel, veld, ver, wen, wenst, wensch, wenscht, zeg, zegt, zes, zet, zengt, zerk, zwerk, zwerm.

In deeze klinkt de I dof:

Bid, dit, gild, gift, kil, kin, kist, lip, mild, milt, min, nip, pis, pist, pit, quist, fist, triss, twist, wicht, wigt, wind, wil, wild, wist, zin, zilt.

In de volgende woorden klinkt de O dof.

Bok, bol, bom, bons, bos, bosch, bot, dom,

D 5

dons,

dons, dorst, drong, dronk, gom, gons, glons, grond, kom. konst, long, mom, mond, mosch, most, ons, plomp, pond, pots, proink, rond, som, smots, stond, tong, trok, trom, vocht, vol, wol, wolk, wand, wrung, *zon, zond, zong.

In de woorden die nu volgen klinkt de O hard.

Bók, dólk, fórs, gólf, hól, jól kól, kúlk, kóp, knól, lós, nóg, nóch, pók pól, póst, pót, rók, ról, rós, siók, tól, trós, vorst, vós, vlók, vólk, zóg, zórg, zót.

Bul, gunst, jucht, kuf, lust, mug, munt, mul, muts, run, rust, wuft.

Byl, gryn, myn, myl, myt, nyd, nyp, pyn, pyp, quyl, quyt rym ryp, rys schys, schyn, schryf, sryd, tyd, iryp, twyn, vyf, vyg, wyd, wyf, wyn, wys, wryft, zwym, zwyn, zyn.

Tweeklanken zyn de volgende.

Aa en Ae. Aak, aal, aam, aan, aap, aar, aas, aafs, aard, aartis, aardsch, baal, baan, baar, baas, baard, baers, b ard. daal. draan, daar, gaaf, gaal gaan, gaap, gaar. gaas, gaat, baak, haal, haam, haan, haar, haas, haat, haerd, kaag, kaak, kaal, kaap, kaas, kaers, kraam kraan, laag, laakt, laan maag, maak, maakt, maal, maan, maar, maas, maat, naar, naaft, paal, paap paar, paerd, paersch, quaad, quaal, raad, raak raam, raap, raar, raast, staert, taak, taal. vlak, vaal, vaan, vaar, vaart, vaerd, vaers, vaats, waag, waak, waal, waan,

waan, waar, waerd, waas, zaad, zaag, zaak, zaal.

Blaam, blaas, blaet, draad, draagt, dwaas, graaf, graaft, graag, graat, kraag, schraag, schaam, schaamt, schaets, traan, vraag.

Ee. Beek, been, beer, beemd, beest, bleek, deeg, deel, deert, een, eend, eest, eerst, feeks, feest, geel, geen, geest, greep, heel, heen, heer, heersch, heerscht, heet, keek, keel, keep, keer, kleed, kreet, kreeft, leeg, leek, leem, leen, leer, lees, meen, meer, meest, neem, neen, neer, peen, peer, pees, queen, reeks, reen, steen, scheef, teef, treeft, teen, veen, veer, vleesch, vreeft, weeg, ween, weest, zeeg, zeen, zeer, zweer.

Oo. Oone, boom, boon, boor, doof, door, boon, hoor, hoofd, koon, koor, kloof, klooft, looft, moor, moot, moogt, nood, noot, roof, rook, room, roos, schoof, schoon, schoot, schroom, stoof, stroom, toam, toon, troon, vroom, zoom, zoon.

Uu. Uur, buur, duur, buur, kuur, muur, luuw, stuur, stuurich, vuur.

Au. Dauw, kraww, prauw.

Ey. Eysch, breyd, heyl, leyd, meyd, spreyt, vleyt.

Eu. Beul, beurs, deun, deur, heul, heusch, kreun, leus, neus, neut, reus.

Ie. Brief, dief, lief, griest, kliest.

Oe. Boef, baek, blaed, doek, doen, goed, groen,

groen, groef, hoek, hoen, hoeft, koe, koek, koel, koen, kroeg, kroes, poes, roef, roem, snoek, stoet, voeg, voel, voelt, voer, voet, wroet, wroegt, zoet, zwoegt.

Ou Bout, b nu, goud, hout, houw, kond, kouw, mouw, mont, rouw, stout, vrouw, zou, zout.

Uy. Uyl, buyl buys, buyt, bruyd, bruyt, duyf, druyf, duyn, sluyt, guyt, gruys, huys, kuyl, huys, kruyk, kuyf, kuyfch, luyk, luym, muyl, muys, puyk, ruyl, ruym, ruyn, tuyg, tuyn, vuyl, zuyd, zuyg, zuyl

Drieklanken worden in de vólgende gebruykt.

Aauw. Laauw, blaauw, slaauw, gaauw, graauw, kaauw, klaauw, paauw.

Aai. Aair, baai, baai, kaai, kraai, kraait, maait, zaait.

Eeuw Leeuw, meeuw, schreeuw.

Ieuw. Hieuw, kieuw, nieuw.

Ooi. Hooi, gooit, kooi, mooi.

Oei. Boei, bloei, groei, groeit, stoeit, moeit.

Belangende nu de woorden op zichzelve aangemerkt, deeze zyn één-, en meer-ledig, gelyk uyt de vólgende voorbeelden blykt.

Mian, Maan; best, beest; met, meet; pen, peen, zet, zit, ziet, zyt, zeyd, dóf, doof, droef, vol, knól, wólk, vólk, muts, musch, muys, muur, mensch, kind, land, stad, buys, hoofd, heyl, zeyl, hand, voet, arm, been, oog, oor, blind, lam, zwak, traag, snel, ós, koe, lam, schaap, kalf, tin, lood, staal, wit, groen, rood, zwart, blaauw, nieuw, hoorn, koorn.

Uyt

Uyt eenlédige woorden kan men somtyds wel een gezég ontwerpen; als *Daar was op het veld een ram, die my met zyn' kóp een' stoot gaf.*—

Tweelédige woorden zyn, *Man-nen maa-nen, beef-ten, pen-nen, zit-ten, zeg-gen droef-heyd, mut-sen, muu-ren, muy-zen, men-schen, lan-den, ste-den, hoof-den, han-den, voe-ten, ar-men, bee-nen, oo-gen, oo-ren, ós-sen, schaa-pen, hey-lig, zwar-ten, huuw baar, lees-baar, mee-ster, naai-ster, zus-ter, vreed-zaam, wys-sie, boos-sie, acht-tien, groot-te* [*magnitudo*]; hoewel deeze vier laatste woorden (schoon t'onrecht) veelyds maar geschreeven worden, *Wyste, booste, ach-tien, groote.*

Drielédige woorden zyn, *Men sche-lyk, blind-de-ling, ar-beyd-zaam, han-del-baar, vor-sten-dom, hey-lig-heyd, wee-sen-schap, wan-de-ling, a-de-men, be-gee-ren, barm-har-tig, groe-te-nis, voe-stem-men, om-hel-zen.*

Vierlédige woorden zyn. *Be-geer-lyk-heyd, Ta-fel-la-ken, on-hey-lig-heyd, on-eyn-de-lyk.*

Vyflédige woorden zyn, *Eeu-wig-duu-ren-de, on-barm-har-tig-heyd, on-voor-zig-tig-lyk, o-ver-een-stem-men.*

Zeslédige woorden zyn, *Al-ler-on-voor-zig-tigst, on-be-gry-pe-ly-ker.*

Zeven-ledige zyn, *Al-ler-on-barm-har-tig-sie, al-ler-on voor zig-tig sie.*

Achtlédige zyn, *Al-ler-on-be-gry-pe-lyk-sie, Kon-stan-ti-no po-li-taan sche.*

In

In de ſcheydinge der Lettergreepen houd ik my, gelyk uyt de voorgaande voorbeelden blykt, aan de oudſte en gemeenſte wyze: ook vind ik dat Chriſtian van Heulen van dat verſtand was; want hy zegt, dat als 'er in een woord een enkele Medeklinker is, die medeklinker dan in het leezen tot de laaſte ſillabe behoort, zo dat in *Wy-ze, Vroo-me, Goe-de, Ro-mey-nen, de z, m, d, n,* aan de laaſte lettergreepen moeten gehecht worden; maar als 'er een Medeklinker in een woord verdubbeld wordt, dan behoort de eerſte tot de voorgaande, en de andere tot de volgende ſillabe, als *Bed-den, Meſ-ſen, Vel-len, Zin-nen, Tak-ken, Pap-pen, Fleſ-ſen.*

Als 'er in een woord twee óf meer Medeklinkers komen, die tzamen kunnen uytgeſprooken worden, dan behooren die doorgaans tot de achterſte lettergreep, als *Ge-dwaald, Be-ſpraakt, Be-ſtaat, Ge-ſprooken, Be-ſchaamd, Ge-ſchonden, Be-ſtreeden, Be-praaten, Be-pleyten, Duy-ſter, Eer-ſte, Naa-ſte, Mee-ſter, Vry-ſter, Naai-ſter, Haa-ſten:* Doch zo is 't niet gelegen met *Vaſ-ten, Taſ-ten, Meſ-ten, Quif-ten, Ruſ-ten;* Hoewel men mag ſchryven *Hoe-ſten, Roe-ſten, Bee-ſten, Gee-ſten.* Maar óf men daarom ook ſchryven mag *Chri-ſten,* twyfel ik óf 't gebruyk zal willen dulden, alhoewel *Chri-ſtus* en *Apo-ſtel* gebruykelyk ſchynt, onaangezien 't een algemeene regel al van ouds geweest is, dat als 'er twee verſcheydene Medeklinkers elkanderen in een woord volgen,

vólgten, de ééne tót de voorſte, en de andere tot de vólgende lettergreep behoort, als *Liefde*, *Ban-den*, *Koor-den*, *Woor-den*, *Aan-zien*, *Eer-baar*.

Van de

(†) OORSPRONGKUNDE.

DOOR de *Oorsprongskunde* onderscheydt men de woorden in zekere (*) Spraakdeelen, die by de Nederduytschen negen in getal zyn, en genoemd worden een *lédeken* (Articulus), *Naamwoord* (Nomen), *Voornaamwoord* (Pronomen), *Werkwoord*, (Verbum), *Deelwoord* (Participium) *Bywoord* (Adverbium), *Zamenvoegſel* (Conjunctio), *Voorzetsel* (Præpositio), en *Tuſſchenwerpſel* (Interjectio).

Hier van z n de vyf eerſte veranderlyk, en de vier laatſte meerderdeels onveranderlyk.

Van de

L E D E K E N S.

DE (¶) *Lédekenſ* dienen om een onderscheyd te maaken in de Geſlachten, en de † Naamvalen, en zyn, *De*, *Het*, *Een*.

De is van het Manlyk en Vrouwelyk, en *Het* van

(†) Etymologia. (*) Partes Orationis. (¶) Articuli. (‡) Casus.

van het Onzydig geslacht; want men zegt *De Man, de boom, de berg; De Vrouw, de zee, de werreld; Het Kind, het wyf, het huys, het schip.* Een is van het manlyk, Eene van het vrouwelyk, en Een insgelyks van het onzydig geslacht; want men zegt, *Een man, een vogel; Eene vrouw, eene kamer; Een kind, een huys, een schip.*

Voorts staat aan te merken dat deeze Lédekens doorgaans onaffschydelyk zyn van de Naamwoorden; want op de vraage, *Wat is dat?* antwoordt men, *Een mensch, Een beest, Een man, Een paerd, Een vogel, Een visch, Een boom, Een berg, Een huys, Een schip, Een rivier. De zee, De markt, Het raadhuys:* Dóch woorden die een zekere menigte betekenen, als *Land, Water, Sneeuw, Hagel, Yzer, Koper, Tin,* vereyfschen geen Lédeken. Op de zelfde wyze wordt op de vraage, *Wat heeft hy te koop?* geantwoord, *Koorn, Wyn, Olie, Bier, Hout, Meel, Boter, Vleesch, Visch, Kaas:* maar van enkelde, spreekende, zegt men *Een visch, Een Kaas:* want woorden die een enkeld ding betekenen, kunnen de Lédekens niet ontbeeren; en 't zou ten hoogsten ongerymd zyn, te zeggen, *Daar was kind; óf Hond heeft het gedaan;* maar men moet zeggen, *een kind,* en *De hond.* Dan in 't meervoudige kan men de Lédekens somtyds achterlaten, als, *Menschen hebben 't gedaan;* en *Zy queeten zich als mannen.* Evenwel zyn 'er ook Naamwoorden die men in 't Eenvoudige zonder de Léde-

Lédekens fomtyds gebruyken kan, als *Armoede zoekt list. Overvloed heeft hem bedurven. Rykdom is voor menig eenen gevaarlyk. Vertwyfeldheyd heeft 'er hem toe gebragt.* Dus zegt men ook, *Het is nu Zomer. 't Was Winter. Hy legt op stroo.* Insgelyks zegt men, *Tin smelten; Kalk mengen; Meel beslaan; Salaa verleezen; Hooi op doen; Wyn drinken; Melk kooken; Zyde winden; Wolspinnen; Linnen weeven.* By eygene naamen van menschen komen de Lédekens zelden te pas; want hoewel men zegt, *David versloeg den Reus*, nógtans mag men niet zeggen *den Goliath*, 't en waare daar een Byvoeglyk Naamwoord by quam, als, *den trótsen Goliath*; dóch men mag wel zeggen, *Deeze was de Christus.* Zo zegt men ook, *Engeland is magtig ter zee*, en *Het vruchtbaar Engeland.* Onder de eygene naamen moet men ook stellen *GOD*, 't en waare men 'er eenen valschen Gód door verstond; evenwel zegt men, *De Gód des Hemels en der aarde*, om hem van andere Goden te onderscheyden.

Deeze Lédekens zyn onderworpen aan de (*) Buyginge, welke eene verandering is van den uytgang eens woords, in zekere (†) Naamvallen, die de Latynsche Spraakmeesters in zessen verdeelen, en aldus genoemd hebben, *Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus, Ablativus*, waarvoor men op 't Duytsch kan zeggen, *de Noemer, Teeler, Geever, Aanklaager,*

E

Roe-

(*) Declinatio. (†) Casus.

Roepex, *Afneemer*. Dewyl nu den Geleerden de Latynsche benaamingen best bekend zyn, en de Ongeleerden niet zonder nader verklaring een recht begrip uyt de verduytschte kunnen krygen, zal ik my doorgaans van deeze Latynsche naamen, als konstwoorden, bedienen, geloovende dat ik gemaklyker zal verstaan worden, dan óf ik de Duytsche gebruykte. Ook kan 't den ongeleerden niet naadeelig zyn, dat zy deeze Latynsche benaamingen (waarvan by de Buyging der Naamwoorden breeder staat gehandeld te worden, om 'er den ongeletterden een rechtmatig begrip van te geeven) leeren, en zich daaraan gewennen; naardien zy daardoor des te beter deeze óf geene spraakkonstige aanmerkingen van Taalliefhebbers zullen kunnen verstaan. Ik kom dan tót de Buyging der Lédekens.

't Eenvoudig getal,
Manlyk geslacht.

't Meervoudig getal,
Manlyk geslacht.

<i>Nom.</i>	De	<i>N.</i>	De
+ <i>Gen.</i>	Des, óf van den	<i>G.</i>	Der
+ <i>Dat.</i>	Den, óf aan den	<i>D.</i>	Den, óf aan de
<i>Acc.</i>	Den	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ó De	<i>V.</i>	ó De
<i>Abl.</i>	Van den	<i>Ab.</i>	Van de

't Een-

't Eenvoudig getal,
Vrouwlyk geslacht.

't Meervoudig getal,
Vrouwlyk geslacht.

<i>Nom.</i>	De	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der, óf van de	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Der, óf aan de	<i>D.</i>	† Aan de
<i>Acc.</i>	De	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ó De	<i>V.</i>	ó De
<i>Abl.</i>	Van de	<i>Ab.</i>	Van de

Het Eenv. Onzydig gefl. *Het Meerv.* Onzyd. gefl.

<i>Nom.</i>	Het	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Des, óf van het	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	† Het, aan het, óf den	<i>D.</i>	Den
<i>Acc.</i>	Het	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ó Het	<i>V.</i>	ó De
<i>Abl.</i>	Van het, óf van den	<i>Ab.</i>	Van de

Het *Lédeken Een* is alleen van het Eenvoudig getal.

	<i>Manlyk,</i>	<i>Vrouwlyk,</i>	<i>Onzydig.</i>
<i>Nom.</i>	Een	Eene	Een
<i>Gen.</i>	Eens	Eener	Eens
<i>Dat.</i>	Eenen	— Eene	† Een óf Eenen
<i>Acc.</i>	Eenen	Eene	Een
<i>Voc.</i>	ó Een	ó Eene	ó Een
<i>Abl.</i>	Van Eenen	Van Eene	Van een

Van de

N A A M W O O R D E N .

* **N**aamwoorden zyn woorden waarmede men alle dingen en hoedaanigheden benoemt en onderscheydt, als *een Mensch, een kind, een beest, de Hemel, Gód, kruid, toorn, heerlykheyd; Goed, quaad; wit, zwart, rood, groen; groot, kleyn, lang, kort; breed, smal; oud, jong.*

Deeze Naamwoorden worden verdeeld in (†) *Zelfstandige*, en (§) *Byvoegelyke*.

Een zelfstandig Naamwoord bestaat op zichzelf, en betekent de zaaken zonder behulp van een ander woord, als, *Hemel, Aarde, Zee, Mensch, Koning, Boom*, zo dat het met byvoeging van een *Werkwoord* eenen volkomen zin kan uytmaaken, als, *Het paerd loopt. Het kind schreyt. De zon schynt.*

Een *Byvoegelyk* Naamwoord, dat de hoedaanigheyd eener zaake betekent, als, *Sterk, zwak, schoon, vuyl, droog, nat*, kan alleen niet gebruykt worden, als hebbende geen volkomene betekenis, 't en zy men 'er een *Zelfstandig* Naamwoord byvoege: want wie kan verstaan wat men meent, als 'er gezegd wordt. *De verwoede bruyst, 't en zy men 'er Zee óf stroom, óf iets diergelyks, byvoege?*

Niette-

(*) Nomina. (†) Substantiva. (§) Adjectiva.

Niettemin gebeurt het wel dat een Byvoeglyk Naamwoord in een Zelfstandig veranderd wordt, als *De donker begint te vallen: Het groen is nu op zyn krachtigst: De wilden hebben hem doodgeslagen.* Men voegt dikwils twee Zelfstandige Naamwoorden byeen, waarvan het voorste de plaats van een Byvoegelyk bekleedt, als, een *Water-molen, wagen-smeer, kerk-dief, dief-henker, dienst-knecht, borst-lap, hemd-rók, regen-water, bier-glas, dood-kist, koorn-zólder, koorn-kooper, pest-huys, Spraak-konst, zand-bak, zand-looper, zonne-schyn, weeg-luys van Weeg*, een Waterlandsch woord, betékenende een *houte wand*; en *Gaste-bóð* (ontbieding van gasten), waarvoor de Waterlanders door een bedurvene uytpraak zeggen *Keste-bóð*, noemende aldus de tzaamenkomst des vólks in eene Herberg tót verkoopinge van een huys óf land; want *Het zal in de Keste-bóð komen*, is zo veel by hen, als *'t Zal by openbaare veylinge verkóft worden.* Van dusdanige Kóppelwoorden is het voorste lid veeltids de tweede Naamval óf *Genitivus* des woords, als blykt aan *Arbeydsloon, Bootsgezel, Doodsnood, Hartstógt, Krygsman, Landsheer, Ryksvórst, Schaapshoofd, Tabaksdoos, Waardshuys, Ysgang.* Men vórm't ook Kóppelwoorden uyt drie Zelfstandige Naamwoorden, als *Hoofdjaarmarkt, Riviervischmarkt, Oranjeappelboom.* EN zelfs Byvoegelyke Naamwoorden zyn somtyds Kóppelwoorden, als *Tolvry, Zeeziek, Tegenstrydig:* want de ey-

genschap onzer taale brengt dit mede, dat men byna t'elkens, als 'er eenige noodzaakelykheyd zich voordoet, nieuwe Kóppelwoorden smeeden kan; gelyk ik 't woord *Lyfgezant*, voor *Legato a Latere* bedacht, toen ik het leeven van Paús Sixtus den V. uyt het Italiaansch vertaalde; en my dunkt dat dit niet oneygentlyk van my verzonnen wierdt, omdat men zegt *Lyfdoktor*, en *Lyfknecht*. Ook heugt my dat zeker verstandig Engelschman, achtende dat men te veel *steeds geneygd* tót zonde was, die zondige neyging, in zyne yverige Predikaciën, met goeden val plagt te noemen, eene *steeds-geneygdheyd*. Gelyk dit woord niet ongerymd is, (want het kan zo wel bestaan als het bekende Latyn van Terentius *Heri semper-lenitas*, 't welk hy in zyne *Andria Davus* doet zeggen), zo kan men ook somtyds met gevoeglykheyd een nieuw woord bedenken; by voorbeeld, men zoud het Latynsch woord *Auditorium*, waarvoor wy in 't Neêrduytsch gewoon zyn *Hoorplaats* te zeggen, niet oneygentlyk kunnen noemen eene *Toeboordery*, welk woord, indien 't gebruyk zyn zegel daaraan gestoken had, myns oordeels beter zoude zyn dan 't ander, 't welk ook maar een gemaakt Kóppelwoord is. Men zou hier tegen kunnen zeggen, gelyk my ook eens is voorgekomen, dat zodanige woorden, die in ry uytgaan, eene doening betékenen, als *Lakenbereydery*, *Jaagery*, *Verweery*, enz. en dat *Toeboordery* niet zo eytgentlyk ee-

ne

ne doening, als eene lyding te kennen geeft; dewyl het gehoor eenigfins eene lyding is. Maar wat zal men dan zeggen van *Droogery*? want dus noemt men ook eene *droogplaats*, en wat staat ons te denken van *Bakkerij*, *Braadery*, *Brandery*? Immers schynt het meer eene lyding dan doening te betékenen, als men zegt, *Het linnen droogt langzaam: Het brood bakt in den oven: Het vleesch braadt al te snel: Het hout brandt kelder*; behalve nóg dat de woorden *Afgodery*, *Boeverij*, *Gastery*, *Kraamery*, *Slaavernij*, onder die aanmerkinge niet betrekkelyk zyn. Dóch deeze uytweyding my van de *Byvoegelyke Naamwoorden* ongevoeliglyk afgeleyd hebbende, zal ik vooreerst niet meer daarvan zeggen; vermids de orde vereycht eerst te handelen

Van de

ZELFSTANDIGE NAAMWOORDEN.

De *Zelfstandige Naamwoorden* zyn (*) *Eygene* óf (†) *Gemeene*.

Een *Eygen Naam* is die aan één ding alleen gegeven wordt, als *Willem*, *Jakob*, *Amsterdam*, *Róterdam*, *Hólland*, *Engeland*, *London*, *het Y*, *de Amstel*, *de Maakte*.

Een *Gemeen zelfstandig Naamwoord* is aan veele dingen gemeen, als, *Een Mensch*, *man*, *vrouw*,
E 4
kind,

(*) Propria. (†) Appellativa.

72 W. SEWELS *Nederduytsche*
kind, beest, vifch, paerd, ós, leeuw, ftad, dórp,
rivier.

Verfcheydene Zelfftandige Naamwoorden
 zyn Oorsprongklyk, van welke andere *afgeleyd* wor-
 den, als

Van <i>Vifch</i>	<i>Viffcher.</i>
<i>Trompét</i>	<i>Trompetter.</i>
<i>Vraag</i>	<i>Vraager.</i>
<i>Hólland</i>	<i>Hóllander.</i>
<i>Amfterdam</i>	<i>Amfterdammer.</i>
<i>Twyn</i>	<i>Twynier.</i>
<i>Vogel</i>	<i>Vogelaar.</i>
<i>Kóppel</i>	<i>Kóppelaar.</i>

Sommige der *Afgeleyde* eyndigen in *fchap*, als

<i>Meefterfchap</i>	Van <i>Meefter.</i>
<i>Vrindschap</i>	<i>Vrind.</i>
<i>Ridderschap</i>	<i>Ridder.</i>
<i>Schoutfchap</i>	<i>Schout.</i>
<i>Maagfchap</i>	<i>Maag.</i>
<i>Broederfchap</i>	<i>Broeder.</i>

Sommige in *ift*, als

<i>Latynift</i>	Van <i>Latyn.</i>
<i>Drogift</i>	<i>Droogen.</i>

Sommige in *dom*, als

<i>Pausdom</i>	Van <i>Paus.</i>
<i>Hertógdom</i>	<i>Hertóg.</i>
<i>Chriftendom</i>	<i>Chriften.</i>
<i>Heydendom</i>	<i>Heyden.</i>

Veele

Veele Zelfstandige Naamwoorden worden afgeleyd van Byvoegelyke, en eyndigen in *heyd*, als

<i>Aalwaarigheyd</i>	Van	<i>Aalwaarig</i>
<i>Aardigheyd</i>		<i>Aardig.</i>
<i>Bangheyd</i>		<i>Bang.</i>
<i>Barmhartigheyd</i>		<i>Barmhartig.</i>
<i>Blindheyd</i>		<i>Blind.</i>
<i>Kreupelheyd</i>		<i>Kreupel.</i>
<i>Menschelykheyd</i>		<i>Menschelyk.</i>
<i>Rechtvaerdigheyd</i>		<i>Rechtvaerdig.</i>
<i>Witheyd</i>		<i>Wit.</i>
<i>Zwartheyd</i>		<i>Zwart.</i>

Sommige eyndigen in *te*, als

<i>Dikte.</i>	Van	<i>Dik.</i>
<i>Diepte</i>		<i>Diep.</i>
<i>Grootte</i>		<i>Groot.</i>
<i>Hoogte</i>		<i>Hoog.</i>
<i>Laagte</i>		<i>Laag.</i>
<i>Scherpte</i>		<i>Scherp.</i>
<i>Sterkte</i>		<i>Sterk.</i>
<i>Steylte</i>		<i>Steyl.</i>

Etlyke worden van Werkwoorden afgeleyd, als

<i>Eeter</i>	en	<i>Eeting</i>	Van	<i>Eeten.</i>
<i>Geever</i>		<i>Geeving</i>		<i>Geeven.</i>
<i>Snyder</i>		<i>Snyding</i>		<i>Snyden.</i>
<i>Vlieger</i>		<i>Vlieging</i>		<i>Vliegen.</i>

Veele die insgelyks van Werkwoorden afgeleyd worden, eyndigen in *is*, als

<i>Begraavenis</i>	Van	<i>Begraaven</i>
<i>Behoudenis</i>		<i>Behouden</i>
<i>Besnydenis</i>		<i>Besnyden</i>
<i>Gebeurenis</i> , en niet <i>gebeurtenis</i>		<i>Gebeuren</i>
<i>Geheugenis</i>		<i>Geheugen</i>
<i>Gelykenis</i>		<i>Gelyken</i>
<i>Getuygenis</i>		<i>Getuygen</i>
<i>Groetenis</i>		<i>Groeten</i>
<i>Ontroerenis</i>		<i>Ontroeren</i>
<i>Ontfangenis</i>		<i>Ontfangen</i>
<i>Vergeetenis</i>		<i>Vergeeten</i>

Ook worden veele Werkwoorden (gelyk pag. 20. reeds gezegd is) gebruykt als Zelfstandige Naamwoorden, en dan zyn ze van 't Onzydig geslacht; als *Het gaan valt haar moeilyk. Veel spreekken vermoeit hem. Haar praaten verveelde my. Het zien gaat het hooren te boven. Het doen gaat voor 't zeggen.*

De meeste *Nederduytsche* Naamwoorden kunnen in (*) *Verkleynnaamen* veranderd worden, als

+ <i>Boom</i>	in	<i>Boomtje</i>	óf	<i>boomken</i>
<i>Boek</i>		<i>Boekje</i>	óf	<i>boekskén</i>
<i>Bel</i>		<i>Belletje</i>	óf	<i>belleken</i>
<i>Huys</i>		<i>Huysje</i>	óf	<i>huysken</i>
<i>Jongen</i>		<i>Jongetje</i>	óf	<i>jongske</i>

Kam

(*) *Diminutiva.*

Kam	in	Kammetje	
+ Kind		Kindtje	óf kindeken
Man		Mannetje	óf manneken
Mól		Mólletje	
Pen		Pennetje	
Rók		Rókje	óf róksken
Stem		Stemmetje	
Straat		Straatje	
Stad		Steedtje	óf stédeken
Ton		Tonnetje	óf tonneken
Vogel		Vogeltje	óf vogelken
Wind		Windtje	óf windóken
Wyf		Wyfje	óf wysken

Eenige Naamwoorden zyn 'er by ons in 't gebruyk, welker oorsprong elk niet weet, schoon de betékenis daarvan bekend genoeg is; by voorbeeld: *Beunhaas* is door de gewoonte Hóllandisch geworden; schoon 't eygentlyk een woord is dat te Hámburg t'huys hoort: want daar plagten de Overluyden van 't Kleermaakers Gild fomtyds op de jagt te gaan van zulke *Haazen*, teweeten Snyders-gezellen, die by de luyden in de huizen gingen naaijen, en, om niet van elk gezien te zyn, op den *Beun* (dus noemen de Hamburgers een' zólder) gezét wierden, en aan 't werk betrapt zynde, 't ongelúk wel gehad hebben, van den vinger, zo my verhaald is, door die Overluyden gebroken te worden.

Hónds vót heeft, volgens 't verhaal van eenen geleer-

geleerden Schryver, deezen oorsprong: Men plagt wel eer zekere overtreeders Honden te doen draagen, tót een teken van schande: dewyl nu over deeze honden een Opziener óf Voogd gesteld was, meent men dat daaruyt de verachtelyke scheldnaam van *Hondsvoogd* óf *Hondsvót* ontstaan zy.

Knoet schynt afkomstig te zyn van den Deenschen naam *Kannut* óf *Kannutus*; en daarom worden de Deenen óf Noormannen veelyds *Knoeten* genoemd, op de zelfde wyze als men eenen Westfaalschen Maaijer een *Hanneken* noemt; want veele van dat slach *Johan* óf *Johanken* geheeten zynde, heeft zulks aanleyding gegeeven tót dien Maaijers naam; even gelyk men hier ter stede de Sjouwers veelyds *Jantjes*, en de Hoogduytsche Jooden *Smousjes* noemt, naar den naam van *Mousje*, (want dus spreekten zy den naam van *Moses* uyt) dien veele van hen draagen.

Kerk in 't oud Saxisch *Kyrich*, in 't Hoogduytsch *Kirch* en in 't Engelsch *Church*, acht men herkomstig te zyn van 't Grieksch *Κυριακή* [*Kurialeke*] 's Heeren huys.

Lyk is mischien by verkortinge van het Hoogduytsch *Leichnam* gesprooten. Dat ik hier *mischien* zegge, brengt my in gedachte dat ik daarvoor by zekeren Schryver t'elkens geschreeven vinde *magchien*, als t'zamen getrokken van *mag geschien*.

Schenken in den eygen zin betekent *drankingieten*

ten in eenen beker, kroes, óf kelk: dóch dit woord wordt immer zo veel in den oneygen zin gebruykt, namelyk voor *begifigen*, gelyk ook de woorden *schenkaadje* en *geschenk*, eene *gifte* beduyden.

Spelonk, een bekend woord, komt van 't Latynsch woord *Spelunca*; dóch zeker Dichter te Amsterdamb plagt in plaatse van *Spelonken*, te schryven *Speelhonken*; want het schynt dat het woord *honk*, waarvan de jongens in die Stad zich in 't speelen loopen op straat bedienen, hem nóg zo sterk in 't hoofd speelde, dat hy daardoor dit misfelyk woord van *Speelhonken* verdichtte.

Vórst, waarvoor de Hoogduytschers zeggen *Furst*, kan afgeleyd worden van de Voorste, want dat is hy eenigins, gelyk *princeps*, in 't Latyn, als afkomstig van *primus*, (voor 't welk de Engelschen zeggen *the First*) ook schynt te betekenen.

Jonker is eene t'zamentrekking van *jongk heer*, gelyk *Joffrouw* van *Jongvrouw*, waarvoor de Hoogduytschers zeggen *Jungfrau* en *Junfer*.

Schipper schynt niet oneygentlyk afgeleyd van *Schip-heer*: En ik heb eenen Boer gekend die op verre ná de botte niet was, welke plag te zeggen dat *Boer* zo veel was als *bouw-heer*: dóch dit kond ik hem niet toestaan; maar oordeelde dat het quam van *bouwer*, want een Akkerman is een *land-bouwer*.

Vagabond komt van 't Latynsch woord *Vagabundus* [een zwerver].

Het

Het woord *Vryer*, gelykmen eenen ongehuuwden, die nooit getrouwd was, noemt, is eygentlyk iemand die *Vryt*, dat is, eene vrouwsperfoon aanzoekt; en dewyl dit *Vryen* meest van jongmans geschiedt, noemt men eenen jongeling, schoon hy niet *vryt*, ook een' *Vryer*; welk woord men insgelyks zou kunnen afleyden van het Engelsch Naamwoord *Fryer*, dat eenen *Monnik* betekent, en afkomstig schynt van het Fransch woord *Frere* [Broër], gelyk men de Monniken noemt, als *Broër Felix*, *Broër Kornelis*, enz.

Zoen is een *kus*, want de kinderen, gelyk men weet, zyn doorgaans gewoon hunne verzoening met eene kus te maaken.

Rinsch wordt in onze taal gebruykt voor *zerp*, en heeft zynen oorsprong van *Rynsch*, omdat de Rynsche Wyn doorgaans van eene zerpesmaak is.

Een *Vel* papiers noemt men een geheel blad, 't welk afkomstig schynt van een *Vel perkament*, want dat is in der daad een *vel*, als zynde van een beest afgestroopt.

En *Perkament* komt van 't Latyn *Pergamena*, gelyk men by Plinius leeft *Pergamena charta*, het welk zo te bereyden dat het bequaam was om 'er op te schryven, geacht wordt te *Pergamum*, een stad in Asie, eerst uytgevonden geweest te zyn.

Ledikant komt van 't Fransch *Lit du champ* [een veld-bed]; gelyk als *Koets* van 't Fransch *Couche*.

Dogstmaand komt ongetwyfeld van *Augustus*,
al

al zo wel als een groene *mei* afkomstig schynt van de maand *Majus*.

Belhamel noemt men iemand die zich eenen roervink toont; en heeft zynen oorsprong van eenen Hamel dien men eene bel óf schel aan den hals hangt, op dat hy der kudde tót voorganger diene.

Brief wordt afgeleyd van *brevet*, en dit van 't Latynsch woord *Breve* [kort]; want hoewel sommige brieven lang vallen, nógtans schynt het eene van de eygenschappen der brieven te zyn, kort te weezen.

? + 't *Graauw* wordt genomen voor 't schuym des volks; want voortyds was 't heel gemeen dat de deftigste burgers, uytgenomen sommige kloosterlingen (want men vindt gemeld van *Graauw-Monniken*) in 't zwart gekleed gingen: dewyl nu de slechtste soort der menschen minst in 't zwart gekleed, en veelt yds in 't graauw gedóft was, schynt de benaaming van 't *Graauw* daarvan afkomstig.

Het woord *Oordeel* schynt herkomstig van het oud Saxisch woord *Ordael*, óf zo sommige het spellen, *Ordeal*, met welke benaaminge men voor eenige eeuwen noemde de proef die iemand doen moft om zich van de blaame eener misdad, waaraan hy niet schuldig was, te zuiveren, 't zy zulks geschiedde door blindelings en bloots voets over gloeiende kouters te gaan, óf door een gloeiend yzer in zyne bloote hand negen voetstappen verre voort te draagen, zonder door den brand bezeerd

zeerd te worden; óf door den naakten arm, tót den elleboog toe, in eenen ketel met ziedend heet water te steeken, zonder zich te schroeijen; welke laatste manier van schuldzuivering in de oude Nederlandsche, inzonderheyd Vriescbe Wétten, *Ketelvang* genoemd wordt.

Ketter, de schendnaam waarmede de Onroomschen van de Pausgezinden gebrandmerkt worden, moet men afleyden van 't Grieksch woord *Katharós* [*Katharos*.] *Zuyver*; want zulke die zich van de Roomsche Kerke en haare onreynghed, afzonderden, wierden dan van de Kerkelyken spótswyze *Cathari*, óf *Zuyvere*, genoemd, welke benaaming met der tyd in *Ketters* veranderd is. Op dezelfde wyze noemden de Bisschoppe-lyken in Engeland, ten tyde van de Koninginne Elizabet, die vroomen lieden, welke de Kerk daar te lande van het overblyffel der Roomsche plegtigheden poogden te zuiveren, *Puriteynen*.

Kraalen noemt men gemeenlyk zekere glaze knópjes met een gaatje daardoor, om aan eene snoer te rygen, zynde die benaaming afkomstig van *Koraal*, waarvan men naar allen schyn eerst zulke gegaate knópjes gemaakt heeft, en welke men nu evenwel, tot onderscheydinge van de glaze kraaltjes, *Bloed-kraalen* noemt. Dus noemen de Engelschen alle slechte kraalen *Beads*, naar de Gebedekettingkjes der Roomsgezinden, die in de Engelsche taal den naam van *Beads* voeren, zynde, gelyk ieder weet, kraalsnoertjes, waar-

waarmeê men de gebédekens by 't getal opzegt, en Gode (zo 't geoorlófd is dus te zeggen) toetelt. En dewyl dusdanige kettingkjes wel 'eer 't gemeen handgebaar van meest alle menschen waaren, heeft men in vervólg van tyd in Engeland allerleye kraalen *Beads* genoemd.

Vierschaar betekent een open Gerechtshóf, 't welk, vólgens 't gevoelen van zekeren Schryver, zo genoemd zoude zyn naar de vierderleye perfoonen, waaruyt zulk een gerechtshóf bestaat, teweeten de Aangeklaagde, de Advokaaten, de Schout, en de Schepenen.

Kruyn is een geschoorene haar *Kroon* óf kran; dewyl die nu op het hoofd, en alzo aan 't opperste deel des lighaams is, zo noemt men den tóp van een' boom óf berg, insgelyks eene *kruyn*, 't welk afgeleyd schynt van 't Latynsch *Corona*, gelyk men in 't Duytsch ook wel zegt, *De kroon van een boom*.

Kruk komt ongetwyfeld van 't Latynsch woord *Crux* [een kruys].

Borst te gebruyken voor een persoon, als een *Jongborst*, een *Braafborst*, is niet nieuws; want men leest by Virgilius, *Æn. 2. Juvenes, fortissima frustra pectora. . . . quæ sit rebus fortuna videtis*.

Kits is een Engelsch vaartuyg van een byzonder maakfel, om snel te kunnen zeylen, en wordt van de Engelschen genoemd *Ketch*, óf vólgens onze uytpraak *ketsj*, 't welk zy ook wel

F

spellen

spellen *Catch*, dat eene *greep* betékent; en schynt deeze naam hieruyt ontstaan te zyn, dat men zulke vaartuygen tót Kapers gebruykt heeft, welker werk het is andere schepen te *grypen* óf neemen, en die daarom niet oneygentlyk *grypschepen* by ons zouden kunnen genoemd worden.

Dat *Erf* óf *Erve*, volgens de bedenkinge van zekeren zeer geleerden en verstandigen man, wel herkomstig kon zyn van 't Latynsch *Arvum*, komt my niet onwaarschynelyk voor; dóch dan zoud het Werkwoord *Erven*, myns oordeels, afgeleyd zyn van 't Naamwoord *Erve*, daar dit anders van 't gemelde Werkwoord afkomstig kon weezen; nademaal ook de Engelschen een *erfgoed*, uytlanderyen bestaande, *Hereditaments* noemen, naar 't Latynsch woord *Hereditas*; even gelyk de Latynen zodaanig eene *erve*, óf eene hófstede, *Heredium* noemden.

Bastaard is van de Leden der *Kamer in Liefde bloeiende*, aangemerkt als iets dat niet naar het pit, maar naar de *bast* aardt, en derhalve wel voor onecht mag gehouden worden.

Avontuur oordeelden zy afkomstig van *Avond* en *uur*, als óf men zeyde, *God geeve u deezen dag een goed avondt-uur*, dat is, *geluk*.

Peyloot is door hen afgeleyd van *peylen* met het lood; *Bankét* van *Bank* en *eet*, en *Banketteeren* van *bankét* en *teeren*; dóch andere achten dat dit eygentlyk eene verdraaijing is van 't Fransch woord *Banquetter*.

Make -

Makelaar is iemand die makelt, dat is, eenen koop tusschen twee partyen bemiddelt en fluyt: want dat is de betekenis van het werkwoord *maakelen*, 't welk by sommigen geacht wordt uyt *maaken* te spruyten, willende dat men *maakelen* zoud aanmerken als *dikwils maaken*, omdat 'et het werk eens Makelaars is, dikwils eenen koop te maaken, óf 'dikwils over en weêr te loopen. Dóch wat daarvan zy, laat ik berusten. Ondertusschen heeft men, al over de veertig jaaren geleeden, gezien, dat 'er waaren, die gansch geen kennis van de eygenschap onzer taale hebbende, zulken koop-middelaar eenen *Maak-klaar* noemden; en hoewel my zeer wel heugt dat het toen al van verstandigen belacht wierdt, nógtans hebben etlyke sederd in deeze misselyke bewoordinge zulk een gevallen gekreegen, dat zy 'er niet alleen in biljetten, maar zelfs op de posten hunner deur, meê gepronkt hebben; zonder, zo 't schynt, te begrypen, dat *Makelaar* afgeleydt wordt van *Makelen*, even als *Kakelaar* van *kakelen*. Maar dus gaat het somtyds, dat wantaal stand grypt, niet alleen onder 't graauw, maar ook by luyden van opvoedinge, als onder andere 't belachlyke loopje, *Dat ik wel weet*, om van andere taalzóttarnyen niet te reppen.

De naam *Karel* óf *Kaerle*, gelyk men oulings plagt te schryven, schynt een *dapper man* te betekenen; en hiervan noemt men eenen wakkeren

man , óf eenen fórten vent , een' *Kaerel*. Dit woord *Vent* is by ons een finaadige benaaming , alhoewel het Friesch woord *Feint* niet haatelyks by de Friesen schynt te behelzen.

De eygen naamen, *Dirk*, *Allard* óf *Ellert*, *Frédrik*, *Herman*, *Leenard*, *Rykerd*, *Reyner* óf *Reynier*, *Robert*, *Volkert*, *Wouter*, *Zeeger*, schynen afgeleyd van *Dier-ryk*, *Eel-hart*, *Vreede-ryk*, *Heer-man*, *Leen-aard*, *Ryk-hart*, *Reyn hert*, *Roó-baerd*, *Volg-aard*, *Woud-leer*, en *Zeeg heer*. De naamen *Geerlóf*, *Koenraad*, en *Warnar*, óf zo de Ridder Hooft zegt, *Warenar*, verklaaren zich zelve. *Heyltje*, een vrouwenaam, schynt van *Heyl* afkomstig te weezen.

Stank betekent tegenwoordig eenen quaaden reuk; maar eertyds was 't maar een *renk*, volgens deeze bewoordinge, welke men wil over de vyfhonderd jaaren oud te zyn; *Zich mich nah thir / so loughen wir in themo stanke thinere salbon / dat is, Trek my na u, zo loopen wy in den renk uw r zalve.*

't Gebeurt ook wel dat een woord, door 't gebruyk, van zyne eygentlike betékenisse verandert, gelyk *Boelhuys*, waarvoor men te Amsterdam doorgaans zegt *Erfhuys*, dat is een huys alwaar men de boedel of *erfenis* der overleedene by openbaare opveylinge verkoopt: Dóch by de Boeren is 't gebruykelyk, als zy verkoopning van koeijen by opveylinge houden, zulks *Boelhuys v. n koeijen* te noemen; en *Boelhuys houden*, is, Een openbaare veyling aanstellen. Het

Het wooratje *Quansuys* fchryven fommige *quansuys*, dóch zonder eenige eygenschap: 't komt my waarfchynelyk voor, dat het zynen ooriprong heeft van t Latynfch *quasi cen*, 't welk een ongeletterde gehoord, en de betékenis daar van begreepen nebbende in *quansuys*, zo 't fchynt, veranderd heeft op dezelfde wyze als men zegt *Kolikompas* voor *Colica passio*.

Een *Amery*, waarvoor Dr. L. Meyer in zynen Woordenschat zegt *Amering*, en het verklaart eene *vonk* te zyn, en derhalve voor een *oogenblik* óf *zeer luttel tyds* te kunnen genomen worden, is in Noord Holland een zeer gemeen woord, en *Iets in een amery doen* heeft dezelfde betékenis als de Amfterdamsche spreekwyze *Iets in een ommezien doen*. Dóch dat *Amery* eene *vonk* zoude betékenen, heb ik nooit kunnen bemerken: maar dat het van eene bekende benaaminge afkomstig is, fchynt by my t'eenemaal buyten twyfel te wezen: want wie begrypt niet, als 't recht ingezien wordt, *dat *amery* eene tzentrekking is van *Ave Mary* óf *Ave Maria* de gemeene benaaming van zeker bekend gebéden der Roomsgezinden, die wel eer den tyd by 't opzeggen van dusk een gebéden, óf by een ander dat by den naam van *Miferere* bekend is, plagten af te meeten: want men vindt in oude Medicynboeken wel, dat 'er voorgefchreeven wordt, iets een *Miferere* lang op 't vuur te laten koken. Op dezelfde wyze acht ik dat dit woord *Amery* t'zamengetrokken is,

als *Cicero*, *de Divinat. lib. II.* zegt, dat *Torripavium* in *Terripudium*, en dit eyndelyk in *Tripudium* veranderd wierdt; of gelyk *A. Gellius*, *Lib. XVI. c. 6.* te verstaangeeft, dat het woord *Bidentes* geoordeeld wierdt van *biennes* zynen oorsprong te hebben.

Men heeft in onze taale ook eenige woorden, die schoon ze oneygentlyk, en in zichzelve tegenstrydig schynen, echter door 't gebruyk gewettigd zyn, als een *Zilver-Ooryzer*, een *Koper-Strykyzer*, een *Hals-Neusdoek*, een *Handschoen*, (waarop de Heer Konstantyn Huygens zeyde, dat men een *Schoen* al zo wel mogt noemen een *Voet-want*), een *Peperhuys*, een *Rösbaar*, schoon die niet van *rössen* (dat is paerden), maar van menschen gedraagen wordt. Wyders een *Huysman*, 't welk een *Landman* betekent, en alzo t'eenemaal afwyk van *Huysvrouw*, waardoor men niet alleen eene *Getrouwde vrouw*, maar ook de *Eygenarés van een huys* verstaat. Hierby zoud ook in aanmerkinge kunnen komen de figuurlyke spreekwyze *Van het geloove schipbreuk geleeden*. Over zulke oneygentlykheden, als *Zilver-ooryzer*, enz. worden wy somtyds van de Engelschen belacht, daar nógtans hunne eygene taal van diergelyke uytrégeligheyd niet vry is: want zy noemen eenen *Zak-inktkoker*, omdat die meestendeels van *hoorn* gemaakt zyn, *an Inkhorn*, en schoon 't een zilvere is, heeten zy die echter *a Silver-Inkhorn*. Een *Hoefzyer* heet by hen *Horsehoe*, dat is een *Paerde*

de-schoen. Eenen *Messmaaker* noemen zy a *Cutler*, en een *Zwaerdveeger* wordt by hen genoemd a *Sword-Cutler*, als óf men zeyde Een *Zwaerde-messmaaker*. Eenen *Vroedmeester* noemt men by hen a *Man-midwife*, dat is, een *Man-vroedvrouw*, ja zy zeggen ook *Midwived* dat is, *Gevoermoerd*, in plaats van *Ter werreldebragt*. Als een wand met marmere platen bekleed is, noemen zy 't *Wainscotted with marble*, dat is, *Met marmet wagenschót beschooten*. Zy achten 't ook eene armoe-de onzer taale, dat wy zeggen *Manneken en Wyf-ken*, spreekende van beelten; en zy bedenken niet eens, dat zy eene *Vrindin* noemen a *Woman-Friend*, dat is eene *Vrouw vrind*. Een *Neef* heet by hen a *He Cousin*, dat is, een *Hy-kozyn*, en een *Nicht* noemt men a *She-Cousin*, dat is, eene *Zy-kozyn*. Ook noemen zy eenen *Kater*, tót onderfcheydinge, a *He-cat* (een *Hy-kat*), en eene *Kat*, a *She-cat*, dat is, eene *Zy-kat*. Meer dier-gelyke byzonderheden, als a *Buck-Cony*, voor een' *Rammelaar*, en a *Doe-Rabbit* voor eene *Voed-ster*, ('t wyfje van een konyn); als ook *Cock-spar-row* (een *Haan-musch*) voor 't *Mannetje van een Musch*, gaa ik voorby.

Terwyl ik nu van de eygenschap der woorden handele, schiet my in den zin, dat 'er geweest zyn, die, om zuiver Duytsch te schryven, zich somtyds al te vies getoond hebben, en zich niet bedienen wilden van de woorden *Exempel*, *Filo-loof*, *Poëet*, *Poëzy*, *Glorie*, *Scepter*, *Troon*, ach-

tende dat het beter luydde, daarvoor te zeggen, *Voorbeeld, Wysgeer, Dichter, Dichtkunde, tieerlykheyd, roem of luyfter; Ryksstaf, Rykszetel.* 't Is waar, eenige deezer Duytsche woorden konnen somtyds met goede voeglykheyd gebruykt worden: en dat ik geen Voorstander van Onduytsche of Bafterd-woorden ben, geeven myne schriften genoeg te kennen; doch van woorden die 't Neêrduytsch burgerrecht genoegzaam verkreegen hebben, mag men zich onbeschroomd bedienen: want als men al te naauw wilde ziften, waarheen dan met *Anker, Angstig, Beest, Dubbel, Fakkell, Górdyn, Graan, tier, Jók, Kalk, Kamer, Kelder, Kelk, Kerker, Kist, Klaar, Kroon, Kruys, Korst, Kryt, Lelie, Letter, Lyn, Molen, Muys, Poort, Penne, Plant, Pond, Purper, Recht, Regel, Roos, School, Tapyt, Uyl, Vat, Venster, Vlam, Vlók, Wal, Wan, Weduwe, Wyn, Butter, Kaas, Zak, Zók?* 't en waare men vaststelde dat de Latynen eertydsde woorden *Anchora, Anxius, Bestia, Duplex, Facula, Cortina, Granum, Herus, Focus, Calx, Camera, Cella, Calyx, Carcer, Cista, Clarus, Corona, Crux, Crusta, Creta, Liliun, Litera, Linea, Mola, Mus, Porta, Penna, Planta, Pondus, Purpura, Rectum, Regula, Rosa, Schola, Tapetum, Uiula, Vas, Fenestra, Flamma, Floccus, Vallum, Vannus, Vidua, Vinum, Butyrum, Caseus, Saccus, Soccus,* van het Duytsch ontleend hebben, 't welk ook niet ganfch onwaar-

waar-

waarschynelyk is. De woorden *Deur* en *Lamp* zouden dus doende ook geen Duytsch zyn; want het Grieks daarvoor is *θύρα* (*thura*) en *λαμπάς* [*Lampas*]. Ja zelfs 't woord *Oogst* acht ik, gelyk hier voore reeds gezegd is, dat van de maand *Augustus* zynen oorsprong heeft. En *Keyzer* komt van *Cæsar*, waarvoor de Grieken schreeven *Καίσαρ* [*Kaisar*].

Het woord *Kunne*, dat by sommige voor nieuw aangezien, en by de Friesen gewraakt wordt, is al oud; want *Melis Stoke* heeft dus opgezongen:

(*) *Des Hertogen Diederix dochter van Zassen/
Dan edelen conne tot gewassen.*

Voor *Heusheyd* zegt de gemelde Rymkronyfschryver *Hovescheyd*, waarvoor wy somtyds zeggen *Hoofscheyd*, als afkomende van *hooffsch*, voor 't welk men ook zegt, *hófsyk*.

Voor 't woord *deeden*, vind ik by den meergemelden *Stoke*, *daaden*, want dus luyden zyne woorden,

(†) *Dat de Diefen dus dit daaden.*

Van dit *daaden* schynt het woord *daad* afkomstig. Dóch dat wy nu *deeden* zeggen, schynt van het Hoogduytsch *thaten* te komen.

Plek voor plaats, is te Haarlem gemeener dan in andere Hóllandfche steden; en evenwel schynt het inschikkelyk, te zeggen, *Een mooie plek lands*, waarvoor men in 't Engelsch met dezelfde be-

F 5

woor-

(*) Pag. mihi 41. (†) Pag. 50.

woordinge zegt. *A fine spot of ground.*

Het is heel gemeen dat men *Hoofddeel* stelt voor *Kapittel*; maar ik zeg liever *Hoofdstuk*, gebruykende *Hoofddeel* voor *Caput. rexum*, óf *Præcipua pars*, waarvoor men in Duytsch ook kan zeggen *Hoofdpunt*.

Somtyds bestaat men de naamen van uytheemfche steden te verduytschen, 't welk men liever mogt laten; want voor *Canterbury* te zeggen *Kantelberg* komt my zeer blaauw voor: immers waare het nóg beter te zeggen *Kanterburg*. 't Is eens gebeurd dat iemand my berispte, omdat ik *Yarmouth* schreef in stede van *Jarmuyden*, 't welk zyns oordeels de naam was, dien men aan die stad in 't Duytsch geeven moft: maar deeze sneedige berisper (die al voor lang na de eeuwigheyd is gegaan) wist niet dat als men dit woord recht verduytschte, men dan zeggen moft *Jarmonde*, naar den naam van de rivier *Yare*, even gelyk men hier te lande, een stédeken leggende aan de Merwe, tegen over den mond van den *Yffel*, *Yffelmonde* noemt; en *Dendermonde* een stédeken gelegen in Vlaandre, ter plaatsé daar 't riviértje de *Dender* in de *Schelde* loopt.

Veele Naamwoorden die voordeezen altoos in Eeyndigden, worden nu zonder byvoeginge van die geschreeven, als

<i>Mensch</i>	In plaats van	<i>Mensche</i>
<i>Nees</i>		<i>Neeue</i>
<i>Os</i>		<i>Osse</i>

Brug

<i>Brug</i>	In plaats van	<i>Brugge</i>
<i>Rug</i>		<i>Rugge</i>
<i>Straat</i>		<i>Straatte</i>
<i>Zeep</i>		<i>Zeepe</i>
<i>Zoon</i>		<i>Zoone.</i>

+ En waarom zou men, dewyl 't gebruyk zulks gewettigd heeft, in den (*) eersten Naamval niet schryven *Bed, Beek, Biecht, Begraavenis, Mand, Vrouw, Wol, Wolk, Zaak*, in plaats van *Bedde, Beeke, Biechte, Begraavenisse, Mande, Vrouwe, Wolle, Wolke, Zaake*, welke beter in andere (†) Naamvallen passen? want hoewel het een lamme taal schynt, te zeggen *De wolke is verdreeven*, echter is het goed Duytsch, als men zegt, *De duysterheid der wolke*: Zo zegt men ook zeer wel, *De staat der begraavenisse; De klem der zaake*: *Uyt het (óf uyt den) bedde opgestaan: Water uyt de beeke*. De Engelschen hebben hun gebruyk daar ontrent ook veranderd; want zy plagten te schryven *Clocke, streete, pumpe, distresse, chylde, mynde, penne*, waarvoor men nu schryft *Clock, street, pump, distress, child, mind, penn*. Waarom dan in het gebruyken van deeze E in den *Noemer*, onze Voorouderen meer gevolgd, dan in *ave, ane*, en *doene*, gelyk men ten tyde van *Melis Stoke* schreef, en waarvoor men nu schryft, *af, aan*, en *doen*? te meer nóg als men aanmerkt, dat, schoon het eenigfins inschikkelyk mogt schynen, sommigen Naamwoorden van het *Vrouwelyk*

(*) Nominativus. (†) Casus.

welyk geflacht die laafte *e* te laaten behouden , het nógtans in het Onzydig en Manlyk geflacht geen voorfpraak dulden kan ; als blykt in de woorden , *Bedde , Profeete , Zoone* : want men mag niet zeggen , *Des bedde ; des Profeete ; des zoone* ; maar *Van het bedde of des beds ; des Profeets of des Profeeten ; des zoons*. En zeker *Melke* in den *Nominativus* luydt niet minder vreemd dan *vólke* ; alhoewel 't geen onvoegelyke taal is , als men zegt , *Van den vólke verftooten*. Ook fchynt het veel eer Walfch dan goed Nederduytsch , te zeggen *De ooge , de oore*, voor *Het oog , het oor*. Dóch het woord *Schaare* [tróp] kan de enietwel derven Maar *Reede* wordt by de keurigfte kenners onzer taale gefchreeven voor *Sermo* of *oratio* , en *Reden* is by hen *ratio* ; alhoewel fommige achten dat *Reden* zo wel die beyde zaaken kan betékenen als 't Griekfch woord *λόγος* , onaan gezien Vondel niet t'onrecht in zyn *Coning David in Ballingschap* *Abfolon* doet zeggen ,

Die rede fchynt bekleet met fchyn van rype reden.

-Van het

G E S L A C H T

Der Naamwoorden.

Het Geflacht der Naamwoorden is eenigfins Haan de *Lédekens* te kennen , gelyk *pag. 63* en *64.* reeds is aangewezen ; dóch dewyl die aanwyzing gebreklyk is , niet flechts ten aanzien van vreemdelingen , inzonderheyd *Engelfchen* , die
gewoon

gewoon zyn te zeggen *Dat man, dat vrouw*, zo wel als *dat kind*, om dat alle de Naamwoorden van hunne eygene taal van 't Onzydig geslacht zyn; maar ook ten aanzien van inboorelingen, doordien de gemeene spraak het onderscheyd tusschen *Een en t ene* niet in acht neemt, en men al zo wel gewoon is te zeggen *Een vrouw*, als *Een man*, zo is 't noodig een nadere aantooning der Geslachten te doen.

Een nader middel dan, om aan de Lédekens het geslacht der Zelfstandige Naamwoorden te kennen, is, dat alle de Naamwoorden, welker Lédekens *De* in den *Genitivus* heeft *des*, en in den *Accusativus*, *den*, van 't Manlyk geslacht zyn; als *De top des bergs*; *Hy stondt op den berg*: *De schorsse des booms*; *Hy klom op den boom*: Dus zegt men ook *Des vaders liefde*, *Des zoons goederen*. Maar als de *Genitivus* is *Der*, dat is een teken dat het Naamwoord van 't Vrouwelyk geslacht is, als *De vruchten der aarde*; *De visschen der zee*; 't *Vermoogen der reden*; *De roem der Koninginne*; *De ydelheyd der werrelt*. 't Is waar men zegt wel, *Des vrouws voorzoon*; 's *Moeders geneegenheyd*; *Zyn dochters kind*; 's *Werrelts eere*: maar zulks wordt aangemerkt als onregelmatig: de Engelschen hebben diergelyk een onregelmatigheyd ook: want zy zeggen *The King's Crown* ['s Konings kroon]; *The man's cloak* ['s mans mantel] en zy zetten altoos een *Apostrophe* óf *Uytlaatingsteken* (*dus*) voor de 's, zeggende

gende dat die s staat voor *his*, 't welk betékent *zyn* óf *zyne*, als óf men zeyde, *De Koning's zyne kroon*; en nógtans zeggen zy ook *The Queen's subjects*, [*De onderzaaten der Koninginne*]. Belangende het onzydig geslacht, de *Genitivus* van 't *Lédeken Het*, is *Des*, als *Des lands*, *des velds*, *des huyses*.

1. Nóg zyn 'er eenige andere algemeene régelen, om de Geslachten by te kennen: want van 't *Manlyk geslacht* zyn *Gód* en *Duyvel*, benevens alle naamen van Mannen óf Engelen, 't zy eygene naamen, óf benaamingen hunner eygenschappen, ampten, óf bedryven; als *Willem*, *Jakob*, *Jan*, *Gabriel*, *Rafael*, *Uriel*; *Vader*, *Zoon*, *Oom*, *Broeder*, *Zwager*, *Koning*, *Vórst*, *Baljuw*, *Burgermeester*, *Koopman*, *Boode*, *Winkelier*, *Visscher*, *Burger*, *Boer*, *Beul*, *Reus*, *Dwerg*, *Jongen*, *Dief*, *Schelm*, *Guyt*, *Gek*. Voorts de Naamen der Afgoden, en Duyvelsche Geelten, als *Baal*, *Moloch*, *Jupiter*, *Mars*, *Bacchus*, *Apollion*, *Abaddon*.

2. De *dag* en deszelfs afleydingen en byzondere deelen, als *Zondag*, *Feesdag*, *Pingsterdag*; *Mórgen*, *Avond*, *Nacht*, *Mórgenstond*, *Dageraad*, *Middag*. Alsmede de naamen der *Winden*, als *Oostewind*, *Zuydewind*, *Westewind*, *Noordewind*.

3. Veele *Viervoetige dieren*, *Vogels*, *Visschen*, en *Boomen*, als *Os*, *varre*, *olifant*, *ótter*, *krokodil*, *eenhoorn*, *vos*, *hond*, *haas*; maar *Paerd*,
zwyn,

zwyn, en konyu zyn van deezen regel uytgezonderd, en Onzydig: Dóch men kan hierby voegen *Hengst, stier, ezal, leeuw, beer*, welker Vrouwelyke benaamingen zyn, *Merri, koe, ezalin, leeuwwin, beerin*. Van de Vogels zyn Manlyk, *Arend, struys, havik, ooijevaar, faizant, fenix, leeuwrik, raven, valk, nyl, nachtegaal*; dóch *Kraai*, en *zwaluw* zyn Vrouwelyk: *Haan* en *paauw* zyn insgelyk Manlyk, en veranderen in 't vrouwelyke in *Henne*, en *paauwin*. Van de Visschen zyn manlyk, *Aal, paling, kabbeljaauw, steur, zalm, snoek, baers, dólfsyn, watvisch*; En van de Boomen, *Appelboom, beuke, eyke, effche, linde, hazelaar, rozelaar*, enz.

4. De naamen van veele Rivieren worden ook Manlyk geacht, als de *Tyber, Teems, Ryn, Nyl, Donau, Amstel*; doch het *Y*, en 't *Sparen*, zyn Onzydig, maar als men zegt de *Ystroom*, dan is 't manlyk. Daarentegen zyn de *Elve, Schelde, Loire, Seine, Maas, Merve, Vecht*, vrouwelyk.

Van 't Vrouwelyk geslacht zyn (1) alle naamen van Afgodinnen, Vrouwen, en de benaamingen van haare bedieningen en bedryven, als *Juno, Venus, Judith, Elizabet, Geertruyd, Moeder, Dóchter, Moeije, Susster, Snaar, Bestemoer, Maagd, Koningin, Naaisster, Bruyd, Hoer, Boerin, Pry, Scheuk, Hex, Kól*, dóch *Wyf* is van het Onzydig geslacht; en evenwel is het niet inschikkelyk, dat men zoude zeggen, *Het wyf heeft zyne kinderen geslagen*, als men 'er haare eygene

gene door verstaat; want zyne heeft opzigt op eens anders, en zoud op haars mans voorkinderen kunnen gepast worden: en om deeze ongerymdheid voor te komen, achtik ook dat de Heer Hooft schreef, *Een meysken in 't twintigste jaar haars ouderdoms*. Immers is 't woord *Paar Onzydig*, en nógtans zyn'er gevallen, dat het wanschikkelyk zoude weezen het Betrekkelyk Voornaamwoord, dat 'er achter volgt, in 't Eenvoudig getal en in 't Onzydig geslacht te stellen, als, *Dit deugdzaam paar* (te weeten Man en Vrouw) *volhardde in weldoen tót het eynde hunner dagen*: want hier te zeggen zyner, komt my ongerymd te voore.

2. Veele *Veld- en Tzyn-gewassen*, alsmede bloemen, en eenige vruchten, als *Rógge, tarwe, garst, geers, biet, pieterseli, kervel, latuww, salie, look, nippe, dille, kool, kerse; Roos, leeli, tulp, angelier; Neut, kars, bey óf bes.*

1. Van 't Onzydige geslacht zyn het *Aardryk*, en veele van deszelfs deelen, als *Het Land, veld, bosch, woud, veen; Oosten, Westen, Zuyden, Noorden.*

2. De naamen van Landen, Steden, en Dórpen, als *Italie, Engeland, Vrankryk, Hólland, Rome, Londen, Parys, Amsterdam, Amsterveen, Onwerkerk, Diemen, Buykstoot, Heemstede, Heyloo*. Hiervan is uytgezonderd de *Haage*, en evenwel zegt men *Het vermaakelyk's Graavenhaage*. Dóch hoewel men zegt, *Het vruchtbaar Engeland, het vólkryk Hólland, het magtig Amsterdam, het beschaafd*

beschaafd Europa, echter is het veel tegenspraak onderworpen, als men zegt *Europa koestert boven andere werrelddeelen de Geleerdheyd in zynen schoot*: ik zou liever zeggen, *in haaren schoot*.

3. De naamen der Metaalen, als *Goud*, *zilver*, *koper*, *yzer*, *tin*, *lood*, *quikzilver*, *spean-ter*.

4. De Verkleynde Naamwoorden, als *Manneken*, *wyfsken*, *vrouwetje*, *meysje*, *mandtje*, *huysje*, *paertje*, *scheepje*, *vogeltje*, *kind*, *kalf*, *veulen*, *lam*, *kuyken*. Evenwel moet men zeggen *Het vrouwetje beschreyde haaren man*; *Het meysje zette haare kap*, en niet *zyne*.

5. Woorden van getalals, *Het Duyzend*, *het Honderd*, *het Vyftig*, *het Vyfentwintig*, *het Dozyn*, *het Paar*, en *het Schók* (zynde een getal van zestig): *Dóch Snees*, voor twintig genomen, schynt zo wel *Vrouwelyk* als *Onzydig*.

6. Byvoegelyke Naamwoorden voor Zelfstandige gebruykt, als *Het Rond*, *het Recht*, *het Wit*, *het Zwart*, *het Rood*, *het Hól*.

7. Werkwoorden als Naamwoorden gebruykt, als *Het Eeten*, *het Drinken*, *het Werken*, *het Zingen*, *het Springen*, *het Danssen*.

+ 8. Bywoorden, als Naamwoorden gebruykt, als *Het Ja*, *het Neen*, *het Vroeg*, *het Laat*, *het Heden*, *het Gisteren*. *Dóch* hier van is uytgezonderd *Morgen*; want men zegt *De mórgen*.

9. Werkwoordelyke Naamwoorden beginnende met *Be*, *Ge*, *Ver*, als *Bederf*, *Bedryf*, *Be-
G
gryp*,

gryp, *Behelp*, *Bejag*, *Beklag*, *Belét*, *Beraad*, *Befcheyd*, *Bestél*, *Betoog*; *Gebak*, *Gebied*, *Gebraad*, *Geding*, *Gedreun*, *Gefluyt*, *Gegons*, *Gebak*, *Ge- hoor*, *Geklag*, *Geklap*, *Gelach*, *Gemaal*, *Ge- mor*, *Gepiep*, *Gequél*, *Gerammel*, *Geroep*, *Ge- ruyfch*, *Gefnap*, *Gestél*, *Getreur*, *Gevecht*, *Ge- was*, *Gezwél*: *Verblyf*, *Verdék*, *Vergift*, *Ver- haal*, *Verloop*, *Verstek*, *Vervólg*, *Verwyt*, *Ver- zét*. Dóch *Verkoop* is Manlyk.

De *Kóppelwoorden* vólgén in 't geflacht door- gaans de enkele, (maar nógtans wyken zy'er fom- wylen van af); als *De doek*, *de droogdoek*, *de zweet- doek*: dóch *Doek*; als het lynwaad betekent, is Onzydig, als *Het Neteldoek*, *het Kameryks-doek*: Ook wil het gebruyk dat men zegt, *Het fchortel- doek*. Voorts zegt men *De Vrouw*, *de mensch*, en *het Vrouwmensch*; *Het Wicht* (een kind) en *De Booswicht*: Zo is ook *Handfchoen* vrouwelyk, hoewel men *Schoen* manlyk gebruyken mag.

Kaak is Vrouwelyk, maar *Blaaskaak* Manne- lyk. *Borst* is Vrouwelyk, dóch als men 'er een Mansperfoon door verftaat, als *Een braaf borst*, dan is het Manlyk, zo wel als *Adelborst*. *Tredt* is Mannelyk, en *Hertredt* Vrouwelyk. Dus zyn *Hagel* en *Boot Manlyk*, en *Jan-hagel* en *Pakketboot* Onzydig. De woorden *Dwang*, *Slag*, *Val*, zyn Manlyk; maar *Bedwang*, *Beflag*, *Geval*, *Verval*, heeft het gebruyk gewild dat Onzydig zyn; hoewel men noopende deeze laatfte woorden zou kunnen zeggen, dat de Voorkleeffels *Be*, *Ge*, en

en *Ver*, die eygenschap hebben, dat zy de Naamwoorden Onzydig maaken, gelyk reeds aange-toond is. *Hóf*, als'er een tuyn door verstaan wordt, is manlyk, en nógtans is *Kerkhóf* onzydig. Men wil dat *Gódsdienst* van 't manlyk geslacht zy, om dat *Dienst* manlyk is; maar zou men kunnen goedvinden dat iemand zeyde *De waare Gódsdienst is heylig*, hy neygt ons tót aandacht, zyn vermoogen is groot? Zou 't niet beter Duytsch weezen, en ruym zo wel met de eygenschap des woords overeenkomen, te zeggen, *Zy neygt ons tót aandacht, haar vermoogen is groot?* Even zo merk ik 't woord *Vreede* ook aan, hoewel my niet onbekend is dat men somtyds zegt en schryft, *De Gód des vreedes*. Aldus is ook *Toets* zo wel manlyk als vrouwelyk; want men zegt, *Iemand op den toets zetten*, en *less ter toetse brengen*.

Oorlóg hebben sommige, even als 't Latynsch woord *bellum*, voor *Onzydig* genomen; maar het klinkt my zeer vreemd in 't oor; en dat het in onze taal gevoeglyker in 't manlyk geslacht gesteld wordt, dunkt my dat uyt het woord *Kryg* af te leyden is: want aldus vindt men ook in 't Latyn dat *Enfis* zo wel van 't manlyk geslacht is als *Gladius*, en dat *Humus* en *Papyrus* zo wel vrouwelyk gebruykt worden als *Terra* en *Charta*; Ook is *Virus* zo wel van 't onzydig geslacht als *Venenum*.

Alhoewel ik nu veele Naamwoorden, op den voorgang van Hoofd en Vondel manlyk acht, nógtans wil ik de genen die eenige daarvan liefst

als vrouwelyk willen gebruyken , niet bestryden; want onaangezien men *Brief* acht manlyk te zyn, evenwel kunnen 'er gevallen weezen , dat het immer zo voeglyk fchynt , dat woord als vrouwelyk te gebruyken, als *Ik gaf den boer de brief*; dewyl het *Lédeken den*, hier tweemaal zo kort op malkanderen komende , eenige hardigheyd zoude baaren , welke men voorkomt , als men zegt *de brief* in stede van *den brief*. Het zelfde kan men ook zeggen van het woord *Brand*; want hoewel men onbeschroomd mag zeggen *Den brand blusfen*, nógtans kan ik het niet quaad keuren dat men , om hardigheyd te vermyden , zegt *Het fchip wierd in de brand gefchooten*.

Behalve de reeds gemelde régelen , heb ik in t' zamenstellen van myn Woordenboek waargenomen , dat 'er veele woorden zyn , welke geflachten men aan hunne uytgangen kennen kan; naamelyk :

Alle Zelfftandige Naamwoorden , 'betékenende den doener óf bedryver van iets, en uytgaande in ER, IER, óf AAR , zyn van 't Manlyk geflacht , als *Ampfenaar, Aanbanger, Aanlókker, Aalmoeffenier, Bakker, Brenger, Daader, Eeter, Geever, Handelaar, Hengelaar, Hovenier, Makelaar, Kiezer, Kruydenier, Leeraar, Leezer, Maaker, Maakelaar, Néemer, Prediker, Queller, Roeijer, Slaaper, Slager, Tapper, Tuynier, Viffcher, Vechter, Wagenaar, Yveraar, Zinger*.

Die in STER uytgaan , zou men moogen zeg-

zeggen, dat van 't Vrouwlyk geslacht zyn, als *Bedelaarster, Braister, Naaister, Gaapster, Vryster, Voedster*; maar daar zyn ook eenige van 't Manlyk geslacht die in *ster* eyndigen, als *Mee-ster, Heester, Hoester, Mester, Taster*, dóch noopende deeze drie laatste, dewyl ze van de werkwoorden *hoesten, mesten, tasten*, afgeleyd zyn, kunnen zy de *st* niet derven; en om een hoestend vrouwenfch te betékenen, moet men spellen *Hoestster*.

Alle Naamwoorden uytgaande in HEYD, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Argheyd, behendigheyd, dankbaarheyd, eenzaamheyd, felheyd, gierigheyd, heyligheyd, kuyshed, loosheyd, maatigheyd, néderigheyd, plompheyd, quaadheyd, rekkelykheid, snoodheyd, vryheyd, waarheyd, zaligheyd, zedigheyd*, enz.

Naamwoorden van Werkwoorden afgeleyd, en eyndigende in ING, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Aandryving, Aanlókking, Behuyzing, Betering, Dwaaling, Etering, Flikkering, Gaaping, Handeling, Inbeelding, Kasiyding, Leezing, Leuning, Meeting, Naavólging, Persing, Quelling, Reyniging, Ruyling, Soorteering, Timmering, Wyking, Zwymeling*.

† Dóch eenige die in LING uytgaan, zyn van het Manlyk, óf van het Gemeen geslacht, te weeten beyde manlyk en vrouwelyk, als *Aankomeling, Edeling, Leerling, Stedeling, Sterveling, Uytwykeling*.

Naamwoorden uytgaande in SCHAP, zyn veeltys van 't Vrouwelyk geslacht, als *Boodschap, blydschap, Broederschap, Eygenschap, Gemeenschap, Maatschap, Meesterschap, Ridderschap, Rekenschap, Vriendschap, Vroedschap.*

Evenwel zyn'er ook van dien zelfden uytgang verscheydene van het Onzydig geslacht, als *Admiraalschap, Apostelschap, Burgerschap, genootschap, gereedschap, landschap, maagschap, Priesterschap, Schoutschap, zwagerschap.*

Die in RY óf NY eyndigen, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Avery, Afgodery, Bakkerij, Boeverij, Droogery, Gastery, Guytery, Huyghelery, Jaagery, Kancelery, Kraamery, Specery, Talmery, Toverij, Verwery; Gekkerny, Jókkeny, Spóttorny, Slaaverny, Zóttorny.*

Die in E uytgaan, dóch nu al veel zonder die e geschreeven worden, als *Aake, Aarde, beeke, bresse, oere, maage, maate, penne, reyze, vreeze, weete*, zyn van 't Vrouwelyk geslacht.

Veele Naamwoorden in TE en DE uytgaande, zyn insgelyks van 't Vrouwelyk geslacht, als *Diepte, dikte, drukte, engte, geboorte, gedaante, gemeente, gewoonte, gestalte, grootte, Groente, hoogte, hitte, krankte, laagte, lengte, liefde, moeite, naauwte, scherpte, sterkte, steylte, stilte, ziekte; Bende, bede, koude, weelde, mede, reede, steede, schreede, treede, zeede, vreede; alhoewel men vreede, gelyk reeds gezegd is, ook als manlyk gebruykt, en zegt De Gódd des vree-*

vreesdes; maar óf dit goed is, staat nóg te be-
slechten: dóch *Boode* is manlyk.

Maar ook veele van den zelfden uytgang, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Eynde*, *Gebeente*, *gebergte*, *gebloemte*, *geboomte*, *geboefte*, *gedarmte*, *gedeelte*, *gedierte*, *geraamte*, *gesieente*, *gesiernte*, *gestoelte*, *gevogelte*; voorts *Geleyde*, *geweyde*, *gesmyde*.

Naamwoorden uytgaande in IE óf I, zyn van 't Vrouwlyk geslacht, als *Baalie*, *fali*, *foeli*, *griffie*, *hifiori*, *kevi*, *malie*, *menie*, *oli*, *predikacie*, *schali*, *staatsi*, *trali*: dóch *Evangeii* is Onzydig.

Die in NIS eyndigen, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Behoudenis*, *belydenis*, *betékenis*, *beeldenis*, *befnydenis*, *erfenis*, *ergernis*, *erken-
tenis*, *gelykenis*, *gevangenis*, *kennis*, *ontroerenis*, *ontsteltenis*, *schennes*, *vergeetenis*, *vergiffenis*. Dóch hiervan zyn uytgezonderd, *Getuygenis*, en *Vonnis*, welke 't gebruyk wil dat van 't Onzydig geslacht zyn: want men zegt *Het getuygenis was waar*. *Het vonnis is geveld*.

Die uytgaan in SEL, zyn van het Onzydig geslacht, als *Aanhangsel*, *aanlókfel*, *affspruytsel*, *beduytsel*, *beginsel*, *beletfel*, *beschutsel*, *bórduursel*, *drukfel*, *gebroedsel*, *insteekfel*, *maakfel*, *naaisel*, *olifel*, *schepsel*; *sondeersel*, *verdichtsel*, *tooisel*, *verfoeisel*, *voegfel*, *weeffel*, *zweemsel*: dóch hiervan zyn uytgezonderd, *Fronsel*, *geessel*, *stijffel*, die van 't Vrouwelyk geslacht zyn.

Naamwoorden welker uytgang is in DOM, zyn

veeltyds van 't Onzydig geslacht, als *Bisdom*, *Christendom*, *Heydendom*, *Heyligdom*, *Hertógdom*, *Joodendom*, *Menschdom*, *Pausdom*, *Vórstendom*.

Dóch hiervan zyn uytgezonderd *Eygendom*, *maagdom*, *ouderdom*, *rykdom*, *vrydom*, *wasdom*, *weedom*, welke van 't Manlyk geslacht zyn; hoewel 't laatste moogelyk ook voor Vrouwelyk zou kunnen doorgaan.

Naamwoorden eyndigende in *Ment*, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Bannissement*; *Element*, *Regiment*, *Testament*.

Veele eenlédige Naamwoorden, hebbende den klank van UYT, zyn van 't Vrouwelyk geslacht, als *Duyt*, *fluyt*, *kuyt*, *kluyt*, *luyt*, *ruyt*, *schuyt*, *spruyt*, *tuyt*; dóch *Buyt*, en *stuyt*, zyn Manlyk.

Die de klank hebben van OUT óf OUD zyn van 't Onzydig geslacht, als *Goud*, *hout*, *mout*, *smout*, *woud*, *zout*; dóch *Mout*, als 't eene melkbak óf kalkbak betékent, en *Brouwut*, zyn van 't Vrouwelyk geslacht.

Etlyke welker laatste letteren zyn OT, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Kót*, *lót*, *rót*, (als 't eene bende, óf verrótheyd betékent,) *schót*, *flót*, *vlót*: Dóch *Mót*, *pót*, *sprót* zyn Vrouwelyk, *Spót* is Manlyk, en *Strót* kan zo wel voor Vrouwelyk als Manlyk genomen worden.

HOF als 't een Vórstenhóf, *Lóf* als 't groen loof, en *Stóf*, als 't stuyffel betékent, zyn van 't Onzydig geslacht; dóch *Hóf* (een tuyn), *lóf* (prys)

(prys) , zyn Manlyk; en *stóf* (stóffe), Vrouwelyk.

Die den klank van OND hebben, zyn van alle geslachten; want *Mond* is Manlyk, *Wond* is Vrouwelyk, *Bont en verbond* zyn Onzydig: *Stond* wordt als Manlyk en Vrouwelyk gebruykt. †

Veele andere eenlédige Naamwoorden heeft men insgelyks getracht onder Régelen te brengen; dóch die men daarvan uytzondert, zyn bykans zo veel als de regelmaatige: want hoewel *Dag*, *Slag*, *Smak*, *Tak*, *Bek*, *Drek*, *Rók*, *Stók*, *Boeg*, *Ploeg*, *Balk*, *Valk*, *Balg*, *Kelk*, *Kólk*, *Stank*, *Schonk*, *Tronk*, *Reuk*, *Buyk*, *Steek*, Manlyk zyn; echter zyn, *Stag*, *Vlag*, *Klak*, *Vlak*, *Plek*, *Slek*, *Klók*, *Lók*, *Kroeg*, *Voeg*, *Kalk*, *Talk*, *Galg*, *Melk*, *Wolk*, *Bank*, *Lonk*, *Vonk*, *Sprenk*, *Kruyk*, *Week*, Vrouwelyk; en *Hek*, *Dak*, *Pak*, van 't Onzydig geslacht. En schoon *Dam*, *Ham*, *Last*, *Mast*, *Klap*, *Stap*, voor Manlyk doorgaan, nógtans zyn *Pram*, *Wam*, *Quast*, *Tast*, *Kap*, *Lap*, Vrouwelyk, gelyk ook *Lat*, *Mat*, onaangezien *Gat*, *Vat*, Onzydig zyn. En hoewel *Kerk* en *Kruk* Vrouwelyk zyn, nógtans zyn *Werk*, *Zwerk*, *Stuk* Onzydig. Hierom zal ik geen meer voerbeelden van dusdanige woorden bybrengen.

Alle Werkwoorden van de (*) Onbepaalende wyze, die als een Naamwoord worden gebruykt, zyn van 't Onzydig geslacht, als *Hes* gaan *ver-*

G 5

veelde

* *Modus Infinitivus.*

veelde my: Het eeten viel'er schraal; Het drinken is zuur: Dat spreekken was haar niet aangenaam. Het was een liout bestaan. Hy deed alles naar zyn eygen believen.

De Byvoeglyke Naamwoorden, zo men die, als reeds gezegd is, voor Zelfstandige gebruykt, zyn van 't Onzydig geslacht, gelyk als *Het plat, het vlak, het recht, het wit, het naauw van de Straat*; dus zegt men ook, *Het Fransch, het Engelsch, het Duytsch, op zyn Spaansch.*

By deeze Régelen kan nóg gevoegd worden, dat om een Manlyk Naamwoord, 't zy van hoedaanigheid óf bedryvinge, in een Vrouwelyk te veranderen, men zich van de uytgangen **IN, STER, ES, óf ESSE** bedient; by voorbeeld, Om de woorden *Man, Vrind, Beer, Leeuw, Paauw, koopster, Maaker, Praater, Bedelaar, Vryer, Leeraar, Meester, Martelaar*, in 't Vrouwelyk te veranderen, zegt men *Mannin, Vrin-din, Beerin, Leeuwin, Paauwin, Koopster, Maak-ster, Praatsier, Bedelaarster, óf Bedelaarés, Vry-ster, Leeraarés, Meestresse, Martelaareffe.* Hier-by mag men voegen,

*Koning
Keyzer
Hertóg
Gód
Vórst
Prins*

*Koningin.
Keyzerin.
Hertógin.
Godin óf Godés.
Vórstin.
Prinsés.*

Prie-

*Priester**Priesterin.**Profeet**Profeetesse.**Boer**Boerin.*

Evenwel zyn sommige Naamwoorden, ten aanzien van deezen regel, onregelmatig, als

*Man**Vrouw.**Jongen**Meysje.**Neef**Nicht.**Knegt**Meyd.**Zwager**Snaar.**Hengst**Merri.**Reu**Teef.**Kater**Kat.**Hart**Hinde.**Rammelaar**Voedster.**Haan**Hen óf Hoen.*

Dóch 't is aanmerkelyk dat dit woord *Hoer* van 't Onzydig geslacht is.

Nademaal 'er nu zeer veele Naamwoorden in onze taale gevonden worden, die geensins onder eenige vasteregelen betrekkelyk zyn, en welker geslacht derhalve door de régelen hiervore neêrgesteld, niet kan worden aangetoond, zo heb ik deeze volgende Lyst daarvan gemaakt, en alhier ingevoegd, zullende evenwel moogelyk hier en daar nóg wel een woord ingesloopen zyn, het welk onder de Régelen behoort.

LYSTE

L Y S T E

Van de GESLACHTEN veeler
Naamwoorden.

A Air V.

Aak V.

Aalmoes V.

Aam (*wynvat*) O.

Aamtógt V.

Aanbeeld O.

Aanblik M en V.

Aanbód N.

Aandacht V.

Aangang M.

Aangezigt O.

Aanklagt V.

Aankleeve V.

Aankomst V.

Aanleg M.

Aanloop M.

Aanschouw M.

Aanflag M.

Aanspraak V.

Aanftoot M.

Aantaal V.

Aanval M.

Aanvang M.

Aanwas M.

Aanwenst V.

Aanzien O.

Aanzoek M.

Aap M.

Aardaker M.

Aardbey V.

Aardbodem M.

Aarde V.

Aardkloot M en V.

Aardryk O.

Aardt M.

Aers M.

Aas O.

Aaszak M.

Abdy V.

Abrikoos M.

Achterdócht V.

Achterhoede V.

Achterhuys O.

Achterkamer V.

Achter-

Achterftal M.	+ Afval M.
Adder M.	Afweg M.
Adel M.	Afzien O.
Adelaar M.	Ajuyn M. en V.
Adem M.	Aker. M.
Ader V.	Akker M.
Afbreuk V.	Akkerbouw M.
Afdak O.	Akfys M.
Afdruk M.	Alarm M.
Affuyt V.	Albaster O.
Afgang M.	Albedil M.
Afgezant M.	Albedryf M.
Afgód M.	Albefchik M.
Afgodendienft M. en V.	Alikruyk V.
Afgrond M.	Almanak M.
Afgunft V.	Aloe V.
Afkeer M.	Alfem M.
Afkomt V.	+ Altaar M en O.
Afkoop M.	Aluyn M.
Aflaat M.	Amandel M.
Afloop M.	Ambacht O.
Afreys V.	Ambeeld O.
Affcheyd M.	Amber M.
Affchrift O.	Ambergrys O.
Affchrik M.	Ambey V.
Afflag M.	Ampt O.
Affpraak V.	Amptgenoot M.
Afftand M.	Andyvi V.
Aftógt M.	Angel. M.
Aftrek M.	Angft. V.

Anker

Anker O.
 — Antwoord O.
 Anys V.
 Apoteek V.
 Appel M.
 Arbeyd M.
 Arbeydsloon O.
 Arduyn M.
 Arend M.
 Argwaan M. en V.
 Arm M.
 Armband V.
 Armbus V.
 Armelyn *of* Ermelyn M.
 Armoede V.
 Armozyn O.
 Armpyp V.
 Armstoel M.
 Artisjok V.
 Arts M.
 Artseny V.
 As (wagen-as) V.
 Assche V.
 Asschop V.
 Aspunt O.
 Avegaar M.
 Averuyt V.
 Avery V.
 Avond M.
 Avondmaal O.

Avondstar V.
 Avondstond M.
 Avontuur O.
 Ax M.
 Azyn M.
 B.
 Baai V.
 Baak V.
 Baaken O.
 Baal V.
 Baali V.
 Baan V.
 Baar V.
 Baard M.
 Baarensnood M.
 Baas M.
 Baat V.
 Baatzucht V.
 Babyn V.
 Bad O.
 Badstoof V.
 Baers M en V.
 Bagge V.
 Bagyn V.
 Baijard M.
 Bajonét V.
 Bak M en V.
 Baker V.
 Bakermat V.
 Baktand M.

Bal

Bal M.
 Baldaad V.
 Balg M.
 Balk M.
 Balkon O.
 Ballast M. en V.
 Balsam M.
 Balyn V.
 Ban M.
 Band M.
 Bandelier M.
 Bank V.
 Banier V.
 Bankét O.
 Bankrôt O.
 Bannissement O.
 Barbeel M.
 Barg M.
 Bark V.
 Barnsteen M en O.
 Barvoeter M.
 Bas V.
 Bast M.
 Bastaard M en V.
 Baviaan M.
 Bazuyn V.
 Beampte M.
 Bed, Bedde O.
 Bede V.
 Bededag M.

Bedelaar M.
 Bedelzak M.
 Bederf O.
 Bedevaart V.
 Bedgenoot M en V.
 Beding O.
 Bedpan V.
 Bedróg O.
 Bedrúf O.
 Bedryfal M.
 Bedstede V.
 Bedstroo O.
 Bedtyk O.
 Pedwang O.
 Beek V.
 Beeld O.
 Beeldendienst M.
 Beeldwerk O.
 Beemd V.
 Been O en V.
 want men zegt *Het*
dik van 't been, en Op de
been zyn.
 Beer M.
 reest O.
 Beestemarkt V.
 Beet M en V.
 Beêvaart V.
 Bef V.
 Begin O.

Begraa-

Begraavenis V.
 Begyn V.
 Behoefte V.
 Behulp O.
 Bejag O.
 Bek M.
 Beker M.
 Bekken O.
 Bekkeneel O.
 Beklag O.
 Bekomst V.
 Bel V.
 Belang O.
 Belég O.
 Belét O.
 Beleyd O.
 Belgyver M.
 Belgzucht V.
 Believen O.
 Belhamel M.
 Beloop O.
 Belul O.
 Bemoeial M.
 Ben, Benne V.
 Beugel M.
 Beraad O.
 Berd *zie* Bord
 Bereyk O.
 Berg M.
 Bergloon O.

Berghoen O.
 Bergstóffe V.
 Bergwerk O.
 Bericht O.
 Berkemeyer M.
 Beroep O.
 Beroerte V.
 Berouw O.
 Berri V.
 Bes V.
 Bescheyd O.
 Beschik O.
 Beschót O.
 Beslag O.
 Besluyt O.
 Besprék O.
 Bestand O.
 Besték O.
 Bestier O.
 Betoni V.
 Betoog O.
 Betrék O.
 Beugel M.
 Beuk M.
 Beukelaar M.
 Beukhamer M.
 Beuling M. en V.
 Beunhaas M.
 Beurs V.
 Beurt V.

Bevél

Bevel O.	Bit O.
Bever M.	Blaam V.
Beverzyn, Bevergeyl O.	Blaar V.
Bevernel V.	Blaas V.
Bewerp O.	Blaasbalg M.
Bewind O.	Blaaskaak M.
Bewys O.	Blad O.
Bewysreden V.	Bladwyzer M.
Beyerd M.	Bladzyde V.
Beytel M.en V.	Blafferd M.
Bezaan M.	Blaffetuur O.
Bézem M.	Blank V.
Bezit O.	Blazoen O.
Bezoek O.	Bleekveld O.
Biecht V.	Bles V.
Bier O.	Bleyn V.
Bierenbrood O.	Blik, Blek O.
Bierkan V.	Blik (opslag der oogen) M.
Bies V.	Blikfem M.
Biesflook V.	Blinde (boegspriets zeyl) V.
Bieft V.	Bloed O.
Biet V.	Bloed(onnozel mensch) M.
Big V.	Bloedbad O.
Bikkel M.	Bloedschande V..
Biksteen M.	Bloedvin V.
Bil V.	Bloedvrind M.
Bindgaren O.	Bloem V.
Binnekamer V.	
Binnewerk O.	

H

Bloem-

Bloempôt V.
 Bloeifel O.
 Bloeffem M.
 — Blók O.
 Blós V.
 — Bluts V.
 Bly (bleekvifch) V.
 — Blyk O.
 Blyfpél O.
 Bóbbel M.
 Bochgel M.
 Bód O.
 Bodem M.
 Boedel M.
 Boef M.
 Boeg M.
 Boei V.
 Boeijer M.
 — Boek O.
 Boekftaaf V.
 Boekzaal V.
 Boekweyt V.
 Boel (boedel) M.
 Boel (byzit) V.
 Boelfchap V.
 Boender M.
 Boert V.
 Boete V.
 Boevejagt V.
 Boezel, boezelaar M.

Boezem M.
 Bof M.
 Bogt V.
 Boha M.
 Bok M.
 Bokking M.
 Ból M.
 Bólkvanger M.
 Bólfter M.
 Bólworm M.
 Bolwerk O.
 Bom V.
 Bombe V.
 Bombazyn O.
 Bommel M.
 Bondel M.
 Bondgenoot M.
 Bonk V.
 Bonnet M.
 + Bons M. en V.
 Bonfem óf Bonfing M.
 Bont O.
 Bontekraai V.
 Boog M. en V.
 Boom M.
 Boomgaard M.
 Boon V.
 Boor O.
 Boord (zoom) M.
 Boord (fcheepsboord)
 O. Boot

+ Boot (schuyt) M.	Brandewyn M.
Boot (borstjuweel)	Brandmerk O.
V.	Brandwacht V.
Bootsvólk O.	Breedte V.
Borat O.	Brem V.
Bórd G.	Brems V.
Bórdeel O.	Bres V.
Bórg M. en V.	Breuk V.
Borgtógt V.	Breydel M.
Borst V.	Breyn O.
Borst (knaap) M.	Brief M.
Borstel M.	Bril M. en V.
Borstrók M.	Broek M. en V.
Bos ( ).	Brók M.
Bos (bus) V.	Bron V.
- Bosch (woud) O.	Bronaar V.
Bot V.	Brood O.
Boter V.	Brouwt V.
+ Boteram M. en V.	Brug V.
Botmuyt M.	Bruylóft V.
Bout M.	Bruynvisch M.
Bouw M.	Bry V.
Bouwstóffe V.	Bul M.
Bouwval M.	Bult M.
Braak V.	Burgt M.
Braam V.	Bus V.
Braassem M.	Buskruydt O.
Brand M en V.	Buur M. en V.
Brandaris V.	Buurt V.
Brander M.	Buy V.

Buydel M.
 Buyk M.
 Buyl V.
 Buys V.
 Buyt M.
 Buytenkans V.
 Bybel M.
 Bye V.
 Bygeloof O.
 Byl M. en V.
 Bylage V.
 Byleger O.
 Bylegger M.
 Byslaap M. en V.
 Byspraak V.
 Bystand M. en V.
 Byt V.
 Bytel M.
 Byvoet V.
 Byweg M.
 Bywyf O.
 Byzit V.

C.

Cedel V.
 Ceder M.
 Cel V.
 Cement V. en O.
 Ceremonie V.

Cichorey V.
 Cier V.
 Cieraad O.
 Cimbél M.
 Cingel M.
 Cink V.
 Cirkel M.
 Citroen M.
 Civét O.
 Convoy V. en O.
 Courant V.
 Cyfer V. en O.
 Cypres M.
 Cyns V.
 Cyter V.

D.

Daad V.
 Daagbrief M.
 Daalder M.
 Dadel M.
 Dag M.
 Dagboek O.
 Dagverhaal O.
 Dak O.
 Dakpan V.
 Dakvenster O.
 Dal O.
 Dam M.

Da-

Damaft O.	Dienstboode M. en V.
Dambórd O.	Dieplood O.
Damp M.	Dier O.
Dank M.	Diergaarde V.
Dans M.	Diggel V.
Darm M.	Dille V.
Das (zeker dier) M.	Ding O.
Das (halsdoek) V.	Dingtaal V.
Dauw M.	Difch M.
Dauwel V.	Diffel M.
Deeg (dik beflag) O.	Diffelboom M.
Deel O.	Diftel V.
Deel (plank) V.	Diftelbloem V.
Deemoed M.	Diftelvink M.
Deeffem M.	Dóbbel M.
Degen M.	Dóbbber M.
Dek O.	Doek (linnen) O.
^q Deken (van een gild) M.	Doek (linnelap) M.
^f Deken (bedde fprey) V.	Doekhuyf V.
Dekmantel M.	Doel O.
Deugd V.	Doelwit O.
Deugeniet M.	Doffer M.
Deun M.	Doeniet M. en V.
Deur V.	Dofje O.
Deurflag M.	Dóg M.
Deuvekater M.	Dók O.
Diamant M.	Dolhuys O.
Diefftal M.	Dólk M.
Diemit O.	Dom (hoofdkerk) M.
Dienst M.	Dommekracht V.

Donder M.	Dóp M.
Donderbuy. V.	Dórp O.
Donderbus V.	Dórpel <i>zie</i> Drempel.
Donderslag M.	Dorít M.
Dons O	Dós M.
+ Dood M. en V.	Douworm M.
Doodbaar V.	Dozyn O.
Doodbed O.	Draad M.
Doodkift V.	Draagband M.
Doodkleed O.	Draagstoel V.
Doodklók V.	Draai M.
Doodmaal O.	Draaiboom M.
Doodshoofd O.	Draak M.
Doodslag M.	Draf M.
Doodsnood M.	Dragon V.
Doodverw V.	Drang M.
Doofpát V.	Drank M.
- Doorn V.	Dreg V.
Dooi V.	Drek M.
Dooier M.	Drempel M.
Doolhóf O.	Dreygement O.
Doop (doopfel) M.	Driehoek M.
Doop (faus) V.	Driesprong M.
Doorgang M.	Driestál M.
Doorloop M.	Drietand M.
Doortógt M.	Drievoet M.
Doorvaart V.	Drieweg M.
Doorzigt O.	Drift V.
Doos V.	Dril M.
Doovekool V.	Drinkbeker M.

Droef.

Droeffem M.	Dweyl V.
Dróg M.	Dye V.
Drom (dreum) V.	Dyk M.
Drom (tróp) M.	E.
Dronk M.	Ebbe V.
Droogdoek M. en V.	Ebbenhout O.
Droom M.	Echt M.
Dróp (druppel) M.	Echtgenoot M. en V.
Dróp (in vrouwen bor-	Edeldom M.
sten) V.	Eed M.
Dróp [van zoethout] O.	Eedgenoot M.
Dróppel M.	Eedgespan O.
Druk M.	Eegaade V. <i>hoewel som-</i>
Druyf V.	<i>tyds ook M.</i>
Dukaton M.	Eegemaal M. <i>hoewel</i>
Dukaat M.	<i>somsyds ook V.</i>
Durfniét M.	Eegel M.
Durk (vuyl ſcheepswa-	Eekel M.
ter) O.	Eeland M.
Duur (duuring) M.	Eeldt O.
Duuw M.	Eend M.
Duyf V.	Eendragt V.
Duym M.	Eenling M. en V.
Duymeling V.	Eenoog M.
Duyn M.	Eental O.
Duyt V.	Eer, Eere V.
Dwaalgeeft M.	Eerampt O.
Dwaas M.	Eertyfel M.
Dwang M.	Eerzucht V.
Dwarsboom M.	Eeft M.

H 4 Eeuw

Eeuw V.
 Egge V.
 Element O.
 Elende V.
 Elft M.
 Elger M.
 Elle V.
 Els M.
 Elft M.
 Emmer M.
 End, Eynde O.
 Endivie V.
 Endvogel M.
 Ent V.
 Enterbyl M.
 Erf O.
 Erfdeel O.
 Erfgenaam M.
 Erftoegt V.
 Erfzonde V.
 Ernst M.
 Erts *twyfelachtig*
 Erve V.
 Erwt V.
 Effche M.
 Etgroen O.
 Etmaal O.
 Etter M.
 Etterbyl V.
 Eunjer M.

Euvel O.
 Evenaar M.
 Everzwyn O.
 Exempel O.
 Exter M.
 Exteroog M. en V.
 Ey O.
 Eygenbaat V.
 Eyfch M.

F.

Faal V.
 Faam V.
 Fabel V.
 Fabryk V.
 Fakkell M. en V.
 Fali V.
 Fatfoen O.
 Feest O.
 Felp O.
 Fenyn O.
 Feyt O.
 Feyl V.
 Feytel V.
 Fielt M.
 Fiool V.
 Flap V.
 Flep V.
 Fles V.

Fleur

Fleur V.
 Flint V.
 Flits V.
 Floers O.
 Florét O.
 Flouw V.
 Fluym V.
 Fluyt V.
 Fluweel O.
 Fók V.
 Fontanél V.
 Fontansje V.
 Fonteyn V.
 Forét O.
 Forneys O.
 Fórtuyn V. en O.
 Francyn O.
 Franje V.
 Fregat O.
 Fries. V.
 Fronfel V.
 Fruyt O.
 Fuyk V.
 Fyt V.

G.

Gaaf, Gaave V.
 Gaas O.
 Gade V.

Gaffel M. en V.
 Gal V.
 Galey V.
 Galg V.
 Galjoen O.
 Galjoot O.
 Galm. M.
 Galneut V.
 Galon V.
 Gang M.
 Gans M.
 Gard V.
 Gareel O.
 Garen O.
 Garf V.
 Garnaal M.
 Garst V.
 Gast M.
 Gastmaal O.
 Gat O.
 Gebaar O.
 Gebéd O.
 Gebit O.
 Gebód O.
 Gebouw O.
 Gebruyk O.
 Gebuur M. en V.
 Gedicht O.
 Gedrag O.
 Geduld O.

H ; Geer

Geer V.
 Geeffel M. en V.
 Geheugen O.
 Geheym O.
 Geheymkunde V.
 Gehoor O.
 Gehucht O.
 Gehuyl O.
 Geld O.
 Geldzucht V.
 Gelid O.
 Gemak O.
 Gemeen O.
 Gemoed O.
 Gengber V.
 Genoode M. en V.
 Genót O.
 Gepeupel O.
 Gerecht O.
 Gerief O.
 Gerucht O.
 Gefchut O.
 Geflacht O.
 + Gefp M. en V.
 Gefprék O.
 Gefte V.
 Getouw O.
 Getuyge M. en V.
 Gety O.
 Geur M. en V.

Gevaar O.
 Geval O.
 Gével M.
 Gewaad O.
 Geweer O.
 Gewelf O.
 Gewest O.
 Gewin O.
 Gewoel O.
 Gewricht O.
 Gezang O.
 Gezant M.
 Gezin O.
 Ghyl V.
 Gicht V.
 Gidfe M.
 Gier M.
 Gift (gaave) V.
 Gift (fenyn) O.
 Gil V.
 Gild O.
 Gis V.
 Gift V.
 Git V en O.
 Glimp M. en V.
 Gloed M.
 Glorie V.
 Gódsdienst M. en V.
 Gódspraak V.
 Goed O.

Goed.

Goedvinden O.	degens) V.
Gólf V.	Greppel V.
Gondel V.	Greyn O.
Gons M. en V.	Griël (grabbel) V.
Gooi M. en V.	Griffi V.
Goot V.	Gril V.
Gooteling V.	Groef, Groeve V.
Górdel M.	Groei V.
+ Górdyn V. en O.	Groente V.
Górgel M.	Groep V.
Górt V.	Groeze V.
Goud O.	Gról V.
Goudsblom V.	Grondregel M.
Graad M.	Grondslag M.
Graan O.	Grondfóp O.
Graat (vischgraat) V.	Groom O.
Graauw (gefnaauw) M.	Grós O.
Graauw (gepeupel) O.	Grót V.
Grabbel V.	Grut V.
Gracht <i>zie</i> Graft	Gruuwel M.
Graf O.	Gryns V.
Graffchrift O.	Guds V.
Graft V.	Gulden M.
Granaat (appel) M.	Gulp V.
Granaad (handgranaad)	Gunst V.
V.	Guych V.
Gras O.	
Graveel O.	H.
Greep M.	
Greep (handvatfel eens)	Haag V.

Haa.

Haagedis V.	Hal V.
Haagedoorn V.	Halfter M.
Haaibaai V.	Halm M.
Haair O.	Hals M.
Haairlók V.	Halsband M.
Haairnaald V.	Ham M.
Haairfnoer V.	Hamel M.
Haak M. en V.	Hamer M.
Haal (trek) M.	Hamey V.
Haas M.	Hand V.
Haast M. en V.	Handel M.
Haat M.	Handgift V.
Haaze (kniebuysfel) V.	Handſchoen V.
Haazemond M.	Handſchrift O.
Haazewind M.	Handſpaak V.
Haave V.	Handvatſel O.
Hach V. en O. als	Handvol V.
Eene zaak in de hach	Hap M.
ſtellen ; <i>en</i> Op 't hach	Hark M.
aan.	Harnas O.
Hacht M. en V.	Harp V.
Haerd M.	Harpoen M.
Haerſtede V.	Harpuys O.
Haering M.	Hars V.
Haft O.	Harſt M.
Hagel M.	Hart O.
Hak (houw) M.	Haſpel M. en V.
Hak hiel) V.	Have V.
Hakkeney V.	Haven V.
Hakmes O.	Haver V.

Hecht

— Hecht (heft) O.
 Hecht (snoek) M.
 Heersucht V.
 Heester M. en V.
 Hef V.
 Heg V.
 Heir O.
 Hek O.
 Hekel M.
 Hel, Helle V.
 Hel (de harde boven-
 korst van eenen bevroo-
 zen weg) O.
 Helst V.
 Hellebaard M.
 Helleveeg V.
 Helm M.
 Hemd O.
 Hemel M.
 Hengel M.
 Hengelroede V.
 Hennip V.
 Herberg V.
 Herfst M.
 Herkomst V.
 Herpauk V.
 Herfenpan V.
 Heugel M.
 Heul V.
 Heup V.

Heuvel M.
 Hey, Heyde V.
 Heyl. O.
 Heylbot V.
 Hiel V.
 Hik V.
 Hitte V.
 Hoed M.
 Hoede V.
 Hoedekas M.
 Hoef M.
 Hoek M.
 Hoen O.
 Hoep } M.
 Hoepel }
 Hoest M. en V.
 Hoeve V.
 Hóf (tuyn) M.
 Hóf (Vóriten woning)
 O.
 Hóftede V.
 Hók O.
 Hól O.
 Hólster M.
 Hólte V.
 Hom V.
 Hommel M.
 Homp M.
 Honger M.
 Honig M.

Hoofd

Hoofd O.
 Hoogtyd V.
 Hooi O.
 Hoon M.
 Hoop M.
 Hoop (hoope) V.
 Hoorn M.
 Hoos V.
 Hóp V.
 Hórde V.
 Hout O.
 Houw M.
 Hul V.
 Hulde V.
 Hulk V.
 Hulp V.
 Hut V.
 Hutspót V.
 Huur V.
 Huuwelyk O.
 Huy V.
 Huyd M. en V.
 Huyf V.
 Huyg V.
 Huyk V.
 Huys O.
 Huysgezin O.
 Huysraad O.
 I.
 Iever M.

Impoſt M.
 Imboel M.
 Imborſt M. en V.
 Indrang M.
 Indruk M.
 Ingang M.
 Ingewand O.
 Inham M.
 Inhoud M.
 Inkeer M.
 Inkoop M.
 Inkt M.
 Inlage V.
 Inloop M.
 Intógt M.
 Inval M.
 Inzigt O.
 Ivoor O.

J.

Jaar O.
 Jaargetyde O.
 Jaarmarkt V.
 Jagt V.
 Jagt (zeylſchuyt) O.
 Jak O.
 Jammer O.
 Jaſmyn V.
 Jaſpis M.

Juve-

Javelyn M. en V.

Jeugd V.

Jicht V.

Jók O.

Jól O.

Jonk V.

Juk O.

Jurk V.

Juweel O.

K.

Kaade V.

Kaag V.

Kaai V.

Kaak V.

Kaap V.

Kaar (vischkaar) V.

Kaar (vrind) M. en V.

Kaart V.

Kaas V.

Kaats V.

Kaauw V.

Kabas V.

Kabel M.

Kabinét O.

Kachgel M.

Kaers V.

Kaf O.

Kajuyt V.

Kalés V.

Kalf O.

Kalk V.

Kalkoen M.

Kalót V.

Kam M. en V.

Kameel M.

Kamenier V.

Kamelót O.

Kamier V.

Kameraad M.

Kamergang M. en V.

Kamerling M.

Kamfer V.

Kamille V.

Kamizool V. en O.

Kammeling V.

Kamp M.

Kampanje V. en O.

Kamperfoeli V.

Kampernoelje V.

Kan V.

Kanaal O.

Kanaalje O.

Kancelier M.

Kandeel V. en O.

Kandeelmaál O.

Kandelaar M.

Kaneel V.

Kanefas O.

Kan.

Kanker M. en V.
Kanon O.
Kanonik M.
Kans V.
Kanfel M.
Kant M. en V.
Kant (speldewerk) V.
Kantjeel V.
Kantoor O.
Kantteekening V.
Kap V.
Kapél V.
Kappellaan M.
Kaper (hulfel) V.
Kaper (rooffchip) M.
Kapitaal O.
Kapiteel O.
Kapiteyn M.
Kapittel O.
Kapoen M.
Kaproen V.
Kapsel O.
Kar V.
Karakter O.
Karavane V.
Karbonkel M.
Karbyn V.
Kardamon V.
Kardinaal M.
Kardoes V.

Karel M.
Karkant M.
Karmozyn O.
Karn V.
Karoot V.
Karós V.
Karpét (sprey) O.
Kars V.
Karfeboom M.
Karspel O.
Karsteling V.
Karsteng *zie* **Kaſtanje**
 V.
Karthuyzer M.
Kartouw V.
Karwey V.
Kas V.
Kaffier M.
Kaffaye V.
Kaſtanje V.
Kaſteel O.
Kaſteleyn M.
Kaſuyfel M.
Kat V.
Kater M.
Katról V. en O.
Kaviaard V.
Kauwoerde V.
Keel V.
Keep V.

Kee-

Keeper V.	Kever M.
Keer M.	Kevi V.
Keering V.	Keuken V.
Keerkring M.	Keur V.
Keest V.	Keurs V.
Keet V.	Keutel M.
Kegel M.	Keutel V.
Kelder M. en V.	Keuze V.
Kelk M.	Key M.
Kerf V.	Kiel V.
Kerfstók M.	Kiem V.
Kerk V.	Kies V.
Kerker M.	Kievit M. en V.
Kerkgang M.	Kikvórsch M.
Kerkgebaar O.	Kil (sleuf) M.
Kerkhóf O.	Kil (koude) V.
Kerkzeede V.	Kim V.
Kermis V.	Kind O.
Kern V.	Kink V.
Kersdag M.	Kinkel M.
Kerse V.	Kinkhoorn M.
Kersnacht M. en V.	Kinnetje O.
Kersmis V.	Kinnebakken V.
Kersouw V.	Kinnebakslag M.
Kerstyd V.	Kip V.
Kerwe V.	Kist V.
Ketel M.	Kit V.
Keteltrom V.	Klaaglied O.
Keten } V.	Klaauw V.
Ketting } V.	Klaauwier V.

Klad	Ʒ V.	Klink (slag) M.
Kladde	Ʒ V.	Klinkdicht O.
Kladboek	O.	Ʒ linker M.
Klagte	V.	Klip V.
Klāmp	V.	Klis
Klander	M.	Klits Ʒ V.
Klank	M. en V.	Kloet M.
Klant	M.	Klókhuys O.
Klap	M. en V.	Klókreep V.
Klapmuts	V.	Klókspys V.
Klapöör	V.	Klomp M.
Klavécimbel	M.	Klont V.
Klaver	V.	Kloof V.
Klay	V. en O.	Klooster O.
Kleed	O.	Kloot M. en V.
Kleerkas	V.	Klóp M.
Klem	M. en V.	Klóp (klópje) V.
Klepel	M.	Klópper M.
Klerk	M.	Klós V.
Klets	V.	Klósbaan V.
Kleun	V.	Klóskoord V. en O.
Kleuter	O.	Klouw M.
Kley <i>als</i> Klay		Klucht V.
Kleynood	O.	Kluft V.
Kliek	V.	Kluts V.
Klier	V.	Kluwen O.
Klik	M.	Kluys O.
Klimop	V.	Kluyster M. en V.
Kling	M. en V.	Kluyt V.
Klink (van 'een deur)	V.	Klyf (klimop) V.

Knaap

Knaap M.	Koevoet M.
Knak M. en V.	Koffer M.
Knapzak M.	Kógge V.
Kneep V.	Koker M.
Knevel M.	Kól V.
Kneukel M.	Kólder M.
Knie V.	Koleur V.
Kniefchyf V.	Kólf V.
Knik M.	Kólk M.
Knip V.	Kolom V.
Knóbbel M.	Kolyk O.
Knóds V.	Kom V.
Knoeft M. en V.	Kombuys V.
Knoflook V.	Komfoor O.
Knókkel M.	Kommer M.
Knól (raap) V.	Kompas O.
Knól (lompig paerd) M.	Komft V.
Knoop M.	Komyn V.
Knóp M. en V.	Kondfchap V.
Knor V.	Konfyt O.
Knuppel M.	Koningryk O.
Knurf V.	Konft V.
Koe V.	Konftgreep M.
Koegel M.	Konvooi V.
Koek M.	Kooi V.
Koekoek M.	Kool V.
Koelbak V.	Koon V.
Koers M.	Koop M.
Koets V.	Koophandel M.
	Koopmanschap V.
	I z Koor

Koor O.	Kracht V.
Koord V.	Krak M.
Koorn O.	Krakkeel O.
Koorts V.	Kram V.
Koot V.	Kramp V.
Kóp M.	Krans M. en V.
Koper (metaal) O.	Krap V.
Kóppel O.	Kras V.
Kórf M. en V.	Krat O.
Kórk O.	Krauw V.
Korít V.	Kreb V.
Kóstem M.	Kreeft M.
Kóft M. en V.	Kreek V.
Kót O.	Kreet M. en V.
Koude V.	Krekel M.
Koudefchaal V.	Kreng O.
Kous V.	Kreuk V.
Koufband V.	Krevel V.
Kout (praat) V.	Kreyts M.
Kouter O.	Krebbe <i>zie</i> Kreb.
Kouw V.	Kriek V.
Kraag V.	Krimp V.
Kraai V.	Kring M.
Kraak V.	Krinkel V.
Kraakeling V.	Krip O.
Kraal V.	Kriſtal O.
Kraam V.	Kroeg V.
Kraan V.	Kroes M.
Kraan (vogel) M.	Krokodil M. en V.
Krab V.	Kromtong M. en V.
	Kron.

Kronkel V.
Kronyk V.
Kroon V.
Kroos O.
Krooft O.
Króp M.
Króplap V.
Krópsalá V.
Kruk V.
Kruk (bróddelaar) M.
Krul V.
Kruyd O.
Kruydery V.
Kruydhóf M.
Kruyk V.
Kruym V.
Kruyn V.
Kruys O.
Kruysweg M.
Kruywagen M.
Kryg M.
Krygsraad M.
Kryt O.
Kuch V.
Kudde V.
Kuf V.
Kunde V.
Kunne V.
Kunst V.
Kurk O.

Kus M. en V.
Kuffen O.
Kuft V.
Kuur V.
Kuyer V.
Kuyf V.
Kuyl M.
Kuyp V.
Kuyt V.

L.

Laade V.
Laag V.
Laan V.
Lach M. en V.
Ladder V.
Laers V.
Lak (zegellak) O.
Lak (fmet) M.
Laken O.
Lamfers O.
Lamp V.
Lampét O.
Lamprey V.
Lancét O.
Lance V.
Land O.
Landaard V.
Landbouw M.

I 3 Land-

Landdag M.	Leder (bereyd vel) O.
Landkaart V.	Leed O.
Landmeetkunde V.	Leedweezen O.
Landpaal M.	Leeftógt V.
Landſchap O.	Leek M.
Landgenoot } M.	Leeli V.
Landsman }	Leem O.
Landſtreek V.	Leen O.
Landzaat M.	Leer <i>zie</i> Leder.
Langét O.	Leere V.
Langtong M. en V.	Leergeld O.
Lans V.	Leerling M. en ſomtyds ook V.
Lantaern V.	Leerſtuk O.
Lap V.	Leertyd V.
Laſch V.	Leerwerk O.
Laſt M. en O.	Leerzucht V.
Laſtbrief M.	Leeſt V.
Laſter M.	Leeuw M.
Lat V.	Leeuwerik M.
Latoen O.	Leeven O.
Latuw V.	Legénde V.
Latyn O.	Leger O.
Lauwer } M.	Lek O.
Laurier }	Lel V.
Lavas V.	Lelie V.
Lavendel V.	Lemmer O.
Leb. V.	Lemmet O.
Ledekant V. en O.	Leng V.
Ledemaat M. en V.	Lens V.
Leder (ladder) V.	

Le-

Lepel M. en V.	Linnen O.
Lerp V.	Lint O.
Les, Lesse V.	Linze V.
Letfel O.	Lip V.
Letter V.	Lifch O.
Letterkonst V.	List V.
Lever V.	Lits V.
Leugen M.	Lób V.
Leunigstoel M.	Lóbbes M.
Leur V.	Loef V.
Leus V.	Lóf (prys) M.
Ley V.	Lóf (groenloof) O.
Leyband V.	Lófreede V.
Leystar V.	Lófwerk O.
Leyzeel O.	Lófgang M.
Lias V.	Logen M.
Licht O.	Lók V.
Lid O.	Lókäas O.
Lidmaat M. en V.	Lóllepót V.
Lidteyken O.	Lomberd M.
Lied O.	Lommer V.
Liedboek O.	Lomp V.
Lier V.	Long V.
Liefch V.	Lonk V.
Lievrey V.	Lood O.
Ligtekooi V.	Loods (Loodsman) M.
Ligter M.	Loodwit O.
Ligthoofd O. en M.	Loog V.
Ligtmis (ligte quant) M.	Look V.
Lil O.	Loon O. en M.

14 Loop

Loop M. en V.
 Loopbaan V.
 Loot (jonge spruyt) V.
 Loots (fchuur) V.
 Lósból M.
 Lós-ceel V.
 Lósgeld O.
 Lót O.
 Lover V.
 Lub. V.
 Lucht. V.
 Luchtgat O.
 Luchtpyp V.
 Luchtftreek V.
 Luft M. en V.
 Lufthóf M.
 Luyelak M.
 Luyer V.
 Luyfel V.
 Luyk O.
 Luym V.
 Luypaard M.
 Luys M. en V.
 Luyfter M.
 Luyt V.
 Lyf O.
 Lyfeygen M. en V.
 Lyfrente V.
 Lyfsftal M.
 Lyftraf V.

Lyftógt. V.
 Lyftrawant M.
 Lyfwacht V.
 Lyk O.
 Lykafch V.
 Lykdicht. O.
 Lykreede V.
 Lykftaatfi V.
 Lym V.
 Lyn V.
 Lynbaan V.
 Lyniaal O.
 Lynwaat O.
 Lyft V.
 Lyfter M.
 M.
 Maade V.
 Maag V.
 Maag (verwant) M. en
 V.
 Maagd V.
 Maagdepalm V.
 Maagdom M.
 Maalftroom M.
 Maaltyd V.
 Maan V.
 Maand V.
 Maanefchyn M. en V.
 Maankóp V.
 Maanlicht O.

Maar

Maar, maare V.	Mat V.
Maas(van braifel) V.	Matras V.
Maat V.	Medegezél M.
Maat (makket) M.	Medicyn V.
Maatklank M. en V.	Meede V.
Maatschappy V.	Meel O.
Madelief V.	Meerl V.
Magazyn O.	Meeuw V.
Magistraat M. en V.	Meeze V.
Magneet M.	Meir O.
Magt V.	Melk V.
Magtbrief M.	Meloen V.
Majesteyt V.	Mensch M.
Majeleyn V.	Menschdom O.
Makreel M.	Merg O.
Male V.	Merk O.
Malie V.	Messing O.
Mand V.	Mes O.
Mangel O.	Mest V.
Manfchap V.	Metaal O.
Manflag M.	Meulen M.
Mantel M.	Middel O.
Mantelkoord V.	Middel (middellyf) M
Marioleyn V.	Middellyn V.
Mark O.	Middelmaat V.
Markt V.	Middelpunt O.
Marmer O.	Middernacht V.
Mars (tógt) M.	Mier V.
Mars(eens kraamers)V.	Mik V.
Mast M. en V.	Milt V.

Min V.	Moordpriet M.
Minuit V.	Móp V.
Mirrhe V.	Morél V.
Misse V.	Mórgen M.
Misbruyk O.	Morzel V.
Miskraam V.	Moft M.
Mispel M.	Mót V.
Misflag M.	Mout (gefchooten garft) O.
Mift (nevel) M.	Mout (hólle bak) V.
Mift (meft) V.	Mouw V.
Misftal M.	Mudde V.
Mifthoop M.	Mug V.
Misval M.	Munt V.
Modder M.	Mufch M. en V.
Mode V.	Muskaat V.
Moed M.	Muskét O.
Moedwíl V.	Muskus V.
Moeras V. en O.	Muts V.
Moes, Moeskruyd. O.	Mutfaard M.
Mof V.	Muur M.
Moker M.	Muur (muurkruyd) V.
Molen M.	Muyl (toffel) V.
Mólik M.	Muyl (fmoel) M.
Mól m M. en V.	Muyl (muylezel) M.
Mom M. en V.	Muys M.
Mond M.	Muyzeneft O.
Mondgefprék O.	Muyzeval M.
Mondkóft V.	Muzyk V.
Monfter O.	Myl V.
Moord M.	

Myt

Myt V.
Myter M. en V.

N.

Naaberouw O.
Naabruylóft V.
Naad M. en V.
Naadeel O.
Naadruk M.
Naajaar O.
Naakomeling M.
Naakomelingschap V.
Naald V.
Naaldekoker M.
Naam M.
Naamceel } V.
Naamról }
Naaneef M.
Naaricht V. en O.
Naayver M.
Naafchrift O.
Naafslag M.
Naafmaak M. en V.
Naafstander M.
Naafte M.
Naavraag V.
Naazaat M.
Naazaatschap O.
Naazook V.

Naazomer M.
Naabestaande M. en V.
Nabuur M. en V.
Nacht M. en V.
Nagel M.
Nap V.
Nar M.
Narrekap V.
Nat O.
Natie V.
Natuur V.
Nave V.
Navel M.
Neeffschap O.
Neep V.
Neerlaag V.
Neerftik O.
Neet V.
Nek M.
Nerf V.
Nest O.
Nestel V.
Net O.
Netel V.
Neteldoek O.
Neus V.
Neusdoek V.
Neusgat O.
Neut V.
Neuteboom M.

Neu-

Neutemufchaat V.
 Nevel M.
 Nier V.
 Niervet O.
 Nieskruyk O.
 Niet V. en O.
 Nieuwjaar O.
 Nieuweling M. en V.
 Nieuws O.
 Nip V.
 Noen M.
 Nók (hik) V.
 Nók [van de rae.] M.
 Nood M.
 Noodhulp M. en V.
 Noodlót O.
 Noodweêr O.
 Noorden O.
 Noordewind M.
 Noordſtar V.
 Noordzee V.
 Noot V.
 Nóp V.
 Nul V.
 Nut O.
 Nyd M. en V.
 Nyptang V.

O

Oceaan M.

Ochtend M.
 Oeſter M.
 Oever M.
 Offer O.
 Offerande V.
 Offerkiſt V.
 Oir O.
 Okſel M.
 Okſhoofd O.
 Oktrooi O.
 Oli V.
 Olikan V.
 Olyf V.
 Omloop M.
 Ommegang M.
 Ommezien O.
 Omreede V.
 Omſlag M.
 Omspraak V.
 Omval M.
 Omvang M.
 Omweg M.
 Onbyt O.
 Once V.
 Ondank M.
 Onderdaan M.
 Onderkeurs V.
 Onderkin V.
 Onderkleed O.
 Onderkous V.

On-

Onderlyf O.	Onmin V.
Onderpand O.	Onraad M. óf V.
Onderrók M.	Onrecht O.
Onderfcheyd O.	Onrust V.
Onderfpit O.	Onrust[eens uurwerks] O.
Onderftand M. en V.	Onrym O.
Ondertrouw V.	Onschuld V.
Onderwind O.	Ontbyt O.
Onderwys O.	Ontfangft M.
Onderzaat M.	Onthaal O.
Onderzoek O.	Onthoud O.
Ondeugd V.	Ontslag O.
Ondienst M.	Ontucht V.
Ondier O.	Ontyd M. en V.
Onduyts O.	Ontzag O.
On eer V.	Ontzét O.
Ongéduld O.	Onverlaat M.
Ongel O.	Onverftand O.
Ongeloof O.	Onvreede V.
Ongeloovige M. en V.	Onweeder O.
Ongeluk O.	Ooft O.
Ongelyk O.	Oog O.
Ongemak O.	Oogenblik M. en O.
Ongenoegen O.	Oogendienst M. en V.
Ongeryf O.	Oogenschyn M.
Ongeval O.	Oogentrooft V.
Ongunft V.	Oogmerk O.
Onheyl O.	Oogft M.
Onkunde V.	Oogwit O.
Onmagt V.	

Oor

Oor O.	Opvaart V.
Oorboir M.	Opzet O.
Oord M.	Opzigt O.
Oordeel O.	Orakel O.
Oorlepel M en V.	Orber M.
Oorlóf M.	Orde V.
Oorlóg M.	Order V.
Oorsprong M.	Orgel M. en O.
Oorworm M.	Orkaan M.
Oorzaak V.	Orlozi O.
Oosten O.	Ouderling M.
Ootmoed V.	Outaar O.
Opdragt M.	Ouwel M.
Opgang M.	Oven M.
Opgeld O.	Overdaad V.
Ophef M.	Overdragt V.
Opkomst V.	Overeenkomst V.
Opkoop M.	Overgang M.
Oploop M.	Overgave V.
Opper (hooftapel) M.	Overhand V.
Oppervlakte V.	Overhoofd O.
Opperwal M.	Overkomst V.
Oproer M en O.	Overlast M.
Opschrift O.	Overleer O.
Opflag M.	Overleg O.
Opspraak V.	Overloon O.
Opstal M.	Overloop M.
Opstand M.	Overmoed M.
Opstel O.	Overfchót O.
Optógt M.	Overflag M.

Over-

Overfpeel O.
 Overfte M.
 Overtal O.
 Overtógt M.
 Overtoom M.
 Overvaart V.
 Overval O.en M.
 Overvloed M.
 Overwigt O.
 Overwinft V.
 Overzyde V.
 Oxel M.
 Oxhoofd O.
 Oye V.
 Oyevaar M.

P.

Paai (betaling) V.
 Paal M.
 Paander (ben) V.
 Paar O.
 Paafch V.
 Pacht V.
 Pad (weg) O.
 Pad , Padde M en
 V.
 Paerl V.
 Pais M.en V.
 Pak O.

Pakhuys O.
 Pakkaadje V.
 Paknaald V.
 Palét O.
 Paley V.
 Paleys O.
 Paliffade V.
 Palm M.en V.
 Pan V.
 Pand O.
 Pand (flip) V.
 Panneel O.
 Pannekoek M.
 Panther M.
 Pantoffel V.
 Pantfier M.
 Pap. V.
 Papegaai M.
 Papier O.
 Paradys O.
 Parceel O.
 Pardon O.
 Parey V.
 Park O.
 Parlement O.
 Parmezaan M.
 Pars V.
 Part (deel) O.
 Part (pots) V.
 Party V.

Pas

Pas (ftond) O.	Op dit pas	Perk O.
Pas (doortógt) M.		Perkement. O.
Ik heb hem dien pas		Pers V.
verzét.		Perfoon M.
Pasllood O.		Pertizaan M.
Passement O.		Peruyk V.
Passer M.		Perzik M.
Passer V.		Pest V.
Patent O.		Pesttyd V.
Paternoster M.		Peukel (puyft) V.
Patroon (voorstander)		Peul V.
M.		Peuluw V.
Patroon (ftaal) O.		Peyl V.
Patrys (vogel) V.		Piek V.
Pauze V.		Pier V.
Peen V.		Pik (pek) O.
Peer M.		Pik (wrók) M.
Pees M. en V.		Pikkrans V.
Pegel M.		Pikton V.
Pek O.		Piktouw O.
Pekel M. en V.		Pil V.
Pelgrimaadje V.		Pillegift V.
Pels V.		Pilaar M.
Pen V.		Pinas V.
Penning M.		Pingster M.
Pens V.		Pink M.
Penfeel O.		Pink (viſſchers ſchuytje)
Peper V.		V.
Peperdoos V.		Pip V.
Peperhuys O.		Pippeling M.

Pis V.	Pligt M.
Pislap V.	Ploeg M.
Pispót V.	Plok M.
Pissebed M. en V.	Plooi V.
Pistool V. en O.	Plug (deuvik) V.
Pit (kern) V.	Pluk M.
Pit (eener kaerfe) O.	Plunje V.
Plaag V.	Pluym V.
Plaat V.	Pluymaadje V.
Plaats V.	Pluymbos O.
Pladys (schol) V.	Pluys V.
Plank V.	Poeder O.
Plant V.	Poel M.
Plantázi V.	Poëzy V.
Planthóf M.	Pók V.
Plas M. en V.	Pólder M.
Plasdank M.	Póls M.
Plasregen M.	Polvey V.
Plat O.	Pomp V.
Plegt V.	Pompoen V.
Plegtanker O.	Pond O.
Plek V.	Pont (schouw) V.
Pleuris V. en O.	Pook M.
Pley V.	Pool (des hemels) M.
Pleyn O.	Poort V.
Pleyfter M.	Poortaal O.
Pleyt (geding) O.	Poortklók V.
Pleyt (platboomde schuyt) V.	Poos V.
Pleyzier O.	Poot M. en V.

K

Pop

Pop V.	Principaal (van eene
Poppegoed O.	schildery) O.
Porceleyn O.	Print V.
Pórt O.	Proef V.
Póst M.	Proefftuk O.
Pósthuyſ O.	Profecy V.
Póſtpaerd O.	Profyt O.
Póſtuur O.	Prooi V.
Pót V.	Proosdy V.
Pótäard V.	Próp M. en V.
Pótäſch V.	Propooft O.
Pótgeld O.	Prove V.
Póthuyſ O.	Provenu O.
Pótfcherf V.	Proviand V.
Póſpys V.	Prul V.
Pots V.	Pruym M. en V.
Póttebank V.	Pry V.
Póttekraam V.	Prys M.
Póttewinkel M.	Pſalm M.
Praal V.	Pul V.
Praam V.	Pultrom M.
Praat M. en V.	Pulver O.
Pracht V.	Punt M. en O. als
Pram V.	<i>De Punt van eenen de-</i>
Preeke V.	<i>gen, en Op 's Punt des</i>
Prent <i>zie</i> Print.	<i>doods.</i>
Prieel O.	Puntlicht O.
Priem M.	Purper O.
Prik M.	Put M. en V.
Principaal (meester) M.	Puthaak V.

Puts

Puts V.
 Puy V.
 Puyn V. en O.
 Pyl M.
 Pylkoker M.
 Pyn V.
 Pynbank V.
 Pyp V.
 Pypkan V.

Q.

Quaal V.
 Quab V.
 Quak V.
 Quakkel M.
 Qualm M. en V.
 Quant M.
 Quarteel O.
 Quartier O.
 Quast M en V.
 Queepeer M.
 Queevleefsch O.
 Queekhóf M.
 Queen V.
 Queezel V.
 Quendel V.
 Questie V.
 Quinkslag M.
 Quispedor V.

Quifpel M. en V.
 Quyl V.

R.

Raa V.
 Raa-zeyl O.
 Raad M.
 Raadhuys O.
 Raadfel O.
 Raadflag M.
 Raadflót O.
 Raagból M.
 Raam M. en V.
 Raap V.
 Rabat O.
 Rabouw M.
 Rad O.
 Radys V.
 Rag V. en O.
 Rak O.
 Rakét (kaatstuyg) O.
 Rakét (kruid) V.
 Ram M.
 Ramp M.
 Rand M.
 Rang M.
 Rank V.
 Rantzoen O.
 Rapier O.

K 2

Rasp

Rasp V.
 Rasphuys O.
 Rat M. en V.
 Ratel M.
 Ratyn O.
 Rave M. en V.
 Ravelyn O.
 Recht O.
 Rechtbank V.
 Rechterstoel M.
 Rechtsgebied O.
 Ree V.
 Reede V.
 Reef V.
 Reeks V.
 Reep V.
 Reet V.
 Regel M.
 Regelmaat V.
 Regement O.
 Regen M.
 Regenbak M.
 Regenboog M. en V.
 Regenbuy V.
 Regenkleed O.
 Regenvlaag. V.
 Register O.
 Rek O.
 Rekenkonst V.
 Ren M.

Rente V.
 Republyk V.
 Request O.
 Respyt O.
 Rest V.
 Restant O.
 Reuk M. en V.
 Reukvat O.
 Reuzel M.
 Rey M. en V.
 Reys V.
 Reystógt M.
 Reyszak M.
 Rib M.
 Richgel M.
 Richtsnoer O. en V.
 Riem M.
 Riet O.
 Rif O.
 Rimpel M. en V.
 Ring M.
 Rinkel M.
 Rioel O.
 Rift V.
 Rivier V.
 Rób M.
 Robyn M.
 Róch M.
 Roede V.
 Roef V.

Roem

Roem M.
 Roemer M.
 Roep M.
 Roer O.
 Roerdomp. M.
 Roest V. en O.
 Roet O.
 Rógge V.
 Rók M.
 Ról V.
 Roman V.
 Rondas V.
 Ronde V.
 Rondeel O.
 Roof (prooi) M.
 Roof (roove) V.
 Rook M.
 Room M. en V.
 Roos V.
 Rooster M.
 Roozeboom M.
 Roozenobel M.
 Rós O.
 Rósbaar V.
 Róskam V.
 Rósmoulen M.
 Rót O.
 Rouw M. en V.
 Ruym O.
 Ruymte V.

Ruyn M. en O.
 Ruyt V.
 Ry V.
 Rybaan V.
 Ryf V.
 Ryglyf O.
 Ryk O.
 Ryksdaalder M.
 Ryksdag M.
 Rym O.
 Rym (ryp) V.
 Rys (ryft) V.
 Rys (afgesneedene takjes) O.
 Rytuyg. O.

S.

Saai V.
 Saaijét V. en O.
 Sabbat M.
 Sabel M. en V.
 Saffier M.
 Saffraan V.
 Saizoen O.
 Salaade V.
 Salamander M.
 Salét O.
 Samaar V.
 Sap O.

K 3 Satyn

Satyn O.
 Saus V.
 Saufys V.
 Scepter M.
 Schaade V.
 Schaaf V.
 Schaal V.
 Schaap O.
 Schaapskooi V.
 Schaamte V.
 Schacht V.
 Schaduw V.
 Schaar V.
 Schaets V.
 Schakel M. en V.
 Schali V.
 Schalmey V.
 Schamp V.
 Schandaal O.
 Schande V.
 Schandvlek V.
 Schans V.
 Schanskórf V.
 Schappraai V.
 Scharre V.
 Schat M.
 Schatkamer V.
 Schatkiſt V.
 Schavót O.
 Schedel M.

Scheede V.
 Scheen M. en V.
 Scheermes O.
 Schel V.
 Schelling V.
 Schelmſtuk O.
 Schelp V.
 Schelviſch M.
 Schenkaakje V.
 Schenkel M. en V.
 Schonkbórd O.
 Schep M. en V.
 Schepenkenntis V.
 Scherf V.
 Scherm M. en V.
 Schermſchool O.
 Scherts V.
 Schets V.
 Scheur V.
 Scheurbuyk V.
 Scheut M.
 Schicht M.
 Schietspoel V.
 Schil V.
 Schild O.
 Schilpad M. en V.
 Schim V.
 Schimmel O.
 Schemp V.
 Schip O.

Schip-

Schipbreuk V.	H. Schrift V.
Schoen M.	Schrik M.
Schof O.	Schrob M.
Schoffel M. en V.	Schroef O.
Schóft (schouder) M.	Schroom M. en V.
Schók (stoot) M.	Schryn V.
Schók (zestigtal) O.	Schub V.
Schol V.	Schuld M. en V.
Schonk M. en V.	Schulp V.
Schoof V.	Schurft O.
School V. en O.	Schut O.
Schoor (stut) M.	Schuur V.
Schoorsteen M.	Schuyf V.
Schoot M.	Schuyt V.
Schop (met den voet) M.	Schuym V. en O.
Schop (schup) V.	Schuymspaan V.
Schót O.	Schyf V.
Schotel M.	Schyn M.
Schouder M. en V.	Segryn O.
Schouw V.	Sek V.
Schouwborg M. en O.	Selry V.
Schouwspel O.	Servét O.
Schraag V.	Sexe V.
Schraap M.	Seyssen M. en V.
Schrab V.	Sieraad O.
Schram V.	Signét O.
Schreede V.	Siroop V.
Schreeuw M.	Slaap M.
Schrift O.	Slaapból M. en V.
	Slaapkamer V.

K 4 Slaap-

Slaapmutſ V.

Slab V.

Slach (foort) O.

Slag M.

Slag (wagenspoor) O.

Slagórde V.

Slagpen V.

Slagregen M.

Slagveld O.

Slangtand M.

Slagtbank V.

Slagtóffer O.

Slagttyd V.

Slagzwaerd O.

Slak V.

Slang V.

Sleede V.

Sleep M.

Sleet V.

Slek V.

Slemp V.

Sleuf V.

Sleur V.

Sleutel M.

Slinger M.

Slip V.

Sloep V.

Slok (zwelg) M.

Slommer V.

Sloof V.

Sloop V.

Sloot V.

Slót O.

Sluyer M.

Sluys V.

Slyk V. en O.

Slym V.

Slypbórd O.

Smaad V.

Smaak M. en V.

Smak (werp) M.

Smak (ſchip) V.

Smart V.

Smeer O.

Smet V.

Smids, Smiſſe V.

Smient M en V.

Smoel M.

Smul V.

Snaar V.

Snak (ſnik) M.

Snater (bek) M.

Sneb V.

Sneede V.

Sneeuw V. en O.

Snik M.

Snip M. en V.

Snoer V. en O.

Snof V.

Snuyt M.

Sók

Sók M. en V.	Spiering M.
Sóldy V.	Spies V.
Somme V.	Spekkel M.
Soort V.	Spil V.
Spaade V.	Spin V.
Spaak V.	Spinazie V.
Spaan V. en O.	Spinge V.
Spaander V.	Spinnekóp M.
Spade V.	Spinneweb V.
Spalk V.	Spinnewiel O.
Span V.	Spinrag V.
Spange V.	Spinrók M.
Spar V.	Spint O.
Spat V.	Spit O.
Spatel M.	Spits V.
Speekfel O.	Spleet V.
Speelgoed O.	Splinter M.
Speen V.	Spoed V.
Speer V.	Spoel V.
Spek O.	Spog O.
Spel O.	Sponde V.
Speld V.	Spons V.
Spelonk V.	Spook O.
Spelte V.	Spoor (prikspoor) V.
Sperwer M.	Spoor (speur) O.
Spie V.	Spórt V.
Spiegat O.	Spót M.
Spiegel M.	Spraak V.
Spier V.	Spraakkonst V.
'tSpierin de ruggraat O.	Spreekwoord O.

K 5 Spree

Spreekwyze V.
 Spreeuw M. en V.
 Spreuk V.
 Spriet M. en O.
 Springader } V.
 Springbron }
 Springkhaan M.
 Sproet V.
 Sprót V.
 Spruw V.
 Spuy O.
 Spuyt V.
 Spyker M.
 Spyl V.
 Spys V.
 Spyt V.
 Staaf V.
 Staak M.
 Staal O.
 Staat M.
 Staatendom O.
 Staatkunde V.
 Staatfi V.
 Staatzucht V.
 Stad V.
 Stadhuys O.
 Staert M. en V.
 Stal M.
 Stam M.
 Stand M.

Stang V.
 Standaard M.
 Stap M. en V.
 Stapel M.
 Star V.
 Stede V.
 Steeg V.
 Steegelreep V.
 Steek M.
 Steekade V.
 Steekel M.
 Steekpenning M.
 Steekte V.
 Steel M.
 Steen M.
 Steenbok M.
 Steenróts V.
 Stelt V.
 Stem V.
 Stempel M.
 Steng V.
 Sterfte V.
 Steen M.
 Stevel M. en V.
 Steven O.
 Steyger M.
 Sticht O. f
 Stier M.
 Stift V.
 Stip M.

Stip-

Stippel M. en V.
 Stoel M.
 Stoelgang M.
 Stoep V.
 Stoet M.
 Stóf O.
 Stóffe V.
 Stóffer M.
 Stók M.
 Stólp V.
 Stom (tót wyn) V.
 Stond M. en V.
 Stoop V.
 Stoom (waaffem) M.
 Stoot M.
 Stóp V.
 Stóppel M.
 Stópfel O.
 Stórk M.
 Stórm M.
 Stórmhoed M.
 Stórmwind M.
 Straal V.
 Straat V.
 Straffe V.
 Strand V. en O.
 Streek V.
 Streem V.
 Streep V.
 Streng V.

Strik M. en V.
 Stronk M.
 Stront V.
 Stroo O.
 Strook V.
 Stroom M.
 Stroowisch V.
 Stróp M. en V.
 Strót M. en V.
 Struyf V.
 Struyk M. en V.
 Stryd M.
 Stuk O.
 Stulp V.
 Stut M.
 Stuur O.
 Stuyp V.
 Stuyt M. en V.
 Stuyver M.
 Styffel V.
 Stygbeugel M.
 Styl M.
 Suyker M. en V.
 Suykerbrood O.

T.

Taak V.
 Taal V.
 Taalkunde V.

-Taart

Taart V.
 Tabak V.
 Tabberd M.
 Taeling M. en V.
 Taf O.
 Tafel M. en V.
 Tafelbórd O.
 Tafereel O.
 Tak M.
 Takel O.
 Takkebos O.
 Tal O.
 Talie V.
 Talk V.
 Tand M. en V.
 Tang V.
 Tap M. en V.
 Tapyt O.
 Tarbot M. en V.
 Tarw V.
 Tas (ſtapel) M.
 Tas, Tafch V.
 Taſt M. en V.
 Tcelt V.
 Teem V.
 Teems V.
 Teen (rysje) V.
 Teen (toon) M.
 Teer V.
 Teerling M.

Teerquaſt V.
 Teerton V.
 Tegel V.
 Tegenspoed V.
 Tegenspraak V.
 Tegenſtand M.
 Tegenſtoot M.
 Tegenweer V.
 Tegenwind M.
 Tegenzin M.
 Teken O.
 Tekenkonſt V.
 Tel V.
 Telg V.
 Tempeeft O.
 Tempel M.
 Tent V.
 Terpentyn V.
 Teſt V.
 Teſtament O.
 Teug V.
 Teugel M.
 Text M.
 Teyken O.
 Thee V.
 Thym V.
 Tichgel M.
 Tien (rys) V.
 Tik V.
 Til M.

Tim-

Fimmeraadje V.
 Timmerwerf V.
 Tin O.
 Tinne V.
 Tip V.
 Tittel M.
 Tobbe V.
 Toegang M.
 Toegift V.
 Toecker M.
 Toeleg M.
 Toeloop M.
 Toenaam M.
 Toepad O.
 Toer V.
 Toestand M.
 Toets M. en V.
 Toeval M. en O.
 Toeverlaat M.
 Toevlugt V.
 Toevoer M.
 Toffel V.
 Tógt M. en V.
 Tól M.
 Tombe V.
 Ton V.
 Tonder V. en O.
 Tong V.
 Tongriem M.
 Tonyn M.

Toom M.
 Toon M.
 Toonbank V.
 Tooneel O.
 Tooneelspel O.
 Toorn M.
 Toorts V.
 Tóp M.
 Tóppunt O.
 Torre V.
 Toren M.
 Tórmént O.
 Tórñ M.
 Tortel V.
 Touw O.
 Traan V.
 Tralie V.
 Trans M. en V.
 Trant M.
 Trap M. en V.
 Trechter M.
 Tredt M.
 Treede V.
 Treeft M.
 Trek M.
 Treyn M.
 Tril M.
 Triomf V.
 Trits V.
 Troef V.

Troep

Troep V.	Twist. M. en V.
Tróg M. en V.	Twyfel M. en V.
Trom V.	Tyd M. en V.
Trommel M. en V.	Tydverdryf O.
Trommelfók M.	Tydverzuym O.
Tromp V.	Tyger M.
Trompét V.	Tyk, teek O.
Tronie V.	Tytel M.
Tronk M.	Tzamenhang M.
Troon M.	Tzamenloop. M.
Troost M.	Tzamenpraak. V.
Tróp M. en V.	
Trós M.	U.
Trouw V.	
Trouwring M.	Uchtend M.
Tryp O.	Uur O. en V.
Tucht V.	Uurglas O.
Tulp V.	Uurwerk O.
Turf M.	Uurwyzer M.
Tuttel M.	Uye V.
Tuyg O.	Uyer M.
Tuyn M.	Uyl M.
Tuyt V.	Uytdrukfel O.
Tweebak V.	Uyterste O.
Tweedragt V.	Uytgaave V.
Tweegevecht O.	Uytgang M.
Tweeling M. en V.	Uytgeleyde O.
Tweespalt V.	Uytham M.
Tweespraak V.	Uythangbórd O.
Tweesprong M.	Uythoek M.

Uyt-

Uytkomst V.
 Uytkoop M.
 Uytkyk M.
 Uytloop M.
 Uytspanfel O.
 Uytspraak V.
 Uytstel M. en O.
 Uyttógt M.
 Uytvaart V.
 Uytval M.
 Uytvloed M.
 Uytvlugt V.
 Uytvoer M.
 Uytwas O.
 Uytweg M.

V.

Vaagevuur O.
 Vaak M. en V.
 Vaam, vadem M.
 Vaan V.
 Vaandel O.
 Vaardt (spoed) M. en V.
 Vaart(zeevaart, óf een
 vaarbaar water) V.
 Vaartuyg O.
 Vaarwater O.
 Vaatdoek V.

Vaatwerk O.
 Vacht V.
 Vadem M.
 Vaderland O.
 Vadermoord M.
 Vader-ons O.
 Vaderschap V. en O.
 Vaers O.
 Vaerze (jonge koe) V.
 Vak O.
 Val M.
 Val (knip) V.
 Valbrug V.
 Valhoed M.
 Valey V.
 Valies O.
 Valreep V.
 Valftrik M.
 Vang V.
 Vangst V.
 Varre M.
 Vat O.
 Vedel V.
 Veder V.
 Vee O.
 Veeg M. en V.
 Veem O.
 Veer (veder) O.
 Veer (overvaart) V.
 Veerschip V.

Veeft

Veeft V.	Verloop O.
Vel O.	Vermaak O.
Veld O.	Vernis O.
Veidflag M.	Vernuft O.
Veldtóg M. en V.	Verraad O.
Velge V.	Verrekkyker M.
Vendel O.	Verschiét O.
Venkel V.	Verschil O.
Venster O.	Verschooveling M. en V.
Venyn O.	Verschót O.
Verblyf O.	Verflag O.
Verbód O.	Verftand O.
Verbond O.	Verftek O.
Verdék O.	Vertier. O.
Verderf O.	Vertoog O.
Verdienst V.	Vertrouwde M. en V.
Verding O.	Verval O.
Verdrag O.	Vervólg O.
Verdriet O.	Verw V.
Verf V.	Verwant M.
Verfquast V.	Verwyf O.
Vergift O.	Verzét O.
Verhaal O.	Verzoek O.
Verjaardag M.	Verzuym O.
Verjuys O en V.	Vest V.
Verkeerbórd O	Vet O.
Verken O.	Veulen O.
Verkoop M.	Veyl (klimop) O.
Verlaat O.	Vezel V.
Verlóf O.	

Vier-

Vierdevat O.	Vlies O.
Vierkant O.	Vliet M.
Vliering V.	Vloed M.
Vierschaar V.	Vloek M.
Vilt V.	Vlóer M. en V.
Vin V.	Vlók V.
Vinger M.	Vloo V.
Vingerling M. en V.	Vloot V.
Vink M. en V.	Vlót O.
Viole V.	Vlugt V.
Violét V.	Vocht O.
Vifch M.	Vodde V.
Vlaadé V.	Voeder, Voër O.
Vlaag V.	Voedfel O.
Vlag V.	Voege V.
Vlam V.	Voet M. en V.
Vlas O.	Voetbank V.
Vlecht V.	Voeteuvel O.
Vleefch O.	Voetkus V.
Vleeshal V.	Voetpad O.
Vleefchföp O.	Voetftal M.
Vleet V.	Voetftap M. en V.
Vlegel M.	Voetvólk O.
Vlek (fmet) V.	Vogel M.
Vlek (open fteedtje) O.	Vólk O.
Vlerk V.	Volmagt V.
Vles V.	Vond M.
Vleugel V.	Vondeling M. en V.
Vlieg V.	Vónk V.
Vliering V.	Vonnis O.

L

Vónk

Vonte V.	Voorspraak (Advokaat) M.
Voogdy V.	Voorstad V.
Voorbaat V.	Voorstand M.
Voorbeeld O.	Voorstel O. en M.
Voorboode M. en V.	Voortgang M.
Voordacht V.	Voortógt M. en V.
Voordeel O.	Voortyd V.
Voordeur V.	Voorval O. en M.
Voorhang M.	Voorwacht V.
Voorhoede V.	Voorwerp O.
Voorhóf M.	Voorwind M.
Voorhoofd O.	Vore (groeve) V.
Voorhuyd V.	Vórk M. en V.
Voorhuys O.	Vórm V.
Voorkind O.	Vórsch M.
Voorkoop M.	Vórst M.
Voorloop M.	Vrouw V.
Voormiddag M.	Vraag V.
Voormuur M.	Vraat M. en V.
Voorn V.	Vracht V.
Voorraad M. en V.	Vreede M. en V.
Voorrang M.	Vreemdeling M. en V.
Voorrecht O.	Vrees V.
Voorfchans V.	Vreugde V.
Voorfchoot O.	Vrindschap V.
Voorfchrift O.	Vrouwmenfch O.
Voorflag M.	Vrouwvólk O.
Voorfpoed V.	Vrucht V.
Voorspraak (verdeedi- ging) V.	Vryaadje V.

Vry-

Vryburg M.	Waassem M.
Vrybuyt M.	Wacht V.
Vrystad V.	Wadte V.
Vul-aard V.	Waereld V.
Vullis V.	Wafel V.
Vuur O.	Wagen M.
Vuurslag O.	Wagenschót O.
Vuursteen M.	Wagenspoor O.
Vuurwagen M.	Wal M en V.
Vuurwerk O.	Walg V.
Vuylnis V.	Walm V.
Vuyft M. en V.	Walvisch M.
Vythoek M.	Wam V.
Vyg V.	Wambes O.
Vyl V.	Wand (Muur) M.
Vyver M.	Wandt (scheepswant) O.
Vyt V.	Wandel M.
Vyze (schroef) V.	Wandelstók M.
Vyzel M.	Wang V.
	Wangunst V.
W.	Wanhoop V.
Waaghals M.	Want (handschoen) V.
Waijer M.	Want (touwerk) O.
Waake V.	Wantrouw V.
Waan M. en V.	Wapen O.
Waarande V.	Wapenhuis O.
Waarborg M.	War V. en O.
Waard (herbergier) M.	Wasch O.
Waard (polder) V.	Wasch (wassching) V.
Waarde, waardy V.	L 2 Wasch.

Waschtobbe V.	Wensch M. en V.
Water O.	Wenst V.
Waterzucht V.	Werf V.
Watte V.	Werk O.
Web V.	Werktuyg O.
Wedde V.	Werreld V.
Wedt, paerdewedt O.	Wervel M. en V.
Weeder O.	Wesp V.
Weedom M. en V.	Wet V.
Weegbree V.	Wetboek O.
Weeghuys V.	Wey (huy) O. en V.
Weegschaal V.	Wey, Weyde V.
Week V.	Weyland O.
Weelde V.	Weyte V.
Weer (tegenweer) V.	Wieg V.
Weer [weeder] O.	Wicht O.
Weergade V.	Wiek V.
Weergalm M.	Wiel O.
Weerhaan M.	Wierook M.
Weerlicht O.	Wig V.
Weerzin M.	Wil M. en V.
Weeshuys O.	Wildbraad O.
Weete V.	Wildernis V.
Weetenschap V.	Willekeur V.
Weeze M. en V.	Wimpel M. en V.
Weldaad V.	Wind M.
Welvaart V.	Wintas O.
Weg M.	Windhond M.
Wen V.	Windpyp V.
Wenk M. en V.	Windfel O.

Wink-

Winkbrauw V.
 Winkel M.
 Winst V.
 Winter M.
 Wip V.
 Wiskonst V.
 Wissel M. en V.
 Witquaft V.
 Woede V.
 Woeker M.
 Wol V.
 Wolk V.
 Wonde V.
 Wonder O.
 Wonderdaad V.
 Woon V.
 Woord O.
 Woordenboek O.
 Woordenstryd M.
 Worm M.
 Worp M.
 Wort M. en V.
 Wortel M. en V.
 Woud O.
 Wraak V.
 Wraakzucht V.
 Wrak O.
 Wratt V.
 Wrevel M.
 Wrók M.

Wrong M.
 Wrongel M. en V.
 Wyf O.
 Wyk V.
 Wyl V.
 Wyn M.
 Wynberg M.
 Wyngaard M.
 Wynglas O.
 Wynkan V.
 Wynkelder M.
 Wynkuyp V.
 Wypers V.
 Wynstók M.
 Wynvat O.
 Wyquaft V.
 Wywater O.
 Wyze V.
 Wyzer M.

Y.

Yk M.
 Ys O.
 Ysgang M.
 Yskégel M.
 Yspoor V.
 Yver M.
 Yvoor O.
 Yzer O.

L 3

Yzer-

Yzerwerk O.

Z.

Zaad O.

Zaag V.

Zaak V.

Zaal V.

Zaan V.

Zadel M. en V.

Zaizoen O.

Zak M.

Zalf V.

Zand O.

Zang M.

Zark M. en V.

Zee V.

Zeede V.

Zeedyk M.

Zeef V.

Zeege V.

Zegepraal V.

Zeegestanderd M.

Zeegeteken O.

Zeegevecht O.

Zeehaven V.

Zeelt M.

Zeep V.

Zeepfop O.

Zeer O.

Zeeflag M.

Zeestad V.

Zeet(zitplaats) V.

Zeeve V.

Zeevaart V.

Zeevifch M.

Zegel O.

Zegen M.

Zemel V.

Zerk M. en V.

Zet M.

Zetel M.

Zever V.

Zeyl O.

Zeylboek O.

Zeylsteen M.

Zeyffen M. en V.

Ziekte V.

Ziel V.

Zilver O.

Zin M.

Zinnebeeld O.

Zinspreuk V.

Zitbank V.

Zitplaats V.

Zoen M.

Zoenóffer O.

Zoethout O.

Zóg (zeug) V.

Zóg (vrouwe melk) O.

Zók

Zók M.	Zwaade V.
Zólder M.	Zwaerd O.
Zomer M.	Zwalp M.
Zon V.	Zwang M.
Zonde V.	Zwaluw V.
Zonnestand M.	Zwavel M. en V.
Zoode V.	Zwavelstók M. en V.
Zool V.	Zweep V.
Zoom M.	Zweer V.
Zórg V.	Zweet O.
Zout O.	Zwelg M.
Zoutkeet V.	Zwenk M.
Zoutmyn V.	Zwerk O.
Zoutvat O.	Zwerm M.
Zucht V.	Zwier M.
Zult O.	Zwik V.
Zuydewind M.	Zwilk O.
Zuyl M. en V.	Zwym V.
Zuyvel O.	Zwyn O.
Zwaai M.	Zyde V.
+ Zwaan M. en V.	Zydewee O.
Zwachtel M.	Zywórm M.

Van het

G E T A L

Der Naamwoorden.

DE Getallen zyn tweederley, *Eenvoudig* en *Meervoudig*: en de meeste *Zelfftandige* Naamwoorden eyndigen in 't meervoudig getal in EN óf N, sommige ook in S, en etlyke in die beyde. Dóch éénledige Naamwoorden eyndigen altoos in *en*, uytgenomen *Kók*, waar voor men in 't Meervoudige zegt *kóks*, en *Maat* als het *makker* betekent; want dan zegt men *maats*; vermids *maaten* geheel iets anders betekent: Zo gaat het ook met het woord *Boot*, het welk niet alleen een zeker vaartuyg, maar ook een borstjuweel is; dóch als men van vaartuygen spreekt, dan is 't meervoudige *boots*; waarentegen men van borstjuweelen spreekende, *booten* zegt. Deeze twee woorden veranderen ook in geslacht naar de betekenis; want *Maat* (*makker*) is van 't Manlyk, en *maat*, daarmen meê meet, van 't Vrouwelyk geslacht: insgelyks is *Boot* (een zeeschuyt) manlyk, en *boot* (een borstjuweel) vrouwelyk.

Dóch deeze verandering van geslacht wordt niet bespeurd in 't woord *Maan*, 't welk niet alleen het bekende hemellicht, maar ook het

hals-

hals-haair van een paerd óf leeuw betékent.

Naamwoorden die 't *meervoudige* in *en* maaken zyn als volgt ,

<i>Gat</i>	<i>Gaten</i>
<i>Vat</i>	<i>Vaten</i>
<i>Bruyd</i>	<i>Bruyden</i>
<i>Brood</i>	<i>Brooden</i>
<i>Lót</i>	<i>loten</i>
<i>Slót</i>	<i>sloten</i>
<i>Tyd</i>	<i>tyden</i>
<i>Zoon</i>	<i>zoonen</i>
<i>Been</i>	<i>beenen</i>
<i>Aal</i>	<i>aalen</i>
<i>Hand</i>	<i>handen</i>
<i>Olifant</i>	<i>olifanten</i>
<i>Slang</i>	<i>slangen</i>
<i>Gang</i>	<i>gangen</i>
<i>Tang</i>	<i>tangen</i>
<i>Ketting</i>	<i>kettingen</i>
<i>Muur</i>	<i>muuren</i>
<i>Peer</i>	<i>peeren</i>
<i>Gebéd</i>	<i>gebeden</i>
<i>Gebód</i>	<i>geboden</i>
<i>Quast</i>	<i>quasten</i>
<i>Nest</i>	<i>nesten</i>

Hiertoe behooren ook alle Naamwoorden van Werkwoorden afgeleyd, en in *ing* eyndigende, als

<i>Draaijing</i>	<i>draaijingen</i>
<i>Beweeging</i>	<i>beweegingen</i>

*Reyniging**reynigingen**Wederspreeking**wedersprekingen,*

Waarby men kan voegen *Leerling leerlingen,*
 en *Sterveling stervelingen.*

Etlyke Naamwoorden, die 't Meervoudig
 getal in *en* maaken, verdubbelen daarin hunne
 laatste letter, als

<i>Bed</i>	<i>bedden</i>
<i>Brug</i>	<i>bruggen</i>
<i>Bus</i>	<i>bussen</i>
<i>Zak</i>	<i>zakken</i>
<i>Tak</i>	<i>takken</i>
<i>Gek</i>	<i>gekken</i>
<i>Rók</i>	<i>rókken</i>
<i>Stók</i>	<i>stókken</i>
<i>Bril</i>	<i>brillen</i>
<i>Bal</i>	<i>ballen</i>
<i>Val</i>	<i>vallen</i>
<i>Ham</i>	<i>hammen</i>
<i>Kam</i>	<i>kammen</i>
<i>Ram</i>	<i>rammen</i>
<i>Stam</i>	<i>stammen</i>
<i>Kan</i>	<i>kannen</i>
<i>Man</i>	<i>mannen</i>
<i>Lip</i>	<i>lippen</i>
<i>Klip</i>	<i>klippen</i>
<i>Kap</i>	<i>kappen</i>
<i>Sap</i>	<i>sappen</i>
<i>Trap</i>	<i>trappen</i>

Kop

<i>Kóp</i>	<i>kóppen</i>
<i>Knóp</i>	<i>knóppen</i>
<i>Sóp</i>	<i>sóppen</i>
<i>Kat</i>	<i>katten</i>
<i>Pót</i>	<i>póttten</i>
<i>Zót</i>	<i>zóttten</i>

Die in F eyndigen veranderen die letter in t
Meervoudige door gaans in eene V, als

<i>Gaaf</i>	<i>gaaven</i>
<i>Lyf</i>	<i>lyuen</i>
<i>Wyf</i>	<i>wyuen</i>
<i>Dief</i>	<i>dieuen</i>
<i>Hóf</i>	<i>boven</i>
<i>Graf</i>	<i>graven</i>
<i>Wolf</i>	<i>woluen</i>
<i>Huyf</i>	<i>huyuen</i>

Maar hiervan zyn uytgezonderd *Bef*, *bessen*;
Mof, *moffen*; *Straf*, *straffen*.

Die in S eyndigen hebben het meervoudige in
zen, als

<i>Baas</i>	<i>baazen</i>
<i>Blaas</i>	<i>blaazen</i>
<i>Glas</i>	<i>glazen</i>
<i>Doos</i>	<i>doozen</i>
<i>Roos</i>	<i>roozen</i>
<i>Huys</i>	<i>huyzen</i>
<i>Muys</i>	<i>muyzen</i>

Hier

Hiervan zyn uytgezonderd *Bus bussen*, *Kas kassen*, *Fles flessen*, *Mes messen*.

Het woord *Koe* heeft in 't meervoudig getal *Koejen*, en *Vloot* heeft *vloojen*, hoewel men 'er vindt die daarvoor zeggen *vloón*.

Naamwoorden uytgaande in **ER**, **AAR**, en **EL**, hebben 't meervoudige in s en en, als

<i>Vader</i>	<i>Vaders</i>	en	<i>vaderen</i>
<i>Broeder</i>	<i>broeders</i>	en	<i>broedoren</i>
<i>Zuster</i>	<i>zusters</i>	en	<i>zusteren</i>
<i>Meester</i>	<i>meesters</i> ,	en	<i>meesteren</i>
<i>Vervolger</i>	<i>vervolgers</i>	en	<i>vervolgeren</i>
<i>Schryver</i>	<i>schryvers</i>	en	<i>schryveren</i>
<i>Leeraar</i>	<i>leeraars</i>	en	<i>leeraaren</i>
<i>Minnaar</i>	<i>minnaars</i>	en	<i>minnaaren</i>
<i>Distel</i>	<i>distels</i>	en	<i>distelen</i>
<i>Appel</i>	<i>appels</i>	en	<i>appelen</i>
<i>Tafel</i>	<i>tafels</i>	en	<i>tafelen</i>
<i>Geessel</i>	<i>geessels</i>	en	<i>geesselen</i>
<i>Vogel</i>	<i>vogels</i>	en	<i>vogelen</i>
<i>Dekfel</i>	<i>deksels</i>	en	<i>dekselen</i>

By deeze zou men mogen voegen *Kéten*, *kétens* en *kétenen*; *Schepen*, *Schepens* en *Schépenen*; *Jongen*, *jongens*, *jongers*, en *jongeren*. Echter behoort aangemerkt te worden dat het *Meervoudige* van de meeste deezer woorden in *S* eyndigende, doorgaans eygentlyk de *Nominativus* is; maar de *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus* en *Ab-lativus* worden best door den uytgang en uytgedrukt,

drukt, als *Ten tyde onzer vaderen*. 't *Is den Schryveren niet te wyten*. *Hy kantte zich tegen de Leeraaren*. *Hy bediende zich van de dekselen*. Dóch het gebruyk heeft gewild, dat *Appelen*, *vogelen*, en *tafelen* ook in den *Nominativus* gebruykt worden; want men zegt gemeenlyk *De appelen zyn zuur*: *De vogelen vliegen in de lucht*: *De tafelen waaren te klein*: evenwel zegt men mede, 't *Zyn vette vogels*.

Verkleynde Naamwoorden hebben 't *Meervoudige* in S, als

<i>Hondtje</i>	<i>hondtjes</i>
<i>Mandtje</i>	<i>mandtjes</i>
<i>Steentje</i>	<i>steentjes</i>
<i>Boomken</i>	<i>boomkens</i>
<i>óf boomtje</i>	<i>boomtjes</i>

Hier by kan men voegen *Kindtje*, *kindertjes*, en *Kindeken*, *kinderkens*.

Naamwoorden in E eyndigende, maaken hun *Meervoudige* door eene N tót zich te neemen, als

<i>Aarde</i>	<i>aarden</i>
<i>Boode</i>	<i>booden, en niet Boodens</i>
<i>Stede</i>	<i>steden</i>
<i>Sleede</i>	<i>sleeden</i>
<i>Zeede</i>	<i>zeeden</i>
<i>Zee</i>	<i>zèen</i>
<i>Reyze</i>	<i>reyzen</i>
<i>Offerande</i>	<i>ófferanden</i>
<i>Heere</i>	<i>heeren</i>

Hoe.

Hoewel men voormaals in den *Nominativus* schier altoos plagt te schryven *Bedde, mensche, spyze, môtte, padde, Graave, vrouwe, hoere*, echter zegt men nu doorgaans, *Bed, mensch, spys, môt, pad, Graaf, vrouw, hoer*, gebruykende 't andere in den *Genitivus, Dativus, en Ablativus*. Noopende 't woord *Heere*, als men 'er God door veritaat, dan wil ik, uyt eerbiedigheyd voor dien naam, liever in den *Nominativus* zeggen *Heere*, en in den *Genitivus, des Heeren*: want het woord *Heer* is nu zo gemeen geworden, dat elk, die maar een fatsoenlyk kleed aan heeft, dien tytel krygt.

Naamwoorden in I of IE uytgaande, hebben 't *Meervoudige* in iën, als

<i>Faali</i>	<i>faaliën</i>
<i>Griffi</i>	<i>griffiën</i>
<i>Kevi</i>	<i>keviën</i>
<i>Malie</i>	<i>maliën</i>
<i>Oli</i>	<i>oliën</i>
<i>Staatsi</i>	<i>staatsiën</i>
<i>Tralie</i>	<i>traliën</i>

Naamwoorden in *heyd* eyndigende, maaken hun *Meervoudige* in *heden*, als

<i>Boosheyd</i>	<i>boosheden</i>
<i>Waarheyd</i>	<i>waarheden</i>

Sommige Naamwoorden zyn onregelmatig in 't *Meervoudige*, door 't aanneemen van eene sillabe meer dan gewoonlyk is, als

Ey

<i>Ey</i>	<i>eyeren</i>
<i>Gemoed</i>	<i>gemoederen</i>
<i>Goed</i>	<i>goederen</i>
<i>Hoer</i>	<i>hoenderen</i>
<i>Kind</i>	<i>kinderen</i>
<i>Kalf</i>	<i>kalveren, dóch in de gemeene spraak</i>
<i>Kleed</i>	<i>kleederen. zegt men ook kalven</i>
<i>Lam</i>	<i>lammeren</i>
<i>Lied</i>	<i>liederen</i>
<i>Rad</i>	<i>raderen</i>
<i>Rund</i>	<i>runderen</i>
<i>Reden</i>	<i>rédienen</i>
<i>Blad</i>	<i>bladen en bladeren</i>
<i>Been</i>	<i>Beenderen, want beenen zyn eygentlyk tibiae, de stylen naamelyk die ons lighaam draagen.</i>

Land heeft ook *landeryen*, dat is *landen* tót weyden óf beplantinge; en zo iemand ergens *Landery* mogte gezeyd hebben, dat is al zo zeldzaam als *pasuum* in 't Latyn, 't welk evenwel by *Varro* gevonden wordt.

Onder de Onregelmaatige mag men ook tellen

<i>Lid</i>	<i>leden</i>
<i>Stad</i>	<i>steden</i>
<i>Schip</i>	<i>schepen</i>
<i>Leer</i>	<i>leeringen</i>
<i>Bedróg</i>	<i>bedriegeryen</i>
<i>Krygsman</i>	<i>krygslieden</i>

Huys-

*Huysman**huysluyden**Verraad**verraaderyen*

Ontrent het woord *Huysman* ; 't welk een *Landman* betékent , staat aan te merken , dat de verandering van 't-geslacht ook een zeer groote verandering in de betékenisse maakt ; want *Huysvrouw* is eygentlyk *Uxor* óf eene *getrouwde vrouw* , of ook de *Eygenaareffe* van een huys.

Etlyke zelfstandige Naamwoorden hebben geen Meervoudig getal , als *Adel* , *Beklag* , *Berouw* , *Geklap* , *Gepraat* , *Ge hoor* , *Gezwets* , *Geklag* , *Verkoop* , *Verloop* , *Vervuég* ; *Toeleg* ; *Toevingt* , *Heyl* , *Dronk* , *Dank* , *Draf* , *Vergift* , *Huysraad* , *Voorraad* , *Overfchót* , *Slym* , *Roest* , *Hoest* , *Gicht* , *Vleesch* , *Bloed* , *Breyn* , *Zweet* , *Etter* , *Pik* , *Hars* , *Wafch* , *Kalk* , *Lym* , *Teer* , *Zwavel* , *Edik* , *Inkt* , *Mom* , *Droeffem* , *Hout* , *Zout* , *Zuyvel* , *Vet* , *Vlas* , *Gras* , *Kaf* , *Stroo* , *Hooi* , *Meel* , *Mout* , *Mofterd* , *Hennip* , *Kaneel* , *Foeli* , *Gengber* , *Peper* , *Honig* , *Praal* , *Pracht* , *Magt* , *Boert* , *Jók* , *Ernst* , *Vrees* , *Rust* , *Slaap* , *Vaak* , *Reuk* , *Honger* , *Dorst* , *Toorn* , *Haat* , *Nyd* , *Leed* , *Tucht* , *Kuysheyd* , *Kindsheyd* , *Jengd* , *Wasdom* , *Maagdom* , *Onderdom* , *Gelaat* , *Trouw* , *Waan* , *Yver* , *Lucht* , *Weeder* , *Hitte* , *Konde* , *Sneeuw* ; *Hagel* , *Dauw* , *Ryp* , *Vörst* , *Dooi* , *Drek* , *Slyk*.

De naamen der Metaalen , als *Goud* , *Zilver* , *Koper* , *Tin* , *Yzer* , *Lood* , *Staal* , *Speanter* , *Quikzilver*.

Veele

Veele naamen van Akkergewaffen, als *Koorn, Rogge, Tarwe, Garst, Haver, Bockweyt, Spelte.*

Sommige Naamwoorden die eenigermate konnen aangemerkt worden als niet betrekkelijk onder 't Meervoudig getal, worden echter somtyds in 't veelvoudige gebruykt: want hoewel *Brood, Kaas, en Visch* als ondeelbaar geacht konnen worden, om dat men zegt, *Voorraad van brood en kaas.* Eene zoó *visch*: even gelyk men ook zegt, *De Vyand heeft het land verlaaten*; nógtans als 'er verscheydene enkele door verstaan worden, zegt men, *Onbakkene brooden: Gaave kaazen: Grootte Visschen: en Het land is door de vyanden verwoest.* Zo zegt men ook *Grootte Wateren, Vreemde Bieren, Koele Wynen, Bierazynen, Fyne Oliën; Eene laading van Suykeren en Siroopen: Voorts Fyne Lakenen, Grove Lynwaaten; Zwaare Felpen, Ligte Fluweelen, Dikke Satynen, Geverwde Saaijen, Fyne Baaijen: Wyders Natte Somers, Slappe Winters, Zwaare Regens, Grootte Vuuren, Uytstaande Gelden.*

Eenige weynige Naamwoorden derven 't Eenvoudig getal, als, *Herfenen, Ounders, Lieden, Versenen.*

Van de

(*) B U Y G I N G E

Der Naamwoorden.

DE Naamwoorden zyn, zo wel in 't Meervoudige als Eenvoudige, aan zekere buyginge door (†) *Naamvallen* onderworpen. Deeze Naamvallen zyn zes in getal, naamelyk de *Nominativus*, *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus*, *Vocativus*, en *Ablativus*, welke men in 't Duytsch noemt den *Noemer*, *Teeler*, *Geever*, *Aanklaager*, *Roeper*, *Afneemer*: doch om den Geleerden té gemoet te komen, zal ik my meest van de Latynsche benaamingen, als best bekend, bedienen, zonder daarom de Ongeletterden te vergeeten: want om hunnent wille zal ik de eygenschap deezer Naamvallen duydelyk aanwyzen, om hen, zo veel my moogelyk is, te doen begrypen hoe ze gebruykt moeten worden.

Hoe vreemd nu deeze benaamingen iemand ook moogen voorkomen, nógtans schynt de Reden, zo wel als de rechte eygenschap der bevoordinge, aanleyding daartoe gegeven te hebben: want wat ongerymdheyd steekt 'er tóch in, dat men den rechten naam, waarmede iets genoemd wordt, den *Noemer* heet, als *Vader*
Moeder

(*) Declinatio. (†) Casus.

Moeder, Kind? En vermids men zegt, *Des vaders zoon*, dan is 't immers niet oneygen deezen naamval *Vaders*, den *Teeler* te noemen: dus zegt men ook, *De dóchter haarer moeder*, *De vogelen des luchts*, *De beesten des velds*, en *De viſſchen der zee*: Men gebruykt den *Teeler* ook om den genen, dien iets in eygendom toebehoort te betékenen, als, *Des mans huys*, *De man dier vrouwe*, en *Des kinds vader*. Hoewel nu de derde Naamval eygentlyk aanwyſt het gene waar aan iets gegeven word, als, *De brief is den Graave óf den Vorſt behandigd*, en *Zygaf het haaren vader*, zo heeft zulks echter eenige gemeenſchap met *geeven*. 't Zelfde zy gezegd wegens den *Aanklaagor*; want men zegt, *Zyklaagde hem aan*, en *Hy beſchuldigde haar*. De vyfde Naamval heeft den naam van *Roeper*, en verſcheelt niet van den *Noemer*; want het zoud immers oneygen zyn, iemand by eenen anderen naam te roepen óf aan te ſpreken, dan men gewoon is hem te noemen, als, *Hoor hier Willem. óf Vader. Waar zyt gy, moeder? Komt gy, zuſter?* En waarom men den zesden Naamval den *Afneemer* noemt, valt niet zwaar te begrypen, als men aanmerkt dat hy gebruykt moet worden als men van afneemen óf ontfangen ſpreekt, als, *De ſhotels wierden van de tafel afgenomen. En hy heeft een geſchenk van den Hertoge ontfangen*. Dus veel van de benaaminge der Naamvallen; nu van 't gebruyk der zelve.

De *Nominativus*, betekend wordende door *Een, De, Het*, alsmede door *Ik, gy, hy, zy*, geeft den naam en de beduydenis van het Naamwoord te verstaan, en wordt voor het *Werkwoord* gestelt, beantwoordende de vraag *Wie? óf Wat?* als *Een Man*'s 'er noodig: *De Koning* komt: *Het huys* schudt. *Ik* heet *Willem*. *Gy* zyt eene getrouwde vrouw; *Hy* gaat mank; *Zy* schreyde.

De *Genitivus*, betekend door *Eens, eener, van eenen, des, der, van my, van hem, van het*; en in 't Meervoudige door *Der*, beantwoordt de vraag, *Wiens? Van wien? óf van wat? óf Waar van?* en in 't Meervoudige, *Welker?* als *De sterkte eens mans*, en de behendighejd eener vrouwe, wordt 'er vereyscht. *Des Konings goedertierenhejd*. *De achtbaarhejd van eenen Vorst*. *De diepte der Zee*: *De voo spoed der Kerke*: *Belofte van vergiffenisse*: *Des paerds zadel*, óf *De zadel van het paerd*: *De gével van 't huys*: *Hy deed het met het geld van my*: 't *Beleyd van hem was uytmuntend*: *Het geruysh der boomen*.

Men vindt 'er die beweeren dat *Van den vader*, óf *Van den burger*, schoon als een *Genitivus* gebruykt, nógtans eygentlyk voor eenen *Ablativus* te houden zy: maar als men 't recht inziet, schynt 'er een merkelyk onderscheyd te weezen, wanneer dit *Van* als een *Genitivus*, en wanneer als een *Ablativus* moet genomen worden: want dit zeggen, *De zadel van het paerd was van tryp*, levert ons eenen *Genitivus* en eenen *Ablativus*; naardien *van het paerd* hier zo veel is als *des paerds*; dóch

dóch zo is 't niet gelegen met de woorden *van tryp*, zynde dit zo veel als *van tryp gemaakt*, en in dien zin is 't woordtje *van*, het teken van den *Ablativus*, gelyk ook als men zegt, *Ik ligtte den zadel van het paerd*. Dat is, Ik nam hem daaraf. Dit onderscheyd ziet men mede in deeze spreekwyzen, *Hy quam uyt het huys van zynen vader*, en *Hy nam het huys over van zynen vader*: want het eerste verbeeldt ons den *Genitivus*, en 't laatste den *Ablativus*. Maar dubbelzinnig is dit gezég, *Hy heeft het huys van zynen vader geërfd*, zynde zo veel als *Domum a patre suo hereditario jure accepit*, en *Domum patris sui hereditate adeptus est*. Ondertusschen vindt men ook in 't Latyn spreekwyzen die door eenen *Genitivus* óf door eenen *Ablativus*, zo als men lieft wil, uytgedrukt worden, als *Plenus vini*, en *plenus vino*; als mede *Admoneo te hujus rei*, óf *de hac re*: zulks dat het my niet der pyne waerd schynt, te krakkeelen óf 't woordtje *Van* eygentlyk het téken eens *Genitivus* óf eens *Ablativus* is; nademaal het blykt de betékenis van die beyde te weezen. Des niettegenstaande is het zeker, dat 'er Manlyke Naamwoorden zyn, die in den *Genitivus* het woordtje *des* niet dulden kunnen, zonder eene groote hardigheyd óf wrangheyd; want wie zegt tóch, *De dikte des masts*? Is 't hier niet beter te zeggen, *De dikte van den mast*? en zeker dit kan geen *Ablativus* genoemd worden, gelyk ook niet *Het boven-end van den mast*, het welk een

gedeelte van den mast is ; maar zo is 't niet gelegen met *De vleugel die door eenen rukwind van den mast afwaaide* ; waarom van den mast in dit geval ook een *Ablativus* is. Als men dan zegt *De breete van het huys* , dan is *van* , het teken van den *Genitivus* ; maar, *De steen viel van 't huys* , geeft te kennen , dat *van* een *Ablativus* betekent.

De *Dativus* wordt betekend door *Eenen* , óf *aan eene* , *Den* , *der* , óf *aan de* , *aan het* , en *Hem* óf *aan hem* ; *My* óf *aan my* , *U* óf *aan u* ; en beantwoordt de vraag , *Wien ? aan wie ? Aan wat ? Waar aan ?* als *De zaak is den Koning en der Koninginne voorgedraagen* : *De knecht is den meester onderworpen* : *Het wierdt der (óf aan de) Gemeente voorgesteld* . 't *Quam den volke vreemd voor* : 't *Wierdt aan het volk bekend gemaakt* : *Ik heb het hem gegeven* : *Ik zeyd het hem* : *My is gezegd* : *Hy vraagde my* . *Het boek is aan hem opgedraagen* : *Zy is aan hoofdpyn onderhevig* : 't *Iachgen is alleen den menschen eygen* , als zynde allen menschen aangebooren , en niet den beesten : *De zaak wierd aan de mannen voorgesteld* ; *Het geschil wierdt aan de vrouwen verbleeven* . *Wacht u voor 't quaad* .

De *Accusativus* hangt van 't *Werkwoord* af , en wordt uytgedrukt door *Eenen* , *eene* , *den* , *de* , *Hem* , *haar* , *het* , *hen* , *My* , *U* , beantwoordende de vraag *Wien ? wie ? welken ? welke ? wat ?* en in 't meervoudige *Wien ?* als *Hy heeft eenen man gedood* : *Hy heeft eene vrouw getrouwd* . *Wy zagen den Koning en de Koningin* . *Ik hoorde u niet* . *Ik heb hem geroepen* :
Hy

Hy stiet my omverre. Hy heeft haar verlaaten : Zy hebben het huys gestut. Zy sloegen hen.

De *Vocativus* wordt gebruykt in 't roepen óf aanspreeken, als *O Heere ! Hoor hier man ! Vrouw , zie voor u ! Jongen , wacht u ! ó Gelukkig land ! ó Koning ! Oik ongelukkige ! óf ó my rampzalige !*

De *Ablativus* is kenbaar aan deeze merktékenen , *Van eenen , van eene , van een , van den , van de , van het , van hem , van my , van haar , van hen ,* en beantwoordt de vraage , *Van wien ? van welke ? óf van wat ?* als , *Peeren versch van eenen boom geschud : Vruchten van een weelig land : Daar is een bevél gekomen van den Koning en de Koninginne : Het is van hem genomen : Zy quam van het land : Hy viel van 't huys : De Weerhaan waaide van den toren : Verlost van den dood : Bevryd van een quaad wyf : Ontslagen van de koortse. Ik heb eenen brief van hem ontfangen : 't Quam van my voort : 't Is van haar genomen.* Somtyds wordt de *Ablativus* door 't woordtje *Van* alleen , zonder *den óf de* , uytgedrukt , als *Een drank van wyn en water en limoenen gemaakt. De menschen moet men van ondeugd afschrikken. Zy is verlost van kinde.*

Ik acht dat een Ongeletterde , zo hy anders een goed verstand heeft , uyt dit bericht , waarin ik met voordacht vry wydloopig ben geweest , het gebruyk der Naamvallen zal kunnen begrypen. Dies kom ik nu tót de Buyginge zelve , welke ik door een goed getal van voorbeelden zal aanwyzen , beginnende met **MANLYKÉ** Naamwoorden.

*Eenvoudig.**Meervoudig.*

<i>Nominativus</i>	Een Man	<i>Nom.</i>	De Mannen
<i>Genitivus</i>	Eens Mans	<i>Gen.</i>	Der Mannen
<i>Dativus</i>	Eenen Man óf Manne	<i>Dat.</i>	Den Mannen
<i>Accusativus</i>	Eenen Man	<i>Acc.</i>	De Mannen
<i>Vocativus</i>	ô Man	<i>Voc.</i>	ô Mannen
<i>Ablativus</i>	Van eenen Man	<i>Abl.</i>	Van de Mannen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Mensch	<i>N.</i>	De Menschen
<i>Gen.</i>	Des Menschen	<i>G.</i>	Der Menschen
<i>Dat.</i>	Den Mensche	<i>D.</i>	Den óf Aan de Menschen
<i>Acc.</i>	Den Mensch	<i>A.</i>	De Menschen
<i>Voc.</i>	ô Mensch	<i>V.</i>	ô Menschen
<i>Abl.</i>	Van de Mensche	<i>Ab.</i>	Van de Menschen

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Gód	Goden, <i>in alle de Naam-</i>
<i>Gen.</i>	Góds	<i>vallen.</i>
<i>Dat.</i>	Gode, <i>en Aan</i> Gód	
<i>Acc.</i>	Gód	
<i>Voc.</i>	ô Gód	
<i>Abl.</i>	Van óf uyt Gód, óf van Gode	

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Afgód	<i>N.</i>	De Afgoden
<i>Gen.</i>	Des Afgóds	<i>G.</i>	Der Afgoden
<i>Dat.</i>	Den Afgód	<i>D.</i>	Den óf Aan de Afgoden
<i>Acc.</i>	Den Afgód	<i>A.</i>	De Afgoden
<i>Voc.</i>	ô Afgód	<i>V.</i>	ô Afgoden
<i>Abl.</i>	Van den Afgód	<i>Ab.</i>	Van de Afgoden

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vader	<i>N.</i>	De Vaders óf Vadersen
<i>Gen.</i>	Des Vaders, óf Van den Vader	<i>G.</i>	Der Vaderen
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Vader	<i>D.</i>	Den óf Aan de Vadersen.
<i>Acc.</i>	Den Vader	<i>A.</i>	De Vaders óf Vadersen
<i>Voc.</i>	ô Vader	<i>V.</i>	ô Vaders
<i>Abl.</i>	Van den Vader	<i>Ab.</i>	Van de Vaderen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Burger	<i>N.</i>	De Burgers
<i>Gen.</i>	Des Burgers, óf Van den Burger	<i>G.</i>	Der Burgeren
<i>Dat.</i>	Den óf Aanden Burger	<i>D.</i>	Den óf Aan de Burgeren

M 5

Acc.

<i>Acc.</i>	Den Burger	<i>A.</i>	De Burgers
<i>Voc.</i>	ô Burger	<i>V.</i>	ô Burgers
<i>Abl.</i>	Van den Burger	<i>Ab.</i>	Van de Burgeren

Dus worden ook geboogen, *Herder, Bakker, Brouwer, Maaijer*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Zoon	<i>N.</i>	Der Zoonen
<i>Gen.</i>	Des Zoons, <i>ôf</i> van den Zoon	<i>G.</i>	Der Zoonen
<i>Dat.</i>	Den Zoonè, <i>ôf</i> Aan den Zoon	<i>D.</i>	Den <i>ôf</i> Aan de Zoonen
<i>Acc.</i>	Den Zoon	<i>A.</i>	De Zoonen
<i>Voc.</i>	ô Zoon	<i>V.</i>	ô Zoonen
<i>Abl.</i>	Van den Zoone	<i>Ab.</i>	Van de Zoonen

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Neef	<i>N.</i>	De Neeven
<i>Gen.</i>	Des Neefs, <i>ôf</i> Van den Neef	<i>G.</i>	Der Neeven
<i>Dat.</i>	Den Neeve, <i>ôf</i> Aan den Neef	<i>D.</i>	Den <i>ôf</i> Aan de Nee- van
<i>Acc.</i>	Den Neef	<i>A.</i>	De Neeven
<i>Voc.</i>	ô Neef	<i>V.</i>	ô Neeven
<i>Abl.</i>	Van den ~~Neef~~ Neef	<i>Ab.</i>	Van de Neeven

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Een Vrind	<i>N.</i>	De Vrinden
<i>Gen.</i>	Eens Vrinds	<i>G.</i>	Der Vrinden

Dat

<i>Dat.</i>	Eenen óf Aan eenen Vriend	<i>D.</i>	Den óf aan de Vrinden
<i>Acc.</i>	Eenen Vrind	<i>A.</i>	De Vrinden
<i>Voc.</i>	ó Vrind	<i>V.</i>	ó Vrinden
<i>Abl.</i>	Van eenen Vrind	<i>Ab.</i>	Van de Vrinden
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Vyand	<i>N.</i>	De Vyanden
<i>Gen.</i>	Des Vyands, óf van den Vyand	<i>G.</i>	Der Vyanden
<i>Dat.</i>	Den óf aan den Vyand	<i>D.</i>	Den óf Aan de Vyanden
<i>Acc.</i>	Den Vyand	<i>A.</i>	De Vyanden
<i>Voc.</i>	ó Vyand	<i>V.</i>	ó Vyanden
<i>Abl.</i>	Van den Vyand	<i>Ab.</i>	Van de Vyanden
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Dienaar	<i>N.</i>	De Dienaars óf Die- naaren
<i>Gen.</i>	Des Dienaars	<i>G.</i>	Der Dienaaren
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Dienaar	<i>D.</i>	Den óf Aan de Die- naaren
<i>Acc.</i>	Den Dienaar	<i>A.</i>	De Dienaars óf Dienaa- ren
<i>Voc.</i>	ó Dienaar	<i>V.</i>	ó Dienaars. (ren)
<i>Abl.</i>	Van den Dienaar	<i>Ab.</i>	Vande Dienaaren
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Knecht	<i>N.</i>	De Knechts óf Knechten
<i>Gen.</i>	Des Knechts	<i>G.</i>	Der Knechten
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Knecht	<i>D.</i>	Den óf aan de Knech- ten
<i>Acc.</i>	Den Knecht	<i>A.</i>	De Knechten

Voc.

<i>Voc.</i>	ô Knecht	<i>V.</i>	ô Knechten	
<i>Abl.</i>	Van den Knecht	<i>Ab.</i>	Van de Knechten	
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Koning	<i>N.</i>	De Koningen	
<i>Gen.</i>	Des Konings, <i>ôf</i> den Koning	<i>G.</i>	Der Koningen	
<i>Dat.</i>	Den <i>ôf</i> Aan den Koning	<i>D.</i>	Den <i>ôf</i> Aan de Koningen	
<i>Acc.</i>	Den Koning	<i>A.</i>	De Koningen	
<i>Voc.</i>	ô Koning	<i>V.</i>	ô Koningen	
<i>Abl.</i>	Van den Koning	<i>Ab.</i>	Van de Koningen	
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Vórst	<i>N.</i>	De	} Vór- sten
<i>Gen.</i>	Des Vórsten, <i>ôf</i> Van den Vórst	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Vórste, <i>ôf</i> Aan den Vórst	<i>D.</i>	Den <i>ôf</i> aan de	
<i>Acc.</i>	Den Vórst	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Vórst	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Vórst <i>ôf</i> Vórste.	<i>Ab.</i>	Van de	
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Graaf	<i>N.</i>	De	} Graa- ven
<i>Gen.</i>	Des Graaven, <i>ôf</i> Van den Graaf	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Graave, <i>ôf</i> Aan den Graaf	<i>D.</i>	Den <i>ôf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Den Graaf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Graaf	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Vanden Graave	<i>Ab.</i>	Van de	
	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Hertóg	<i>N.</i> De	} Her- to- gen.
<i>Gen.</i>	Des Hertógen, <i>óf</i> Van den Hertóg	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Hertóge, <i>óf</i> Aan den Hertóg	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Hertóg	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Hertóg	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van den Hertóg <i>óf</i> Hertoge	<i>Ab.</i> Van de	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Heer	<i>N.</i> De	} Hee- ren.
<i>Gen.</i>	Des Heeren, <i>óf</i> Van den Heer	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den Heere, <i>óf</i> Aan den Heer	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Heer	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Heer	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van den Heere	<i>Ab.</i> Van de	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Getuyge	<i>N.</i> De	} Ge- tuy- gen.
<i>Gen.</i>	Des Getuygen, <i>óf</i> Van den getuyge	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Getuyge	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Getuyge	<i>A.</i> D.	
<i>Voc.</i>	ô Getuyge	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Vanden Getuyge	<i>Ab.</i> Van de	

Eenv.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Hemel	N. De	} Hémelen
<i>Gen.</i>	Des Hemels	G. Der	
<i>Dat.</i>	Den of Aan den Hemel, en Ten Hemel	D. Den	
<i>Acc.</i>	Den Hemel	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Hemel	V. ô	
<i>Ab.</i>	Van of uyt den He- mel	Ab. Van de	

Dus worden ook geboogen de woorden *Tempel*,
Spiegel, *Nagel*, *Vlegel*, enz.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Dag	N. De	} Dagen
<i>Gen.</i>	Des Dags, of 's Daags	G. Der	
<i>Dat.</i>	Den of Aan den Dag	D. Den of Aan/de	
<i>Acc.</i>	Den Dag	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Dag	V. ô	
<i>Abl.</i>	Van den Dag, Ten Dage, of By Dage	Ab. Van de	

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Nacht	N. De	} Nachten
<i>Gen.</i>	Des Nachts	G. Der	
<i>Dat.</i>	Den Nacht	D. Den	
<i>Acc.</i>	Den Nacht	A. De	
<i>Voc.</i>	ô Nacht	V. ô	
<i>Ab.</i>	Van den Nacht, of by Nachte	Ab. Van de	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Boom	<i>N.</i>	De	} Boomen
<i>Gen.</i>	Des Booms, <i>óf</i> Van den Boom	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Boom	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Boom	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Boom	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Boom	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Berg	<i>N.</i>	De	} Bergen
<i>Gen.</i>	Des Bergs, <i>óf</i> Van den Berg	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Berg	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Berg	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Berg	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Berg <i>óf</i> Berge	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Mond	<i>N.</i>	De Monden	
<i>Gen.</i>	Des Monds	<i>G.</i>	Der Monden	
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den Mond	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Mon- den	
<i>Acc.</i>	Den Mond	<i>A.</i>	De Monden	
<i>Voc.</i>	ô Mond	<i>V.</i>	ô Monden	
<i>Abl.</i>	Van den Mond <i>en</i> Uyt den Monde.	<i>Ab.</i>	Van de Monden	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Weg	<i>N.</i>	De	} We- gen.
<i>Gen.</i>	Des Wegs <i>of</i> Van G. den Weg.	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Weg	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Weg	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Weg	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Weg, Te wege, van mynent Wege	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Brief	<i>N.</i>	De	} Brie- ven.
<i>Gen.</i>	Des Briefs, <i>of</i> Van G. den Brief	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Brief	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Brief	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Brief	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Brief Zo ook <i>Dief.</i>	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Maſt	<i>N.</i>	De	} Maſ- ten.
<i>Gen.</i>	Vanden Maſt	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Maſt	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Maſt	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Maſt	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Vanden Maſt Zo ook <i>Laſt.</i>	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Hengst	<i>N.</i>	De	} Heng- sten
<i>Gen.</i>	Des Hengsts, óf Van den Hengst	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat</i>	Den óf Aan den Hengst	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Hengst	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ó Hengst	<i>V.</i>	ó	
<i>Abl.</i>	Van den Hengst	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Ezel	<i>N.</i>	De Ezels óf Ezelen	
<i>Gen.</i>	Des Ezels	<i>G.</i>	Der Ezelen	
<i>Dat.</i>	Den óf Aan den Ezel	<i>D.</i>	Den óf Aan de Ezelen	
<i>Acc.</i>	Den Ezel	<i>A.</i>	De Ezels óf Ezelen	
<i>Voc.</i>	ó Ezel	<i>V.</i>	ó Ezels	
<i>Abl.</i>	Van den Ezel	<i>Ab.</i>	Van de Ezelen	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Staf	<i>N.</i>	De	} Sta- ven.
<i>Gen.</i>	Des Stafs, óf Van den staf	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Staf, óf Den Stave	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Staf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ó Staf	<i>V.</i>	ó	
<i>Abl.</i>	Van den Staf, óf Van den Stave	<i>Ab.</i>	Van de	

Dóch *Graf* en *Kaf* zyn van 't Onzydig ge-
flacht.

N

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Rók	<i>N.</i>	De	} Rók- ken
<i>Gen.</i>	Des Róks, <i>óf</i>	<i>G.</i>	Der	
	Van den Rók			
<i>Dat.</i>	Aan den Rók	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Rók	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Rok	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Rók	<i>Ab.</i>	Van de	}
	Zo buygt men ook <i>Brók</i> en <i>Stók</i>			

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Naam	<i>N.</i>	De	} Naa- men
<i>Gen.</i>	Des Naams, <i>óf</i>	<i>G.</i>	Der	
	Van den Naam			
<i>Dat.</i>	Den Naame <i>óf</i>	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Naam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Naam	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Naame	<i>Ab.</i>	Van de	}

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Bliksem	<i>N.</i>	De	} Blik- femen
<i>Gen.</i>	Des Blikfems, <i>óf</i>	<i>G.</i>	Der	
	Van den Bliksem			
<i>Dat.</i>	Den <i>óf</i> Aan den	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Den Bliksem	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Bliksem	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van den Bliksem	<i>Ab.</i>	Van de	}

Aldus buygt men ook de woorden *Bodem*, *Boezem*, enz.

Eenv.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i> De Profheet	<i>N.</i> De	} Pro- fee- ten.
<i>Gen.</i> Des Profheet's óf Profheeten	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Den Profheete, óf aan den Profheet	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i> Den Profheet	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ó Profheet	<i>V.</i> ó	
<i>Abl.</i> Van den Profheet	<i>Ab.</i> Van de	

De Ridder Konstantyn Huygens heeft op een zonderlinge wyze den *Genitivus* van eygene Naamen gevórm'd : want by hem vindt men *Tennens*, *Klaafens*, *Thysens*, enz. En Melis Stoke heeft aan den naam eener Vrouwe den *Genitivus* doen uytgaan in *en*; zeggende, **Florens Sophien sone** : Dóch niemand behoeft zulks naa te volgen : want in Eygene naamen drukt men den *Genitivus* best uyt door 't byvoegen van eene *S*, als *Willems*, *Jakóbs*, *Pieters*. Maar zulke naamen die in *S* uytgaan hebben geen verandering van noode : want men mag zeggen *Paulus bekeering* : *Christus hemelvaart* : *Lukas Evangelii* : *Herodes Kindermoord* : dóch met den naam *Klaas* wil zulks niet wel gaan : En indiën men niet kan goedvinden op Huygens voorbeeld te zeggen *Klaafens*; dan zou men kunnen zeggen, *Klaas zyn hoed*. Maar de naamen die met eene Klinkletter eyndigen, neemen eene *S* tót zich, als *Judas zoonen*. *Farads verstokthejd*. *Katós wyze*

184 W. SE'WELS *Nederduytsche raad. Jehûs wagen. Esaus onbedachtzaamheyd. Levi's naakomelingen.*

De naam van *Jooft* maakt den *Genitivus* door 't byvoegen van de fillabe *en*, als *Jillis Jooften*, dat is *Joofts* zoon, en *Maaïke Jooften* voor *Joofts* dóchter. Zo zou men ook moogen zeggen *Jooften mantel*; en als men 't wel in ziet, schynt dit eene tzentrekking te zyn van *Jooft* zyn *mantel*.

De Buyging der VROUWELYKE Naamwoorden is als volgt.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nominativus</i>	De Vrouw	<i>N.</i> De Vrouwen
<i>Genitivus</i>	Der Vrouwe	<i>Gen.</i> Der Vrouwen
<i>Dativus</i>	+ Aan de (óf Der) Vrouwe	<i>Dat.</i> + Den óf Aan de Vrouwen
<i>Accusativus</i>	De Vrouw	<i>Acc.</i> De Vrouwen
<i>Vocativus</i>	ô Vrouw	<i>Voc.</i> ô Vrouwen
<i>Ablativus</i>	Van de Vrouwe	<i>Abl.</i> Van de Vrouwen

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Koningin	<i>N.</i> De	} Koninginnen.
<i>Gen.</i>	Der Koninginne	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan de, (óf Der) Koninginne	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Koningin	<i>A.</i> De	} Koninginnen.
<i>Voc.</i>	ô Koningin	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van de Koninginne	<i>Ab.</i> Van de	
			Even

Even zo worden ook geboogen de woorden
Vriendin, Leeuwijn, enz.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Leeraarés	<i>N.</i> De	} Lee- raa- résfen
<i>Gen.</i> Der Leeraarésse	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de (óf Der) Leeraarésse	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i> De Leeraarés	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Leeraarés	<i>V.</i> ô	
<i>Ab.</i> Van de Leeraarésse	<i>Ab.</i> Van de	}

Zo insgelyks *Martelaarés, Meeſterés, Voogdés,*
enz.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Moeder	<i>N.</i> De Moeders
<i>Gen.</i> Der Moeder	<i>G.</i> Der Moederen
<i>Dat.</i> Aan de (óf Der) Moeder	<i>G.</i> Den óf Aan de Moe- deren
<i>Acc.</i> De Moeder	<i>A.</i> De Moeders óf Moe- deren
<i>Voc.</i> ô Moeder	<i>V.</i> ô Moeders
<i>Ab.</i> Van de Moeder	<i>Ab.</i> Van de Moederen

Zo ook *Dóchter.*

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Zuster	<i>N.</i> De Zusters.	
<i>Gen.</i> Der Zuster	<i>G.</i> Der Zusteren	
	<i>N</i> 3	<i>Dat</i>

<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der)	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de
	Zuster		Zulteren
<i>Acc.</i>	De Zuster	<i>A.</i>	De Zusters
<i>Voc.</i>	ô Zuster	<i>V.</i>	ô Zusters
<i>Abl.</i>	Van de Zuster	<i>Ab.</i>	Van de Zulteren

Dus buygt men ook *Vryfter*, *Naafter*, enz.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Nicht	<i>N.</i>	De	} Nich- ten
<i>Gen.</i>	Der Nichte	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Nicht	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Nicht	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Nicht	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Nicht	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Hoer	<i>N.</i>	De	} Hoe- ren.
<i>Gen.</i>	Der Hoere	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Hoere	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Hoer	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Hoer	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Hoere	<i>Ab.</i>	Van de	

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Weduwe	<i>N.</i>	De	} We- du- wen
<i>Gen.</i>	Der, <i>óf</i> Van de Weduwe	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (<i>óf</i> Der)	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
	Weduwe	<i>A.</i>	De	
<i>Acc.</i>	De Weduwe			
<i>Voc.</i>	ô Weduwe	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Vande Weduwe	<i>Ab.</i>	Van	

Zo

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Duyf	<i>N.</i>	De	} Duy- ven
<i>Gen.</i>	Der Duyve	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan den Duyf	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Duyf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Duyf	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Duyf	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo insgelyks de woorden *Huyf*, *Druyf*, *Kuyf*,

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Kaers	<i>N.</i>	De	} Kaer- fen
<i>Gen.</i>	Der Kaerse, <i>of</i> Van de Kaers	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Kaers	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan	
<i>Acc.</i>	De Kaers	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kaers	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Kaerse	<i>Ab.</i>	Van de	

Aldus buygt men ook de woorden *Tasch*, en *Kas*, welker *Genitivus* is *Tassche*, en *Kasse*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Spys	<i>N.</i>	De	} Spy- zen
<i>Gen.</i>	Der Spyze	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Spyze	<i>D.</i>	Aan de	
<i>Acc.</i>	De Spys	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Spys	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Spyze	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo

Zo ook de woorden *Spies*, *Liesch*, welker *Genitivus* is *Spieffe*, *Liesche*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Knóds	<i>N.</i> De	} Knód fen
<i>Gen.</i> De Knódsfe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Knódië	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i> De Knóds	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ó Knóds	<i>V.</i> ó	
<i>Abl.</i> Van de Knódsfe	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Koets	<i>N.</i> De	} Koet- fen
<i>Gen.</i> Der Koetsfe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Koetsfe	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i> De Koets	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ó Koets	<i>V.</i> ó	
<i>Abl.</i> Van de Koetsfe	<i>Ab.</i> Van de	

Dus worden ook geboogen de woorden *Plaats*, *Koorts*, *Toorts*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Klók	<i>N.</i> De	} Klók- ken
<i>Gen.</i> Der Klókke	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aen de Klók	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i> De Klók	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ó Klók	<i>V.</i> ó	
<i>Abl.</i> Van de Klók	<i>Ab.</i> Van de	

Zo buygt men ook de woorden *Misk*, *Kruk*, *Nuk*.

N 5

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Kruyk	N. De		} Krui- ken
<i>Gen.</i>	Der Kruyke	G. Der		
<i>Dat.</i>	Aan de Kruyke	D. Den óf Aan de		
<i>Acc.</i>	De Kruyk	A. De		
<i>Voc.</i>	ô Kruyk	V. ô		
<i>Abl.</i>	Van de Kruyke	Ab. Van de		

Zo wordt ook geboogen het woord *Week*; evenwel zegt men ook *Driemaal's Weeks*, zo wel als *Tweemaal ter weeke*.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Galg	N. De		} Gal- gen
<i>Gen.</i>	Der Galge, óf Van de Galg	G. Der		
<i>Dat.</i>	Aan de Galg, Ter Galg	D. Den óf Aan de		
<i>Acc.</i>	De Galg	A. De		
<i>Voc.</i>	ô Galg	V. ô		
<i>Abl.</i>	Van de Galge	Ab. Van de		

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Slang	N. De		} Slan- gen-
<i>Gen.</i>	Der Slange	G. Der		
<i>Dat.</i>	Aan de Slange	D. Den óf Aan de		
<i>Acc.</i>	De Slang	A. De		
<i>Voc.</i>	ô Slang	V. ô		
<i>Abl.</i>	Van de Slange	Ab. Van de		

Koe, waar voor *Vondel* zegt *koei*, is in alle de
Naam-

Naamvallen eyeneens, en heeft in 't Meervoudig
Koejen.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Vlam	<i>N.</i>	De	} Vlam- men
<i>Gen.</i>	Der Vlamme, <i>of</i> G. Der Van de Vlam	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Vlamme	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Vlam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Vlam	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Vlamme	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Stem	<i>N.</i>	De	} Stem- men
<i>Gen.</i>	Der Stemme	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Stemme	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Stem	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Stem	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Stemme	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Pen	<i>N.</i>	De	} Pen- nen
<i>Gen.</i>	Den Penne	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Penne	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	De Pen	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Pen	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Penne, <i>of</i> Ab. Van de Uyt de Penne.	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo ook 't woord *Ben.*

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Lamp	<i>N.</i> De	} Lam- pen
<i>Gen.</i> Der Lampe	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i> Aan de Lampe	<i>D.</i> Den óf Aan de	
<i>Acc.</i> De Lamp	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i> ô Lamp	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i> Van de Lampe	<i>Ab.</i> Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> De Zon	Zonnen ,	Byaldien het
<i>Gen.</i> Der Zonne		t'eeniger tyd
<i>Dat.</i> Aan de, óf Der Zonne		gebeurt dat
<i>Acc.</i> De Zon		men van
<i>Voc.</i> ô Zon		meer dan éé-
<i>Abl.</i> Van de Zonne		ne Zon spree- ken moet.

*Eenv.**Eenv.*

<i>Nom.</i> De Munt	<i>Nom.</i> De Hulp
<i>Gen.</i> Der Munte	<i>Gen.</i> Der Hulpe
<i>Dat.</i> Aan de Munte	<i>Dat.</i> Aan de (óf Der) Hulpe
<i>Acc.</i> De Munt	<i>Acc.</i> De Hulp.
<i>Voc.</i> ô Munt	<i>Voc.</i> ô Hulp
<i>Abl.</i> Van de Munte	<i>Abl.</i> Van de Hulpe.

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Quaal	<i>N.</i>	De	} Quaa- len
<i>Gen.</i>	Der Quaale	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Quaale	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Quaal	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Quaal	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Quaale	<i>Ab.</i>	Van de	

De *Genitivus* van *Ról*, *Bel*, *Schel*, is *Rólle*, *Belle*, *Schelle*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Kerk	<i>N.</i>	De	} Ker- ken
<i>Gen.</i>	Der Kerke, óf Van de Kerk	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Kerke	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Kerk	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kerk	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Kerke	<i>Ab.</i>	Van de	

Dus buygtmen ook de woorden *Spreuk*, *Reuk*, *Kreuk*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	De Gemeente, óf Gemeeynte	<i>N.</i>	De	} Ge- meen- ten óf Ge- meyn- ten
<i>Gen.</i>	Der Gemeente	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Gemeente	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Gemeente	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Gemeente	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Gemeente	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Pers	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der Perse, of Van de Pers	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Aan de Perse	<i>D.</i>	Den of Aan de
<i>Acc.</i>	De Pers	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô Pers	<i>V.</i>	ô
<i>Abl.</i>	Van de Perse	<i>Ab.</i>	Van de

} Persen

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Paerl	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der Paerle	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Aan de Paerle	<i>D.</i>	Den of Aan de
<i>Acc.</i>	De Paerl	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô Paerl	<i>V.</i>	ô
<i>Abl.</i>	Van de Paerle	<i>Ab.</i>	Van de

} Paer-
len.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Vrindschap	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Der Vrindschap	<i>G.</i>	Der
<i>Dat.</i>	Aan de Vrind- schap	<i>D.</i>	Den of Aan de
<i>Acc.</i>	De Vrindschap	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ô Vrindschap	<i>V.</i>	ô
<i>Abl.</i>	Van de Vrindschap	<i>Ab.</i>	Van de

} Vrind-
schap-
pen.

Zo ook *Blydschap*, *Eygenschap*, *Gemeenschap*, enz.
Maar *Gereedschap*, *Gezelschap*, *Landschap*, enz. zyn
Onzydig, en neemen in den *Genitivus* een *s* aan;
gelyk hiernaa getoond zal worden.

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Gelykenis	<i>N.</i>	De	} Gelykenissen
<i>Gen.</i>	Der Gelykenisse	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de Gelykenisse	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Gelykenis	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Gelykenis	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Gelykenisse	<i>Ab.</i>	Vande	

Zo ook de woorden *Gevangenis*, *Kennis* enz.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Waarheid	<i>N.</i>	De	} Waarheden
<i>Gen.</i>	Der Waarheid	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf Der) Waarheyd	<i>D.</i>	Den óf Aan de	
<i>Acc.</i>	De Waarheyd	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Waarheyd	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van de Waarheyd	<i>Ab.</i>	Vande	

Eveneens buygt men *Gerechtigheyd*, *Heyligheyd*, en alle andere woorden in *heyd* uytgaande, uytgenomen *Inzonderheyd*, het welk geen Naamwoord, maar een Bywoord is.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	De Afgodery	<i>N.</i>	De	} Afgoderyen.
<i>Gen.</i>	Der Afgoderye	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan de (óf der) Afgoderye	<i>D.</i>	Den óf Aande	
<i>Act.</i>	De Afgodery	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Afgodery	<i>V.</i>	ô	

208 W. SEWELS. *Nederduytsche*
Abl. Van de Afgoderye Abl. Van de Afgoderyen

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i> De Spóttorny	<i>N.</i> De	} Spót- ter- nyen	}
<i>Gen.</i> Der Spóttorny	<i>G.</i> Der		
<i>Dat.</i> Aan de, (<i>óf</i> Der)	<i>D.</i> Der <i>óf</i> Aan de		
Spóttorny			
<i>Acc.</i> De Spóttorny	<i>A.</i> De		
<i>Voc.</i> ó Spóttorny	<i>V.</i> ó		
<i>Abl.</i> Van de Spóttorny	<i>Ab.</i> Van de		

Aldus worden ook geboogen de woorden, *Boe-
 very, Tovery, Ververy, Slaaverny, Zóttorny.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i> De Afdeeling	<i>N.</i> De Afdeelingen	}	}
<i>Gen.</i> Der Afdeeling	<i>G.</i> Der Afdeelingen		
<i>Dat.</i> Aan de Afdeeling	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de Af- deelingen.		
<i>Acc.</i> De Afdeeling	<i>A.</i> De Afdeelingen		
<i>Voc.</i> ó Afdeeling	<i>V.</i> ó Afdeelingen		
<i>Abl.</i> Van de Afdeeling	<i>Ab.</i> Van de Afdeelingen		

Zo buygt men ook *Befmetting, Dwaaling*, en eene menigte van Naamwoorden in *ing* uytgaande.

Hoewel de *Genitivus* der woorden van 't Vrouwelyk Geslacht eygentlyk geen S aan 't eynde van 't woord vereyscht, nógtans brengt het gebruyk mede dat men zegt, 's *Moeders liefste kind. Haar Zusters man. Zyne Vrouws voorkinderen. De Stads*

Stads gebouwen. *Judiths vader, Elizabeths moeder, Geertruyds broeder. Annâs man. Mariâs zuster.* Zo schryft men ook wel op 't voorbeeld van den Ridder Hooft, *Veel Wysheyds, en Voorzigtigheyds genoeg.* En 't is heel gebruykelyk te zeggen: *Geneegenheyds halve, Duydelykheyds halve, Vrindschaps halve.* Om de dengds wille

ONZYDIGE. Naamwoorden buygt men op de vólgende wyze.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i> Het Geld	<i>N.</i> De Gelden
<i>Gen.</i> Des Gelds, <i>óf</i> Van 't Geld	<i>G.</i> Der Gelden <i>D.</i> Aan de Gelden
<i>Dat.</i> Aan 't Geld	+
<i>Acc.</i> Het Geld	<i>A.</i> De Gelden
<i>Voc.</i> ô Geld	<i>V.</i> ô Gelden
<i>Abl.</i> Van het Geld	<i>Ab.</i> Van de Gelden

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i> Het Veld	<i>N.</i> De Velden
<i>Gen.</i> Des Velds	<i>G.</i> Der Velden
<i>Dat.</i> Aan het Veld, <i>óf</i> den Velde	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de Velden
+	
<i>Acc.</i> Het Veld	<i>A.</i> De Velden
<i>Voc.</i> ô Veld	<i>V.</i> ô Velden
<i>Abl.</i> Van het Veld, <i>óf</i> Van den Velde	<i>Ab.</i> Van de Velden

Maar *Speld* is Vrouwelyk, daarom mag men in den *Genitivus* zeggen *De punt der spelde.*

○

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Hoofd	<i>N.</i>	De	} Hoofden
<i>Gen.</i>	Des Hoofd, <i>óf</i> Van 't Hoofd	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan't Hoofd	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Hoofd	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Hoofd	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Hoofd, <i>en</i> Uyt dien Hoofde	<i>Ab.</i>	Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Land	<i>N.</i>	De	} Landen
<i>Gen.</i>	Des Lands, <i>óf</i> Van 't Land	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Lande, <i>óf</i> Aan't Land	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Land	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Land	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Land, <i>óf</i> Van <i>óf</i> uyt den Lande, <i>óf</i> te Lande	<i>Ab.</i>	Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Vólk	<i>N.</i>	De	} Vólken <i>óf</i> Vólkeren
<i>Gen.</i>	Des Vólks	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Vólke, <i>óf</i> Aan't Vólk	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Vólk	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Vólk	<i>V.</i>	De	
<i>Abl.</i>	Van het Vólk, <i>óf</i> Van den Vólke	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Schip	<i>N.</i>	De	} Sche- pen
<i>Gen.</i>	Van het Schip, <i>of</i> des Schips	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Schip	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Schip	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Schip	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van 't Schip, <i>en</i> Te Schepe	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Jaar	<i>N.</i>	De	} Jaa- ren
<i>Gen.</i>	Des Jaars, <i>of</i> Van 't Jaar	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Jaar	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Jaar	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Jaar	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Jaar, <i>en</i> In den Jaare	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Kind	<i>N.</i>	De	} Kin- deren
<i>Gen.</i>	Des Kinds, <i>of</i> Van 't Kind	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Kind	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Kind	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Kind	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Kind, <i>en</i> Van Kinde	<i>Ab.</i>	Van de	

Ding dat in den *Genitivus* des *Dings*, in d' *Ab-
lativus* van het *Ding*, en in 't *Meervoudig Dingen*
heeft, wordt ook ontrent zo geboogen.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Het Bloed
<i>Gen.</i>	Des Bloeds, <i>óf</i> Van het Bloed.
<i>Dat.</i>	Aan het Bloed, <i>óf</i> Den Bloede.
<i>Acc.</i>	Het Bloed
<i>Voc.</i>	ó Bloed.
<i>Abl.</i>	Van het Bloed, <i>óf</i> In den Bloede, Uyt den Bloede, <i>en</i> Met den Bloede.

Dit woord heeft geen *Meervoudig* getal, 't en
zy wanneer men 'er een *Onnozel* mensch door
verstaat, en dan is het van 't *Manlyk* geslacht;
want men zegt, *Die Bloed*; en dan is de *Dativus*,
Aan den Bloed, de *Ablativus* *Van den Bloed*, en
't *Meervoudig* getal is *De Bloeds*.

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i>	Het Kleed,	<i>N.</i>	De	} Klee- deren
<i>Gen.</i>	Des Kleeds, <i>óf</i> Van het Kleed	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan 't Kleed	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Het Kleed	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ó Kleed	<i>V.</i>	ó	
<i>Abl.</i>	Van het Kleed	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Lam	<i>N.</i>	De	} Lam- meren
<i>Gen.</i>	Des Lams, <i>óf</i> Van G. Der het Lam	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Lamme, <i>óf</i> Aan het Lam	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Het Lam	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Lam	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Lam	<i>Ab.</i>	Van de	

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Rund	<i>N.</i>	De	} Run- deren
<i>Gen.</i>	Des Runds	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Rund	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aande	
<i>Acc.</i>	Het Rund	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Rund	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Rund	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo buygt men ook *Kalf*, *Hoën*, *Rad*, *Blad*,
welker Meervoudige is *Kalveren*, *Hoenderen*, *Ra-
deren*, *Bladen* en *Bladeren*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Paerd	<i>N.</i>	De	} Paer- den
<i>Gen.</i>	Des Paerds	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Paerde, <i>óf</i> Aan het Paerd	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aende	
<i>Acc.</i>	Het Paerd	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Paerd	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Paerd en Te Paerde	<i>Ab.</i>	Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Wyf	<i>N.</i>	De	} Wy- ven
<i>Gen.</i>	Des Wyf, <i>óf</i> Van G. Der 't Wyf	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Wyve, <i>óf</i> Aan 't Wyf	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Wyf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ó Wyf	<i>V.</i>	ó	
<i>Abl.</i>	Van het Wyf, <i>óf</i> Van den Wyve	<i>Ab.</i>	Van de	

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Dak	<i>N.</i>	De	} Dak- ken
<i>Gen.</i>	Des Daks, <i>óf</i> Van G. Der het Dak	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Dake, <i>óf</i> Aan het Dak	<i>D.</i>	Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Dak	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ó Dak	<i>V.</i>	ó	
<i>Abl.</i>	Van het Dak, en Ten Dake uyt	<i>Ab.</i>	Van de	

Pak, Rak, Vak, Hek, Stak, zyn in den *Genitivus* als *Dak*; maar lyden in de andere *Naamvallen* geen verandering, hebbende in 't *Meer-voudige* *Pakken, Rakken, Vakken, Hekken, Stakken.*

Eenv

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Pad	<i>N.</i>	De	} Paden
<i>Gen.</i>	Des Pads, <i>óf</i> Van het Pad	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Den Pade, <i>óf</i> Aan 't Pad	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Pad	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Pad	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Pad, <i>óf</i> Van den Pade	<i>Ab.</i>	Van de	

Dus buygt men ook het woord *Zaad*. *Vat* heeft in den Dativus *Den Vate*, maar *Gar*, en *Slót*, lyden naauwlyks verandering; en in't Meervoudige zegt men *Vaten*, *Gaten*, *Sloten*.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
<i>Nom.</i>	Het Graf	<i>N.</i>	De	} Gra- ven
<i>Gen.</i>	Des Grafs, <i>óf</i> Van 't Graf	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan 't Graf, <i>óf</i> Ten Grave	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Graf	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Graf	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Graf, Uyt den Grave, <i>óf</i> Ten Grave uyt	<i>Ab.</i>	Van de	

Kaf heeft in den Genitivus, *Des Kafs*, *óf* *Van 't Kaf*; meer veranderinge lyd't het niet. 't *Hof* heeft in den Ablativus, *Ten Hove*.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Gebéd	<i>N.</i>	De	} Gebeden
<i>Gen.</i>	Des Gebéds, <i>óf</i>	<i>G.</i>	Der	
	Van't Gebéd			
<i>Dat.</i>	Aan't Gebéd	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Gebéd	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Gebéd	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Gebéd,	<i>Ab.</i>	Van de	
	en In den Gebede			

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Bevéel	<i>N.</i>	De	} Bevélen
<i>Gen.</i>	Des Bevéls, <i>óf</i>	<i>G.</i>	Der	
	Van het Bevéel			
<i>Dat.</i>	Aan het Bevéel	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Bével	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Bevéel	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Bevéel	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo ook *Dal*, en *Hól*, die in't Meervoudige hebben *Dalen*, *Holen* en *Hóllen*

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Anker	<i>N.</i>	De Ankers
<i>Gen.</i>	Des Ankers, <i>óf</i>	<i>G.</i>	Der Ankeren
	Van't Anker		
<i>Dat.</i>	Aan het Anker	<i>D.</i>	Den Ankeren, <i>óf</i> Aan de Ankers
<i>Acc.</i>	Het Anker	<i>A.</i>	De Ankers
<i>Voc.</i>	ô Anker	<i>V.</i>	ô Ankers
<i>Abl.</i>	Van het Anker	<i>Ab.</i>	Van de Ankers

Eenv.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Venster	<i>N.</i>	De Vensters
<i>Gen.</i>	Des Vensters, <i>óf</i> G.	Der Vensteren	
	Van het Venster		
<i>Dat.</i>	Aan 't Venster,	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de Ven- en Den Venstere in iteren
<i>Acc.</i>	Het Venster	<i>A.</i>	De Vensters
<i>Voc.</i>	ó Venster	<i>V.</i>	ó Vensters
<i>Abl.</i>	Van het Venster	<i>Ab.</i>	Van de Vensteren
	Uyt het Venster, <i>óf</i> Ten Venstere uyt		

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Gezelschap	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Des Gezelschaps, G.	Der	
	<i>óf</i> Van 't Gezel- schap		
<i>Dat.</i>	Den Gezelschap- pe, <i>óf</i> Aan 't Gezelschap	<i>D.</i>	Den <i>óf</i> Aan de } Gezel- schap- pen
<i>Acc.</i>	Het Gezelschap	<i>A.</i>	De
<i>Voc.</i>	ó Gezelschap	<i>V.</i>	ó
<i>Abl.</i>	Van het Gezelschap	<i>Ab.</i>	Van de

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Landschap	<i>N.</i>	De
<i>Gen.</i>	Des Landschaps, G.	Der	
	<i>óf</i> Van het Land- schap.		

O s

Dat.

<i>Dat.</i>	Aan 't Landſchap	<i>D.</i> Den	<i>of</i> Aan	} Landſchap- pen
	<i>of</i> Den Landſchappe		de	
<i>Acc.</i>	Het Landſchap	<i>A.</i> De		
<i>Voc.</i>	ô Landſchap	<i>V.</i> ô		
<i>Abl.</i>	Van het Landſchap	<i>Ab.</i> Van de		

Zo ook *Admiraalſchap, Burgerſchap, Genoetſchap,* enz. Maar *Boodſchap, Gemeenſchap, Vrindſchap,* enz. zyn van 't vrouwelyk geſlacht, en neemen doorgaans geen *s* in den *Genitivus* aan.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Het Getuygenis	<i>N.</i> De	} Ge- tuy- genis- ſen	
<i>Gen.</i>	Van 't Getuygenis	<i>G.</i> Der		
	<i>of</i> Des Getuygeniſſe			
<i>Dat.</i>	Den Getuygeniſſe,	<i>D.</i> Den		<i>of</i> Aan
	<i>of</i> Aan 't Getuygenis			de
<i>Acc.</i>	Het Getuygenis	<i>A.</i> De		
<i>Voc.</i>	ô Getuygenis	<i>V.</i> ô		
<i>Abl.</i>	Van het Getuygeniſſe	<i>Ab.</i> Van de		

Zó ook *Vonnis.* Doch alle andere Naamwoorden in *nis* zyn vrouwelyk.

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Gedeelte	<i>N.</i>	De	} Ge- deel- ten
<i>Gen.</i>	Des Gedeeltes, <i>of</i> Van 't Gedeelte	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Gedeelte	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan	
<i>Acc.</i>	Het Gedeelte	<i>A.</i>	De de	
<i>Voc.</i>	ô Gedeelte	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Gedeelte	<i>Ab.</i>	Van de	

Zo buygt men ook de woorden *Gebeente*, *Ge-
steente*, uytgenomen dat zy niet eygentlyk een
Meervoudig getal hebben.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Beginfel <i>of</i> Begin	<i>N.</i>	De	} Be- gin- felen
<i>Gen.</i>	Des Beginfels <i>of</i> Begins, <i>of</i> Van 't Begin <i>of</i> Begin- fel	<i>G.</i>	Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Beginfel, <i>of</i> Begin	<i>D.</i>	Den <i>of</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Beginfel <i>of</i> Be- gin	<i>A.</i>	De	
<i>Voc.</i>	ô Beginfel <i>of</i> Begin	<i>V.</i>	ô	
<i>Abl.</i>	Van het Beginfel, <i>of</i> Van den Be- ginne, <i>en</i> In den Beginne	<i>Ab.</i>	Van de	

Eenv.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	Het Vogeltje	<i>N.</i> De	} Vo- gel- tjes
<i>Gen.</i>	Des Vogeltjes, <i>óf</i> Van't Vogeltje	<i>G.</i> Der	
<i>Dat.</i>	Aan het Vogeltje	<i>D.</i> Den <i>óf</i> Aan de	
<i>Acc.</i>	Het Vogeltje	<i>A.</i> De	
<i>Voc.</i>	ô Vogeltje	<i>V.</i> ô	
<i>Abl.</i>	Van het Vogeltje	<i>Ab.</i> Van de	

Alhier staat aan te merken dat men by Ver-
kleynde Naamen het *Lédeken Des* in den *Geni-*
tivus menigmaal achterwege laat, en daarvoor
eene *t* met een Uytlaatings teken (*Apostrophe*)
stelt, dus, 't *Vrouwjtjes man*, 't *Scheepjes zeyl*, 't
Mannetjes hoed, enz.

Van de

BYVOEGELYKE NAAMWOORDEN.

BYvoegelyke Naamwoorden hebben veeler-
leye uytgangen: De vólgende zyn vermengd,
als

<i>Groot</i>	<i>Kleyn</i>
<i>Hoog</i>	<i>Laag</i>
<i>Lang</i>	<i>Kort</i>
<i>Breed</i>	<i>Smal</i>
<i>Dik</i>	<i>Dun</i>
<i>Wys</i>	<i>Gek</i>

Glad

<i>Glad</i>	<i>Ruyg</i> óf <i>Oneffen</i>
<i>Heet</i>	<i>Koud</i>
<i>Schrander</i>	<i>Dom</i>
<i>Stout</i>	<i>Blood</i>
<i>Dapper</i>	<i>Flaauw</i>
<i>Blyd</i>	<i>Droevig</i> óf <i>bedroefd</i>
<i>Kloek</i>	<i>Traag</i>
<i>Scherp</i>	<i>Stomp</i> en <i>bot</i> .

Sommige zyn van Zelfftandige Naamwoorden afgeleyd, en eyndigen in *lyk*, als

Broederlyk	} Van {	Broeder
Geestelyk		Geest
Gevaarlyk		Gevaar
Gódyk		Gód
Lighaamlyk		Lighaam
Lieflyk		Lief
Redelyk		Reden
Vrouwelyk		Vrouw
Zeedelyk		Zeede

Andere eyndigen in *sch*, als

Aardsch	} Van {	Aarde
Hemelsch		Hemel
Heydensch		Heydenen
Kindsch		Kind
Hooffch		Hóf

Etlyke eyndigen in *en*, als

Aarden	} Van {	Aarde
Gouden		Goud
Houten		Hout
Wollen		Wol

Eenige

Eenige hebben tót eenen uytgang *zaam*, als

Arbeydzaam	} Van {	<i>Arbeyd</i>
Deugdzaam		<i>Deugd</i>
Groeizaam		<i>Groei</i>
Heylzaam		<i>Heyl</i>
Minzaam		<i>Min</i>
Raadzaam		<i>Raad</i>

Verscheydene gaan uyt in *dig*, *lig*, *nig*, *pig*, *rig*, *sig*, *zig*, als

Bloedig	} Van {	<i>Bloed</i>
Moedig		<i>Moed</i>
Aardig		<i>Aardt</i>
Voordeelig		<i>Voordeel</i>
Kortswylyg		<i>Kortswyl</i>
Distelig		<i>Distel</i>
Haanig		<i>Haan</i>
Kóppig		<i>Kóp</i>
Sappig		<i>Sap</i>
Yverig		<i>Yver</i>
Slikrig	} Van {	<i>Slik</i>
Haairig		<i>Haair</i>
Luchtig		<i>Lucht</i>
Magtig		<i>Magt</i>
Vernuftig		<i>Vernuft</i>
Klagtig		<i>Klagt</i>
Kluchtig		<i>Klucht</i>
Luyzig		<i>Luyt</i>
Vliezig	<i>Vlies</i>	

Andere eyndigen in *achtig*, als

Dief-

Diefachtig	}	Van	{	Dief
Kinderachtig				Kind
Waterachtig				Water
Zoetachtig				Zoet

Ook zyn 'er die in *loos* eyndigen ; 't welk het gebrek óf de derving van iets betekent, als

Baardeloos	}	Van	{	Baard
Handeloos				Hand
Hoofdeloos				Hoofd
Kinderloos				Kind
Naameloos				Naam
Troosteloos				Troost
Vruchteloos				Vrucht
Zinneloos	Zin			

Van *Stroo* zegt men *strooje*, als een *strooje hoed*; 't en waar iemand liever zeyde een *stroón hoed*.

Men heeft 'er insgelyks die van Werkwoorden afgeleyd zyn; waarvan etlyke uytgaan in *lyk*, als

Doenlyk	}	Van	{	Doen
Kennelyk				Kennen
Moogelyk				Moogen
Tastelyk				Tasten
Verfoeijelyk				Verfoeijen
Verkoopelyk				Verkoopen
Wenschelyk				Wenschen
Zinlyk				Zien

En andere eyndigen in *baar*, als

Be-

Beloonbaar	} Van }	Beloonen
Beschimmelbaar		Beschimmelen
Bevriesbaar		Bevriezen
Eetbaar		Eeten
Handelbaar		Handelen
Kenbaar		Kennen
Leverbaar		Léveren
Verdeedigbaar		Verdeedigen
Verstaanbaar		Verstaan
Wisselbaar	Wisselen	

Etlyke eyndigen in *er* als, *De Zuyder zee, De Westerkerk, De Rechter hand, De Slinker voet, Het Rechter oog, De Slinker zyde, De Haarlemmer Meer, Eene Enkhuyzer vrouw.*

Veele Byvoegelyke Naamwoordē neemen het Onaffcheydelyk Voorzetzel *On* tót zich, als de zaak zulks vereyft, als

<i>Onbedacht</i>	<i>Ongekemd</i>
<i>Onbehoorlyk</i>	<i>Ongeleerd</i>
<i>Onbemind</i>	<i>Ongemeen</i>
<i>Onbeschaamd</i>	<i>Ongenood</i>
<i>Oneyndig</i>	<i>Onrustig</i>
<i>Onfeylbaar</i>	<i>Onzeker</i>

Daar zyn 'er ook die men Byvoegelyke Kóppelwoorden zou moogen noemen, als

<i>Baatzuchtig</i>	<i>Konstryk</i>
<i>Geldgierig</i>	<i>Tólvry</i>
<i>Menschlievend</i>	<i>Táallievend</i>
<i>Naamziek</i>	<i>Zeeziek</i>
	<i>Lysfeygen</i>

Van

Van het **GESLACHT** der Byvoegelyke
Naamwoorden.

DE Byvoegelyke Naamwoorden zyn van drie-
derleye Geslachten , te weeten, Manlyk,
Vrouwelyk, en Onzydig, als

Manlyk		Vrouwelyk	Onzydig
Groot	grootē	Groote	Groot
Goed	goede	Goede	Goed
Dapper	dappere	Dappers	Dapper
Heet	beete	Heete	Heet
Heylig	heyliche	Heylige	Heylig
Kleyn	kleyne	Kleyne	Kleyn
Koud	koude	Koude	Koud
Lang	lange	Lange	Lang
Raauw	raauwe	Raauwe	Raauw
Reyn	reynē	Reyne	Reyn
Stout	stoute	Stoute	Stout
Zoet	zoete	Zoete	Zoet
Zuur	zuure	Zuure	Zuur

Aldus zegt men ; Een groot en sterk man ; Eene
groote en sterke vrouw ; Een groot beest. Een goede naam ;
Een goede dóchter ; Een goed huys. Een kleyne boom ;
Eene kleyne kerk ; Een kleyn schip. Een stompe degen ; Een
stomp mēs. Raauwe visch ; Raauwe vrucht ; Raauw
vleesch. Bittere wyn , Bitter bier. Heete wyn , Een
beete lucht ; Heet water. Zuure azyn , Zuur limoen-
sap. Dóch hoewel men zegt Een groot man ; Een
vroom man , nógtans zegt men , ook Een goed
Meester , en Een goede meester. Een goed knecht , en
Een

P

Een goede knecht; alsmede *Een goed vrind*, en *Een goede vrind*; wyders *Een hooge boom*, een *grootte berg*: maar als men de *Lédekens de* óf *die* gebruykt, dan veroorzaakt zulks eenige verandering: want men moet zeggen, *Die grootte man heeft het gedaan*. *De vroome man vindt zich misleyd*. En men moet zorg draagen dat men het verkeerd gebruyk van sommige plaatsen ter deege vermyde: want schoon het goed Neerduytich is, *Ik zag dien vroomen man gisteren*; evenwel is het oninschikkelyk dat men zegt, *Dien vroomen man sprak'er niet een woord tegen*: hoewel dusdanig een wan spraak zeer gemeen is in zékere voorname Stad van Hólland.

Onaangezien de Byvoegelyke Naamwoorden het Vrouwelyk geslacht door 't aanneemen van eene *e* betékenen, echter staat aan te merken, dat als zy achter een Zelfstandig Naamwoord gesteld worden, zy dan die *e* afwerpen; want men zegt, *Het is een grootte stad*; en *Die stad is groot*.

Ontrent het Onzydig is insgelyks aanmerkellyk, dat hoewel men zegt, *Een groot schaap*, men nógtans ook gewoon is te zeggen, *Dat grootte schaap*. Dus zegt men insgelyks, *Een groen veld*, en *Dat groene veld*. *Een paersch kussen*, en *Dat paersche kussen*. *Een kleyn kind*, en *Het kleyne kind*. Ook wil het gebruyk dat men zegge, *Het grootste land*; *Het zwaarste werk*; *Het mooiste meysje*: en evenwel zegt men *Welk land is 't grootst?* *Wat paert is 't mooist?* *Welk van beyde weeg 't zwaarst?*

Van

Van de Duppeling der Byvoegelyke Naamwoorden.

Eenvoudig

Meervoudig.

Nominativus Een Vroom Man, en De Vroome man
Nom. De Vroome mannen

Genitivus Eens en Des Vroomen mans

Gen. Der Vroome mannen

Dativus Eenen of Den Vroomen man

Dat. Den Vroomen mannet

Accusativus Eenen of Den Vroomen man

Acc. De Vroome mannen

Vocativus ô Vroome man

Voc. ô Vroome mannen

Ablativus Van eenen, of van den Vroomen man

Abl. Van de Vroome mannen.

Eenv.

Meerv.

Nom. De Groente Boom

N. De Groene

Gen. Des Groenen Booms
 of Van den Groenen Boom

G. Der Groene

Dat. Den of Aan den Groenen Boom

D. Den Groenen } Boomen.

Acc. Den groenen Boom

A. De Groene

Voc. ô Groene Boom

V ô Groene

Abl. Van den Groenen Boom

Ab. Van de Groene

Eenv.

Meerv.

Nom. Eene, of de Goede Vrouw

N. De Goede Vrouwen

Gen. Eener, of der Goede Vrouwe

G. Der Goede Vrouwen

P 2

Dat.

<i>Dat.</i>	Aan eene, <i>óf</i> aan	<i>D.</i> Den Goeden	} Vrouwen.
	de Goede Vrouwe	<i>óf</i> aan de Goede	
<i>Acc.</i>	Eene, <i>óf</i> de Goede	<i>A.</i> De Goede	
	Vrouw		
<i>Voc.</i>	ô Goede Vrouw	<i>V.</i> ô Goede	
<i>Abl.</i>	Van eene, <i>óf</i> van de	<i>Ab.</i> Van de Goede	
	Goede Vrouwe	de	

Eentv.

Meerv.

<i>Nom.</i>	Het Vruchtbaar Land	<i>N.</i> De Vruchtbaare	} Lan- den
<i>Gen.</i>	Des Vruchtbaaren Lands, <i>óf</i> Van 't Vruchtbaar Land	<i>G.</i> Der Vruchtbaare	
<i>Dat.</i>	Den Vruchtbaaren Lande, <i>óf</i> Aan 't Vruchtbaar Land	<i>D.</i> Den Vruchtbaaren, <i>óf</i> Aan de Vruchtbaare	
<i>Acc.</i>	Het Vruchtbaar Land	<i>A.</i> De Vruchtbaare	
<i>Voc.</i>	ô Vruchtbaar Land	<i>V.</i> ô Vruchtbaare	
<i>Abl.</i>	Vanden Vruchtbaaren Lande, <i>óf</i> Van het Vruchtbaar Land	<i>Ab.</i> Van de Vruchtbaare	

Dóch

Dóch wanneer Byvoegelyke in Zelfstandige Naamwoorden veranderd worden, dan buygt menze als Zelfstandige, gelyk blykt in de woorden *Kerkelyke*, *Overste*, *Schryfgeleerde*, *Gódgeleerde*.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Een Kerkelyke	<i>N.</i> De Kerkelyken
<i>Gen.</i>	Eens Kerkelyken	<i>G.</i> Der Kerkelyken
<i>Dat.</i>	Eenen, óf Aan eenen Kerkelyke	<i>D.</i> Dèn óf Aan de Kerkelyken
<i>Acc.</i>	Eenen Kerkelyke	<i>A.</i> De Kerkelykert
<i>Voc.</i>	ô Kerkelyke	<i>V.</i> ô Kerkelyken
<i>Abl.</i>	Vanden Kerkelyke	<i>Ab.</i> Van de Kerkelyken

Even zo wordt ook het woord *Gódgeleerde* geboogen.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Overste	<i>N.</i> De Oversten
<i>Gen.</i>	Des Oversten	<i>G.</i> Der Oversten
<i>Dat.</i>	Den óf Aan de Overste	<i>D.</i> Den óf Aan de Oversten
<i>Acc.</i>	Den Overste	<i>A.</i> De Oversten
<i>Voc.</i>	ô Overste	<i>V.</i> ô Oversten
<i>Abl.</i>	Van den Overste	<i>Ab.</i> Van de Oversten

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
	<i>Manlyk</i>		<i>Vrouwelyk</i>
<i>Nom.</i>	Een	Ander.	Eene Andere
<i>Gen.</i>	Eens	Anders.	Eener Andere
<i>Dat.</i>	Eenen	Anderen.	Aaneene Andere
<i>Acc.</i>	Eenen	Anderen.	Eene Andere

	<i>Manl.</i>		<i>Vrouwl.</i>
<i>Voc.</i>	ô Ander,	ô	Andere
<i>Abl.</i>	Van eenen Anderen,		Van eene Andere

	<i>Meerv.</i>	<i>Manl.</i>	<i>Vrouwl.</i>
<i>N.</i>	Veele	Andere	Andere
<i>G.</i>	Veeier	Anderen,	Andere
<i>D.</i>	Veelen	Anderen,	Andere
<i>A.</i>	Veele	Andere,	Andere
<i>V.</i>	ô Veele	Andere,	Andere
<i>Ab.</i>	Van Veele	Anderen,	Andere

Eenvoudig.

<i>Nom.</i>	De	Andere	Man
<i>Gen.</i>	Des	Anderen	Mans
<i>Dat.</i>	Den	Anderen	Man
<i>Acc.</i>	Den	Anderen	Man
<i>Voc.</i>	ô	Anderen	Man
<i>Abl.</i>	Van den Anderen		Man

Eenige Byvoeglyke Naamwoorden zyn eygentlyk Deelwoorden, als *Bedurven*, *Geleerd*, *Geruſt*, *Gefcheurd*.

Onder de Byvoegelyke Naamwoorden, worden ook gerekend de Getalwoorden, *Een*, *twee*, *drie*, *vier*, *vyf*, enz. en *Deeerſte*, *tweede*, *derde*, *vierde*, *vyfde*, enz.

Van

*Van de (*) Vergelykinge der Byvoegelyke
Naamwoorden.*

Daar zyn drie trappen der Vergelykinge, te-
weeten de (†) *Stellige*, (‡) *Vergelykende*,
en (¶) *Overtreffende*.

De *Stellige* trap betekent de zaak enkelyk zo
als zy is, zonder eenige byvoeginge, als *Groot*,
Kleyn, *Ryk*, *Arm*, *Wys*, *Verstandig*.

De *Vergelykende* trap, by de *Stellige* vergelee-
ken, voert de hoedaanigheyd eene treede ver-
der, en breydt de betekenis uyt, door het by-
voegen van *er*, als *Grooter*, *Kleynner*, *Ryker*, *Ar-
mer*, *Wyzer*, *Verstandiger*.

De *Overtreffende* trap itelt de zaak op't hoogste
voor, door *st* óf *ste* achter 't *Stellige* woord te
voegen, als *Grootste*, *Kleynste*, *Rykste*, *Armste*,
Wysste, *Verstandigste*: waarby nóg komt dat men
tót verder opvyzeling óf verlaaginge der zaa-
ke, het woordtje *Aller* veertyds daarby voegt,
als *Allerverstandigste*, *Allergeringste*.

<i>Stellige.</i>	<i>Vergelykende.</i>	<i>Overtreffende trap.</i>		
Hoog,	Hooger,	Hoogst,	Hoogste,	Allerhoogste.
Laag,	Laager,	Laagst,	Laagste,	Allerlaagste.
Diep,	Dieper,	Diepst,	Diepste,	Allerdiepste.
Lang,	Langer,	Langst,	Langste,	Allerlangste.
Kort,	Korter,	Kortst,	Kortste,	Allerkortste.
Heet,	Heeter,	Heetst,	Heetste,	Allerheetste.

P 4

Koud,

(*) Comparatio. (†) Positivus. (‡) Comparativus.
¶) Superlativus.

Koud, Kouder, Koudst, Koudste, Allerkoudste.
 Oud, Ouder, Oudst, Oudste, Alleroudste.
 Zoet, Zoeter, Zoetst, Zoetste, Allerzoetste.
 Magtig, Magtiger, Magtigst, Magtigste, Allermagtigste.

Sommige Byvoegelyke Naamwoorden zyn onregelmatig in de Vergelykinge, als

Goed, Beter, Best, Beste, Allerbeste
 Quaad, Quaader, of Erger, Quaadst, Ergst, of Allerergste
 Veel Meer, of Meerder, Meest, Meeste of Allermeeeste
Uyterste heeft geen Stellige trap.

Van de

(*) VOORNAAMWOORDEN.

Een *Voornaamwoord* wordt doorgaans voor een Naamwoord, dat is, in plaats daar van, gebruykt, het zy tót aanwyzinge van een persoon óf zaak, óf om betrekking op iets te maaken, óf om iets te vraagen, óf om de bezitting te betékenen: en hierom worden ze verdeeld in (†) *Aanwyzende*, (‡) *Betrekkelijke*, (§) *Vraagende*, en (¶) *Bezittende*. En dewyl ze ook geboogen worden, zullen wy derzelver *Buyging* mede alhier aantoonen.

De Aanwyzende wyzen een Persoon óf zaak aan, als

Eenv.

(*) Pronomina. (†) Demonstrativa. (‡) Relativa.
 (§) Interrogativa. (¶) Possessiva.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Ik	<i>N.</i> Wy
<i>Gen.</i> Myns óf Myner	<i>G.</i> Onzer
<i>Dat.</i> My óf Aan My	<i>D.</i> Ons óf Aan Ons
<i>Acc.</i> My	<i>A.</i> Ons
<i>Voc.</i> ô Ik, ô My	<i>V.</i> ô Wy
<i>Abl.</i> Van My	<i>Ab.</i> Van Ons

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Gy	<i>N.</i> Gy, Gylieden
<i>Gen.</i> Uws óf Uwer	<i>G.</i> Ulieder
<i>Dat.</i> U óf Aan U	<i>D.</i> Aan Ulieden óf Ulieden
<i>Acc.</i> U	<i>A.</i> Ulieden
<i>Voc.</i> ô Gy	<i>V.</i> ô Gylieden
<i>Abl.</i> Van U	<i>Ab.</i> Van Ulieden

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i> Hy	<i>N.</i> Zy
<i>Gen.</i> Zyns óf Zyner	<i>G.</i> Hunner
<i>Dat.</i> Hem, Zich, óf Aan Hem	<i>D.</i> <u>Hen</u> , <u>Hun</u> , Zich, óf Aan Hen
<i>Acc.</i> Hem, Zich	<i>A.</i> <u>Hen</u> , Zich, Zy
<i>Abl.</i> Van Hem, óf Van Zich	<i>Ab.</i> Van Hen

De Voornaamwoorden, *Ikzelf, Gyzelf, Hyzelf*, waar voor men in 't Latyn, zegt, *Egomet, Tutemet, Ipsemet*, worden dus gebuogen.

P 5

Eenv.

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
	<i>Manlyk;</i>	<i>Vrouwelyk.</i>	
<i>Nom.</i>	Ik zelf,	Ik zelve,	N. Wy zelve
<i>Gen.</i>	Mynszelfs,	Myneszelfs	G. Onszelver
<i>Dat.</i>	Myzelven,	Aan my zelve.	D. Onszelve of Aan Onszelven
<i>Acc.</i>	My zelven,	My zelve	A. Onszelven
<i>Abl.</i>	Van my zelven,	Van my zelve,	Ab. Van Onszelven

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Zy		N. Zy
<i>Gen.</i>	Haars		G. Haarer
<i>Dat.</i>	Haar Zich, of Aan Haar		D. Haar, Zich, of Aan Haar
<i>Acc.</i>	Haar, Zich		A. Haar, Zy
<i>Abl.</i>	Van Haar, van Zich.		Ab. Van Haar, van Zich

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
	<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzydig.</i>	
<i>Nom.</i>	Deez,	Deeze,	Dit	N. Deeze
<i>Gen.</i>	Deezes,	Deezer,	Van Dit	G. Deezer
<i>Dat.</i>	Deezen,	Aan Deeze,	Aan Dit	D. Deezen, of Aan Deeze
<i>Acc.</i>	Deezen,	Deeze,	Bit	A. Deeze
<i>Abl.</i>	Van Deezen,	Van Deeze,	Van Dit	Ab. Van deeze

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
	<i>Manl.</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>	
<i>Nom.</i>	Die,	Die,	Dat,	N. Die
<i>Gen.</i>	Diens,	Dier, of Van Die,	Van Dat	G. Dier, of Van Die
<i>Dat.</i>	Dien,	Aan Die,	Aan Dat	D. Dien of Aan Die
<i>Acc.</i>	Dien,	Die,	Dat	A. Die
<i>Abl.</i>	Van Dien, Van Die,		Van Dat	Ab. Van Die

Be.

Betrekkelijke Voornaamwoorden hebben opzigt op een persoon óf zaak, reeds gemeld.

Het Voornaamwoord *Dezelve*, *Dezelve*, *Het zelve*, gebruyk ik in plaats van 't Latyn *Is*, *Ea*, *Id*.

<i>Eenv.</i>			
	<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i>	Dezelve,	De Zelve,	Het Zelve
<i>Gen.</i>	Des Zelfen,	Der Zelve,	Des Zelfs, of Des Zelfen
<i>Dat.</i>	Den Zelfen,	Aan de Zelve,	Aan 't zelve
<i>Acc.</i>	Den zelfen,	De Zelve,	Het Zelve
<i>Abl.</i>	Van den Zelfen,	Van de Zelve,	Van het Zelve

<i>Meerv.</i>	
<i>Nom.</i>	De Zelve
<i>Gen.</i>	Der Zelfer
<i>Dat.</i>	Den Zelfen
<i>Acc.</i>	De Zelve
<i>Abl.</i>	Van de Zelve

Voor het Latyn *Idem*, *Eadem*, *Idem*, kan men gevoegelyk zeggen, *De Zelfde*, *Het Zelfde*.

<i>Eenv.</i>			
	<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzyd.</i>
<i>Nom.</i>	De Zelfde,	De Zelfde,	Het Zelfde
<i>Gen.</i>	Des Zelfden,	Der Zelfde,	Des Zelfften
<i>Dat.</i>	Den Zelfden,	Aan de Zelfde,	Aan het Zelfde
<i>Acc.</i>	Den Zelfden,	De Zelfde,	Het Zelfde
<i>Abl.</i>	Van den Zelfden,	Van de Zelfde,	Van het Zelfde
<i>Meerv.</i>			

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Zelfde
<i>Gen.</i>	Der Zelfder
<i>Dat.</i>	Den Zelfden
<i>Acc.</i>	De Zelfde
<i>Abl.</i>	Van de Zelfde

De Zelfste gebruyk ik voor 't Latyn *Ipissimus*

*Eenv.**Manlyk.**Vrouwl.**Onzyd.*

<i>Nom.</i>	Welk of Welke,	Welke,	't Welk
<i>Gen.</i>	Welks,	Welker	Welks of
		of Wier,	Van't Welk
<i>Dat.</i>	Den Welken, of Aan Welken,	Aan Welke,	Aan't Welk
<i>Acc.</i>	Welken,	Welke,	't Welk
<i>Abl.</i>	Van Welke,	Van Welke,	Van't Welk

Meerv.

<i>Nom.</i>	Welke
<i>Gen.</i>	Welker
<i>Dat.</i>	Welken of Aan Welken
<i>Acc.</i>	Welke
<i>Abl.</i>	Van welke

Dit woord *Welke* is veelyds ook *Draagende* / gelyk *Wie* of *Wat* meest altoos is.

*Eenv.**Meerv.*

<i>Nom.</i>	Wie,	Wat	N.	Wie, Wat
<i>Gen.</i>	Wiens,	Wier,	Van Wat	G. Wier
<i>Dat.</i>	Wien,	Aan Wie,	Aan Wat	D. Wien, Aan
				Wie of Aan Wat
<i>Acc.</i>	Wien,	Wie,	Wat	A. Wie, Wat
<i>Abl.</i>	Van Wien,	Van Wie,	Van Wat	Ab. Van Wie

Het

Het woord *Wat* wordt in alle geslachten, en ook in 't Meervoudige, gebruykt, als *Wat Hóllander?* in plaats van *Welk een Hóllander?* *Wat man leeft 'er die den dood niet zien zal?* *Ps. LXXXIX. 49. Wat vrouw is zo hardhartig?* *Wat kind kan dat doen?* *Wat zyn 't voor lyden?* *Wat menschen waaren 't?* 't en waare men oordeelde dat hier eene (*) Woorduytlaating was, en dat *Wat* hier zo veel zeggen wil, als *Wat slach?* In de gemeenē spraak gebruykt men 't woord *Wat* veelyds voor *iets*, óf *eenig*, als *Geef my wat:* en *Hy had nóg wát geld.* Voor het woord *iets* hoort men sommige t' onrecht zeggen *Ietwets*, uyt naabootsingē van 't Hoogduytsche *Etwas* op dezelfde wyze gelyk etlyke in stede van *Gewee-ten* [Consciētie] zeggende *Gewisse*, 't welk in 't Nederduytsch eygentlyk betekend *Zékere*.

Bezittende Voornaamwoorden betekenen dat men eygendom óf recht op iets heeft; en zyn **Manlyk**, **Vrouwelyk**, en **Onzydig**, als

	<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
	<i>Manlyk</i>	<i>Vrouwl.</i>	<i>Onzydig</i>	
<i>Nom.</i>	Myn,	Myne,	Myn	N. Myne
<i>Gen.</i>	Myns,	Myner,	Van Myn	G. Myner of Van Myne
<i>Dat.</i>	Mynen,	Aan Myne,	Aan Myn	D. Mynen, of Aan Myne
<i>Acc.</i>	Mynen,	Myne,	Myn	A. Myne
<i>Voc.</i>	ô Myn,	Myne,	Myn,	V. ô Myne
<i>Abl.</i>	Van Mynen,	Van Myne,	Van Myn	Ab. Van Myne Aldus

(*) Ellipsis.

238. W. SEWELS *Nederduytsche*
 Aldus buygt men ook het Voornaamwoord *Zjn.*

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>Nom.</i>	Ons,	Onze,	Ons
<i>Gen.</i>	Onzes,	Onzer,	Van Ons
<i>Dat.</i>	Onzen,	Aan Onze,	Aan Ons
<i>Acc.</i>	Onzen,	Onze,	Ons
<i>Voc.</i>	ô Onze,	Onze,	Ons
<i>Abl.</i>	Van Onzen,	Van Onze,	Van Ons

Meerv.

<i>Nom.</i>	Onze
<i>Gen.</i>	Onzer, Van Onze
<i>Dat.</i>	Onzen, Aan Onze
<i>Acc.</i>	Onze
<i>Voc.</i>	ô Onze
<i>Abl.</i>	Van Onze

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	Uw,	Uwe,	Uw	<i>N.</i> Uwe
<i>Gen.</i>	Uws,	Uwer,	Van Uw	<i>G.</i> Uwer
<i>Dat.</i>	Uwen,	Aan Uwe,	Aan Uw	<i>D.</i> Uwen of Aan Uwen
<i>Acc.</i>	Uwen,	Uwe,	Uw	<i>A.</i> Uwe
<i>Abl.</i>	Van Uwen,	Van Uwe,	Van Uw	<i>Ab.</i> Van Uwe

Alhier staat aan te merken dat de *Genitivus* deezer woorden des Vrouwelyken gesslachts, in 't eenvoudig getal, en die van 't meervoudig getal van alle de gesslachten, eveneens zyn; want men mag zeggen *Myner vrouwe*, en *myner kinderen*; en zo is 't ook gelegen met *onzer* en *uwer*.

Eenv.

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>Nom.</i>	Hun,	Hunne	Hun
<i>Gen.</i>	Hunnes,	Hunner	Huns, of Van Hun
<i>Dat.</i>	Hunnen,	Aan Hunne,	Aan Hun
<i>Acc.</i>	Hunnen,	Hunne,	Hun
<i>Abl.</i>	Van Hunnen,	Van Hunne,	Van Hunne

Eenv.

	<i>M.</i>	<i>V.</i>	<i>O.</i>
<i>N.</i>	Haar	Haare,	Haar
<i>G.</i>	Haars,	Haarer	Haars of Van Haar
<i>D.</i>	Haaren	Aan Haare,	Aan Haar
<i>A.</i>	Haaren	Haare,	Haar
<i>Ab.</i>	Van Haaren.	Van Haare,	Van Haar

Meerv.

<i>Nom.</i>	Hunne en Haare
<i>Gen.</i>	Hunner en Haarer, of Van Hunne en Van Haare
<i>Dat.</i>	Hunnen en Haaren, of Aan Hunne en Aan Haare
<i>Acc.</i>	Hunne en Haare
<i>Abl.</i>	Van Hunne en Van Haare

Nóg zyn 'er onbepaalde Voornaamwoorden, als *Alle*, *Eenige*, *Sommige*, *Eetlyke*, *Zodaanig*, *De Gene*, *Zulk*, *Ander*, *Zeker*, *Elk*, een *Ieder* of *Yder*, een *Iegelyk*, *Iemand*, *Niemand*. Deeze worden geboogen als de Naamwoorden, en *Zulk* buygt men aldus.

Eenv.

<i>Nom.</i> Zulk een ,	Zulk eene	<i>N.</i> Zulke
<i>Gen.</i> Van Zulken ,	Van zulk eene	<i>G.</i> Zulker
<i>Dat.</i> Aan Zulken ,	Aan Zulk eene	<i>D.</i> Zulken
<i>Acc.</i> Zulken, Zulk eenen	Zulk eene	<i>A.</i> Zulke
<i>Abl.</i> Van zulken ,	Van zulk eene	<i>Ab.</i> Van Zulke

In 't Onzydige zegt men *Zulk zand.*

Ieder heeft in den *Genitivus*, *Ieders*, en in den *Dativus*, *Eenen ieder*, óf *Aan ieder een.*

Eenvoudig.

<i>Nom.</i> Een Iegelyk
<i>Gen.</i> Eens Iegelyks
<i>Dat.</i> Eenen Iegelyke
<i>Acc.</i> Eenen Iegelyken
<i>Abl.</i> Van eenen Iegelyken

Eenv.

Meer.

<i>Nom.</i> De Gene, Het Gene	<i>N.</i> De Gene
<i>Gen.</i> Des Genen	<i>G.</i> Der Gener
<i>Dat.</i> Den Genen , Aan 't Gene	<i>D.</i> Den Gener
<i>Acc.</i> Den Genen, Het Gene	<i>A.</i> De Gene
<i>Abl.</i> Van den Gene, van 't Gene	<i>Ab.</i> Van de Gene

Dus buygt men in 't Meervoudige ook *Sommege*, *Eetlyke*, enz. want die hebben geen eenvoudig getal.

Van

Van de

WERKWOORDEN.

EEN (*) *Werkwoord* is een *Spraakdeel*, betekende *te zyn*, *doen*, óf *lyden*, als *Ik Ben*, *Ik Bemin*, *Ik word geheet*. Hierom verdeelt men de *Werkwoorden* in (†) *Bedryvende*, (‡) *Lydende*, en (§) *Geenerleye*.

De *Bedryvende* betekenen het *doen* van iets; als *Onderwyzzen*, *Hooren*, *Leezen*, *Slaan*, *Verachten*.

De *Lydende* betekenen eene *aandoening* óf *lyding* van iets, als *Onderweezen worden*, *Gehoord worden*, *Gelezen worden*, *Geslagen worden*, *Veracht worden*.

De *Geenerleye* óf *Onzydige Werkwoorden* betekenen *eygentlyk* *nóch doen* *nóch lyden*, als *Blinken*, *Glinsteren*, *Flikkeren*, *Daalen*, *Stinken*, *Vaaren*, *Staan*, *Woonen*, *Blyven*, *Vertrekken*, *Komen*, *Leeven*, *Durven*. Tót de *Onzydige* behooren ook *Klimmen*, *Loopen*, en *Zitten*, om dat zy niet in *Lydende* veranderd kunnen worden; want men mag niet zeggen. *Ik word geklommen*, *Ik word geloopt*, en *Ik word gezeten*.

Ook zyn 'er *Bedryvende* en té gelyk *Onzydige Werkwoorden*, als *Beginnen*, *Branden*, *Droogen*, *Veranderen*, *Bederven*: want men zegt. *Een*

werk

(*) Verbum. (†) Activa. (‡) Passiva. (§) Neutra.

werk beginnen, en De zomer begint eerst. Hy brandt zynen vinger; en't Hout brandt wel. Erwten droogen; en't Nat linnen droogt langzaam. Zyne stem veranderen, en't Weer verandert. Dat verzwakt hem, en Hy zal verzwakken: Een mes bederven; en Laat de spys niet bederven. Even gelyk men in't Latyn zegt Incipit ver, en Incipere facinus. Variare vocem, en Variant Scriptores. Differt colore, en Differre negotium. Van dit slach is ook het woord Scheuren, want men leeft Job. XXVI. 7. Hy bindt de wateren in zyne wolke, en nóg tans scheurt de wolk daar onder niet: daar men nóg tans ook vindt Gen. XXXVII. 34. Toen scheurde Jakob zyne kleederen. In den eersten zin dan schynen die woorden eene lyding te betékenen; gelyk ook het woord Sterven meer eene lyding dan een bedryf is.

De Werkwoorden zyn *Perfoonlyk* en *Onperfoonlyk*: *Perfoonlyk* is *Hooren*, waarvan men kan zeggen *Ik Hoor, Gy Hoort, Hy Hoort, Wy Hooren*. En *Onperfoonlyk* zyn *Betaamen, Donderen, Blikfemen, Regenen, Verdrieten, Vriezen*: want men mag niet zeggen, *Ik Betaam, Ik Donder, Ik Regen, Ik Verdriet, Ik Vries*; maar *Het betaamt niet, óf't Betaamt my; Het dondert, Het regende; Het verdriet my, 't Verdroot hem, Het vroorfel*.

Dóch hier staat aan te merken dat men hier ter plaatse ten aanzien der woorden *Donderen, Blikfemen, Regenen*, maar spreekt als menschen, gelyk

gelyk ook met dit gansche werkje niet anders beoogd wordt dan onderrechten te geeven wegens de menschelyke taal; maar anders is't gelegen met de Gódyke: want hoewel van wege Gód gezegd wordt, 2. Sam. XXII 14. De HEERE donderde van den Hemel. En Psalm. CXLIV. 6. HEERE bliksem bliksem, En Matth. V. 45. Hy regent over rechtvaerdigen en onrechtvaerdigen; zo zyn dit nógtans bedryven die geensins van't menschelyk vermoogen afhangen. En des niet tegenstaande leest men ook Gen. XIX. 24. Toen deed de Heere zwavel en vuur over Sodom en over Gomorra regenen. En hoewel men in eenen Figuurlyken zin zoude kunnen zeggen van een' mensche, Hy spreekt niet, maar hy donderd, nogtans komt zulks hier niet te passe: want van figuurlyke spreekwyzen staat hiernaa gehandeld te worden.

Veele Werkwoorden zyn afgeleyd van Naamwoorden, als

	{	Adem	Ademen
		Antwoord	Antwoorden
		Balsam	Balsamen
		Doel	Doelen
Van	{	Dood	Dooden
		Egge	Eggen
		Ente	Enten
		Fluyt	Fluyten
		Gulp	Gulpen

	<i>Houw</i>	<i>Houwen</i>
	<i>Kamp</i>	<i>Kampen</i>
	<i>Krab</i>	<i>Krabben</i>
	<i>Laster</i>	<i>Lasteren</i>
	<i>Lym</i>	<i>Lymen</i>
	<i>Munt</i>	<i>Munten</i>
	<i>Nagel</i>	<i>Nägelen</i>
	<i>Oorlog</i>	<i>Oorlogen</i>
	<i>Pand</i>	<i>Panden</i>
	<i>Ploeg</i>	<i>Ploegen</i>
	<i>Pomp</i>	<i>Pompen</i>
Van	<i>Put</i>	<i>Putten</i>
	<i>Sabel</i>	<i>Sabelen</i>
	<i>Smeer</i>	<i>Smeeren</i>
	<i>Storm</i>	<i>Stormen</i>
	<i>Stut</i>	<i>Stutten</i>
	<i>Treede</i>	<i>Treedden</i>
	<i>Visch</i>	<i>Viſſchen</i>
	<i>Water</i>	<i>Wateren</i>
	<i>Ys</i>	<i>Yzen</i>
	<i>Zadel</i>	<i>Zadelen</i>
	<i>Zalf</i>	<i>Zalven</i>
	<i>Zegen</i>	<i>Zégenen</i>
	<i>Zwalp</i>	<i>Zwalpen</i>

Van *Hand* komt *Behandigen*, en van *Hals*, *Ont-
halzen*, mitſgaders het *Kóppelwoord* *Rekhalzen*:
van *Hoofd* ſpruyt *Onthoofden*; en van *Lyf* komt
Ontlyven; dat is *De ziel* van 't *lyf* berooven: Van 't
woord *Glorie* zegt men ook (gelyk door die van *de*
Kamer

Kamer in liefde bloeiende is aangemerkt) *Glooren*, als *Het vuur gloort*; en *Die drank gloort in de borst*.

Naardien nu zeer veele Werkwoorden dus van Naamwoorden afgeleyd worden, wat ongerymdheid steekt 'er dan tóch in, dat gelyk van 't Naamwoord *Natuur* het Werkwoord *Natuuren* gemaakt wordt, men ook alzo het woord *Leeraaren*, als afgeleyd van *Leeraar*, tracht door te zetten; te meer, doordien dit geen nieuwigheid is gelyk sommige, uyt onkunde, het genoemd hebben? Want behalven dat de *Kamer in Liefde bloeiende*, te Amsterdam, dit woord voor meer dan honderd twintig jaaren goedgekeurd heeft, zo vindt men 't ook verscheydenmaal in de *Ontleedinge van Kabrolius*, door *V. F. Plemp* vertaald; en in den jaare 1633 t'Amsterdam gedrukt. Ook heeft men dit woord ten hoogsten van noode, om de gebreklykheid van 't woord *Leeren*, 't welk zo wel voor *docere*, als voor *discere*, wordt gebruykt; voor te komen: want *Leeren* is eygentlyk, *kennis van iets bekomen*; en dat men het ook voor *Onderwyzen* gebruykt, schynt zynen oorsprong te hebben uyt de Hoogduytsche woorden *Uernen/en Uehren*/welk laatste *Onderwyzen* betékent, en 't eerste is *discere*, waar voor de Engelschen zeggen *Learn*, 't welk buyten twyfel afkomstig is van 't Hoogduytsch woord *Uernen*/waarvoor wy zeer gevoeglyk konnen zeggen *Leeren*. Gelyk nu *Leeraaren* van *Leeraar* afgeleyd wordt, zo komt van *Meester*

ook *Meesteren*, 't welk men gebruykt voor *ge-
neezen*, om dat men gewoon is eenen *Wondhee-
ler*, by uytneemendheyd, eenen *Meester* te noe-
men, even als men eenen *Arts* met den naam
van *Doktor* noemt, waar van insgelyks de werk-
woorden *Dokteren* en *Verdokteren* gevórmd wor-
den: want men zegt. *Hy heeft lang te vergeefs
godokterd*: en *Zy heeft veel gelds verdokterd en ver-
meesterd*. Ondertuffchen denke niemand, dat
met het bybrengen deezer wyzen van fpreeken
beweerd wordt dat deeze woorden cierlyk
Duytsch zyn; veel min dat men die iemand wil
opdringen voor *Spreekwyzen* onzer taale, gelyk
my naagegeeven wordt, met byvoegingē dat ze
zyn *opgeraapt uyt den drek der verachtelykſte ſtraat-
taal, en klap van onde wyven*. Dóch hoe verach-
telyk men die woorden ook afmaalt; nógtans
ſchynen ze in de gemeene ſpraak, óf in eenen
brief-ſtyl, al zo wel door den beugel te kunnen,
als dat men *Hoeren* en *Pryen* tót *Werkwoorden*
maakt, gelyk door die van 't *Konſtgenootſchap*
Nil volentibus arduum is geſchied; want in 't ſpel
van *Gierige Geëraard* vindt men wegens hem ge-
zegd, *Hy hoerde en pryde*; om daardoor te betē-
kenen *dat hy voor hoer en pry uytſcholdt*. Alles dan
wathier met de woorden *Dokteren* en *verdokte-
ren* beoogd wordt, dient ſlechts om aan te toon-
en hoe 't gebruyk het éne woord uyt het an-
der doet voertkomen. Ook ſchynen deeze woor-
den zo wel voor *Duytsch* te kunnen doorgaan,
als

als *Kóster* dat van 't Latynsch *Custos* komt; en *Kantoor* van 't Fransch *Comptoir*; voor 't welk Geleerde Liefhebbers onzer taale zich niet ontzien hebben in 't Duytsch te spellen *Kantoor*. En ik zie geen reden, waarom men in onze spraak zich juist aan de Fransche spellinge van *Comptoir* moet houden; dewyl dit zo veel zeggen wil als *Rekenkamer*; daar nu nógtans eene menigte van *Kantooeren* gansch geen Rekenkamertjes, maar alleenelyk Schryf-óf aanteken-plaatsen zyn.

Het woord *Erinneren* is ook één van die welke sommigen, zo 't schynt, niet gevallen; dóch Vondel heeft het gevoeglyk in 't Neêrduytsch gebruykt; en wy moogen hem onbeschroomd daarin naavólgén, mids dat het niet al te dikwils, maar met bescheydendheyd, geschiede: want dit woord komt my immer zo naadrukelyk voor, en is van veel minder omslags, dan *Te binnen brengen*, óf *In de gedachten brengen*, welke bewoordingen daarom evenwel gansch niet te verwerpen zyn.

De meeste Werkwoorden zyn op zeer veele zaaken toepasselyk, als *Achten*, *Beschikken*, *Doen*, *Dwingen*, *Geeven*, *Houden*, *Inbeelden*, *Jaagen*, *Kennen*, *Leeren*, *Maaken*, *Neemen*, *Openen*, *Plukken*, *Rekken*, *Schenden*, *Treffen*, *Vatten*, *Werken*, *Zetten*, enz. Maar des niettegenstaande zyn'er in onze taale ook etlyke Werkwoorden, die maar tót een eenige zaak óf bedryf gebruykelyk zyn, als *Balderen*, *Biggelen*, *Kabbelen*,

Prevelen, Quylen, Reutelen, Ritselen, Ronken, Schateren, Sissen, Snerken, Snorken, Suyfen, Verbedden, Verhaairen, enz. sommige van welke men in 't Engelsch, (gelyk ik in 't maaken van myn Groot Engelsch en Nederduytsch Woordenboek bevonden heb) niet zonder omfchryvinge uyt-drukken kan.

Men maakt in de Spellinge onderscheyd tusfchen *Vercieren* en *verzieren*; en nógtans schynt het één uyt het ander te spruyten; want *verdichten* bestaat in *optooijen*, en wat is *verzieren* tóch anders dan iets dat valsch is zodaanig te *vercieren* óf op te pronken dat het naar waarheyd gelykt? En daarom noemt men zulks ook *sióffeeren*.

De Werkwoorden worden door verscheydene Wyzen en Tyden veranderd óf verschikt, welke **VERSCHIKKING** in 't Latyn **CONJUGATIO** genoemd wordt, en by die benaaming best bekend is. Dóch alle de Wyzen en Tyden, en derzelve betékenissen, alhier omstandig te beschryven, acht ik noodeloos; dewyl men uyt de Voorbeelden, welke hier staan te volgen, zulks best zal kunnen begrypen. Nademaal nu tót het veranderen der Werkwoorden zekere Hulpwoorden noodig zyn, zal ik de verandering daarvan laten voor afgaan, en beginnen met het gebreklyk Hulpwoord *Zullen*.

Tegen-

*Tegenwoordige Tyd.**Eenv.*Ik Zal
Gy Zult
Hy Zal*Meerv.*Wy Zullen
Gylieden Zult
Zy Zullen*Onbepaalde Tyd.**Eenv.*Ik Zou *of* Zoude
Gy Zoudt
Hy Zou *of* Zoude*Meerv.*Wy Zouden
Gylieden Zoudet
Zy ZoudenDe Onbepaalende Wyze is *Zullen*, en het
Deelwoord *Zullende*.Het Helpwoord *Hebben* wordt aldus veranderd,

(*) De AANTOONENDE WYZE.

*Tegenwoordige Tyd.**Eenv.*Ik Heb
Gy Hebt
Hy, Zy, *of* Het Heeft*Meerv.*Wy hebben
Gylieden Hebt
Zy Hebben*Onvólmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*Ik Had
Gy Hadt
Hy Had*Meerv.*Wy Hadden
Gylieden Hadt
Zy Hadden

(*) Indicativus Modus.

Q 5

Vol.

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Heb Gehad
 Gy Hebt Gehad
 Hy Heeft Gehad

Meerv.

Wy Hebben Gehad
 Gylieden Hebt Gehad
 Zy Hebben Gehad

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik Had Gehad
 Gy Hadt Gehad
 Hy Had Gehad

Meerv.

Wy Hadden Gehad
 Gylieden Hadt Gehad
 Zy Hadden Gehad

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Ik Zal Hebben
 Gy Zult Hebben
 Hy Zal Hebben

Meerv.

Wy Zullen Hebben
 Gylieden Zult Hebben
 Zy Zullen Hebben

*Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Ik Zou Hebben
 Gy Zoudt Hebben
 Hy Zoud Hebben

Meerv.

Wy Zouden Hebben
 Gylieden Zoudet Hebben
 Zy Zouden Hebben

De (*) GEBIEDENDE WYZE

Eenv.

† Heb, óf Heb Gy

Meerv.

Hebbenwe, óf Laat ons
 Hebben

Hy

(*) Modus Imperativus.

Hy Hebbe, *óf* Laat Hem Hebben — Hebt, *óf* Hebt Gylieden
 Hebben — Laat ze Hebben

De (*) AANVOEGENDE, *óf* WENSCHENDE
 WYZE.

Eenv. *Dat* Ik Hebbe, Gy Hebt, Hy Hebbe.

Meerv. *Dat* Wy Hebben, Gyl. Hebbet, Zy Hebben

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Dat { Ik Hadde } *óf* { Had Ik }
 { Gy Hadt } { Had Gy }
 { Hy Hadde } { Had Hy }

Meerv.

Dat { Wy Hadden } *óf* { Hadden Wy }
 { Gylieden Haddet } { Hadt Gylieden }
 { Zy Hadden } { Hadden Zy }

*Volmaakte Verleeden, en meer dan Volmaakte
 Verleeden Tyd.*

Dat { Ik Gehad Hebbe *en* Hadde, *óf* Had Ik Gehad }
 { Gy Gehad Hebt *en* Hadt, *óf* Hadt Gy Gehad }
 { Hy Gehad Heeft *en* Hadde *óf* Had Hy Gehad }

Meerv.

Dat { Wy Gehad Hebben *en* Hadden, *óf* Hadden }
 { Gyl. Gehad Hebt *en* Haddet, *óf* Haddet Gyl. }
 { Zy Gehad Hebben *en* Hadden, *óf* Hadden }
 { Gehad }
 { Zy Gehad }

Tot

(*) Subjunctivus vel Optativus.

*Toekomende Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Als óf Dat	}	Ik Hebben Zal	Als óf Dat	}	Wy Hebben Zullen
		Gy Hebben Zult			Gyl. Hebben Zult
		Hy Hebben Zal			Zy Hebben Zullen

*Tweede Toekomende Tyd.**Eenv.*

Als	}	Ik Gehad zal hebben
		Gy Gehad zult hebben
		Hy Gehad zal hebben

Meerv.

Als	}	Wy Gehad zullen hebben
		Gylieden gehad zult hebben
		Zy gehad zullen hebben

*Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Schoon	}	Ik Gehad zoud hebben
		Gy Gehad zoudt hebben
		Hy Gehad zoud hebben

Meerv.

Schoon	}	Wy Gehad zouden hebben
		Gyl. Gehad zoudet hebben
		Zy Gehad zouden hebben

De

De (*) ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordige Tjd.</i>	Hebben
<i>Verleeden Tjd</i>	Gehad Hebben
<i>Toekomende Tjd.</i>	Te Zullen Hebben

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordige Tjd.</i>	Hebbende
<i>Verleeden Tjd</i>	Gehad
<i>Toekomende Tjd</i>	Zullende Hebben

Het Zelfftandig Werkwoord *Zyn* of *Weezen*, voornaamelyk gebruykt tót behulp der Lydende Werkwoorden, wordt aldus verſchikt.

De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tjd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Ben	Wy Zyn
Gy Bent of Zyt	Gylieden Zyt
Hy, Zy, Het Is	Zy Zyn

Onvolmaakte Verleden Tjd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Was	Wy Waaren
Gy Waart	Gyl. Waart
Hy, Zy, Het Was	Zy Waaren

Vols

(*) Modus Infinitivus.

*Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Ben Geweest

Wy Zyn Geweest

~~Gy bent of Zyt Geweest~~

Gyl. Zyt Geweest

Hy, Zy, Het Is Geweest

Zy Zyn Geweest

*Meer dan Volmaakte Verleeden tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Was geweest

Wy Waaren geweest'

Gy Waart geweest.

Gylieden Waart geweest

Hy Was geweest

Zy waaren geweest

*Toekomende Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Zal Zyn

} of Wee- Wy Zullen Zyn } of Wee-

Gy Zult Zyn } zen

Gyl. Zult Zyn } zen

Hy Zal Zyn } }

Zy zullen Zyn } }

De GEBIEDENDE WYZE.

*Eenv.**Meerv.*+ Wees of Wees Gy
Dat Hy ZyZynwe, of Laaten we Zyn
+ Weest of Zyt Gylieden
Laatze Zyn

Do

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.*Tegenwoordige Tjd.*

Dat	}	Ik Ben óf Zy	Dat	}	Wy Zyn
		Gy Zyt			Gyl. Zyt
		Hy Is óf Zy			Zy Zyn

*Onvolmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Dat	}	Ik Waare	Dat	}	Wy Waaren
óf		Gy Waart	óf		Gyl. Waart óf Waaret
Als		Hy Waare	Als		Zy Waaren

*Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Dat	}	Ik Geweest Ben óf Zy	Dat	}	Wy Geweest Zyn.
		Gy Geweest Zyt, Dat			Gyl. Geweest Zyt
		Hy geweest Is óf Zy			Zy Geweest Zyn

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Dat	}	Ik Geweest waare	Dat	}	Wy Geweest waaren
óf		Gy Geweest waart	óf		Gyl. Geweest waart
Als		Hy Geweest waare	Als		Zy Geweest waaren

Toe.

*Toekomende Tjd.**Eenv.*

Dat, óf In- } Ik Zyn óf Weezen zal
 dien, óf } Gy Zyn óf weezen zult
 Als } Hy zyn óf weezen zal

Meerv.

Dat, óf In- } Wy zyn óf Weezen zullen
 dien, óf } Gyl. zyn óf weezen zult
 Als } Zy zyn óf weezen zullen

*Tweede Toekomende Tjd.**Eenv.*

Als } Ik Zal Geweest zyn
 } Gy zult Geweest zyn
 } Hy zal Geweest zyn

Meerv.

Als } Wy zullen Geweest zyn
 } Gyl. zult Geweest zyn
 } Zy zullen Geweest zyn.

*Onbepaalde Tjd.**Eenv.*

Ik Zou óf zoude zyn }
 Gy zoudt zyn } óf Weezen
 Hy zou óf zoude zyn }

Meerv.

Meerv.

Wy zouden zyn	} óf Weezen
Gyl. zoudet zyn	
Zy zouden zyn	

De ONBEPAALENDE WYZE.

<i>Tegenwoordig.</i>	Zyn óf Weezen
<i>Verleeden.</i>	Geweest zyn
<i>Toekomend.</i>	Zullen zyn

Deelwoorden.

<i>Tegenwoordig.</i>	Zynde óf Weezende
<i>Verleeden.</i>	Geweest
<i>Toekomend.</i>	Zullende zyn óf weezen

Somtyds zegt men ook *Geweezen*, volgens de Hoogduytsche wyze, als *De gewezen Koning*; *Zyne gewezen vrouw*: dóch dan schynt het hier een Byvoegelyk Naamwoord te zyn.

Het Hulpwoord *Worden óf Werden*, 't welk gebruykt wordt om de lyding van iets te betekenen, wordt door zyne Wyzen en Tyden dus veranderd.

De AANTOENENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
Ik Word óf werd	Wy worden
Gy Wordt	Gyl. wordt
Hy, zy, óf het wordt	Zy worden

R

Ons

*Onvolmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik wierd
Gy wierdt
Hy wierdt

Wy wierden
Gyl. wierdt
Zy wierden

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Ben Geworden
Gy zyt Geworden
Hy is geworden

Wy zyn Geworden
Gyl. zyt Geworden
Zy zyn Geworden

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik was Geworden
Gy waart Geworden
Hy was Geworden

Wy waaren Geworden
Gyl. waart Geworden
Zy waaren Geworden

*Toekomende Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik zal worden
Gy zult worden
Hy zal worden

Wy zullen worden
Gyl. zult worden
Zy zullen worden

DE GEBIEDENDE WYZE.

*Eenv.**Meerv.*

Word of werd Gy
Hy worde

Worden we
Wordt of werdt Gyl. lieden
Dat zy worden

De

De AANVOEGENDE of WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tjd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik worde	Dat	{ Wy worden
	{ Gy wordt		{ Gyl wordt of wordet
	{ Hy worde		{ Zy worden

Onvolmaakte Verleeden Tjd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik wierde of wierd.	Dat	{ Wy wierden
	{ of Gy wierdt		{ of Gyl. wierdt of wier-
	{ Als Hy wierde		{ Als Zy wierden det

Volmaakte Verleeden Tjd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik Geworden ben of zy	Dat	{ Wy Geworden zyñ
	{ Gy Geworden zyt		{ Gyl. Geworden zyt
	{ Hy Geworden is of zy		{ Zy geworden zyn

Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.

<i>Eenv.</i>	
Dat	{ Ik Geworden waare
	{ Gy Geworden waart
	{ Hy Geworden waare

<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Wy Geworden waaren
	{ Gyl. Geworden waart
	{ Zy Geworden waaren

*Anders.**Eenv.*

Toen { Ik Geworden was
 Gy Geworden waart
 Hy Geworden was

Meerv.

Toen { Wy Geworden waaren
 Gyl. Geworden waart
 Zy Geworden waaren

*Toekomende Tjd.**Eenv.*

Als { Ik worden zal
 of { Gy worden zult
 Dat { Hy worden zal

Meerv.

Als { Wy worden zullen
 of { Gyl. worden zult
 Dat { Zy worden zullen

*Tweede Toekomende Tjd.**Eenv.*

In- { Ik worden zoude
 dien { Gy worden zoud
 Hy worden zoude

Meerv.

In- { Wy worden zouden
 dien { Gyl. worden zoudet
 Zy worden zouden

*Onbepaalde Tjd.**Eenv.*

Als { Ik zoude Geworden zyn
 Gy zoudt Geworden zyn
 Hy zoude Geworden zyn

Meerv.

Meerv.

Als } Wy zouden Geworden zyn
 } Gyl. zoudt Geworden zyn
 } Zy zouden Geworden zyn.

De ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig
Verleeden
Toekomende

Worden
 Geworden zyn
 Zullen worden

Deelwoorden.

Tegenwoordig
Verleeden
Toekomende

Wordende
 Geworden
 Zullende worden

Daar zyn nóg andere Hulpwoorden, als *Konnen*, *Moeten*, *Moogen*. Dóch ik acht onnoodig meer daaraf alhier te zeggen, dan dat *Konnen* in den Tegenwoordigen Tyd der Aantoonende Wyze heeft, *Ik Kan*, *Gy kont*, *Hy kan*; *Wy kunnen*, *Gyl. kont*, *Zy kunnen*. In den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Kon óf Konde*, óf *Koft*, *Gy Konde óf Koft*, *Hy Kon óf Koft*; *Wy Konden*, *Gyl. kondet*, *Zy konden*. In den Volmaakten Verleeden Tyd: *Ik Heb Gekonnen*: In den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Had Gekonnen*: In den Toekomenden Tyd, *Ik Zal Konnen*: De Deelwoorden zyn *Konnende*, en *Gekonnen*.

konnen. Het woord *Moeten*, heeft in den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Moft*: en in den Volmaakten Verleeden Tyd *Ik heb gemoeten*. En *Moogen* heeft in den Tegenwoordigen Tyd, *Ik Mag*, *Gy Moogt*, *Hy Mag*; *Wy Moogen*, enz. In den Onvolmaakten Verleeden Tyd, *Ik Mogt*; en in den Volmaakten Verleeden Tyd, *Ik Heb Gemoogen*. Ik gaa nu over tót de Verschikking van een Bedryvend en Lydend Werkwoord, waar uyt men het noodig gebruyk der voorgaande Hulpwoorden zal zien. Dóch ik zal hier niet reppen van Vier *Conjugatien*, vólgens den Latynschen trant, gelyk eens iemand ontrent het Nederduytsch heeft willen doen; maar hoe ongerymd, zal uyt het vervólg blyken; want het verschil der Verschikkinge bestaat voornaamlyk in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, die op veelerley wyze naa de verscheydene hoedaanigheden der woorden uytgedrukt wordt, gelyk ik door eene menigte van Voorbeelden zal toonen: zo dat men uyt dien hoofde zou kunnen zeggen, dat 'er acht *Conjugatien* in 't Nederduytsch zyn. Maar ik acht dat men uyt het voorbeeld van een eenig Werkwoord de Verschikking van alle vry wel zal kunnen begrypen: want zelfs het verschil der *Onvolmaakte verleeden Tyd* is niet zo regelmatig, dat men eenen vasten regel daar ontrent voorschryven kan; naardien de woorden *Hoopen*, *Koopen*, en *Loopen* eveneens in klank luyden, en nógtans in den

Onvol-

Onvolmaakten Verleeden Tyd zeer veel verscheelen, als *Ik Hoopre, Ik Kóft, Ik Liep.* Zo is't ook gelegen met *Meeten, Weeten, Zweeten:* want men zegt, *Ik Mat, Ik Wist, Ik Zweette.* Hierom zal ik een voorbeeld geeven, van het woord *Leeren*, volgens 't welk men alle andere, als men slechts weet hoe de Onvolmaakte Verleeden Tyd is, in hunne Wyzen en Tyden Verschikken kan.

De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik Leer,
Gy Leert,
Hy óf zy Leert.

Wy Leeren
Gylieden Leert
Zy Leeren

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik Leerde
Gy Leerde
Hy Leerde

Wy Leerden
Gyl. Leerdet
Zy Leerden

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik heb Geleerd
Gy hebt Geleerd
Hy heeft Geleerd

Wy hebben Geleerd
Gyl. hebt Geleerd
Zy hebben Geleerd

R 4

Meer.

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.*

Ik had Geleerd
 Gy hadt Geleerd
 Hy had Geleerd

Meerv.

Wy hadden Geleerd
 Gyl. hadt Geleerd
 Zy hadden Geleerd

*Toekomende Tyd.**Eenv.*

Ik zal Leeren
 Gy zult Leeren
 Hy zal Leeren

Meerv.

Wy zullen Leeren
 Gyl. zult Leeren
 Zy zullen Leeren

*Tweede Toekomende of Onbepaalde Tyd.**Eenv.*

Ik zou Leeren
 Gy zoudt Leeren
 Hy zou Leeren

Meerv.

Wy zouden Leeren
 Gyl. zoudt Leeren
 Zy zouden Leeren

DE GEBIEDENDE WYZE.*Eenv.*

Leer of Leer Gy
 Hy Leere

Meerv.

Leerenwe
 Leert, of Leert Gylieden
 Dat zy Leeren

De

DE AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat	{ Ik Leere Gy Leert Hy Leert óf Leere	Dat	{ Wy Leeren Gylieden Leert Zy Leeren

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat óf Schoon	{ Ik Leerde Gy Leerde Hy Leerde	Dat óf Schoon	{ Wy Leerden Gyl. Leerdet Zy Leerden

Tweede Onvolmaakte Verleeden óf Onbepaalde Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Toen	{ Ik Leeren zoude Gy Leerenzoudt Hy Leeren zoude	Toen	{ Wy Leerenzouden Gyl Leerenzoudet Zy Leerenzouden

Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>	
Dat óf Hoewel	{ Ik Geleerd heb óf hebbe Gy Geleerd hebt Hy Geleerd heeft óf hebbe		

R 5

Meerv.

Meerv.

Dat of Hoewel } Wy Geleerd hebben
 } Gyl. Geleerd hebt
 } Zy Geleerd hebben

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.*

Indien of Dat } Ik Geleerd had of hadde
 } Gy geleerd hadt
 } Hy geleerd had of hadde

Meerv.

Indien of Dat } Wy Geleerd hadden
 } Gyl. geleerd haddet
 } Zy geleerd hadden

*Toekomende Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Als }	Ik Leeren zal	Als }	Wy Leeren zullen
	Gy Leeren zult		Gyl. Leeren zult
	Hy Leeren zal		Zy Leeren zullen

*Tweede Toekomende Tjd.**Eenv.*

Als } Ik Geleerd zal hebben
 } Gy geleerd zult hebben
 } Hy geleerd zal hebben

Meerv.

Meerv.

Als { Wy Geleerd zullen hebben
 { Gyl geleerd zult hebben
 { Zy geleerd zullen hebben

Derde Toekomende, óf Onbepaalde Tyd.

Eenv.

Schoon { Ik Geleerd zoud hebben
 { Gy geleerd zoudt hebben
 { Hy geleerd zoud hebben

Meerv.

Schoon { Wy Geleerd zouden hebben
 { Gyl. geleerd zoudet hebben
 { Zy geleerd zouden hebben

DE ONBEPAAALDE WYZE.

Tegenwoordig
Verleeden
Toekomende

Leeren
 Geleerd hebben
 Te zullen Leeren

Deelwoorden.

Tegenwoordig
Verleeden
Toekomend

Leerende
 Geleerde
 Zullende Leeren

Dit woord *Leeren* in een Lydend woord ver-
 keerd, is *Geleerd worden*, het welk aldus ver-
 schikt wordt.

De

De AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tyd.

Ik Word Geleerd	Wy Worden Geleerd
Gy wordt geleerd	Gylieden wordt geleerd
Hy, zy, wordt geleerd	Zy worden geleerd

Alhier staat aan te merken, dat als men 't woord *Ik Ben* gebruykt, zulks de betékenis iets verandert; want *Ik Ben Geleerd*, is niet alleen te zeggen, dat men onderrechting bekomen heeft, maar ook, dat men eene Geleerde is, immers heeft zulks plaats als men zegt, *Hy is Geleerd*. Echter zyn'er eenige *Onzijdige Werkwoorden* die het woord *In Ben* tót zich neemen, als *Ik ben gebleeven, Ik was vertrokken, Ik ben geklommen, Ik was gekomen, Ik was gedaald*.

*Onvolmaakte Verleeden Tyd**Eenv.**Meerv.*

Ik wierd Geleerd	Wy wierden Geleerd
Gy wierdt Geleerd	Gyl. wierdt Geleerd
Hy wierdt Geleerd	Zy wierden Geleerd

*Volmaakte Verleeden Tyd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Ben	} Geleerd	Wy Zyn	} Geleerd geweest
Gy Zyt		Gyl. Zyt	
Hy Is		Zy Zyn	

Meer

*Meer dan Volmaakte Verleden Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Ik was	} Geleerd } Geweest	Wy waaren	} Geleerd } Geweest
Gy waart		Gyl. waart	
Hy was		Zy waaren	

*Toekomende Tjd.**Eenv.*

Ik zal Geleerd worden
Gy zult geleerd worden
Hy zal geleerd worden

Meerv.

Wy zullen Geleerd worden
Gyl. zult geleerd worden
Zy zullen geleerd worden

*Tweede Toekomende of Onbepaalde Tjd.**Eenv.**Meerv.*

Ik Zou	} Geleerd } worden.	Wy Zouden	} Geleerd } worden.
Gy Zoudt		Gyl. Zoudt	
Hy Zou		Zy Zouden	

DE GEBIEDENDE WYZE.*Eenv.**Meerv.*

Word Geleerd   Wordt[gylieden] Geleerd
Dat hy Geleerd worde   Dat zy Geleerd worden.

De

De AANVOEGENDE óf WENSCHENDE
WYZE.

Tegenwoordige Tjd.

Als óf Dat } Ik Geleerd word óf worde
                  } Gy Geleert wordt
                  } Hy Geleerd word óf worde

Meerv.

Als óf Dat } Wy Geleerd worden
                  } Gyl. Geleerd wordet
                  } Zy Geleerd worden

Onvolmaakte Verleeden Tjd.

Eenv.

Dat } Ik Geleerd wierd óf wierde
          } Gy Geleerd wierdt
          } Hy Geleerd wierd

Meerv.

Dat } Wy Geleerd wierden
          } Gyl. Geleerd wierdet
          } Zy Geleerd wierden

Volmaakte Verleeden Tjd.

Eenv.

Dat } Ik Geleerd geweest
          } ben, óf zy
          } Gy Geleerd geweest
          } zyt
          } Hy Geleerd geweest
          } is, óf zy

Meerv.

Dat } Wy Geleerd ge-
          } weest zyn
          } Gyl. Geleerd ge-
          } weest zyt
          } Zy Geleerd ge-
          } weest zyn

An.

*Anders.**Eenv.*

Was ik Geleerd geweest
 Waart gy Geleerd geweest
 Was hy Geleerd geweest

Meerv.

Waaren wy Geleerd geweest
 Waart gyl. Geleerd geweest
 Waaren zy Geleerd geweest

*Meer dan Volmaakte Verleeden Tjd.**Eenv.*

Indien of Dat { Ik Geleerd geweest waare
 Gy Geleerd geweest waart
 Hy Geleerd geweest waare

Meerv.

Indien of Dat { Wy Geleerd geweest waaren
 Gyl. Geleerd geweest waart
 Zy Geleerd geweest waaren

*Tweede meer dan Volmaakte Verleeden, of
 Onbepaalde Tjd.**Eenv.*

Als { Ik Geleerd geweest zoude zyn
 Gy Geleerd geweest zoudt zyn
 Hy Geleerd geweest zoude zyn

Meerv.

Als } Wy Geleerd geweest zouden zyn
 } Gyl. Geleerd geweest zoudet zyn
 } Zy Geleerd geweest zouden zyn

Toekomende Tjd.

Eenv.

Als } Ik Geleerd zal worden
 } Gy Geleerd zult worden
 } Hy Geleerd zal worden

Meerv.

Als } Wy Geleerd zullen worden
 } Gyl. Geleerd zult worden
 } Zy Geleerd zullen worden

Tweede Toekomende óf Onbepaalde Tjd.

Indien } Ik Geleerd zoude worden
 } Gy Geleerd zoudt worden
 } Hy Geleerd zoude worden

Meerv.

Indien } Wy Geleerd zouden worden
 } Gyl. Geleerd zoudet worden
 } Zy Geleerd zouden worden

Derde Toekomende Tjd.

Eenv.

Als } Ik Geleerd zal }
 } Gy Geleerd zult } Geworden zyn
 } Hy Geleerd zal }

Meerv.

Meerv.

Als { Wy Geleerd zullen
 Gyl. Geleerd zult
 Zy Geleerd zullen } Geworden zyn

*Vierde Toekomende of Onbepaalde Tjd.**Eenv.*

Indien { Ik Geleerd zou
 Gy Geleerd zoudt
 Hy Geleerd zou } Geworden zyn

Meerv.

Indien { Wy Geleerd zouden
 Gyl. Geleerd zoudet
 Zy Geleerd zouden } Geworden zyn

DE ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig
Verleeden
Toekomend

Geleerd worden
 Geleerd geworden
 Geleerd te zullen worden

Deelwoorden.

Tegenwoordig
Verleeden
Toekomend

Geleerd, Geleerd wordende
 Geleerd Geworden zynde
 Zullende Geleerd worden

S**Om**

Om nu den Leerling te vasten begrip van deze Verschikkinge te doen hebben, zal ik nóg een voorbeeld van deze volgende woorden laten volgen.

DE AANTOONENDE WYZE.

Tegenwoordige Tjd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>		
{	Ik	Vermaan	{	Vermaanen
		Antwoord		Antwoorden
		Bind		Binden
		Gebied		Gebieden
		Gaa		Gaan
{	Gy	Treed	{	Treeden
		Vermaant		Vermaant
		Antwoordt		Antwoordt
		Bindt		Bindt
		Gebiedt		Gebiedt
{	Hy of Zy	Gaat	{	Gaat
		Treedt.		Treedt
		Vermaant		Vermaanen
		Antwoordt		Antwoorden
		Bindt		Binden
{	Zy	Gebiedt	{	Gebieden
		Gaat		Gaan
		Treedt		Treedten.

Onvolmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>			
Ik	}	Vermaande	Wy	}	Vermaanden
		Antwoordde			Antwoordden
		Bond			Bonden
		Gebood			Gebooden
		Ging			Gingen
Gy	}	Trad.	Gyl.	}	Traden
		Vermaande			Vermaandet
		Antwoordde			Antwoorddet
		Bondt			Bondt
		Geboodt			Geboodt
Hy	}	Gingt	Zy	}	Gingt of Ginget
		Tradt			Tradt of Tradet
		Vermaande			Vermaanden
		Antwoordde			Antwoordden
		of Bondt			Bonden
Zy	}	Geboodt	}	}	Gebooden
		Ging			Gingen
		Tradt			Traden

Volmaakte Verleeden Tyd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>			
Ik heb	}	Vermaand	Wy hebben	}	Vermaand
		Geantwoord			Geantwoord
		Gebonden			Gebonden
Ik heb of ben	}	Gebooden	Wy hebben of zyn	}	Gebooden
		Gegaan			Gegaan
		Getreeden			Getreeden

Gy hebt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Gyl. hebt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Gy hebt of zyt { Gegaan
Getreeden

Gyl. hebt of zyt { Gegaan
Getreeden

Hy { Vermaand
of { Geantwoord
zy { Gebonden
heeft { Gebooden

Zy hebben { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Hy of zy { Gegaan
heeft of is { Getreeden

Zy hebben { Gegaan
of zyn { Getreeden

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Ik had { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Wy hadden { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Ik had { Gegaan
of was { Getreeden

Wy hadden { Gegaan
of waaren { Getreeden

Gy hadt { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Gyl. hadt { Vermaand
Geantwoor l
Gebonden
Gebooden

Gy hadt { Gegaan
of waart { Getreeden

Gyl. hadt { Gegaan
of waart { Getreeden

Hy of zy { Vermaand
heeft { Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Zy hebben { Vermaand
Geantwoord
Gebonden
Gebooden

Hy of zy { Gegaan
heeft of is { Getreeden

Zy hebben { Gegaan
of zyn { Getreeden

Tos.

Toekomende Tjd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>			
Ik zal Gyzult Hy of zy zal	}	Vermaanen	}	Vermaanen	
		Antwoorden		Wy zullen	Antwoorden
		Binden		Gyl zult	Binden
		Gebieden		Zy zullen	Gebieden
		Gaan			Gaan
Treedden		Treedden			

Tweede Toekomende of Onbepaalde Tjd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>			
Ik zou Gyzoudt Hy of zy zou	}	Vermaanen	}	Vermaanen	
		Antwoorden		Wy zouden	Antwoorden
		Binden		Gyl. zoudt	Binden
		Gebieden		Zy zouden	Gebieden
		Gaan			Gaan
Treedden		Treedden			

De GEBIEDENDE WYZE.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>				
Vermaan Antwoord Bind Gebied Gaa Treed of Tree	}	Gy	}	Vermaanen		
				Antwoorden		
				Binden		
				Gebieden		
				Gaan		
Treedden						
Hy of Zy	}	}	}	Dat Zy	Vermaanen	
					Vermaant	Antwoorden
					Antwoordt	Binden
					Bindt	Gebieden
					Gebiedt	Gaan
Gaat	Treedden					
Treedt						

De AANVOEGENDE of WENSCHENDE
WYZE.*Tegenwoordige Tjd.*

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>			
Dat Ik	{	Vermaane	Dat wy	{	Vermaanen
		Antwoorde			Antwoorden
		Binde.			Binden
		Gebiede			Gebieden
Dat Gy	{	Gaa	Dat Gyl.	{	Gaan
		Treedē			Treedēn
		Vermaane			Vermaant
		Antwoordt			Antwoordt
Dat hy of zy	{	Bindt	Dat zy	{	Bindt
		Gebiedt			Gebiedt
		Gaat			Gaat
		Treedt			Treedt
Dat hy of zy	{	Vermaant of Vermaane	Dat zy	{	Vermaanen
		Antwoordt of Antwoorde			Antwoorden
		Bindt of Binde			Binden
		Gebiedt of Gebiede			Gebieden
Dat hy of zy	{	Gaat of Gaa	Dat zy	{	Gaan
		Treedt of Treedē			Treedēn

Onvolmaakte Verleeden Tjd.

<i>Eenv.</i>		<i>Meerv.</i>			
Dat, of Schoon, Ik	{	Vermaande	Dat, of Schoon wy	{	Vermaanden
		Antwoorde			Antwoorden
		Bond			Bonden
		Gebod			Gebooden
Dat, of Schoon, Ik	{	Ging of Ginge	Dat, of Schoon wy	{	Gingen
		Trad of Trade			Tradēn

Ver-

Eenv.

Meerv.

Dat, of Schoon Gy	}	Vermaande	Dat, of Schoon gyl.	}	Vermaandet
		Antwoorde			Antwoorddet
		Bondt			Bondt of Bondet
		Geboodt			Geboode of Geboodet
		Gingt			Ginget
Tract	Tradet				

Dat, of Schoon Hy of zy	}	Vermaande	Dat, of Schoon hy of zy	}	Vermaanden
		Antwoorde			Antwoordden
		Bondt			Bonden
		Gebood			Gebooden
		Ging			Gingen
Tract of Trade	Traden				

*Tweede Onvolmaakte Verleeden of Onbe-
paalde Tyd.*

Eenv.

Meerv.

Toenk	}	Vermaanen	Zoude. Toen Wy	}	Vermaanen	} zou- den
		Antwoorden			Antwoorden	
		Binden			Binden	
		Gebieden			Gebieden	
		Gaan			Gaan	
Treedén	Treedén					

Toen Gy	}	Vermaanen	Zoudt. Toen Gyl.	}	Vermaanen	} Zou- det.
		Antwoorden			Antwoorden	
		Binden			Binden	
		Gebieden			Gebieden	
		Gaan			Gaan	
Treedén	Treedén					

Toen Hy of Zy	}	Vermaanen	Zoude Toen zy	}	Vermaanen	} Zou- den
		Antwoorden			Antwoorden	
		Binden			Binden	
		Gebieden			Gebieden	
		Gaan			Gaan	
Treedén	Treedén					

Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Dat, of Hoe- wel Ik	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Heb of hebbe	Dat, of Hoe- wel	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Heb- ben. Heb- ben of zyn					
						Heb of ben	Wy			
								Dat, of Hoe- wel, Gyl.	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Hebt

Dat, of Hoe wel, Gy	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Hebt of zyt	Dat, of Hoe- wel, Gyl.	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Hebt of zyt
------------------------------	---	----------------	---------------------------------	---	----------------

Dat, of Hoe wel, hy of zy	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Heeft of hebbe. Heeft of is	Dat, of Hoe wel, zy	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Heb- ben. Heb- ben of zyn
------------------------------------	---	--------------------------------------	------------------------------	---	--

Meer dan Volmaakte Verleeden Tyd.

Eenv.

Meerv.

Indien of Dat Ik	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Had of hadde, Had of waare	In- dien of Dat Wy	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Hadden Hadden of wa- ren
------------------------	---	-------------------------------------	--------------------------------	---	-----------------------------------

Indien of Dat Gy	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Hadt	Indien	of Dat Gyl.	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Had-	det.	Had-	det of	waart	
											waart
											waart
											waart
											waart

In dien of Dat hy of zy	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Had of	Indien	of Dat Zy	[Vermaand Geantwoord Gebonden Gebooden Gegaan Getreeden]	Had-	den.	Had-	den of	waaren	
											waare
											waare
											waare
											waare

Toekomende Tyd.

Eenv.

Meerv.

Als Ik	[Vermaanen Antwoorden Binden Gebieden Gaan Treeden]	Zal	Als wy	[Vermaanen Antwoorden Binden Gebieden Gaan Treeden]	Zullen	
Als Gy	[Vermaanen Antwoorden Binden Gebieden Gaan Treeden]	Zult	Als Gyl.	[Vermaanen Antwoorden Binden Gebieden Gaan Treeden]	Zult	
Als Hy of Zy	[Vermaanen Antwoorden Binden Gebieden Gaan Treeden]	Zal	Als zy	[Vermaanen Antwoorden Binden Gebieden Gaan Treeden]	Zullen	

S s

Twée-

Tweede Toekomende Tyd.

Eenv.

Meerv.

Als Ik	}	Vermaand	} Zal	
		Geantwoord		} hebben.
		Gebonden		
		Gebooden		
		Gegaan		
Getreeden	of zyn			

Als wy	}	Vermaand	} Zullen	
		Geantwoord		} hebben
		Gebonden		
		Gebooden		
		Gegaan		
Getreeden	of zyn			

Als Gy	}	Vermaand	} Zult	
		Geantwoord		} hebben.
		Gebonden		
		Gebooden		
		Gegaan		
Getreeden	of zyn			

Als Gy	}	Vermaand	} Zult	
		Geantwoord		} hebben
		Gebonden		
		Gebooden		
		Gegaan		
Getreeden	of zyn			

Als Hy of zy	}	Vermaand	} Zal	
		Geantwoord		} hebben.
		Gebonden		
		Gebooden		
		Gegaan		
Getreeden	of zyn			

Als zy	}	Vermaand	} Zullen	
		Geantwoord		} hebben
		Gebonden		
		Gebooden		
		Gegaan		
Getreeden	of zyn			

Darde Toekomende, of Onbepaalde Tyd.

Eenv.

Meerv.

Schoon Ik	}	Vermaand	} Zoud	
		Geantwoord		} hebben
		Gebonden		
		Gebooden		
		Gegaan		
Getreeden	of zyn			

Schoon Wy	}	Vermaand	} Zouden	
		Geantwoord		} hebben
		Gebonden		
		Gebooden		
		Gegaan		
Getreeden	of zyn			

Ver-

Schoon Gy	[	Vermaand	]	Zoudt	[	Vermaand	]	Zoudt
		Geantwoord		hebben		Geantwoord		hebben
		Gebonden		Schoon		Gebonden		
		Gebooden		Zoudt Wy		Gebooden		Zoudt
		Gegaan		hebben		Gegaan		hebben
		Getreeden	of zyn	Getreeden	of zyn			
Schoon Hy of zy	[	Vermaand	]	Zoude	[	Vermaand	]	Zouden
		Geantwoord		hebben		Geantwoord		hebben
		Gebonden		Schoon		Gebonden		
		Gebooden		Zoude zy		Gebooden		Zouden
		Gegaan		hebben		Gegaan		hebben
		Getreeden	of zyn	Getreeden	of zyn			

De ONBEPAALENDE WYZE.

Tegenwoordig } Vermaanen
 } Antwoorden
 } Binden
 } Gebieden
 } Gaan
 } Treeden

Verloopen } Vermaand
 } Geantwoord
 } Gebonden } hebben
 } Gebooden }
 } Gegaan }
 } Getreeden } hebben of zyn.

Toekomende Te zullen } Vermaanen
 } Antwoorden
 } Binden
 } Gebieden
 } Gaan
 } Treeden

Deel

Deelwoorden

<i>Tegenwoordig</i>	{	Vermaanende
		Antwoordende
		Bindende
	{	Gebiedende
		Gaande
<i>Verleeden</i>	{	Treedende
		Vermaand
		Geantwoord
		Gebonden
		Gebooden
	{	Gegaan
	{	Getreden

<i>Toekomende Zullende</i>	{	Vermaanen
		Antwoorden
		Binden
	{	Gebieden
		Gaan
	{	Treedden.

Sommige Werkwoorden, als *Haaten, Laaten, Eeten, Weeten, Stooten*, enz. hebben in het Meervoudig getal der Gebiedende wyzen, *Haatet, Laatet, Eetet, Weetet, Stootet*.

Hoe nu de voorgaandewoorden Lydender wyze verschikt moeten worden, kan men uyt het voorbeeld van het woord' *Geleerd worden* zien; alleen staat alhier aan te merken, dat men ten aanzien van het woord *Antwoorden* niet zegt, *Ik word geant-*

geantwoord, maar wel *My wordt geantwoord*, of *My wierdt geantwoord*. De zelfde aanmerking vindt ook eenigfins plaats in 't woord *Gebieden*; want hoewel men zeggen kan, *Wy worden Gebooden*, nógrans zoud ik liever zeggen, *Ons wordt gebooden*. De woorden *Gaan* en *Treedén* zyn wel eenigermaate bedryvende Werkwoorden, maar evenwel niet eygentlyk aan lydinge onderworpen; en moogen der halve wel onder de *Onzydige* geteld worden; onaan gezien het fomtyds beter voegt te zeggen *Ik ben gegaan*, dan *Ik heb gegaan*; gelyk men ook zegt; *Ik ben getreedén*, dat is, voortgegaan: want, *Ik heb getreedén*, is zo veel als *Ik heb getrapt*; in welken zin men ook lydender wyze zeggen kan, *Ik wierd getreedén*; of *De dryven wierden in de eene knyp getreedén*.

Vólgens deeze voorbeelden van *Conjugatie* konnen alle andere Werkwoorden door hunne *Wyzen* en *Tyden* verschikt worden, mids dat men gade slaat dat de woorden in den *Tegenwoordigen Tyd* der (*) *Aantoonende Wyze* doorgaans in den tweeden en derden persoon van 't *Eenvoudig*, en alleen in den tweeden persoon van 't *Meervoudig* getal, eene *Taanneemen*, als *Ik Woon*, *Gy Woont*, *Hy Woont*: *Wy Woonen*, *Gylieden Woont*, *Zy Woonen*. Zo ook, *Ik Benyd*, *Gy benydt*, *Hy benydt*: *Wy benyden*, *Gyl. benydt*, *Zy benyden*. En *Ik Adem*, *Gy ademt*, *Hy ademt*: *Wy ademen*, *Gyl. ademt*, *Zy ademen*, enz. Als mede; *Ik Blaas*, *Gy blaas*,

(*) *Indicativus*.

blaast, *Hy blaast: Wy blaazen, Gyl. blaast, Zy blaazen. En Ik hoor, Gy hoort, Hy hoort: Wy hooren, Gyl. hoort, Zy hooren.* Daarby staat ook aan te merken dat de *Onvolmaakte Verleeden Tjd* in verscheydene woorden merkelyk verscheelt: want schoon het voegen van den uytgang *de*, aan den *Tegenwoordigen Tjd* der (†) *Aantoonende Wyze*, de regelmaatigste vorming schynt, om den *Onvolmaakten Verleeden Tjd* uyt te beelden, als *Ik Leer, Ik Leere. Ik hoor, Ik hoorde*; zo maaken nogtans veele Werkwoorden den *Onvolmaakten Verleeden Tjd* anders, als blykt aan het woord *Spreeken*, 't welk heeft, *Ik Sprak, Gy spraakt, Hy sprak: Wy spraken, Gylieden spraakt, Zy spraken.* Het woord *Treeden* heeft *Ik trad, Gy tradt, Hy tradt: Wy traden, Gylieden tradt, Zy traden.* Het woord *Lazen* heeft *Ik Las, Gy laast, Hy las: Wy lazten, Gylieden laast, zy lazten.* 't Woord *Zien* heeft *Ik zag, Gy zaagt, Hy zag: Wy zagen, Gylieden zaagt, Zy zagen.* Het woord *Kamen* heeft, *Ik Quam, Gy quaat, Hy quam: Wy quamen, Gyl. quaat, zy quamen.* En *Nemen* heeft, *Ik Nam, Gy naamt, Hy nam: Wy namen, Gyl. naamt, Zy namen.* Dus wyken ook veele andere Werkwoorden van den gemeenen Regel af, gelyk hierna door eene menigte van voorbeelden, ter plaatse daar van de (*) *Worteltyden* gehandeld wordt, zal blyken. Onder tusschen acht ik dat iemand, die maar een wey-

nig

(†) Indicativus.

nig opmerkend is, uyt deeze aantoonende voorbeelden wel zal kunnen begrypen, hoe wanschlykelyk het is, dat men in den *Onvolmaakten Verloeden Tyd* tusschen 't Eenvoudigen Meervoudig getal geen onderscheyd maakt; het welk nogtans veel geschiedt, zelfs van Schryvers die men moet bekennen schrandter te zyn: maar iemand, die zich zulk een quaade gewoonte niet heeft aangewend, komt het zeer walgelyk voor, als hy leeft, *Om dat ik oordeelden. Waar op ik hem antwoorden. Ik meenden hem te zien. Men hoorden U niet*, enz. Waarvoor een kundige schryft, *Oordeelde, antwoorde, meende, en hoorde. De woorden Sterven, en Verwerven, hebben in den Onvolmaakten Verloeden Tyd der Aantoonende wyze, Hy Sterf, ik Verworf; en dien zelfden Tyd der Aanvoegende Wyze kan men dus uyt-drukken: Zy meenden dat ik stierf. Het kóste my veel moeite eer ik het verwierf.*

De *Tegenwoordige Tyd* der (†) *Aantoonende Wyze*, wordt gemaakt van de (*) *Onthepende Wyze* door 't affnyden van den uytgang *en*; als van *Deelen, Ik Deel: Gelooven, Ik Geloof: Leeven, Ik Leef: Lezen, Ik Lees: Bewinnen, Ik Bemin: Verneemen, Ik Verneem: Klóppen, Ik Klóp: Vatten, Ik Vat: Snyden, Ik Snyd of Sny: Voeg hierby, Doen, Ik Doe: Gaan, Ik Gaa: Staan, Ik Staa: Slaan, Ik Slaa, enz.* Sommige willen dat men den *Tegenwoordigen Tyd* der (†) *Aantoonende Wyze*

(†) Indicativus. (*) Infinitivus.

Wyze deezer woorden dus zal schryven, *Ik Dee-
le, Ik Geloove, Ik Leeve, Ik Leeze, Ik Beminne,
Ik Verneemo, enz.* Maar behalve dat dit een
lamme spraak schynt, wat onderscheyd zal men
den maaken, om de (†) *Aanvoegende* óf *Wen-
schende Wyze* uyt te beelden: Immers is het veel
beter dat men dat onderscheyd in acht neeme,
dewyl onze taal zulks toelaat, Als, *Ik Deel een-
paarig; Hy wil niet dat ik Deele. Ik Geloof u wel;
Meent gy dat ik u Geloove. Ik leef Gerust; Hy benydt
my dat ik gerust Leeve. Ik Lees veel; Zy wil niet
dat ik veel Leeze. Ik Bemin haar; Staa toe dat ik
haar Beminne. Ik Verneem'er niets van; Vergun
my dat ik'er ná verneeme.* Ik vind dit onder-
scheyd tusschen de *Aantoonende* en de *Aanvoege-
lyke* wyze al waargenomen by *Melis Stoke*: want
dus zingt die aaloude Kronykschryver in zynen
Opdragt.

**Om dat ic niet en wille
Dat mine sinnen pet leggen stille /
Ende verderben met ledichede /
Wil ic alhier ter stede
Seggen wie die Graven waaren.**

**Hem bid ic die nopt began /
Ende die ober gemeene man /
Om berechten sette Nantsheren /
Dat hi my dat moete leren /
Dat ic die waarheyt so berclare /
Dat men weten moeten dat ware.**

(†) Subjunctivus

In zyne Inleydinge :

Hier lat' ic van den Haerlingen
 Mijn scriben bliuen / ende mine dingen /
 Ende heb u hi dien gheseyt
 Die reden / die hier is voerleit.

Elders (*) laat hy zich dus hooren :

Hier keer ic t'onfen Gzaben weder /
 Dozien jaar (dus is 't getelt)
 Had hi Holland in sijn getwelt.

Men brengt hier tegen in, dat men door te zeggen, *Ik Bemin, Ik Hoor, Ik Vermaan*, enz geen onderscheyd maakt tusschen de Gebiedende wyze en den Tegenwoordigen tyd der Aantoonende wyze; dewyl men gebiedende zegt, *Hoor my*. Doch dit zy zo: ondertusschen dunkt my dat daar minder aan gelegen is, dan dat 'er geen verschil tusschen de Aantoonende en de Aanvoegende wyze gemaakt wordt; om dat men, ter oorzaake van de byvoeginge en afluatinge van het Voornaamwoord *Ik*, in het verschil van de Gebiedende en de Aantoonende wyze niet doelen kan, gelyk men zou kunnen in het onderscheyd tusschen de Aanvoegende en de Aantoonende Wyze in den eersten Persoon, nademaal 'er in onze taale veele Werkwoorden zyn, die

(*) Pag. mihi 29. T door

door de byvoeginge van de E in de Aantoonende wyze eene twyfelachtigheyd kunnen baaren; by voorbeeld, als men zegt, *Ik wachte u met verlangen*, dat zal dit ligtelyk kunnen genomen worden voor *Ik wachte*; en schoon men in 't fchryven daar voor ftelt *Ik wachtte*, nóg tans zyn 'er veele Leezers en Schryvers, die dit nauwkeurig onderscheyd niet waarneemende, daardoor in verbyfteringe zouden kunnen gebragt worden; waarvan men geen gevaar loopt, als men in de Aantoonende wyze zegt, en ook fchryft, *Ik wacht*. In dezelfde dubbelzinnigheyd vervalt men als men fchryft *Ik werd* in plaats van *Ik wierd*; want veele fchryven altoos, *Werden* in ftede van *Worden*, zich inbeeldende, zo 't fchynt, dat het laaste niet deftig genoeg is, alhoewel *Worden* in de gemeene spraak my zeer gemaakt voorkomt, gelyk ook als ik iemand hoor zeggen, *Ik hoore u niet; Ik weete het niet; Ik heb by hem niet gezien*, enz. Maar ik vind 'er gansch geen gemaaktheyd in, als men zegt, *Maak dat ik zulks nooit weêr hoore*. Hierby komt nóg, dat de woorden *Gaan, Doen, Slaan, Staan, Zien*, enz. geen onderscheyd tuffchen de Aantoonende en Gebiedende wyze toelaaten. Hoewel nu het oud gebruyk voor *Ik Geloove, Ik maene*, enz. fchynt te pleyten; even zo doet het ook voor *Gaane en Doene*, al zo wel als voor *Ane en Ave*, in ftede van *Aan en Af*, en wil men dit voorftaan, dan valt 'er vooral niet te zeggen tegen *Zeape, Zoone*

Zoone, Mensche, Neeve, enz. in den Nominativus.

Hoe sterk nu ook dit onderscheyd tusschen de Aantoonende en Aanvoegende wyze is tegengesproken geweest, zo vind ik echter dat ik het alleen, en ook de eerste geensins ben, die geoordeeld heb dat het grondwoord van *Maaken* en van *Hooren, enz.* was *Ik maak, ik hoor, enz.* want de zeer geleerde en arbeydzaame Taalkundige E. vander Hoogt, in de Voorrede van zyn *Grieksch Woordenboek over het N. Testament*, met zeer bondige redenen getoond hebbende, dat ons *en* in de Naamwoorden het teken van het Meervoudig getal was, en dat als men dat teken wegneemt van *Zalen, delen, Zonen, buren*, men dan maar behoudt deeze valsche grondwoorden *Zal, del, zon, bur*, in plaats van *Zaal, deel, zoon, buur*, geeft dan vervólgens te verstaan, dat het zelfde *en* in onze Werkwoorden het teken is van de Onbepaalende wyze, en ook van de Meervoudige eerste en derde personen., „Dit, „ zegt hy, leert my dan spellen *Smaaken, eeten, „ brengen, dringen, werken, enz.* want derzel- „ ver grondwoorden zyn. *Ik smaak, eet, breng, „ dring, werk, enz.* Hieruyt blykt het immers klaar, dat onaangezien de bekende *Anonymus Batavus* in de *Boekzaal van May en Juny*, des jaars 1708. my durft verwyten, *de fabryk- zieke opwerping van dat kóstielyk onderscheyd, dat men daar mee aanwysst tusschen de aantoonende wyze*

en de aanvoegende óf wenshende, ik nógtans de eerste opwerper van dat onderscheyd niet geweest ben; maar dat, by geleerder dan ik, al lang voor my aangetoond is, dat het op goede reden steunde. En immerszoud het een zeer lamme spraak zyn, indien men zeyde, *Ik wille dat gy dit doet*; maar daar steekt gansch geen ongerymdheid in als men zegt, *Dat hy't vry wille, ik begeer het niet.*

- En tót een verder bewys dat ik de Vinder van die *Pabrykzieke opwervingen* niet ben, dient dat niet alleen in de *Tweespraak van de Nederduytsche Letterkonst*, nu al verre over de honderd en twintig jaaren oud, de grondwoorden gezegd worden te zyn, *Ik Blaf, gryns, kaauw, knor, pryk, slok, zucht, zuyp, enz.* maar men vindt ook dat de geleerde Simon Stevin, één van de opbouwers onzer taale, in zyne *Beginselen der Weegkonst*, te Leyde gedrukt in 't jaar MDLXXXVI, gevende vooraf een kort bericht van den aalouden oorsprong der Duytsche taale, een geheele lyst opgesteld heeft van over de zevenhonderd Duytsche werkwooden, die éénfilbig in den eersten persoon zyn, als onder andere, *Ik Acht, Ban, Bid, Bind, Byt, Bloos, Breek, Buk, Dank, Dool, Droom, Eer, Eet, Eysch, Fluyt, Gaap, Groet; Haal, Heb, Hoor, Jaag, Kan, Kerm, Klim, Knars, Kruip, Lach, Leg, Lieg, Loof, Maak, Meng, Muyt, Naai, Neem, Noop, Oogst, Pers, Pis, Ploeg, Praat, Put, Quel, Quets, Quist, Raak,*

Raak, Reys, Rym, Roem, Schaak, Scheer, Schenk, Schreenuw, Schryf, Slaap, Smoor, Snork, Stel, Steel, Stryk, Tast, Toon, Troost, Twist, Val, Vast, Veyns, Vraag, Waan, Wacht, Walg, Was [Cresco], Wasch [Lavo], Ween, Werp, Woon, Wyk. Achter deeze Lyft heeft de gemelde Schryver nóg een veel grooter gevoegd van eenlédige Naamwoorden; welke verzameling tót een bewys kan dienen, dat de byvoeging van de Letter *e* achter de woonden *Baan, biecht, blaas, brug, eer, hemd, kaers, klagt, mensch, plaats, quaal, vrees, wolk, enz.* niet oorsprongklyk, maar van een laater uytvindfel is; en dat de afluating van de achterste *E* in den *Nominativus* der woorden *Biechte, blaaze, eere, kaerse, mensche. enz.* eene wederkeering is tót het aaloude gebruyk.

Daar zyn 'er die den *Subjunctivus* dus uytdrukken, *Zie óf hy dat gedaan hebbe.* Maar my dunkt het veel beter dat men zegge, *Zie óf hy dat gedaan heeft:* want de *Subjunctivus* wordt duydelyk uytgedrukt door de verplaatfing van 't hulpwoord *Heeft:* doordien men in de *Aantoonende wyze* zegt, *Hy heeft het gedaan; Hy is vertrokken:* En men drukt de *Aanvoegende Wyze* volkomenlyk uyt als men, zegt, *Zie óf hy dat gedaan heeft, Ik heb verstaan dat hy vertrokken is.* Maar om de (*) *Wenschende Wyze* te betékenen, is het noodig te zeggen, *Dat hy zyne wil hebbe; Dat hy te vreede gesteld zy, óf worde.* Uyt het gezeyde zal (*) *Optativus.* T 3 men

men wel kunnen begrypen dat ik het onnoodig achte, het woord *Werd* tót het betékenen van den *Onvolmaakte Verleeden Tyd* der *Aantoonende Wyze* te gebruyken, in plaats van *Wierd*; on-aangezien men zulks by den Historischryver Hooft, en eenige andere Schryveren, doorgaans vindt: want tót betékening van de *Aanvoegende wyze* heeft men niet anders te doen, dan het woordtje *Wierd* te verplaatsen, als, *Ik wierd daar toe verzócht*, En *Eer ik daartoe verzócht wierd*. Waaruyt dan zonneklaar blykt, dat men zich van zulk een arm behulp, als *Werd* voor het *Præteritum Imperfectum Indicativi*, en *Wierd* alleen voor het *Imperfectum Subjunctivi*, (de Ongeletterden gelieven my dit Latyn ten goede te houden) niet behoeft te bedienen. Nóg staat my alhier te melden, dat onze taal zékere bewoordingen, óf tzamenvoeging van twee *Infinitivi* heeft, welke andere taalen niet toelaaten, als *Ik heb hem zien sterven*. *Ik heb hooren zeggen*. *Ik heb haar weezen haalen*. *Ik heb 't hem doen brengen*. *Ik heb hem laten staan*. *Ik heb het niet mogen doen*. *Ik heb 'er niet kunnen byzyn*. *Ik heb 't niet willen hooren*. *Ik heb 't niet durven spreken*: want in dien zin te gebruyken de Deelwoorden *Gezien*, *Gehoord*, *Geweest*, *Gelaaten*, *Gemoogen*, *Gekonnen*, *Gewild* en *Gedurfd*, laat de eygenschap onzer taale niet toe. Maar des niet tegenstaande zegt men evenwel *Ik heb 't begonnen te doen*. *Ik heb 't gevreesd te zien*.

Om

Om nu de Werkwoorden door alle tyden naar behooren te veranderen, moet men derzelver (†) Wortel-tyden weet en, welke nu staan te volgen.

I. De regelmaatigste wyze om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* te betékenen, geschiedt, gelyk reeds gezegd is, door de sillabe *de* achter den *Tegenwoordige Tyd* te voegen, als

Ik Adem	Ik Ademde	Geademd	Ademen
Ik Anker	ik ankerde	geankerd	ankeren
Ik Baar	ik baarde	gebaard	baaren
Ik Bouw	ik bouwde	gebouwd	bouwen
Ik Cyfer	ik cyferde	gecyferd	cyferen
Ik Daal	ik daalde	gedaald	daalen
Ik Derf	ik derfde	gederfd	derven
Ik Dien	ik diende	gediend	dienen
Ik Eer	ik eerde	geëerd	eeren
Ik Eyndig	ik eyndigde	geëyndigd	eyndigen
Ik Erf	ik erfde	geërfd	erven
Ik Faamroof,	ik faamroofde	gefaamroofd	faamtrooven
Ik Flikker	ik flikkerde	geflikkerd	flikkeren
Ik Gier	ik gierde	gegierd	gienen
Ik Graauw	ik graauwde	gegrauwd	grauwen
Ik Handel	ik handelde	gehandeld	handelen
Ik Hoor	ik hoorde	gehoord	hooren
Ik Huur	ik huurde	gehuurd	huuren
Ik Jammer	ik jammerde	gejammerd	jammeren

T 4

Ik

(†) Tempora Radicalia.

Ik Kaauw	ik kaauwde	gekaauwd	kaauwen
Ik Klaag	ik klaagde	geklaagd	klaagen
Ik Leef	ik leefde	geleefd	Jeeven
Ik Louter	ik louterde	gelouterd	louteren
Ik Mazel	ik mazelde	gemazeld	mazelen
Ik Moedig	ik moedigde	gemoedigd	moedigen
Ik Nader	ik naderde	genaderd	naderen
Ik Nies	ik niesde	genieft	niesen
Ik Oordeel	ik oordeelde	geoordeeld	oordeelen
Ik Ordineer	ik ordineerde	geordineerd	ordineren
Ik Pel	ik pelde	gepeld	pellén
Ik Plonder	ik plonderde	geplonderd	plonderen
Ik Queel	ik queelde	gequeeld	queelen
Ik Quyn	ik quynde	gequynd	quynen
Ik Rammel	ik rammelde	gerammeld	rammelen
Ik Reken	ik rekende	gerekend	rèkenen
Ik Reys	ik reyfde	gereyfd	reyzen
Ik Scheur	ik fcheurde	gefcheurd	fcheuren
Ik Sluymer	ik fluymerde	gefluymerd	fluymeren
Ik Tem	ik temde	getemd	temmen
Ik Tuymel	ik tuymelde	getuymeld	tuymelen
Ik vloei	ik vloaide	gevloeid	vloeyen
Ik Vrees	ik vreefde	gevreefd	vreezen
Ik Waag	ik waagde	gewaagd	waagen
Ik Woon	ik woonde	gewoond	woonen
Ik Yl	ik ylde	geyld	ylen
Ik Ys	ik ysde	geysd	yzen
Ik Yver	ik yverde	geyverd	yveren
Ik Zaaï	ik zaaide	gezaaid	zaaijen
Ik Zegel	ik zegelde	gezegeld	zégelen

By

By deeze kan men voegen

Ik Jaag ik jaagd *en* joeg gejaagd jaagen
 Ik Vraag ik vraagde *en* vroeg gevraagd vraagen
 Ik raad ik raadde *en* ried geraaden raaden

II. De volgende Verandering is, als men *te*,
 by den *Tegenwoordige Tjd* voegt, als

Ik Buk	ik bukte	gebukt	bukken
Ik Doop	ik doopte	gedoopt	doopen
Ik Druk	ik drukte	gedrukt	drukken
Ik Eysch	ik eyschte	geëyscht	eyschen
Ik Fóp	ik fopte	gefópt	fóppen
Ik Gis	ik gilte	gegiit	giffen
Ik Hink	ik hinkte	gehinkt	hinken
Ik Hoop	ik hoopte	gehoopt	hoopen
Het Jeukt	het jeukte	gejeukt	jeuken
Ik Jók	ik jókte	gejókt	jókken
Ik Kef	ik kefte	gekeft	keffen
Ik Kap	ik kapte	gekapt	kappen
Ik Lesch	ik leschte	gelescht	lesschen
Ik Merk	ik merkte	gemerkt	merken
Ik Naak	ik naakte	genaakt	naaken
Ik Oogst	ik oogste	geoogst	oogsten
Ik Pas	ik palte	gepalt	passen
Ik Predik	ik predikte	gepredikt	prediken
Ik Queek	ik queekte	gequeekt	queeken
Ik Quets	ik quetste	gequetst	quetfen
Ik Raak	ik raakte	geraakt	raaken

T 5

Ik

Ik Schimp	ik schimpte	geschimpt	schimpen
Ik Tróts	ik trótfte	getróft	trótsen
Ik Vifch	ik vifchte	gevischt	vifchen
Ik Vloek	ik vloekte	gevloekt	vloeken
Ik Wensch	ik wenschte	gewenscht	wenschen
Ik Yk	ik ykte	geykt	yken
Ik Zeep	ik zeepte	gezeept	zeepen
Ik Zwik	ik zwikte	gezwikt	zwikken
Ik Zwets	ik zwetfte	gezwetft	zwetsen

Hierby kunnen gevoegd worden

Ik Lach	ik lachte <i>en</i> loeg	gelacht <i>en</i> gelachgen
	lachgen	
Ik Tref	ik trefte <i>en</i> trof	getref <i>en</i> getroffen
	treffen	

III. De Derde Verandering is van Werkwoorden, die in den Tegenwoordigen Tyd eyndigen in *d óft*, en welker *Onvolmaakte Verleeden Tyd* gemaakt wordt door het verdubbelen dier letteren, dus *dde*, óf *tte*, óf door *ede*, achter den *Tegenwoordige Tyd* te voegen, als

Ik Antwoord	ik antwoordede <i>óf</i> antwoordede	geantwoord	antwoorden
Ik Acht	ik achtte <i>óf</i> achtede	geacht	achten
Ik Bloed	ik bloedde <i>óf</i> bloedede	gebloed	bloeden
Ik Boet	ik boette <i>óf</i> boetede	geboet	boeten
			Ik

Ik Dood	ik doodde <i>of</i> doódede gedood dooden
Ik Fluyt	ik fluytte <i>of</i> fluytede gefluyt fluyten
Ik Groet	ik groette <i>of</i> groetede gegroet groeten
Ik Hoed	ik hoedde <i>of</i> hoedede gehoed hoeden
Ik Haat	ik haatte <i>of</i> haatede gehaat haaten
Ik Jagt	ik jagtte <i>of</i> jagtede gejagt jagten
Ik Kleed	ik kleedde <i>of</i> kleedede gekleed kleeden
Ik Knot	ik knótte <i>of</i> knottede geknót knóttēn
Ik Laad	ik laadde <i>of</i> laadede gelaaden laaden
Ik Lust	ik lustte <i>of</i> lustede gelust lusten
Ik Myd	ik mydde <i>of</i> mydede gemyd myden
Ik Muyt	• ik muytte <i>of</i> muytede gemuyt muyten
Ik Nood	ik noodde <i>of</i> noodigde genood nooden
Ik Net	ik nette <i>of</i> nettēde genét netten
Ik Pacht	ik pachtte <i>of</i> pachtede gepacht pachten

Ik

Ik Quist	ik quistte <i>óf</i> quistede gequist	quisten
Ik Red	ik redde <i>óf</i> reddede geréd	redden
Ik Rust	ik rustte <i>óf</i> rustede gerust	rusten
Ik Smeed	ik sineedde <i>óf</i> sineedede gesmeed	smeeden
Ik Schat	ik schatte <i>óf</i> schattede geschat	schatten
Ik Troost	ik troostte <i>óf</i> troostede getroost	troosten
Ik Uyt	ik uytte <i>óf</i> uytete geuyt	uyten
Ik Voed	ik voedde <i>óf</i> voedede gevoed	voeden
Ik Vast	ik vastte <i>óf</i> vastede gevast	vasten
Ik Wied.	ik wiede <i>óf</i> wiedede gewied	wieden
Ik Wacht	ik wachtte <i>óf</i> wachtete gewacht	wachten
Ik Zift	ik ziftte <i>óf</i> ziftede gezift	ziften
Ik Zucht	ik zuchtte <i>óf</i> zuchtete gezucht	zuchten
Ik Zweet	ik zweette <i>óf</i> zweetede gezweet	zweeten

IV. De Vierde Verandering is van Werkwoorden welker *y* van den *Tegenwoordige Tyd* veranderd wordt in *ee*, om den *Onvolmaakten Verleeden Tyd* te vormen; en als men dan *Ge* daar voor, en *en* daar achter stelt, zo wordt het *Deelwoord van den Verleeden Tyd* daaruyt gemaakt, als

Ik Byt	ik beet	gebeeten	byten
Ik Blyf	ik bleef	gebleeven	blyven
Ik Dryf	ik dreef	gedreeven	dryven
Ik Glyd	ik gleed	gegleeden	glyden
Ik Gryp	ik greep	gegreepen	grypen
Ik Kryg	ik kreeg	gekreegen	krygen
Ik Kryt	ik kreet	gekreeten	kryten
Ik <u>Kyk</u>	ik keek	gekeeken	kyken
Ik Kyf	ik keef	gekeeven	kyven
Ik Lyd	ik leed	geleeden	lyden
Ik Nyg	ik neeg	geneegen	nygen
Ik Nyp	ik neep	geneepen	nypen
Ik Prys	ik prees	gepreezen	pryzen
Ik <u>Quyt</u>	ik queet	gequeeten	quyten
Ik Ryd	ik reed	gereeden	ryden
Ik Ryg	ik reeg	gereegen	rygen
Ik <u>Rys</u>	ik rees	gereezen	ryzen
Ik Ryt	ik reet	gereeten	ryten
Ik schryf	ik schreef	geschreeven	schryven
Ik Schyn	ik scheen	gescheenen	schynen
Ik Slyt	ik sleet	gesleeten	slyten
Ik Smyt	ik smeed	gesmeeten	smyten
Ik Stryd	ik streed	gestreeden	stryden

Ik

Ik Styg	ik steeg	geſteegen	ſtygen
Ik Vryf	ik vreef	gevreeven	vryven
Ik Wyk	ik week	geweeken	wyken
Ik Wys	ik wees	geweezen	wyzen
Ik Wyt	ik weet	geweeten	wyten
Ik Zwym	ik zweem	dóch de	
Volmaakte	Verleeden	Tyd is bezwymd zwymen.	

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Hyg	ik heygde	gehygd	hygen
Ik Hys	ik hyfte	gehyft	hyſſen
Ik Kryſch	ik kryſchte	gekryſcht	kryſchen
Ik Kryg(oorlóg)	ik krygde	gekrygd	krygen
Ik Lyn	ik lynde	gelynd	lynen
Ik Lym	ik lymde	gelymd	lymen
Ik Myd	ik mydde	gemyd	myden
Ik Myn	ik mynde	gemynd	mynen
Ik Pyp	ik pyppte	gepypt	pypen
Ik Rym	ik rymde	gerymd	rymen
Ik Twyn	ik twynde	getwynd	twynen
Ik Vyl	ik vylde	gevyld	vylen

V. De Vyfde Verandering is als *uy* van den *Tegenwoordigen Tyd* in *oo* veranderd wordt in den *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, als

Ik Buyg	ik boog	geboogen	buygen
Ik Druyp	ik droop	gedroogen	druypen
Ik Duyk	ik dook	gedooken	duyken

Ik

Ik Kruyp	ik kroop	gekroopen	kruypen
Ik Luyk	ik look	gelooken	luyken
Ik Ruyk	ik rook	gerooken	ruyken
Ik Schuyf	ik schoof	gefchooven	fchuyven
Ik Snuyt	ik snoot	gefnooten	fnuyten
Ik Sluyt	ik floot	geflooten	fluyten
Ik Stuyf	ik ftoof	geftooven	ftuyven
Ik Zuyg	ik zoog	gezoogen	zuygen
Ik Zuyp	ik zoop	gezoopen	zuypen

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Buyl	ik buylde	gebuyld	buylen
Ik Huys	ik huyfde	gehuyfd	huyzen
Ik Huyl	ik huylde	gehuyld	huylen
Ik Kuyp	ik kuypte	gekuypt	kuypen
Ik Pruyl	ik pruylde	gepruyld	pruylen
het Puylt	het puylde	gepuyl	puylen
Ik Ruyl	ik ruylde	geruyl	ruylen
Ik Ruym	ik ruymde	geruymd	ruymen
het Ruyscht	het ruyschte	geruyscht	ruysen
Ik Spuyt	ik fpuytte	gefpuyt	fpuyten
Ik Stuyt	ik ftuytte	gestuyt	ftuyten
het Suyft	het fuyfde	gefuyfd	fuyzen
Ik Wuyf	ik wuyfde	gewuyfd	wuyven

Merk dat Kluyven en Schuylen hebben kluyfde of kloof, en gekluyfd of geklooven: en fchuylde of fchool, en gefchuyld of gefchoolen.

VI. De Zefde Verandering is als de Werkwoorden , om den *Onvolmaakten Verleeden Tijd* uyt te drukken , *in in on* veranderen , als

Ik Bind	ik bond	gebonden	binden
Ik Blink	ik blonk	geblonken	blinken
Ik Ding	ik dong	gedongen	dingen
Ik Drink	ik dronk	gedronken	drinken
Ik Dwing	ik dwong	gedwongen	dwingen
Ik Klink	ik klonk	geklonken	klinken
Ik Spin	ik spon	gesponnen	spinnen
Ik Spring	ik sprong	gesprongen	springen
Ik Stink	ik stonk	gestonken	stinken
Ik Vind	ik vond	gevonden	vinden
Ik Win	ik won	gewonnen	winnen
Ik Wind	ik wond	gewonden	winden
Ik Wring	ik wrong	gewrongen	wringen
Ik Zing	ik zong	gezongen	zingen
Ik Zink	ik zonk	gezonken	zinken

By deeze mag men voegen

Ik Glim	ik glom	geglommen	glimmen
Ik Klim	ik klom	geklommen	klimmen
Ik Krimp	ik kromp	gekrompen	krimpen

VII. De Zevende Verandering is als men *ie in* *oo* verwiffelt , als

Ik

Ik Bedrieg	ik bedroog	bedroogen	bedriegen
Ik Gebied	ik gebood	gebooden	gebieden
Ik Geniet	ik genoot	genooten	genieten
Ik Giet	ik goot	gegooten	gieten
Ik Kies	ik koos	gekoozen	kiezen
Ik Lieg	ik loog	geloogen	liegen
Ik Schiet	ik schoot	geschooten	schieten
Ik Vlied	ik vloog	gevloden	vlieden
Ik Vlieg	ik vloog	gevloogen	vliegen
Het Vriest	het vroor	gevrooren	vriezen
Ik Verlies	ik verloor	verlooren	verliezen
Ik Bied	ik bood	gebooden	bieden
Ik Zied	ik zood	gezooden	zieden

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Nies	ik niesde	geniesd	nietzen
Ik Wieg	ik wiegde	gewiegd	wiegen

VIII. De Achtste Verandering is, als ee veranderd wordt in *a*; zynde het *Lydend Deelwoord* onregelmatig, als

Ik Breek	ik brak	gebroken	breeken
Ik Beveel	ik beval	bevolen	beveelen
Ik Eet	ik at	gegeeten	ceten
Ik Geef	ik gaf	gegeeven	geeven
Ik Genees	ik genas	geneezen	geneezen
Ik Lees	ik las	geleezen	leezzen
Ik Meet	ik mas	gemeeten	meeten

V

Ik

Ik Neem	ik nam	genomen	neemen
Ik Spreek	ik sprak	gesproken	spreeken
Ik Steek	ik stak	gestoken	steeken
Ik Steel	ik stal	gestolen	steelen
Ik Treed	ik trad	getreden	treeden
Ik Vergeet	ik vergat	vergeeten	vergeeten
Ik Vreet	ik vrat	gevreten	vreeten

Van deeze zyn uytgezonderd

Ik Beef	ik beefde	gebeefd	beeven
Ik Deel	ik deelde	gedeeld	deelen
Ik Eer	ik eerde	geëerd	cceren
Ik Kleed	ik kleedde	gekleed	kleeden
Ik Leef	ik leefde	geleefd	leeven
Ik Leer	ik leerde	geleerd	leeren
Ik Queel	ik queelde	gequeeld	queelen
Ik Sneef	ik sneefde	gesneefd	sneeven
Ik Smeer	ik smeerde	gesmeerd	smeeren
Ik Streef	ik streefde	gestreefd	streeven
Ik Teer	ik teerde	geteerd	teeren
Ik Veeg	ik veegde	geveegd	veegen
Ik Vrees	ik vreesde	gevreesd	vreezen
Ik Weef	ik weefde	geweeven	weeven
Ik Zweet	ik zweette	gezweet	zweeten

Uyt deeze acht Veranderingen en haare verscheydene uytzonderingen blykt het, dat het zeer ongerymd is, het Nederduytsch aan Vier *Conjugatien*, volgens het Latyn, te bepalen:

want

want als iemand maar één Werkwoord wel kan *Conjugeeren*, dan kan hy ze alle naar de Tyden verschikken, byaldien hy hunnen *Onvolmaakten Verleeden Tyd*, nevens het *Deelwoord der Verleedene Tyd*, maar weet. Hierom is het dat ik zulk een menigte daarvan in de voorgaande lystten verzameld hebbe, om aan onkundigen een duyde-lyke leerwyze voor te stellen. Ondertusschen staat aan te merken, dat hoewel de lettergreep *Ge* door- gaans het téken is van het *Deelwoord des Verleed. n Tyds*, de Werkwoorden nógtans die met *Ge*, *Be*, óf *Ver* beginnen, daarvan uytgezonderd zyn, als *Beminnen*, *Bemind*: *Begeeren*, *Begeerd*: *Bezoeken*, *Bezocht*: *Gebruyken*, *Gebruykt*: *Gelooven*, *Geloofd*: *Geschieden*, *Geschied*: *Verachten*, *Veracht*: *Verstinden*, *Verstonden*: *Verteeren*, *Verteerd*.

In t'Zamengezette woorden wordt deeze sillabé *Ge* naa het *Voorzetsel* geplaatst, als *Aanwyzen*, *Aangewezen*: *Afbreeken*, *Afgebroken*: *Doordringen*, *Doorgedrongen*: *Ingaan*, *Ingegaan*: *Mededeelen*, *Medegedeeld*: *Neêrslaan*, *Neergeslagen*: *Naaspeuren*, *Nagespeurd*: *Omkeeren*, *Omgekeerd*: *Ophouden*, *Opgehouden*: *Overzetten*, *Overgezét*: *Toeschryven*, *Toegeschreeven*: *Ujtwerpen*, *Uytgeworpen*, *Voorstellen*, *Voorgesteld*: *Voortbrengen*, *Voortgebracht*: *Wederkomen*, *Wedergekomen*: t'Zamenstellen, t'Zamengesteld.

Des niettegenstaande zyn 'er veele t'Zamen-gezette woorden die deeze lettergreep *Ge* verwerpen, als *Doorgronden*, *Doorgrond*; *Doorschie-*

ten, *Doorschooten*: (want *doorgeschooten* is met een beschót afgeschooten). *Herstellen*, *Hersteld*: *Omringen*, *Omringd*: *Ondervinden*, *Ondervonden*: *Ontkennen*, *Ontkend*: *Onthoofden*, *Onthoofd*: *Volharden*, *Volhard*: *Volbrengen*, *Volbragt*: *Wederleggen*, *Wederlegd*.

Daar zyn ook verscheydene t'Zamengezette woorden, welker *Onbepaalende Wyze*, en het *Lydend Deelwoord*, evencens zyn, als *Doorloopen*, *Doorstooten*, *Geneezen*, *Herroepen*, *Onthouden*, *Ontkomen*, *Ontloopen*, *Ontslaapen*, *Verlaaten*. Want men zegt, *De Heelmeeesters konden haar niet geneezen*; en *Zyne wonde wierdt geneezen*. *Hy mag haar niet verlaaten*; en *Zy heeft hem verlaaten*.

Noopende de t'Zamengezette woorden is dit insgelyks aanmerkelyk, dat de *Voorzetfels* dikwils daarvan gescheyden worden, dóch niet in de *Onbepaalende* en *Aanvoegende Wyzen*; maar in de *Aantoonende Wyze* is zulks zeer gemeen, als *Zy gingen t'zamen*: *Wy quamen aan 't huys*: *Hy week van den Heere af*: *Ik wys veele zaaken, die andere voorbygegaan zyn aan*. Dóch indien men deeze bewoordingen tót de *Wenschende* óf *Aanvoegende Wyze* overbrengt, dan heeft die scheyding geen plaats; als *Ik wenschte dat wy t'zamen gingen*: 't *Was laat eer wy daar aanquamen*: *Hy ontkende dat hy daarvan afweek*: 't *Is een zwaarder werk dan veele denken*, dat ik alles dus omstandiglyk aanwyze.

Nu

Nu zyn 'er nóg veele Werkwoorden welker (†) Worteltyden onregelmatig zyn, 'en niet onder de acht voorgaande lyften kunnen gebragt worden, als,

Ik Bak	ik bakte	gebakken	bakken
		<i>en niet gebakt</i>	
Ik Blaas	ik blies	geblaazen	blaazen
Ik Bederf	ik bedurf	~~bedurven~~	bederven
Ik Bid	ik <u>bad</u>	gebéden	bidden
Ik Braad	ik <u>bried</u>	gebraaden	braaden
Ik Breng	ik <u>bragt</u>	gebragt	brenghen
Ik Denk	ik dacht	gedacht	denken
Ik Doe	ik deed	gedaan	doen
Ik Draag	ik droeg	gedraagen	draagen
Ik Gaa	ik ging	gegaan	gaan
Ik Hang	ik hing	gehangen	hangen
Ik Heb	ik had	gehad	hebben
Ik Help	ik hielp	gehulpen	helpen
Ik Houd (<i>teneo</i>)	ik hield	gehouden	houden
Ik Houw (<i>cædo</i>)	ik hieuw	gehouden	houwen
Ik Jaag	ik <u>joeg</u>	gejaagd	jaagen
Ik Kan	ik kon	<u>gekonnen</u>	konnen
Ik Kom	ik quam	gekomen	komen
Ik Koop	ik <u>kóft</u>	gekóft	koopen
Ik Laat	ik liet	<u>gelaaten</u>	laaten
Ik Lach	ik <u>loeg</u>	gelachgen	lachgen
Ik Leg (<i>jaceo</i>)	ik lag	gelegen	leggen
Ik Leg (<i>pono</i>)	ik leyd	gelegd	leggen
Ik Loop	ik liep	gelopen	loopen

V 3

Ik

(†) Tempora radicalia.

Ik Mag	ik mogt	gemoogen	mogen
Ik Melk	ik molk	gemolken	melken
Ik Moet	ik most	gemoeten	moeten
Ik Raad	ik ried	geraaden	raaden
Ik Roep	ik riep	geroepen	roepen
Ik Scheer	ik schoor	gelchooren	scheeren
Ik Schep	ik schiep	gelchaapen	scheppen

Merk, als *Scheppen* betékent *putten* óf *opfchep-
pen*, dan heet het *fchepte* en *gefchept*.

Ik Scheld	ik fchold	gefcholden	fchelden
Ik Slaa	ik floeg	geflaagen	flaan
Ik Slaap	ik fliep	geflaapen	flaapen
Ik Smelt	ik smolt	gefsmolten	fmelten
Ik Staa	ik ftond	gefstaan	fstaan
Ik Sterf	hy fturf	gefsturven	fterven
Ik Stoot	ik ftiet	gefstootten	fstootten
Ik Trek	ik trok	getrokken	trekken
Ik Vaar	ik voer	gevaaren	vaaren
Ik Val	ik viel	gevallen	vallen
Ik Vang	ik ving	gevangen	vangen
Ik Vecht	ik vocht	gevochten	vechten
Ik Verlaat	ik verliet	verlaaten	verlaaten
Ik Vlecht	ik vlocht	gevlochten	vlechten
Ik Vraag	ik vroeg	gevraagd	vraagen
Ik Was (<i>crefco</i>)	ik wies	gewaffchen	waffen
Ik Wasch (<i>lavo</i>)	ik wiefch óf wafchte	gewaffchen	waffchen
Ik Weet	ik wift	geweeten	weeten

Ik

Ik weeg	ik woog	gewoogen	weegen
Ik Werf	ik wierf <i>of</i> <u>worf</u>	geworven	werven
Ik Werk	ik wrocht <i>of</i> <u>werkte</u>	gewrócht	gewerkt <i>of</i> werken
Ik Werp	ik wierp	geworpen	werpen
Ik Word	ik <u>wierd</u>	geworden	worden
Ik Wreek	ik wreekte	gewróoken	wreken
Ik Zeg	ik <u>zeyd</u>	gezegd	gezeyd <i>of</i> zeggen
Ik Zend	ik zond	gezonden	zenden
Ik Zie	ik zag	gezien	zien
Ik Zit	ik zat	gezeeten	zitten
Ik Zoek	ik zócht	gezócht	zoeken
Ik Zweer	ik zwoor	gezworeen	zweeren
Ik Zwel	ik zwol	gezwollen	zwelien
Ik Zwelg	ik zwolg	gezwolgen	zwelgen

Sommige deezer Onregelmaatige Werkwoorden zouden onder één hoofddeel kunnen betrokken worden, als *Bid*, *zit*. *Blaas*, *slaap*. *Braad*, *raad*. *Bederf*, *sterf*, *werf*, *werp*. *Drag*, *vaar*, *vraag*. *Hang*, *vang*. *Loop*, *stoot*. *Melk*, *scheld*, *smelt*, *vecht*, *zond*, *zwel*, *zwelg* en *Scheer*, *weeg*.

ONPERSOONLYKE WERKWOORDEN

worden alleenlyk in den derden persoon verschikt, en zyn bekerd door de voorzetting van het *Lédeken* *Het*. Sommige zyn *Bedryvende*, als

Het Regent	Het Behoort
Het Regende	Het Schynt
Het heeft Geregend	Het Blykt
Het had Geregend	Het Vriest
Het zal Regenen	Het Waait
Laat het Regenen	Het Dondert

Zie de Aanmerking op deeze woorden pag. 242. en 243.

Sommige zyn *Lydende*, als

Het Berouwt my	Het Verdriet my
Het heeft my berouwd	Het heeft my verdrooten
Het Walgt my	Het Jammert my
Het Walgde my	Het heeft my gejammerd
Het Spyt my	Het Lust my
Het Speet my	

Etlyke Persoonlyke Werkwoorden worden ook in Onpersoonlyke veranderd, als

Men Zegt,
 Men Hoort,
 Men kan 't niet zien,
 Men zeyd dat men 't niet wist,
 Mag men 't wel weeten?
 Men behoeft 'er geen geloof aan te slaan,
 Men staat zich moede,
 Het wordt gezegd,
 Het wordt geloofd.

Van

Van de

DEELWOORDEN.

Deelwoorden worden zo genoemd omdat zy aan de *Werkwoorden* deel hebben, en ook geboogen worden als de *Byvoeglyke Naamwoorden*; Zy worden verdeeld in *Tegenwoordige* en *Verleedene*; zynde de eerste *Bedryvende*, als *Slaande*, en de laatste *Lydende*, als *Geslagen*; deeze woorden worden ook in de *Geslachten* onderscheyden, en aldus geboogen.

Eenv.

<i>Nominativus</i>	De Werkende Man
<i>Genitivus</i>	Des Werkenden Mans
<i>Dativus</i>	Den Werkenden Man
<i>Accusativus</i>	Den Werkenden Man
<i>Vocativus</i>	ô Werkende Man
<i>Ablativus</i>	Van den Werkenden Man

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Werkende Mannen
<i>Gen.</i>	Der Werkende Mannen
<i>Dat.</i>	Den Werkende Mannen
<i>Acc.</i>	De Werkende Mannen
<i>Voc.</i>	ô Werkende Mannen
<i>Abl.</i>	Van de Werkende Mannen

De *Bedryvende Deelwoorden* van 't *Vrouwelyk geslacht* zyn aan geen veranderinge in de *Buyginge*

314 W. SEWELS *Nederduytsche*
ginge onderworpen, zo wel in 't Eenvoudig als
in 't Meervoudig getal, als by 't volgende voor-
beeld blykt.

	<i>Eenv.</i>	<i>Meerv.</i>
<i>Nom.</i>	De Naaijende Vrouw	Naaijende
<i>Gen.</i>	Der Naaijende Vrouwe	Vrouwen, <i>in</i>
<i>Dat.</i>	Aan de Naaijende Vrouwe	alle Naam-
<i>Acc.</i>	De Naaijende Vrouw	vallen
<i>Voc.</i>	ô Naaijende Vrouw.	
<i>Abl.</i>	Van de Naaijende Vrouwe	

De Deelwoorden van 't *Onzydig Geslacht* buygt
men dus.

	<i>Eenv.</i>
<i>Nom.</i>	Het Verwoestend Vólk
<i>Gen.</i>	Des Verwoestenden Vólks
<i>Dat.</i>	Den Verwoestenden Vólke
<i>Acc.</i>	Het Verwoestend Vólk
<i>Voc.</i>	ô Verwoestend Vólk
<i>Abl.</i>	Van het Verwoestend Vólk, <i>óf</i> van den Verwoestenden Vólke

Het *Meervoudig* heeft *Verwoestende Vólken* in al-
le de Naamvallen.

Alhier staat ook aan te merken, dat indien het
Lédeken *een* voorgaat, de eyndigende *e* van het
Deelwoord, zo het van 't Manlyk Geslacht is,
dan afgesneeden wordt, als *De Werkende Man*,
en *Een Werkend Man*. Dóch in 't Vrouwelyk
Ge-

Geflacht heeft zulks geen plaats; want het zoud oninshikkelyk weezen te zeggen, *Een Werkend Vrouw*, maar men moet zeggen, *Eene Werkende Vrouw*. In het *Onzydige* zegt men altoos. *Een Vliegend Vogeltje*, maar als 't *Lédeken* *Het* daarvoor staat, voegt men 'er wel eene *e* achter, als *Het Vliegende Vogeltje*. Ik zal nu nóg een Voorbeeld óf twee van de *Buyginge* der *Lydende Deelwoorden* neerstellen.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Een Bemind Man, óf De Beminde Man
<i>Gen.</i>	Eens óf Des Beminden Mans
<i>Dat.</i>	Eenen óf Aan den Beminden Man
<i>Acc.</i>	Eenen óf Den Beminden Man
<i>Voc.</i>	ô Beminde Man
<i>Abl.</i>	Van Eenen óf Van den Beminden Man

Het *Meervoudig* heeft *Beminde* in alle de *Naamvallen*.

Eenv.

Meerv.

<i>Nom.</i>	De Geslagen Man	Geslagene in alle
<i>Gen.</i>	Des Geslagen Mans	de <i>Naamvallen</i> .
<i>Dat.</i>	Den Geslagen Man	
<i>Acc.</i>	Den Geslagen Man	
<i>Voc.</i>	ô Geslagen Man	
<i>Abl.</i>	Van den Geslagen Man	

Om dit in 't *Vrouwelyke* uyt te drukken, acht ik dat men behoort te zeggen, *Eene Geslagene Vrouw*.

Vrouw, alhoewel my niet onbekend is, dat sommige het Vrouwelyk betékenen door *Geslage*; dóch het eerste gevalt my beter: want wie zal bestaan te schryven, *Die Vrouw wierdt Geslage*? Immers moet het weezen *Geslagen*; 't welk dan te kennen geeft, dat men de *n* daar niet missen kan. Indien iemand hier tegen inbragte, dat men ook niet schryft, *Die Vrouw is geslagene*; dien zoud ik tót antwoord te gemoet voeren, dat de eygenschap onzer taale zulks niet toelaat: want men zegt *Eene ryke Vrouw*; maar wie zal daarom zeggen, *die Vrouw is ryke*? Hieruyt blykt het dan dat die laatste *e* in zulk een spreekwyze achter blyven moet. Dit zeltde zy gezegd van de Deelwoorden, *Gevangen, Gedwongen, Gepreezen, Overwonnen, enz.* welker Vrouwelyk Geslacht, gelyk ook 't Meervoudig getal, is, *Gevangene, Gedwongene, Gepreezene, Overwonnen.*

Deeze buyging hebben de Overzetters van onzen Nederduytschen Bybel ook gevólgd, als *Gebrokene bakken die geen water en houden* Jer. 2. 13. Somtyds kan men in het eenvoudige getal des Vrouwelyken Geslachts de *e* ook achterlaaten, en zulks door een uytlaatings-teken vervullen, als *Hy ging na de bescheyden' plaats.* En als men *Gezonde* schryft in stede van *gezondene*, zouden 'er gevallen kunnen weezen dat men 'er door verstonde, *in gezondheyd zynde*; als, *Men schikte eenige welvaarende knechten uyt, maar de gezonde dienaars wierden ziek.* En hoewel men veel-

veeltyds schryft *Verschejde* personen, echter acht ik *Verscheidene* beter, te meer dewyl de Hoogduytschen ons zo voorgaan, zeggende *Unterschiedene* of *Werschiedene*.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Een Verdrukte Man, en Eene Verdrukte Vrouw
<i>Gen.</i>	Eens Verdrukten Mans, en Eener Ver- drukte Vrouwe
<i>Dat.</i>	Eenen Verdrukten Man, en Aan eene Ver- drukte Vrouwe
<i>Acc.</i>	Eenen Verdrukten Man, en Eene Verdruk- te Vrouw
<i>Voc.</i>	ô Verdrukte Man, en ô Verdrukte Vrouw
<i>Abl.</i>	Van den Verdrukten Man, en Van de Ver- drukte Vrouwe

Het *Meervoudig* zo wel *Manlyk* als *Vrouwelyk* is *Verdrukte* in alle Naamvallen.

Eenv.

<i>Nom.</i>	Het Gedrukt Boek
<i>Gen.</i>	Des Gedrukten Boeks
<i>Dat.</i>	Aan 't Gedrukte Boek
<i>Acc.</i>	Het Gedrukte Boek
<i>Voc.</i>	ô Gedrukt Boek
<i>Abl.</i>	Van het Gedrukte Boek

Het

Van de

BYWOORDEN.

EEn (*) *Bywoord* is een onveranderlyk *Spraak-*
deel, dat by een *Naamwoord* óf *Werk-*
woord gevoegd wordt, om de hoedaanigheyd
óf omstandigheyd van een bedryf te kennen te
geeven. Van deeze *Bywoorden* zyn'er verschey-
dene soorten, die onder zekere *Hoofddeelen* be-
trekkelyk zyn. *Zeer* veele der zelyer zyn

Van *Hoedaanigheid*, als *Wel*, *qualyk*, *Rykelyk*,
armelyk, *geleerdelyk*, *wyslyk*, *naerstiglyk*, *gemak-*
lyk; *haastelyk*, *manlyk*, *dapperlyk*, *spótswyze*,
steelswyze, *steekswyze*, *vraagswyze*.

Van *Hoegrootheyd* óf *Besték*, als *Veel*, *wey-*
nig, *meer*, *min*, *hoeveel*, *al te veel*, *zeer*, *hoe-*
zeer, *genoeg*, *schaars*, *bykans*, *schier*, *byna*, *al-*
lengs, *naauwelyks*.

Van *Plaats*, als *Waar*, *bier*, *daar*, *alhier*,
elders, *overal*, *binnen*, *buyten*, *ergens*, *nergens*,
ginder, *voor*, *achter*. *Na binnen*, *na buyten*,
achterwaarts, *voorwaarts*, *achternyt*, *na boven*,

na

(*) *Adverbium*.

na beneden, dat heenen. *Hieruandaan, daarvan, van beneden, van onder, van boven, van verre, Vanwaar, vandaar. Waardoor, daardoor, hierdoor, vooruyt.*

Van Tyd, als *Nu, toen, heden, gisteren, eergisteren, betèergisteren, morgen, overmorgen, berovermorgen, eens alsdan, vroeg, laat, altyd, altoos, nooit, somtyds, altemets, bywylen, eertydts, onlangs, voormaals, voordezzen, flus, straks, daadlyk, terstond, opstaandevoet, 's morgens, 's avonds, 's nachts, overdag, by dage, wanneer, tót nóg toe, hiernaamaals.*

Van Getal, als *Eenmaal, tweemaal, driemaal, driewerf, viermaal, vyfmaal, enz. Alsmeede Dikwils, vaak, zelden, wederom, zo dikwils, hoe menigmaal.*

Van Orde, als *Tevore, daarnaa, voorts, wyders, voortaan, aanstonds, cyndelyk, daarenboven, ten eersten, ten tweeden, ten laatsten.*

Van Bevestiginge, en hader verklaringe, als, *Ja, zeker, waarlyk, voorzeker, immers, naamelyk, te weeten, welverstaande, voornamelyk, inzonderheyd, ronduyt, t'eenemaal, ganschelyk.*

Van Ontkenninge, als *Neen, niet, nòchte, geenens, in geen en deele, nóg niet.*

Van Aantooninge, als, *Zie, kyk, zie daar.*

Van Aanmaaninge, als, *Welaan, wakker, lastig, voort.*

Van

320 W. SEWELS *Nederduytsche*
Van Gelykenisse, als, *Gelyk, als, gelykerwys,*
quansuys, als óf.

Van Twyfelinge, als *Misschien, moogelyk,*
bachlyk,

Van Verzaameling, als *Te gelyk, teffens, goza-*
mentlyk, t'zamen.

Van Afzonderinge, óf Uytfluytinge, als *By-*
zonderlyk, alleenlyk, anders, slechts.

Van Verkiezinge, als, *Eer, liever, veeleer,*
veelmear.

Van Verbiedinge, als *Vooral niet, geensins.*

Van Vraaginge, als, *Waarom, hoe, óf, wan-*
neer, hoe groot, hoe kleyn.

Etlyke Bywoorden zyn ook aan de trappen der
Vergelykinge onderworpen, als

Vroeg,	Vroeger,	Vroegst
Eer,	Eerder,	Eerst
Laat,	Laater,	Laatst
Veel,	Meer,	Meest
Weynig.	Weyniger,	Weynigst
Min,	Minder,	Minst
Na,	Nader	Naast

Vah

Van de

TZAMENVOEGSELEN.

EEn (*) *tZamenvoegsel* is een onbuigelyk Spraakdeel, waarmede men woorden en reeden tzamenvoegt en aanéén schakelt, zynde van verscheydenerleye soort, te weeten,

t'Zamenhechtende; dat is die de woorden aan één hechten, als *En, ende, ook, mede, alsmede, mitsgaders, insgelyks, beneffens, daarenboven.*

Schiftende, die de woorden wel t'zamen hechten, maar den zin nógtans schiften, als *Of, ófste, nóchte, 't zy.*

Toestaande, die iets toestaan waartegen 't voorgaande schynt te stryden, als *Hoewel, alhoewel, schoon.*

Weerstreevende, die iets stellen, dat het voorgaande wederstreeft, als, *Maar, dóch, dan, nógtans, niettemin, echter, evenwel.*

Oorzaakelyke, die de oorzaak van 't voorgaande toonen, als, *Want, dewyl, vermits, nadeemaal; doordien, naardien; omdat, opdat.*

Redekavelende, die uyt de voorgestelde reden een besluyt maaken, als, *Daarom, derhalve; dan, weshalve, waarom, vermits.*

(*) Conjunctio.

W

Voorz

Voorwaardelyke, die 't gezeyde door zekere voorwaarde styven, als, *Indien, byaldien, byzoverre, 't en zy, 't en waare, zo maar.*

Verkiezende, welke toonen dat het voorgaande beter te achten is, als, *Dan, als, gelyk men zegt, Beter is een gerust gemoed dan rykdom. Ik had dit liever als 't ander.*

Verknóchtende, die de leden eener reede órdentlyk aan één schakelen, als *Voooreerst, daarvaan, wyders, daarenboven, voort, thans.*

Uytzonderende, die iets uytzonderen, als *Behalve, uytgezeyd, uytgenomen, des niettegenstaande.*

Vervullende, die niet zo zeer uyt eene volstrekte noodzaakelykheyd, als wel uyt cieraad, óf om de reede des te volkomener te maaken, gebruykt worden, als *Tóch, vast, juyft, nu, vry.* Welke men dus kan gebruyken. *Hoor tóch wat ik zegge. Hy ging vast weg. Zy hoorde juyft niet wat ik zeyde. Hoewel nu dat ik hem niet gezien had. Laat by 't vry doen.*

De woordtjes *Sampi en Wen*, worden by sommigen nóg gebruykt; dóch my dunkt dat men den Hoogduytschers en Mofsen (want *Wen* is geen Hoogduytsch maar Mofs) die woordtjes niet behoeft te ontleenen, dewyl wy ons genoeg behelpen kunnen met *Vidsgaders, óf alsmede, en wanneer*, welke zuiver Nederduytsch zyn.

Van de

VOORZETSELEN.

EEn (†) *Voorzetsel* is een onbuigelyk Spraak-deel, dat voor andere woorden gezet wordt, om de plaats, oorzaak, óf tyd te betékenen, als

Aan
Achter
Af
By
Behalve
Beneden
Binnen
Boven
Buyten
Dicht by
Door
In
Met
Naa
Naar
Na toe
Om

Onder
Ontrent
Op
Over
Rondom
Sederd
Sint
Te
Tegen
Tegen-over
Ten
Tót
Ter
Tusschen
Van
Van wege
Voor

W 2

Van

(*) Præpositio.

Voorby
VólgensWegens
Zonder

Af wordt zo wel achter als voorgesteld, als *Af* komen, en *Kom af*, *daar af*.

Eenige Voorzetsels zyn onscheydelyk, wordende nooit allœen, maar voor Naamwoorden en Werkwoorden gezêt, en daar aan gehecht: deeze zyn *Ant*, *Aal*, *Be*, *Ge*, *Er*, *Her*, *On*, *Ont*, *Toe*, *Ver*, *Wan*, welke dus gebruykt worden, *Antwoord*, *Aaloud*, *Bedekken*, *Bedelven*, *Begeeven*, *Bekleeden*, *Betoonen*, *Erlangen*, *Erkennen*, *Gedenken*, *Geleyden*, *Gelid*, *Herdoen*, *Herdoopen*, *Onbestendig*, *Ondeugd*, *Ontheyligen*, *Ontslaapen*, *Ontvrouwen*, *Toedoen*, *Toegeeven*, *Verbidden*, *Verhooren*, *Verkrygen*, *Verneemen*, *Verschryven*, *Verbinden*, *Vergaan*, *Verkoopen*, *Wanſchepſel*, *Wanhoopen*, *Wantrouwen*. Evenwel wordt het woordtje *Toe* ſomtyds op zichzelve gebruykt, als *Hy bewoog'er my toe*. *De deur was toe*. *Hy is na Engtland toe*.

Noopende het Voorzetsel *Ver* ſtaat aan te merken, dat het tweederley betêkenis heeft; want *Verspreeken* is *Weder overſpreeken*, en *Zich verſpreeken* is, In 't ſpreeken miſſen: *Verdoen* is *Herdoen*, en ook *Verquiften*. *Verdrukken* is *Onderdrukken*, en ook *Wederdrukken* óf *Herdrukken*. *Vermaaken* is *Hermaaken*, als mede *Verluſtigen*. De verſcheelende betêkenis van *Verzinnen* vindt men in P. C. Hoofts *Gerard van Velzen* aan

aangewezen, alwaar de Schildknaap dus zegt.

Hoe nu? Het woord verzind men dubbelduydig vindt.

*Is 't van myn Heer verzind, met zinnen wel gesleepen,
Of heeft hy zich verzind, en wel ter deeg vergreepen?*

Ge is ook een onaffcheydelyk Voorzetsel dat men voor Naamwoorden stelt, als blykt aan *Gevader, Gebroeders, Gezusters*, zynde zo veel als *Mede-vader, Medebroeders, Medezusters*; zo is ook *Geweeten* eene *Meêwustigheyd*, waarvoor men in 't Latyn zegt *Conscientia*.

Van de

TUSSCHENWERPSELEN.

EEn (*) *Tusschenwerpsel* is een onbuygelyk woord dat uyt zich zelve eenen zin uytmaakt, en zo genoemd wordt, omdat men het tusschen de reede inwerpt, tót uytdrukkinge eener hartstógt, en daarom zyn ze verscheydenerley, te weten

Van Bedroefdheyd, als, *Ach, óch, helaas, eylaas, óch arm, ó ramp, ey my!*

W 3

Van

(*) Interjectio.

Van Blydschap.	<i>Hey sa.</i>
Van Verwonderinge,	<i>Jemini, Is't moogelyk.</i>
Van Bedreyginge,	<i>Wee.</i>
Van Wenschinge,	<i>Och dat, Och óf</i>
Van Smeekinge,	<i>Ey, ey lieve,</i>
Van Goedkeuringe,	<i>Braaf,</i>
Van Versmaadinge,	<i>Foei, ó Schande</i>
Van Bespóttinge,	<i>Jou jou.</i>
Van Geroep,	<i>Ho, hem.</i>
Van Gelach,	<i>Ha ha ha.</i>
Van Gehuyl,	<i>Och, O my.</i>
Om te deen zwygen,	<i>Sus, still, st.</i>

Van

Van de

(*) WOORDSCHIKKINGE.

DE *Woordschikking* is een gedeelte der *Spraak-*konst waardoor men de woorden gevoegelyk leert tzaamenschikken. Hoewel nu myn voorneemen niet is, den ganschen trant der *Latynsche Syntaxis* te volgen, te meer dewyl ik reeds al nu en dan, daar 't eenigfins te passe quam, iets van de *Woordschikkinge* gemeld hebbe, nógtans zal ik van eenige spreekwyzen, waarin men veelyds groote mislagen bespeurt, eenige onderrechting geeven, en beginnen met de **NAAMWOORDEN.**

De (†) *Noemer* wordt vereyft by *Werk-*woorden die niet overganklyk zyn, als *Zyn, Loopen, Zitten, Gaan, Staàn*: want men zegt. *Ik ben reeds een bedaagd man. Daar loopt een paerd. Op dien stoel zat de Koning. Daar gaat een groot man. Ginder staat een ós.* Een (§) overgangklyk *Werkwoord* is een woord dat van den éenen persoon (óf zaak) tót den anderen overgaat, hoe daanig de meeste *Werkwoorden* zyn, als *Begeeren, maaken, krabben, stóoten, schoppen, eeten, drinken,* enz. waar van straks meer, onder den *Accusati-*
vus. W 4 **Het**

(*) *Syntaxis.* (†) *Nominativus.* (§) *Transitivum.*

Het geslacht behoort ontrent de Byvoegelyke Naamwoorden wel in acht genomen te worden, als *Een vroom Man. Eene goede Vrouw. Een sterk Paerd. Een Gódvruchtig en geleerd man.* Hoewel nu het Byvoegelyk Naamwoord doorgaans voor het Zelfstandige staan moet, nógtans gebeurt het wel dat men één óf meer Byvoegelyke Naamwoorden achter een Zelfstandig voegt, als, *Een menscb raazende van ongeduld. Een paerd moedig en sterk, en snel in 't loopen. Zy was eene Vrouw doorschrande en sneedig.* Van den gemeenen regel wyken ook af deeze vólgende Spreekwyzen: *Den nacht voorleden. Zyn leeven lang. Een uur lang. Een pond zwaar. Drie ellen lang. Zes duym breed. Zeven voet hoog. Acht voet diep. Een hand vol.*

De *Genitivus* (want de Latynsche benaamingen der Naamvallen acht ik dat myn Leezer nu al verstaat, al kent hy geen Latyn,) wordt veel gebruykt om iemands eygendom óf bezit óf maakfel aan te wyzen, als, *De aarde is des Heeren. Wiens mes is dat? Des Koopmans waaren. Het geld der kooplyden. Iemands oordeel begeeren: Elks goeddunken: 't Is ieders zin niet: Het heeft wat schyns. De eygenschap der deugd: De diepte der zee: De bekoorlykheyd der waereld. Het verstand dier vrouwe is groot. Schuddet het stóf uwer veeten af. Matth. X. 14. Hy is één van de Reeders van dat Schip; De Man van 't huys is dood. Davids Psalmen, óf De Psalmen van David. Het is eens goeden Herders, de kudde te scheeren, en niet te villen. 't Schrift van*

van dien brief is Willems hand. Dat werk is Jakobs maaksel. Góds Woord; Góds Vólk; Salomons Tempel: waar voor men ook zegt, *Het woord Góds; Het vólk Góds; De Tempel Salomons.* Welk laatste van sommigen gewraakt wordt: evenwel is het zo doorgedrongen, te zeggen *De Spreuken Salomons; 't Evangelium van Mattheus, de Zendbrief van Paulus aan de Romeynen*, dat hoewel ik 't eerste goedkeure, ik 't laatste nógtans niet verwerpen kan.

Wanneer het gebeurt dat'er twee Genitivi achter den anderen noodig zyn, dan voegt het best den énen, door *van*, en den anderen door *des* uyt te drukken, als *De Zendbrieven van Paulus den Apostel des Heeren*: want hier te zeggen *van den Heere*, maakt een wangelyd. Men leest *Rom. VIII. 2. De wet des Geests des leevens*; maar beter waar het in 't Neérduytsch bewoord, indien 'er stond, *De Wet van den Geest des leevens.*

Nóg eenige andere wyzen van spreekken zyn 'er, waarin de *Genitivus* by goede Schryveren gebruykt wordt, als *Een teng. biers; Een roemer wyns; Een dronk waters; Een kool vuurs; Veel goeds; Iets quaads; Weynig gelds; Gelds genoeg; Vol waters; Goed kinds; Goed paerds. Een ends wegs. Voorts, Wees onzer genadig. Die zyn kruys niet opneemt, en my naavólg, (zegt Christus) is myns niet waerdig. Matth. 10. 38. Om wws ongeloofs wille Matth. 17. 20. Om myns naams wille, Matth. 19. 29. Ontferm u myner Matth. 15. 22. Ontferm u*

onzer. Luk. 17. 13. *Wees onzer indachtig. Hoere gedenk myner*, Luk. 23. 42. *Gedenkt uwer voorgangeren*, Heb. XIII. 7. *Hy toonde zich t' zynen bystand gereed.*

Zo zegt men ook, *Myns bedunkens*; *Goeds moeds*; *Bloots voets*; *Bloots hoofds*, *Luyds keels. Ik ging myns weegs. Hy is slinks. Eens 's weeks*; *Driemaal's jaars*; *Tweemaal's daags. 's Mornings*; *'s Avonds*; *'s Nachts. Spöttender wyze. Onvoorziens*; *Onverhoeds.*

Het woord *Wille* vereyft mede eenen *Genetivus*, als, *Om des menschen wille. Om des woords wille. Om der leerlingen wille, Om der toehoorderen wille* Doch men zegt ook, *Om zynent wille, Om haarent wille, Om hunnent wille*; want *Om hunnor wille*, schynt het gebruyk niet toe te laten. Op diergelyke wyze bedient men zich ook van de woordtjes *Wege* en *Halve*, als *Van mynent wege. Van haarent wege. Mynent halve, Onzent halve*, Hoewel men ook zegt, *Vrindschaps halve.*

De *Dativus* gebruykt men dus. *Hy is zynen vader gelyk. Den volke iets voordraagen. Het plakkaat wierdt den volke opentlyk voorgelezen, 't Lachen is den mensche eygen: Het is den menschen gezét eenmaal te sterven. Heb. 9. 27. Die zaak is allen gemeen. Hy is der waereld nóg niet gestorven. Ten eenwigen leeven overgevoerd. Ter helle vaaren. Ten grave gaan. Ten vuure gedoemd. Ten oordeel gedagvaard. Ik heb het hem gezegd. Hy heeft het my gegeven. Een zoon die hem lief was. Wees mygenadig.*

't Is

't Is hem ontnomen. Ik ben openbaar geworden den geenen die na my niet en vraagden, Rom. X. 20. 't Is den lande onttrokken. De dogen wierdt hem ontnomen. Men moet Gode meer gehoorzaam zyn dan den menschen. Hand. V. 29. Deezen geeven alle de Profeeten getuygenis X. 43. Boodschapt dit Jakobus ende den broederen. XII. 17. Gode zyn alle zyne werken van eeuwigheyd bekend. XV. 18. Ontrent de middernacht baden Paulus en Silas, ende zongen Gode lofszangen. XVI. 25. Dat Christus de eerste uyt de opstandinge der dooden zynde, een licht zoude verkondigen deez en volke, ende den Heydenen, XXVI. 23. Gode dienstbaar gemaakt zynde. Rom. VI. 22. Wy weten dat den geenen die God lief hebben, alle dingen mede werken ten goede. VIII. 28. Zy zwoeren d' één den anderen. Gen. XXVI. 31. Men ziet hier uyt dat schoon het woordtje *aan* veelyds een téken van den *Dativus* is, het doorgaans nógtans voorbygegaan wordt, Aldus zegt men *De Kaper quam het oorlogschip op zy*, dat is, *aan het oorlogschip*.

De *Accusativus* wordt vereyscht by (*) overgangklyke Werkwoorden, als *De Smidt maakt eenen hamer. Zy krabde haaren man. Hy sloeg zynen zoon. Da kaerel stiet my. Zy bespátte hem. De ós schopte den jongen. Ik brandde mynen vinger. Hy wierp den steen weg. Zy at eenen appel. Hy drinkt liefst rooden wyn. Ik heb hem niet gezien, Volg my. Ik hoorde hem niet. Zalig is hy die den Heere bemindt, dat is, die den Heere liefde toedraagt. Zalig is hy*

dien

(*) Verba transitiva.

dien de Heere bemint, dat is, die van den Heere bemind wordt. Want te zeggen, *Ik bemin myn vader*, is niet goed, 't en zy men 'er door versta, *Ik bemin* [*hem óf haar*], *ó Myn vader*: anders moet het zyn *Ik bemin mynen vader*, en dan betékent het, *Myn vader wordt van my bemind*.

Hy plantte eenen wyngaard, en zettede eenen tuyn daar om. Mark. 12. 1. Hy zondt eenen dienst knecht tot de landlieden. vs. 2. Zy namen en sloegen hem. vs. 3. Laat ons hem dooden. vs. 7. Zy verlieten hem. vs. 12. Jesus den Nazarener eenen man van Gode, deez en hebt gy genomen ende gedood; welken God opgewekt heeft. Hand. II. 22, 23, 24. De God onzer vaderen heeft zyn kind Jesus verheerlykt, welken gy overgeleverd hebt, ende hebt hem verlooghend; gy hebt den Heyligen en rechtvaerdige verlooghend; ende den Vórst des leevens hebt gy gedood, III. 13, 14, 15. De Heere uw God zal u eenen Profeet verwekken; dien zult gy hooren in alles wat hy tot u spreeken zal. III. 22. Zy vonden eenen zekeren tooveraar, eenen valschen Profeet. XIII. 6. God heeft ze overgegeeven in eenen verkeerden zin. Rom. I. 28. Zo God voor ons is, wie zal tegen ons zyn? Die ook zynen eygenen zoon niet gespaard heeft. VIII. 31. 32. Het (†) onovergangklyk Werkwoord *Sterven*, beheerscht ook eenen *Accusativus*, als Hy sturf eenen harden dood. Dus mag men ook zeggen, *Eenen zwaaren dienst dienen*.

De *Vocativus* dient alleen om te roepen, óf iemand

(†) Intransitivum.

mand aan te spreken, als O Gód, wees my zondaar genadig; Luk. 18. 13. Vader, niet myne wille, maar de uwe geschiede. Luk. 22. 42. Gy adderen gebroedsels, wie heeft u aangewezen te vlieden van den toekomenden toorn? Matth. 3. 7. Gaa weg, Satan. Matth. 4. 10. Heere, gy Zoon Davids, ontferm u myner. Matth. 15. 22. Heere help my. vs. 25. Verheerlyk my, gy Vader, by u zelven. Joh. 17. 5. Komt, gy gezegende myns Vaders, Matth. 25. 34. Gaat weg van my, gy vervloekte, in het eeuwige vuur vs. 41. Saul, Saul, wat vervólgst gy my? Wie zyt gy, Heere? Hand. 9. 4. 5. O gy kind des duyvels. Hand. 13. 10. Gód zal u slaan, gy gewitte wand. Hand. 23. 3. Geloofst gy, ó Koning Agrippa, de Profeeten? XXVI. 27.

De *Ablativus* vertoont zich in deeze spreekwyzes: Daar is een brief van hem gekomen. Ik heb een boek van mynen broeder gekreegen. Alle dingen zyn my overgegeeven van mynen Vader. Matth. 11. 27. Dit gebód heb ik van mynen Vader ontfangen. Joh. 10. 18. Zy wierds zwanger bevonden wyt den Heyligen Geest. Matth. 1. 18. Ik zag hem ten hove. Ten derden dage. Ten tyde myner jeugd. Daar ter stede. Ter goeder uure. Op eenen Sabbatdag Matth. 12. 11. Behoorlyker wyze. Ik quam onverrichter zaake te rugge. Hy riep met luyder keele; waar voor men ook zegt, Luyds keels. Herodes doodde Jacobus met den zwaerde. Hand. XII. 2. Van de zonde vrygemaakt zynde Rom. VI. 22.

De getallen schynen zich ook in den *Ablati-*

334 W. SEWELS *Nederduytsche*
vus óf Accusativus te laten buygen , als *In, twee*
In driën. Aan vieren ; Aan zessen. enz. *Hy quam*
met zyn vyven. Zy waaren met hun zévenen.

Hoewel de Byvoegelyke Naamwoorden buygelyk zyn , nógtans worden zy fomtyds onbuygelyk , wanneer ze als *Zelfstandige* gebruykt worden : want hoewel men zegt , *Eene verstandige vrouw* : en *Ryke luyden* , nógtans zegt men , *Zy is verstandig : Die luyden waaren ryk.* Sommige willen dat de Byvoegelyke Naamwoorden , als ze de plaats van *Zelfstandige* bekleeden , ook als *Zelfstandige* moeten geboogen worden : dóch het komt veelen wat oneygentlyk voor , dat men in den *Nominativus* zegt , de *Voornaamsten* , in stede van de *Voornaamste* : maar in *Dativo* en *Accusativo plurali* te zeggen den *Voornaamsten* , en de *Voornaamsten* , is volkomen regelmatig. Aldus zegt men , *De rechtvaerdige zyn Gode aangenaam ;* en *Het loon der rechtvaerdigen* : als mede *De zyne haaten hem ;* en *De haat der zynen.* Evenwel schynt het inschikkelyk , dat men in deezen zin *Rechtvaerdigen* in den *Nominativus* zegt , omdat dit Naamwoord , schoon Byvoegelyk , hier nógtans als een *Zelfstandig* gebruykt wordt ; maar indien men zegt , *De menschen zyn Góds Schepselen , de onrechtvaerdige zo wel als de rechtvaerdige* , dan acht ik 't beter de *n* daar af te laten , dan te zeggen de *Onrechtvaerdigen* en *rechtvaerdigen* ; en zulke gevallen komen 'er dikwils , dat een Byvoegelyk Naamwoord wel eenigen schyn van een
Zelf-

Zelfstandig heeft, dan als men 't wel inziet, niet anders dan Byvoegelyk behoort aangemerkt te worden.

Ook worden de *Byvoegelyke Naamwoorden* dikwils gebruykt, als *Bywoorden*, als, *Ik heb hem trouw gediend. Ik heb hartig gegeten. Hy deed het heel traag.* Dit komt over een met de Latynsche spreekwyze, *Se matutinus agebat.*

De *Byvoegelyke en Zelfstandige Naamwoorden* moeten in geslacht, getal, en naamval, met elkanderen overeenkomen, als *Een sterk man. Eene zwakke vrouw. Een jong kind. Een groot paerd. Een wel bezeild schip. Vette ossen. Groene velden. De pligt eens vroomen mans. Eenen grooten boom ombakken.*

Hoewel onze taal een duydelyk onderscheyd tusschen het eenvoudig en meervoudig getal heeft; nochtans lydt het gebruyk dat men zegt, *Vyftig jaar' oud; Honderd pond' zwaar; Drie voer' lang; Drie honderd gulden s' jaars. Tien duyzend mann'. Acht duym' breed.*

Omtrent de **VOORNAAMWOORDEN** staat waar te neemen, dat men insgelyks op 't geslacht lette, als *Myn vader, Myne moeder, en Myn paerd.* Wyders dat de *Betrekkeleyke* met het voorgaande Naamwoord in geslacht en getal overeenkomen moeten, hoewel niet altyd in naamval, als het volgende Werkwoord eenen anderen naamval beheerscht, als *De brief, welken gy my gegeven hebt, heeft my behaagd. De man zariens vrouw doorgegaan is. Hy heeft eeno vrouw wiet*
schran-

ſchranderhejd boven andere uytmunt. De ſchaapen, die op de ſtal ſtronden, wierden met boonen gemest. Hy heeft de óffen, welke hy geweyd had, tót eenen goeden prys verkóft.

+ Een groote misflag is het dat men tuſſchen de *Aanwyzende Voornaamwoorden hen en haar*, en de *Bezittende, hunne en haare* geen onderſcheyd maakt. Onze beſte Schryvers, 't is waar, ſlaan dit verſchil naauwkeurig gade: want *hen* en *hunne* zyn manlyk, en *haar* en *haare* vrouwe-lyk: Hierom moet men zeggen: *De menſchen in't gemeen letten'er niet op, en't is hen zwaarlyk wys te maaken. De vrouwen zagen't wel; maar men kon't haar evenwel niet doen begrypen: Alsmede, De mannen hebben hunne papieren, en de vrouwen haare handſchoenen op de tafel laaten leggen. Uwe naam zal haar licht niet intrekken* Jef. 60. 20.

Als men op dit onderſcheyd niet let, zoud'er eene twyfelagtighejd uyt de reede ontſtaan konnen: want als men te gelyk ſpreekt van mansperſoonen en eene vrouw die beyde koophandel dryven, en men zegt dan, (gelyk my zulks eens in zeker gedrukt ſchrift is voorgekomen,) *De winſt uyt haaren koophandael geſprooten . . . . .* dan is die ſpreekwyze twyfelachtig; en geeft niet klaar te verſtaan, óf de handel der mannen, dan óf die der Vrouwe daarmede gemeend wordt. Aldus vertelt men ook een kluchtig geval wegens't Voornaamwoord *haare*, naamelyk, dat eene órdinancie in zekere ſtad uytgekomen zyn-
de

de „ Dat de Advokaaten met haare mantels op „ de Pleytzaal zouden hebben te verschynen, zeker Advokaat, neemende 't woord *haare* voor *haaire*, daar op eenen Turkfch-greyne mantel, als zynde een stóf van kemelshaair, liet maaken, en daar mede op de Zaal verscheen.

+ Het is ook quaalyk gezegd, *Ik vrees dat zy haar zullen vergiffen*: want men moet zeggen, *dat zy zich vergiffen zullen*. Insgelyks is 't niet goed dat men zegt. *Hy heeft hem bezeerd*, zo men door *hem* den persoon zelve verstaat, want dan moet het *zich* zyn; dóch is 't een ander, dan moet het *hem* weezen.

Men leeft *Jak. I. 27. De zuivere en onbevleete Godsdiens*. . . hem zelve *onbesmèt bewaaren van de wereld*: maar dewyl dit zo wel opzigt heeft op de vrouwen als op de mannen, zoud het my beter gevallen indien 'er stonde *zich zelve*, 't welk beyde de geslachten insluit, en ook overeenstemt met het Griekfch woord *ιαωρι* [*beanton*] waar voor men in 't Latyn zegt *seipsum*. Men heeft my wel tegen geworpen dat het woordtje *zich* alleen voldoende is in een *Verbum transitivum*, en dat men daarom wel zeggen mag, *zich bezeeren*, dóch niet *zich vergiffen*: maar zo dit doorgaat, dan zou men ook niet moogen zeggen; *Zich ergens na toe begeeven* of *Zich ergens bevinden*; 't welk nógtans, 't één zo wel als 't ander, by goede Schryvers gebruykelyk is.

In plaats van het Voornaamwoord *welke*, zegt men somtyds *wat*, als *Wat man kan dat doen? Wat vrouw zou zulks durven bestaan? Wat woorden zyn magtig die zaak naar behooren wy te drukken? Wat voor luyden zyn dat? Wat mans kinderen waaren dat?* in plaats van *Welken mans*.

Men zegt ook, *Ik was gisteren tót zynent*, dat is, in zyn huys. *Ik meen tot uwent aan te komen: Wanneer zyt gy laast tot mynent geweest. Om onzent wille: Om harent wille: Mynent halve, Uwent halve.*

Het Voornaamwoord *De gene* kan men dikwils gevoeglyk voorbygaan; want men zegt wel, *Die gene die ons quamen zien*; Maar *de gene* schynt daar eenigfins overtóllig; óf zo'er een Voornaamwoord noodig is, kan men zeggen, *Zy, die ons quamen zien*. Evenwel voegt het niet quaalyk dat men zegt, *De Heere bewaart de genen die hem vreezen*, waarvoor men ook zeggen kan, *De Heere bewaartze die hem vreezen*. Dit woordtje *ze*, wanneer het niet gebruykt wordt voor *zy*, maar voor *hen* óf *haar*, behoort altoos aan 't Werkwoord gehecht te zyn, als, *Ik hebze niet gezien. Wy vondenze niet t' huys*: dóch voor *zy* gebruykt wordende, behoort het op zich zelve te staan, als, *Waar zyn ze? Konnenze niet komen?*

De Ledekens *Het* en *Dat* worden dikwils in 't meervoudig getal gebruykt, als, *Het ware vroomeluyden. Dat zyn sterke paerden.*

De WERKWOORDEN *Ik Ben*, *Ik Word*, *Ik Ga*, *Ik Staa*, *Ik Loop*, *Ik Zit*, *Ik Blyf*, vereyſchen eenen *Nominativus*, als *Ik ben een zwak man*. De *toorn* is een korte *dulheid*. *Zy wordt eene bedaagde vrouw*. *Hy wierdt een geleerd man*. *Hy gaat recht overend*. *Wy ſtonden'er droog*. *Gy loopt langzaam*. *Hy zit ſtil*. *Het land blyft onbeweeglyk*.

Het grootſte gedeelte der (†) *Overganklyke Werkwoorden* beheerſcht eenen *Accuſativus*, (gelyk onder de *Naamwoorden* pag. 331 reeds met verſcheydene voorbeelden getoond is,) als *Eenen hond ſlaan*. *Eenen os dooden*. *Eenen vogel vangen*. *Zy haat haaren man*. *Men bondt hem vaſt*. *Ik bragt haar i' huys*. En hoewel 't woord *Spreeken* geen (‡) *Overganklyk Werkwoord* is, nógtans zegt men, *Ik heb hem geſprooken*. *Ik ſprak uwen vader gisteren*; gelyk men ook zegt, *Zy wiſt haaren man aardig te bepraaten*.

Werkwoorden die eene geeving, toepaſſing, en ontneming betékenen, beheerſchen eenen *Dativus*, als, *Hy heeft zynen kinderen enige boeken gegeven*. *Dat boek is my vereerd*. *Hy beloofde zynen kinderen elk een boek*. *Dit boek is aan den Burgermeester opgedraagen*. *Het quam haar toe*. *Hem alleen komt'er de eere van toe*. *Zy hebben den rooveren den buyt ontweldigd*. *De prooi wierdt den wolf ontjaagd*. *Men poogde het my te ontnemen*. *Zy heeft haaren minnaar zyne ontrouw verweeten*. *Hy zócht haar in allet te believen*. *Zy woude hem niet te wille*

X 2

270.

(†) Verba Transitiva. (‡) Verbum transitivum.

*zyn. Hy moet my ten dienste staan. 't Kan my geen
genoegen geeven. Ik durf dat mynen vader niet ver-
gen. Adams persoonlyke zonde allen zynen naako-
melingen te laste leggen. Het behaagde den volke:
Tracht Gode te behaagen: Dat bedryf behaagt my
niet: Hy heeft zynen ouden bestolen. Ik wil hem
niet benaadeelen. 't Komt my niet toe. Het betaamt
haar niet. Het zou my verdrieten. Hy heeft het my
afgenomen. Zyn uurwerk is hem ontfolen. Men heeft
den volke die zaak voorgedraagen. Het is my afgeperst.
De brief ontviel hem. Der dienstbaarheid onderwor-
pen. Heb. 2. 15.*

Eenige Werkwoorden zyn 'er die eenen *Genitivus* beheerschen, als, *Ontferm u onzer: Gedenk myner: Hy bekreunt zich des niet; Hy wierdt des verwittigd. Zyschaamde zich zyner.* De woorden *Ontfermen* en *Gedenken* neemen ook wel een *Voorzetsel* by zich, in welken gevalle het Naamwoord of 't Voornaamwoord van het *Voorzetsel* beheerscht wordt, als *Hy ontfermde zich over haar. Ik schaamde my over haar. Gedenk aan uwen Schep- per in de dagen uwer jongetingschap.* Pred. XII. 1.

Men heeft ook Werkwoorden die, behalve den *Accusativus* dien ze beheerschen, eenen *Ablativus* by zich neemen, ' als, *Onze Zaligmaaker is gekomen om ons van den dood te verlossen. Hy heeft hem nyt de dienstbaarheid verlost, en van slaavernye bevryd. Wie zal my verlossen nyt het lighaam deezes doods!* Rom. VII. 24. *De dood heeft haar van eenen dronkaard ontslagen.*

Als

Als men onderstellender, óf aanbeveelender, óf wenschender wyze spreekt, moet het Werkwoord in de *Aanvoegende* óf *Wenschende wyze* gesteld worden, als, *Ik meen u nóg te spreken, eer ik vertrekke. Dat by my eerst vraage, óf ik gereed ben. Men zie wel toe dat men 'er niet meêspótte. Hy gedooft niet dat ik haar bezoeke, of by haar kome. Ach, zeyze, dat hy tóch haast wederkome. Gave Gód dat ik heu nóg eens zage. De Lydzaamheyd hebbe een volmaakt werk. Jak. I. 4. Indien iemand van u wysheyd ontbreekt, dat hyze van Gód begeere. vs. 5.*

Etlyke Werkwoorden vereyschen de Voor-naamwoorden *My, U, Ons, Zich*, als, *Ik verwonder my. Gy verwondert u t' onrecht. Ik schaam my. Schaam u wat. Men behoort zich te schaamen. Hy schaamde zich des niet. Ik wil my zulks niet vermeeten. Hy vermat zich zaaken die boven zyn vermoogen waaren. Hy ontzag niet dat te doen.*

Veele Werkwoorden, beheerschen een ander Werkwoord der *Onbepaalde Wyze*, als, *Hy beval hem te zwijgen. Zy dwong hem haaren zin te doen. Ik meen morgen by u te komen. Zy gaf my te verstaan. Hierby kan men nóg deeze volgende voegen. Hy heeft gezegd het te zullen doen. Hy oordeelde dien toeleg onmoogelyk te zyn. Hy zeyde niet daar van te weeten. Hy meende het niet te kunnen doen. Waar voor men anders zegt: Hy zeyde dat by het doen zoude. Hy oordeelde dat die toeleg onmoogelyk was. Hy zeyde dat by 'er niet van*

wist. Hy meende dat hy 't niet doen konde. Van de Spreekwyzen, daar twee *Infinitivi* op malkanderen volgen, als, *Ik heb haar hooren zeggen; enz.* is pag 294. reeds van gehandeld.

Nóg zyn'er spreekwyzen waar in men de woorden *Gaan, Komen, Staan*, byna op een overtóllige wyze gebruykt, als *Ik gaa my wat vertreeden. Hy most gaan werken*, (dat is, aan zyn werk gaan). *Het ging 'er op een loopen. Hy quam te strykelen. Men quam uyt hem te booren. Eer men zulks komt te doen. Als dan komt de mensch te verstaan. Hy staat nooit weder te komen.* Maar ontrent dusdanige spreekwyzen moet men omzigtig zyn, dat men die niet te veel gebruyke; want dan worden ze walgelyk. Dóch men mag vryelyk zeggen: *Gy moet daar niet lang staan kyken. Het stondt geschapen dat wy haar moogelyk nooit weder gezien zouden hebben. Het komt my op tien guldens te staan. Zy sloeg aan 't quynen. Ik wil u gebeden hebben.*

Noopende het gebruyk van het woord *Gaan* in deeze spreekwyze, *Gaa doe het aanstonds; of Ik zal 't gaan doen*, zou men moogen zeggen dat zulks al zeer oud is; want by *Virgilius* vindt men *Invincit & verbis virtutem etude superbis.* en by *Terentius* *Mea Glycerium, cur te is perditum?* en by andere *Latynsche Schryveren* ontbrecken'er ook geene voorbeelden van.

Nog hebben we eene spreekwyze die van de gemeene woordschikking eenigzins schynt af te wyken, als *Hem wierds aangezegt dat hy zich daar*

voor

voor zoud hebben te wachten, en dat hy zich naar zynen last zoud hebben te schikken. Men zeyd haar dat zy zonder verzuym zoud hebben te gehoorzamen.

Sommige *Infinitivi*, welke men als Zelfstandige Naamwoorden gebruykt, worden ook geboogen, en neemen in den *Genitivus* eene *s* aan, als *Willens* en *weetens*: ('ten waare men dit voor Deelwoorden nam, en schreeve *Willends* en *Weetends*.) *Myns weetens niee. Myns bedunkens. De redens zyns zeggens. Verachtens waerdig. Des drinkens zat. Naa een uur vechtens. Martha was zeer beezig met veel dienen.* Luk. X. 40.

Men zegt *Dank weeten*, volgens 't Fransch *Scavoir gré*, en ook *Dank wyten*: Het eerste schynt goed, en 't laatste niet quaad.

De DEELWOORDEN kunnen somtyds zeer gevoeglyk gebruykt worden; maar men moet zórg draagen dat zulks niet te veel geschiede, want dan ontzenuwen zy den styl, en maaken eene lamme reede, daar ze anders dienen tot verkorting der beyoordinge, gelyk als, *Toen ik de deur uytging zag ik hem*, 't welk men door een Deelwoord dus kan verkorten, *Ter deure uytgaande zag ik hem*, óf *Uyt de deur gaande zag ik hem*. Zo zegt men ook, *Op het veld komende, vond ik het gras nat. In zee gekomen, beliep ons een storm. En in plaats van, De mislagen, die daarin overgeblaeven waaren, heb ik verhulpen*, kan men cier-

lyk zeggen, *De mislagen, daarin overgebleeven, heb ik verholpen.*

Sommige BYWOORDEN beheerfchen eenen *Genitivus*, als *Niets geheels: Veel waters: Tyds genoeg: Ik had niet gelds genoeg.* Men zegt ook wel, *Toen ter tyd, volgens 't Latyn, Tunc temporis.*

Het woord *Altoos* wordt somtyds wel gebruykt om iets heel krachtig uyt te drukken, als, *Ik weet 'er altoos niet van, Ik zag het altoos niet.*

De t' ZAMENVOEGSELS, *Dat, Opdat, Als, Indien*, vereyfschen doorgaans dat het vólgende Werkwoord in de *Aanvoegende Wyze* gesteld worde, als *Hy wilde niet toestaan dat zy onder zyne oogen quame. Vergun my dat ik my verantwoorde. 't Is te duchten dat zy niet komen zal. Alzo lief heeft Gód de werreld gehad, dat hy zynen eenig gebooren Zoon gegeven heeft, op dat een iegelyk die in hem geloofst niet en verdere, maar het eeuwige loeven hebbe. Joh. 3. 16. Zo dra als ik daar gekomen soude zyn. Zy zouden 't niet geloofd hebben indien ik 'er niet zeifs gekomen waare. Ik zond het gedaan hebben, indien gy 't niet belé hadt.*

De VOORZETSELS neemen gemeenlyk eenen *Accusativus* óf *Ablativus* by zich, als *Aan den muur; Achter den boom: By hem. By lichten dage. By leevendenlyve. By twaen. By half vyven.*
Deer

Door zynen raad Naa hem: De vrouw met haaren man: Om den tuyn leyden: Onder den blaauwen hemel: Op de tafel. Tegen mynen voet: Tegen den avond. Tegens dien tyd. Tót den grond toe: Volgens zynen raad. Hy stondt voor my. Wegens dien man wierdt 'er niets gesproken: Hy quam zonder haar.

Op gebruykt men ook dus. Op het Dnytsch: Op zyn Engelsch.

Te, Ten, en Ter worden dus gebruykt, Hy woont te Róterdam: Dit boek is te Amsterdam gedrukt: want Tot dient eygentlyk om de beweeging na iets, óf na eene plaats uyt te drukken als, Hy quam tót ons. Hy bleef 'er tot den avond. Dóch men zegt ook, Hy is tót mynent, dat is, ten mynen huize. en Hy was tót vaders, dat is, in 's huys van onzen vader. Wyders staat aan te merken, dat Te en Ten by Onzydige óf Manlyke, en Ter by Vrouwelyke Naamwoorden gevoegd worden, als Te Water, Te Lande, Ter Zee; Te paerde, Te voet. Te Schepe. Te water en te brood zitten. T'zynes bystand. Ten dage, Ten toon stellen. Ten deele, Ten eersten, Ten goede honden. Ten hoogsten. Ten hemel. Teneeten. Ter plaatsse. Iemand ter dood brengen: Hier ter stede: Ter kamere van Amsterdam. Eens ter weeke. Ter helle vaaren.

Van de T U S S C H E N W E R P S E L S valt niet zonderlings te zeggen. Wee en Foei sehyne eenen Dativus te beheerschen, als Wee my! Foei u! en achter Och óf, moet het Werkwoord

Noopende de Woordschikkinge in 't algemeen , staat aan te merken , dat het Naamwoord doorgaans naa het Werkwoord geplaatst wordt , als *Zyzoende haaren man: Hy vatte haar by de Hand: Hy bemint zynen breeder* ; dóch somtyds vervalt die órde , want men mag niet zeggen , *De kinderen behooren te beminnen hunne ouders; maar de kinderen moeten hunne ouders beminnen. Zy verzoeken ons hen by te staan.*

De Helpwoorden *Zal* , en *Heeft óf Hebben* , als zy op meer dan één Werkwoord opzigt hebben , behooren achter aan te komen , onaangezien men by enen van de Voorstanderen onzer taale leeft , *Daar ons geen slang, op den weg ontmoeten, nóch met zyn kop lang vermarzeld, in de hielen zal byten.* Dit laatste zou goed zyn , indien de woorden , *op den weg ontmoeten* , niet voorgingen ; maar dewyl het hulpwoord *zal* daar ook op ziet , most het de reede besluyten , en indien 'er stondt *byten zal* , dan was alles wel. 't Zelfde kan van 't volgende gezegd worden. *Die voor de kranke en gequetste soldaaten goede zórgge gedraagen, bunne gasthuysen ingeruymd, en hun by bunne zieken herberg hebben verschaft.* Immers staat *hebben* zo wel op *gedraagen* en *ingeruymd* , als op *verschaft* , en paste daarom best het sluytwoord der reede geweest te zyn. Hoe

Hoe de woorden eener reede zich fomtyds met goeden val verscheydentlyk laten verplaatsen, heeft de Latynsche Schryver van de Spraakkonstige Schets der Nederduytsche taale zeer fraai aangewezen in dit gezég, 1, *Ik*, 2 *breng*, 3 *heden*, 4 *aan de bruyd*, 5 *den bloemkrans*, 6 *van de Hofstede*, 7 *te huys*.

Eén en 't zelfde woord kort achter één te gebruyken, geeft niet alleen een haatelyk wangehuyd, maar is ook walgelyk; hierom moet men zich dan van een ander woord, dat de zelfde kracht heeft bedienen: Het woordtje *Want*, kan men fomtyds uytdrukken door *naardien*; voor *maar* kan men zeggen *dóch óf dan*; en voor *zyn*, kan men *weezen* gebruyken, als, *Hy zal daar können zyn*, eer 't voor haar *moogelyk is aldaar te weezen*.

Niemand verbeelde zich dat alle deeze voorgaande regelen der Spraakkonst in 't gemeen spreken behooren waargenomen te worden; want dat zou zonder groote gemaaktheyd niet kunnen geschieden: maar in 't schryven acht ik dat men 'er zich wel naar schikken mag; zonder daar om te meenen dat alle Schryvers zich juist in alles naar mynen styl moeten voegen: want ik meen dat goede Neerduytsche Schryvers in sommigen opzichte zo wel in styl moogen verscheelen, als eertyds *Cicero*, *Sallustius*, *Cesar*, *Livius*, &c. in 't Latyn, mids dat men de geslachten, en 't enkeld en meervoudig getal,

tal, behoorlyk in acht neeme. Ook acht ik dat de gemeene wyze van ſpreeken noodzaakelyk van die des Predikſtoels behoort te verſcheelen, en dat men iets vertellende, geenſins den trant van eenen Redenaar moet volgen; want dat gebrek in ſommigen veroorzaakt wel dat 'er dan gezegd wordt: Hy lykt wel te preeken; óf, Hy is veel te gemaakt in zyn ſpreeken; óf Hy ſpreekt als een Quakzalver. Zo behoeft men ook in eenen gemeenzamen brief niet overnaauwkeurig te zyn, óf te verre van den gemeenen ſpreektrant af te wyken, behoudelyk dat men platte ſtraattaal vermyde: by voorbeeld dat men niet ſchryve *Hoeneer* in plaats van *wanneer*, *Ikzel* voor *Ikzal*, en *Tengen* in ſtede van *tegen*. Doch in den ſchryfityl van verhevener zaaken dunkt my dat men zich niet alleen van laffe ſpreekwyzen niet bedienen mag, maar dat men ook het gemeen gebruik van ſpreeken, 't welk echter niet ganſchelyk verworpen moet worden, volgens Horatius.

Sivole teſus,

Quem penes arbitrum eſt, & jus & norma loquendi,

niet altoos ſtiptelyk behoeft op te volgen: want hoewel het Latyn van Terentius met recht voorcierlyk gehouden wordt, en men zich in de gemeene ſpraak, óf in gemeenzaame brieven, met lof daar aan mag houden, evenwel twyfel ik óf diergelyk een ſpreekwyze als men in de *Andria* vindt,

vindt, *Davo istuc dedam jam negoti*, veylig van eenen Historischryver óf Redenaar mag gevolgd worden, 't en waare vertellender wyze, te wecten, dat iemand zo gezegd had. Even zo acht ik dat men in de gemeene Nederduytsche spreekwyze zich niet te veel aan de spraakkonstige régelen moet binden: want het zoud inderdaad vry gemaakt schynen, buyten een verhoog, te zeggen, *Ik ben daar by eenen quaadaardigen mensche geweest*: Ook schynt het niet inschikkelyk, zich in de gemeene spraak te bedienen van de woordtjes, *Invoege, Dermaate, enz.* die evenwel in de Schryftaal menigmaal zeer wel luyden. Dóch voor oneygentlyke spreekwyzen moet men zich in 't algemeen wachten, 't en zy die door 't gebruik genoegzaam gewettigd zyn: want door de gewoonte schynt het geenins ongerymt, te zeggen *Het jaar zeventienhonderd twaalf* in plaats van het zeventienhonderdste en twaalfde. Zo acht men 't ook niet wanschikkelyk te zeggen, *De lucht betreft*, in stede van *De lucht wordt met wolken betrokken óf overtoogen*; welk laatsté nógtans in een verheven styl somtyds al zo wel luydt als 't andere. Ook past het wel dat de styl naar de zaaken geschikt is: en men acht het als iets fraais in *Virgilius*, dat hy zyne bewoordingen veelyds naar de eygenschap der zaaken gericht heeft. Ik heb dit hier en daar in myne Nederduytsche Vertaalinge der *Bybelsche Historie*, t' Amsterdam by P. Mortier uytgege-

gegeeven in den jaare MDCC. ook waargenomen, onder andere daar de zevende plaag van Egipte beschreeven wordt, alwaar ik my voordachtelyk van kôrte en schielyke ipreekwyzen bediend heb, als, *De lucht betreft met dikke wolken, de donders klateren, de blikfems schieten neêr, de hagel valt van alle kanten, enz.* Ook heb ik in myne overzettinge der werken van *Flavius Josephus*, by den gemelden *Mortier* in 't jaar MDCCIV. uytgegeeven, my bevytigd om de vertoogen, welke men by dien Schryver vindt, met eene verhevene taale uyt te drukken; gelyk onder andere in kracht van bewoordinge uytmunten de Vertoogen van Eleazar om die van Massada tót eenen vrywilligen dood, óf zelfsmoord, te beweegen, als te zien is by dien Historischryver, door my vertaald, pag. 709, 710, 711, 712.

Naar dat dan de stóffe en de schryfwyze is, behoort ook de Styl geschikt te zyn: want in eenen gemeenzaamen brief, welke eene soort van t'zaamspreekinge tusschen afwezenden is, moet men, gelyk reeds gezegd is, niet verre van de gemeene spreektaal afwyken, maar zich aan laage, hoewel zuivere, spreekwyzen houden: dóch anders is 't gelegen met een vertoog, óf als men eene Historie schryft, waarin de Heer P. C. Hooft ons een uytmuntend voorbeeld naagelaaten heeft: ook voert hy in de vertoogen, in zyne *Nederlandsche Historie* ingelascht,

lafcht, menigmaal een ongemeen krachtige en
hoogdraavende taal, zeer eygentlyk naar den in-
houd der zaaken gericht. De deftigheyd van
bewoordinge is insgelyks van J. Barklay, den
Schryvers der Argenis, zeer fraai waargenomen;
zulks dat zyn verheven Latynfche ftyl my me-
nigmaal in myne jonge jaaren niet minder be-
koorde, dan de ftoffe die hy verhandelt: wes-
halve ik in die tyd, om my zelve in 't Latyn
wat te oefenen, fchoon ik onmagtig was de
hoogdraavendheyd van de Argenis naa te vol-
gen, nóg tans een fterk denkbeeld daarvan heb-
bende, eens eene gefchiedenis befchreef, wel-
ke ik, nóg een kind zynde, had hooren ver-
tellen van zekere my wel bekende en fchrande-
re Vrouw, die eenigen tyd in Brabant gewoond
hebbende, dit geval als eene waare en gebeurde
zaak verhaalde, 't welk my, door de zonderling-
heyd van 't bedryf, zo vaft in de geheugeniffe was
geprent, (uytgenomen dat de naam van 't gewest
des gemelden landschaps my ontfchooten is,) dat
ik 'er een verhaal van opftelde, indiervoege gelyk
't alhier volgt, zynde de naamen der Vrouwsper-
foonen daar in vermeld, door my verzierd, zo om
verwarringe te vermyden, als om eene onaange-
naame herhaaling, óf omfchryving, voor te ko-
men. En dewyl ik 't al lang geleeden aan verfchey-
dene perfoonen niet alleen vertoond, maarook één
of meer affchriften daar van weggegeeven hebbe,
zal ik 't zelve hier invoegen, eensdeels om dit ik
geloos-

352 W. SEWELS *Nederduytsche*
geloove dat het veelen niet onbehagelyk voofto-
men zal, en ten anderen, opdat niet iemant naa
mynen dood dit eenen anderen Autheur toefchry-
ven mogte.

FOEMINEAE FORTITUDINIS

SPECIMEN INSIGNE

Parentum noſtrorum memoriâ quendam
Dynaften in Brabantia prædium, quod
ruri poſſidebat amplum, habitaffe famâ ac-
cepimus: ferturque illum, quum aliquan-
do certis de cauſis comitante uxore urbem
adire ſecum ſtatuiffet, duabus, quas ſolas
domi reliquerit, ancillis ſumma cum inter-
minatione in mandatis dediffe, ne ipſis ab-
ſentibus cuiquam aedes ſuas ingrediundi co-
piam facerent; id quod illæ ſe operam da-
turas abeunti hero ſuo pellicitæ ſunt.

Cæterum heris deſceſſis, dieque in veſ-
peram inclinante, advenit neſcio quæ, ſpe-
ciem gravidæ præ ſe ferens; quam verbis
ſupplicibus etiam atque etiam rogantem,
uti eam noctem vel in horreo pernoctare ſi-
bi liceret, famulæ unde & quaenam eſſet,
in

interrogaverunt; quibus illa: Se pauper-
culam, uterum gerentem, ac procul dubio
jamjam enixuram esse, debili voce respondit,
addens insuper, periculum fore, ne sub
dio noctem agitando, sibi prae dolore penè
languenti maximum accideret malum. Quae
verba cum ingenti motione animi prolata
puellarum alteram, cui Antianirae nomen,
ad tantam misericordiam allexère, ut fo-
ciam de muliere admittenda aggressa sit.
Neanis autem (id illi nomen) herilis man-
dati memor, se nullo modo id permissu-
ram firmissimè asseverabat: nam si quid ma-
li nobis inde eveniat, inquit, quibus pur-
gationibus, quaeso, culpam a nobis dimove-
bimus? Multis tandem verbis ultro citroque
habitis, Antianira age, inquit, quia neuti-
quam rei tam piaae assensum praebere velis,
in me solam id recipio, pro damno quod
inde contigerit fidejussuram. Exin se con-
vertit ad queribundam, eam bono animo
esse jubens, simulque introitum promit-
tens.

Pons autem subductilis, quo labentis
ante aream rivi orae jungebantur, erat eo-

Y

dem

dem tempore sursum libratus, quem continuo demisit, eique sic aditum patefecit; quae simulac in domum introgressum esset, statim se lassam ac dolore confectam praedicare, nihilque magis quam secessum capitibus deponendi gratiâ desiderare. Tum Antianira, sivis, inquit, cubitum deducemus te in conclave superius, nostro cubiculo imminens, unde clamando, si fortè partus urgeret, facile nos excites: id cum illa sibi gratissimum fore respondisset, ad cubiculum ab ancillis deducta est, praëunte Antianira, Neanide vero cum lucerna ponè sequente. Verùm per scalas ascendendo, gradu sanè testudineo ibat, quasi foetu perfecto gravis, quod quidem ipsi exitio fuit: quippe tunicas infernè oculis perlustrans Neanis, eam non praegnantem, sed ficiarium, sclopetis & pugionibus, caeterisque id genus armatum, advertit; unde terrore non mediocri quamvis perculsa, pavorem tamen quantum poterat dissimulans, personatam istam adjuvante socia ad spondam perduxit; eique demum negligenter in lecto depositae (nam vestibus exutis recubituram se

se negaverat) haustum vini calidi mox deferendum Antianira cum Neanide abiens spondit.

Verum enimvero ut primum ipsis solis tuto data copia fandi, Neanis metu pene exanimata in hujusmodi ferè verba erumpit: Actum est perimus! in quantum malum, Antianira, conjecisti nos stulta tua misericordia; quae advenam admittendo, latroni omnimoda tela sub vestibus gestanti fores reclusisti! His Antianira auditis quoniam animo ad rem tam stupendam fuerit, cogitatione melius quam magna verborum vi comprehendi potest. Attamen quoniam id quod factum erat infectum reddi nequibat, multa cum animo suo volventi tandem virilis audaciae facinus patrandi fedit sententia: adeoque dictum ac factum Neanidem jussit ut vinum calefaciendum curaret, idque infunderet capacissimo argenteo poculo quod una manu capi non posset, ipsa interim in remotam domus partem ad cultrum acuendum secedens; quem postquam exacutum sinu condiderat, summo viro latronem adit; qui craterem sibi porrectum u-

traque manu prehensens ori admovit, avidè que bibit, nihil mali suspicatus, cum illa ferrum quod veste latebat aperiens, id ipsum illius jugulo adigit, eumque sic confecit. Hic fuit feralis exitus illius qui aliis necem moliebatur.

His ita gestis, Neanidem sic alloquitur Antianira: Nebulonem istum, quem tantopere horrebas, mea manu occubuisse vides, minimè tamen ob id securas nos existimes oportet: nam certo certius est, illi non defuisse plures hujus sceleris socios, nocte concubia circa aedes, ut fores sibi aperiantur, fistulis canturos; quamobrem quae nos maneant, multo graviora opinor, nisi in tempore aliquod huic malo remedium adhibeamus. Agedum igitur, luminibus per totam domum dispositis, tu saltans, atque fursum deorsum cursitans, fidibus cane, dum ego clavichordium plectens melos clara voce moduler, quò iste de spe sua decidant, credituri scilicet familiam nostram rediisse, sui que sodalis propositum quassatum fuisse.

Complexa hunc sermonem Neanis, ò calidam inventionem ait, quam sine cunctatione,

tione, antequam improvas nos adorinatur, exsequendam censeo; ergo

Tolle moras, semper nocuit differre paratis.

Lucentibus igitur candelis è vestigio in singula conclavia illatis, quaeque se ad suas partes applicuit; tantumque strepitum hae solae saltatione & cantu excitarunt, ut aedes convivis undique repletas putasses.

Interea dum haec aguntur, ex compacto adfuit latronum turma ad introitum tentandum; sed consilium suum explosum rati, singuli denique abierunt, non sine ingenti ancillarum gaudio, quae inter spem & metum fluctuando noctem istam transegerunt.

Postquam verò solis oriendis jubar tenebras, & quae easdem comitantur curas fugaverat, facinoris perpetrati, astuque repulsi furum impetùs nuncium hero suo miserunt; qui talium certior factus, excubias in proximam noctem apud praedium suum agendas, absque ulla mora curavit, nullus dubitans quin ejusdem sodalitiū aliquot illuc redirent; quae res falsum ipsum minimè habuit; quippe quidam intempesta noctibus

his capentes, hesternum quidem socium
suum quaesitum, ast in manus abstulit,
exoptata praeda, venire.

Cæterum quomodo in hos animadver-
sum sit, quia nobis hæud satis liquet, id po-
tius silentii nostro velo involvemus, impo-
nentes simul qualicumque huic narratione-
lae finem, sequentibus hisce versibus corol-
larii loco adjectis.

R Obora vimque animi, si fortè in virgine
quaeras,

Exemplum ecce ingens Antianira dedit.

*Tingere mucronem gestit nam sanguine
scurrae,*

Gutture & abscisso tollere lumen ei.

*Nec satis hoc: sceleris focorum eludere
foedus*

Tentat, & inceptum nec male cessit opus.

*Quippe astu solo furum glomeramen ab-
egit,*

Obstructaque plagis exiit ipsa domum.

*Atque his foemineum, docuit metuenda
vixit,*

Non semper manibus cedere molla genus.

Scili-

*Scilicet heic virtusque animusque emi-
cuit ultra*

*Sexum, namque viros reddidit atto-
nitos.*

Zie daar, Leezer, die Latyn verstaat, eene wonderbaare geschiedenis; maar dewyl ik te gemoet zie, dat ik hierdoor de nieuwsgierigheyd der gener welke dier taale onkundig zyn, zal opgewekt hebben, zal ik my nu, hen ten gevalle, in eenen taameelyk bedaagden ouderdom begeeven tot het vertaalen van 't gene ik byna veertig jaaren geleeden in 't Latyn met vermaak beschreef. Dit dan is 'er de zin van, schoon de Duytsche styl zo verheven niet is, als de Latynsche.

Door vertellinge is ons ter oore gekomen, dat ten tyde onzer ouderen zeker Heer in Brabant, die op eene groote Hoffede, welke hy op 't land bezat, woonde, willende eens, om eenige zaaken te verrichten, met zyne echtgenoot na de stad toegaan, aan zyne twee meyden, welke hy alleen t'huys liet, strengelyk beval, niemand by hun afweezen in te laaten, 't welk zy beloofden te zullen naakoomen. Maar de Heer en Vrouw vertrokken zynde, en de avond beginnende te vallen, quam 'er eene zwangere vrouw, zo 't voor het oog schein,

die zeer deemoedig badt om dien nacht , alwaare 't maar in de ſchuur , te moogen ſlaapen. De meyden haar toen vraagende wie , en van waar zy was , gaf zy met eene ſlaauwe ſtemme tót antwoord , dat ze eene arme vrouwe was , die kraamen moſt , en den ſlag reeds op den hals had , zo dat zy , die van pyn ſchier bezweek , voor eenen zwaaren ramp beducht was , byaldien ze dien nacht onder den blaauwen hemel zoude moeten overbrengen. Zy dit met eene groote ontſtelteniſſe zeggende , bewoog daardoor ééne van de meyden , die ik Klaare zal noemen , dermaate tót mededoogen , dat deeze tegens haare maat begon te ſpreeken van dit vrouwmenſch in te laaten. Maar Katryn (dus noem ik de andere) gedachtig wat haar van haaren Heer belaſt was , zeyde ronduyt dat zy dit in geen en deele toelaaten zoude : want , ſprakze , zo ons daardoor iets quaads overquamme , eylieve , wat zouden wy t'onzer verſchooninge kunnen inbrengen? Dóch naa veele woorden over en weêr , zeyde Klaare , wel aan , dewyl gý tót zulk een goed werk niet wilt bewilligen , zo neem ik 't over my alleen , en zal inſtaan voor 't quaad dat 'er van zoude moogen komen. Thans zich keerende na deeze die 'er ſtondt te kermen , beval zy haar goëds moeds te weezen , en beloofde haar te zullen inlaaten : waarop zy de valbrug , die toen opgehaald was , aanſtonds neêrliet , en alzo den ingang

ver-

verleende aan haar, die, zo dra men in huys getreedden was, zeer klaagde van vermoeidheyd en pyn, en zeyde dat ze nergens meer na verlangde, dan wat te moogen gaan leggen om te rusten. Hierop zeyde Klaare, wy zullen u, zo gy wilt, te bedde brengen op eene zaal boven onze slaapplaats, daar gy, zo de arbeyd u mogte overkomen, óns gemaklyk kont wakker roepen. Zy geantwoord hebbende dat dit haar zeer aangenaam zoude zyn, wierdt van de meyden na de slaapkamer gebragt; gaande Klaare vooraan, en Katryn met eene kaers van achtere vólgende. Dóch in 't opgaan van de trap ging zy zeer langzaam, als iemand die op haar uysterste was; maar dit strekte tót haar verderf; want Katryn haar onder de rókken bekykende, bemerkte dat ze geen zwangere vrouw, maar eenen moordenaar, met pistoolen, pooken, en ander geweer gewapend, voorhad. Hierover niet weynig verschrikt, ontveynsde zy evenwel haare vreeze zo veel zy konde, en leydde, met hulpe van haare makker, deeze vermomde na de ledekant; en naa dat die zich zonder eenigen toefsel op 't bedde neêrgestrekt had, (want uyt haare kleederen wou zy niet gaan leggen) beloofde Klaare, in 't weggaan met Katryn, haar itraks wat heete wyn te zullen brengen.

Dóch zo dra deeze beyde vry alleen konden spreken, borst Katryn, schier half dood van

Y s

schrik,

schrik, in dusdanige woorden uyt: Och 't is met ons gedaan, wy zyn om hals! O tót wat een zwaar ongeval, Klaare, hebt gy ons door uwe zótte meedoogendheyd gebragt? dewyl gy door eene vreemde in te laten, de deur geopend hebt voor eenen moordenaar, die met allerhande moordgeweer onder zyne kleëren gewapend is. Hoe verbaasd Klaare op 'thooren van dit zeggen gestaan heeft, kan men beter met zyne gedachten begrypen, dan met woorden uyt-drukken. Nóg tans doordien 't gene reeds gedaan was, nu niet ontdaan kon worden, besloot zy eyndelyk, naa een veelvoudig overleg, een stoute en manlyke daad te onderneemen, en beval op staandevoet aan Katryn, den wyn heet te maaken, en dien dan in zekeren zilveren kroes te gieten, welke zo wyd was dat men hem met ééne hand niet vatten konde; gaande zy zelve ondertusschen na achtere in eenen afgelegenen hoek van 't huys om een mes te slypen, 't welk zy wel scherp gewét, en by zich gestoken hebbende, den wyn nam, en 'er meê na den moordenaar toe ging, die den beker, hem toegereykt, met beyde zyne handen aanvattend, aan den mond zettede, en 'er wakker uyt dronk, zonder eenigen argwaan, terwyl zy 't mes, dat ze by zich gestoken had, voor den dag haalende, hem 'er met een vaerdt de keel mede affneedt, en hem alzo van kant hielp. Dit was het doodelyk eynde van hem die andere den dood brouwde.

Naa

Naa dat Klaare dit aldus geklaard had, sprak zy Katryn in dezer voege aan: Dien ſchelm, voor welken gy zo bytter bevreesd waart, ziet gy nu door myne hand ontlyfd; maar daarom moet gy niet denken dat wy nu veylig zyn: want wees vry verzekerd dat hy makkers gehad heeft, die te nacht hier aan 't huys zullen komen fluiten, om van hem ingelaaten te worden; zo dat ik acht dat wy 't zwaarſte nog te verwachten hebben, indien wy 'er in tyds niet een ſchut voor ſchieten. Wakker dan, laaten we overal, 't ganſche huys door, brandende kaerſen zetten, en loop gy op en neer, alle de kamers in en uyt, al zingende en danſende, en op de fiool ſpeelende, terwyl ik op de klavecimbel ſlaande, een deuntje helder opzinge; waardoor die ſielten, in hunne hoope te leur geſteld, zullen denken dat ons volk weder t'huys gekomen, en den aanſlag van haaren makker alzo miſlukt is. Katryn dit aangehoord hebbende, Hey, dat 's braaf bedacht, zeyd ze, laat ons zonder vertoeven dit maar gaan doen; want uytſtel, als mengcreed is, valt doorgaans quaalyk uyt. Naa dat zy dan alle de vertrekken met lichten bezet hadden, begon elk zyne rol te ſpeelen, en deeze twee maakten met danſen en zingen zulk een geraas, dat men gemeend zoude hebben dat het huys vol gaſten was.

Terwyl dit nu aldus geſchiedde, quam de bende der ſtruykrooveren volgens aſpraak aan, om

om te zien óf zy 'er binnen konden komen ; maar vermoedende dat hun toeleg ontdekt was, gingen zy ten laastten alle weg , tót groote blydschap der gemelden meyden , welke dien nacht tusschen hoope en vreeze overbragten. Dóch naa dat de zon opgegaan was , en door haar licht de duyfsteris , en met ééne de zorg die dezelve verzelt , verdreeven had , lieten zy haaren Heere boodschappen wat voor een feyt door haar bedreeven was , en hoe zy door list den aanval der dieven afgeweerd hadden. Hy hieraf verwittigd , stelde tegens den vólgenden nacht eene wacht by zyne hófstede , niet twyfelende óf daar zouden wel eenige van dat rót wederkomen ; en dit ontschoot hem ook niet : want by den donker quamen 'er etlyke van 't gespuys weêr fluyten , om te zien óf zy iets van hunnen makker verneemen konden ; maar in plaats daarvan , wierden zy door die van 't Gerecht gevangen genomen. Doch naardien my niet bekend is wat men deezen gastendeed , zal ik zulks met stilzwygen voorbygaan , en daar mede deeze vertelling eyndigen.

Het Gedichtje dat in 't Latyn achter dit verhaal vólgd , hoewel ik my met het ontwerpen daarvan in myne jeugdige jaaren wat vermaakte , acht ik nu niet der pyne waerd te ver-
taalen.

Om nu den draad deezer verhandeling van den
styl ,

ftyl, welke reeds op 't eynde loopt, en door dit invoegfel afgebroken is, nóg eens weder op te vatten, staat my wyders te zeggen, dat in het fchikken der woorden ook acht gegeeven moet worden dat men dubbelzinnigheyd vermyde, 't en waare zulks met voordacht gefchiedde; anders zoud iemand onze meening tegen onzen zin kunnen verdraaijen, gelyk my heugt dat zeker leezer eenen Schryver eens van valsche leere verdacht hieldt, om dat hy in zeker boekje gezegd vindt wegens Adam en Eva, *Daar komt eene vrouw, welke hem van Gód gegeeven was, om hem te temteeren.* Maar had de vertaaler gesteld, *Eene vrouw, welke hem van Gód gegeeven was, komt daar op om hem te verzoeken,* dan kon 'er geen verkeerden zin uyt getrokken geweest zyn; hoewel 't ook waar is, dat indien die Leezer verstands genoeg gehad hadde om op de tekens der zinsfcheydinge te letten, hy zulk eenen misflag niet begaan konde hebben: welke opmerking dan van zulke een groote aangelegentheyd zynde, zo zal ik ook omftandig handelen

Van de

ZINSCHEYDINGEN.

DEwyl eene reede bestaat uyt verscheydene leden, is men gewoon, die door zekere tékens te onderscheyden. Deeze tékens óf merken by

by de Latynsche benaamingen best bekend zynde, zal ik die ook alhier gebruyken.

Dit teken [/] óf (,) noemt men een *Comma*, en is een téken van eenen korte ophoudinge, óf ademhalinge, als,

Kome / aanschouwt de daaden des Heeren / die herwoessingen op aarde aarecht / die de oozlogen doet ophouden tot aan het eynde der aarde / den boog verbreekt / ende de spies aan twee slaat / de wagenen niet vint verbzandt. Ps. XLVI. 9, 10.

Dan bliuen yst het harte des menschen kome boort / quaad gedachten / oberstelen / hoerterpe / doodslagen / dieberven / glerigheden / boosheden / bezog / onruchtigheyt / booze ooge / lastering / hoerbaerdij / onberstand. Mark. VII. 21. 22.

De bzeze des Heeren is / te haaten het quaaide / de hoerbaerdigheyt / den hoogmoed / en den quaaiden weg. Spreuk. VIII. 13.

Za'er tentand is die met wind onigast / en valscheit liegt / zeggende / Ik zal u profeteeren boort wende boort sterken dzant / dat is eene Profeteet des zes volks. Mich. II. 11.

Maar Jesus antwoorde en zepde tot hen / Gy dwaalt / niet weetende de Schzisten / noch de kizacht Gods. Matth. XXII. 29.

Dit tékentje [;] wordt een *Semicolon* genoemd, en is een téken van wat langer ophoudinge, dan een *Comma*:

En veeltids komt de *Semicolon* te pas voor de woorden, *Maar, dóch, niettegenstaande, nógtans opdat*; echter is dit zulk een vaste regel niet; die geen uytzondering heeft: want somtids vereyscht de reede dat men een *Colon* voor die woorden stelt;

stelt ; en *maar* wordt altemet ook wel achter een *comma* gezét : doch hoe men de *Semicolon* doorgaans gebruykt , kan uyt de volgende voorbeelden gezien worden.

Zend uw licht / en uwe waarheid / dat die my leyden ; dat ze my brenghen tot den berg uwer heylighepd / en tot uwe woninghe ; ende dat ik inga tot Gods altaar. Ps. XLIII. 3, 4.

O God / Wy hebben 't niet onze ooren gehoord / onze vaders hebben het ons verteld ; gy hebt een werk gewrocht in hunne dagen / in de dagen van ouds. Ps. XLIV. 2.

Laat myne vervolgers beschaamd worden / maar laat my niet beschaamd worden ; laat hen verschijft worden / maar en laat my niet verschijft worden. Jer. XVII. 18.

Ik zal eene volepndige maaken met alle de Heydenen / vaat heene ik u verstrooid hebbe ; maar met u en zal ik geene volepndinge maaken. Jer. XXX. 11.

Ik heb de pestilenci onder ulieden gezonden / naar de wyze van Egypte ; ik heb uwe jongelingen dood het zwaerd gebied / ende uwe paerden gevanghlyk laaten wegvoeren : ende ik heb den stank uwer hevelereren zelfs in uwe neuze doen opgaan ; nu staans en hebt gy u niet bekeert tot my / spreekt de HEERE. Amos, IV. 10.

Dit merk [:] heeft de benaaming van *Kolon* , en is een téken dat doorgaans in 't midden van eenen zin gesteld wordt ; wanneer het volgende dient tót aanwyzinge der oorzaake van het gezeyde , óf tót bevestiginge van het voorgaande , óf tót aanwyzinge van het oogmerk deszelfs :

zelfs: en menigmaal wordt de *Kolon* gevoeglyk geplaatst voor de woorden, *Want, naardien, daarom, dewyl, omdat*; en hoewel men dit téken ook wel voor 't woordtje *maar* stelt, nógtans geschiedt zulks maar zelden; want het wordt doorgaans gebruykt achter een half volkomen zin, als,

Ik zal niet eeuwiglyk twisten / noch ik en zal niet geduuriglyk vervolgen zyn: want de Geest zoude van booz myn aangezichte oversielpt worden. Jes. LVII. 16.

Uwe Zon zal niet meer ondergaan / ende uwe Maan zal haar licht niet intrekken: want de **HEERE** zal u tot een eeuwig licht weezen / ende de dagen uwer treuringe zullen een eynde neemen. Jes. LX. 20.

Die zich beroemt / beroeme zich hierin / dat hy verstaat / ende my kent / dat ik de **HEERE** ben / doende weldaadighepd / recht / en gerechtighepd op der aarde: want in die dingen heb ik lust / spreekt de **HEERE**. Jer. IX. 24.

Genees my / **HEERE** / zo zal ik geneezen worden; behoud my / zo zal ik behouden worden: want gy zijt myn lof. Jer. XVII. 14.

Spreek nu tot de mannen van Juda / en tot de inwooners van Jerusalem / zeggende; zo zept de **HEERE**: Ziet ik sozmeer een quaad tegen ulieden / ende denk tegen ulieden eene gedachte. Jer. XVIII. 11.

Wdus zult gy zeggen tot den Profcet: Wat heeft u de Heere geantwoord? Jer. XXIII. 37.

Sint dat ik tegen hem gesproken hebbe / denk ik nog ernstiglyk aan hem: daarom rommelt myn ingewand over hem; ik zal my zoner zekerlyk ontfermen / spreekt de **HEERE**. Jerm. XXXI. 20.

Ziet

Ziet ik zal over Juda / en over alle inwoonders van Jerusaleem / brengen al het quaad dat ik tegen hen gesproken heb: om dat ik tot hen gesproken hebbe / maar zy niet gehoord en hebben / ende ik tot hen geroepen hebben / maar zy niet en hebben geantwoord. Jer. XXXV. 17.

Ik de **HEERE** behoeve dien / alle oogenblik zal ik hem bebochtigen: op dat de vyand hem niet en bezoeke / zal ik hem bewaaren nacht en dag. Jes. XXVII. 3. [Jesus zeyde] Myn oordeel is waarachtig: want ik en ven niet alleen / maar ik / ende de Vader die my gezonden heeft. Joh. VIII. 16.

Ende Saulus stondt op van der aarde: ende als hy zyne oogen open deede / zag hy niemand. Hand. IX. 9.

De Heere zeyde tot hem / Gaa heenen: want deeze is myn een uytverhooren vat / om mynen naam te draagen voer de heydnen. Hand. IX. 13.

Maak deezzen zal ik wederkeeren / ende weder opbouwen den Tabernakel Davids / die verballen is / en het gene daar van verbzoken is / weder opbouwen / ende ik zal den zelven weder oprichten: op dat de overblijvende menschen den Heere zoeken. Hand. XV. 16, 17.

God en laat zig niet bespotten: want zoo wat de mensch zaait / dat zal hy ook maaijen Gal. VI. 7.

[.] Deeze Stip óf tittel word *Punctum* genoemd, en dient tot een teken dat de zin der teede uyt is: en achter deeze stip behoort altoos een Groote letter te volgen. als,

Komt / hoor toe / alle gy die God blyest / ende ik zal vertellen wat hy aan myne ziele gedaan heeft. Ik rief tot hem met mynen monde / en hy wierdt verhoogd onder myne tonge. Hadde ik na ongerechtigheid met mijn harte gezien / de Heere zoude niet gehoord hebben. Ps. LXVI. 16, 17, 18.

En

't En waare de Heere my eene hulp geweest waare /
 myne ziel had byna in de stilte getwoond. Als ik zegde /
 myn voet wankelt / utwe goedertierenhepd / o Heere /
 ondersteunde my. Pf. XCIV. 17, 18.

Looft / gy knechten des Heeren / looft den naam
 des Heeren. De naam des Heeren zy geprezen / van
 nu aan tot in eeuwighepd. Van den opgang der zonne
 af / tot haaren nedergang / zy de naam des Heeren ge-
 loofd. De Heere is boven alle hepdenen / boven de he-
 melen is zyne heerlykhepd Pf. CXIII. 1, 2, 3, 4.

[?] Is een *Vraagteken*, en wordt achter eene
 vraag gesteld.

Heere / ik roept tot u den ganschen dag ; Ik strek myne
 handen upt tot u. Zult gy wonder doen aan de dooden ?
 of zullen de overledene opstaan / zullen ze u looven ?
 Zal utwe goedertierenhepd in 't graf verteld worden ?
 utwe getrouwighepd in 't verderf ? Zullen utwe wonde-
 ren bekend worden in de duysternisse ? ende utwe gerech-
 tighed in het land der vergeetenhepd ? Pf. LXXXVIII.
 10, 11, 12, 13.

Hoe lang zullen de godloozen / o Heere / hoe lang
 zullen de godloozen van vzeugde opspzingen ? hard
 spzeeken ? alle werkers der ongerechtighepd zich beroe-
 men ? Pf. XCIV. 3, 4.

Zoude die 't oog plant / niet hooren ? zoude die 't oog
 formeert niet aanschouwen ? zoude die de hepdenen
 tuchtigt / niet straffen ? Op die den mensche weetens-
 schap leert. vs. 9, 10.

Daar mede zal ik den Heeren tegenkomen / ende my
 bukken booz den hoogen God ? zal ik hem tegen komen
 met brandofferen ? met eenjaartige halveren ? zoude de
 Heere een welgeballen hebben aan duyzenen van ram-
 men ? aan tienduyzenen van olfbecken ? zal in mynen
 eerst-

eerstgeboornen geeven vooz myne overtreddinge? de
 vrucht myns buphs vooz de zonde myner ziele? Mich.
 VI. 6. 7.

Op slechte / hoe lang zult gy de slechtigheid bemin-
 nen? en de spotters vooz zich de spotterny begeeren?
 ende de zotten weetenschap haaten? Spreuk. I. 22.

Ben ik dan een Vader / waar is myne eere? ende
 ben ik een Heere / waar is myne vreeze? zegt de Heere
 der heerschaaren tot u / ó Plesters / Verachters myns
 naams. Maleach. I. 6.

De Zoon des menschen / als hy komt / zal hy ook
 geloof vinden op der aarde? Luk. XVIII. 8.

[!] Is een teken van verwonderinge en uytroe-
 ping; 't zy van droefheyd óf blydschap, als

Hoe dikwils verbitterden zy hem in de woestyne! deedten
 hem smarte aan in de wildernisse! Ps. LXXVIII. 40.

Och dat gy my als een broeder waart / zupgende de
 borsten myner moeder! Hoogl. VIII. 1.

Hoe is 't goud zo verdonkerd! het goede spne goud zo
 veranderd! hoe zyn de steenen des Hepligdoms vooz aan
 op alle straaten verwozpen! de kostelike kinderen
 Zions / tegen syn goud geschat / hoe zyn ze nu gelijk
 gereekend den aardenen flesschen / het werk van de
 handen eens pottebakkers! Klaagl. IV. 1, 2.

Zo zegt de HEERE Heere / Wee over die dwaas-
 ze Profeeten / die hunnen geest naawandelen / en
 't gene zy niet gezien hebben! Ezech. XIII. 3.

Als hy nabij quam / en de stad zag / weende hy
 over haar / zeggende / Och of gy ook bekendet / ook
 nog in deezen ulwen dag / 't gene tot uwe vzeede dient!
 Luk. XIX. 41, 42.

Dit teken [!] wordt doorgaans gesteld achter
 de Tusschenwerpsels *Ach! Helaas! Wee!*

( ) Deeze twee haakjes noemt men *Parenthefis*, zynde een Tuffchenftelling óf invoegfel van eenige woorden, die doorgaans den zin wat klaarder óf omftandiger uytdrukken, welke echter zonder die ingevoegde woorden verftaanbaar is, als

En Pilatus antwoorde hen / zeggende / Wilt gy dat ik u den Koning der Jooden los laate? (want hy wist / dat hem de Overpriefters dooz tyd overgeleverd hadden) : maar de Overpriefters beweegden de fchaare / dat hy haar liever Barrabas zoude loslaaten Mark. XV. 9, 10, 11.

Kommen wy niet weten welke deeze nieuwe leere zy / daar gy van fpreekt : want gy bryngt echige bryemde dingen voor onze ooren. Wy willen dan weten wat toch dat zpy wil. (Die van Athenen nu alle / en de bryemdelingen die zich daar onthielden / befteeden hunnen tyd tot niets anders / dan om wat nieuws te zeggen en te hooren.) Ende Paulus fttaande in 't midden van den Areopagus / zeyde / Gy mannen van Athene / ik bemerk dat gy allesins gelyk als godsdienftiger zyt. Hand. XVII. 19, 20, 21.

Ik en wil niet dat u onbekend zy / Broeders / dat ik menigmaal voorgenomen hebbe tot u te komen (ende ben tot nog toe verhinderd geweest) / op dat ik ook onder u eenige bryucht zoude hebben / gelyk als ook onder de andere Heydenen Rom. I. 13.

Deeze aanwyzing der *Zinfcheydinge* brengt my in gedachten, dat 'er zyn die 't niet wel fchynen te kunnen infchikken dat men zich fomtyds van Klanktekenen, by den naam van *Accenten* be-

bekend, komt te bedienen; om dat zy die noodeloos in onze taale achten. Maar alles wat men tegen 't gebruyk daar van zeggen kan, meen ik dat men ook tegen de tékens der Zinscheydinge zoude moogen zeggen; want men zou kunnen beweeran dat die, hoewel niet onnut, nógtans van geen volstrekte noodzaakelykheyd voor veel zyn; omdat de minste lezers behoorlyke acht daarop geeven, en de meeste moogelyk leezen, zonder eens daarop te letten; hoewel zy evenwel nóg zoo leezen, dat men hen taamelyk verstaan kan. Maar wat goede Schryver zal daarom die tékens verwerpen? Immers vindt een naauwkeurig lezer gemak daar by, en kan overluyd leezende, zo hy wel op die tékens let, ook des te beter van anderen verstaan worden. Even alzo kunnen de klanktékens somtyds ook dienen, om voor te komen dat de woorden door eenen uytheemfche gerabraakt, óf met eenen verkeerden klank uytgesproken worden.

Van de

L E T T E R-, en

SPRAAK-KONSTIGE

F I G U U R E N.

ZO wel in de Nederduytsche, als andere taalen, maakt men somtyds niet alleen in de bewoordingen, maar ook in de woorden, eenige verandering die van het dagelyksch gebruyk, en de eenvoudigste wyze, eenigzins afwykt, en nógtans menigmaal noodig is, 't zy om de ligtheyd van uytpraak, óf om een vaers te gladder te doen rôllen, óf om de reede met des te krachtiger naadruk voort te brengen. De verandering in de woorden bestaat in het afneemen óf byvoegen van eene letter óf lettergreep, op meer dan eenerley wyze.

De gemeenste affnyding eener letter is die, welke by den Griekschē naam *Apostrophé* best bekend is, als, *Op 't Land*, voor, *op het land*; *In 't water*, voor *In het water*; *d'Aarde*, voor *de aarde*; *d'Uyterste*, voor *de uyterste*. Maar deeze laatste affnyding komt niet te pas dan voor een woord dat met eene Klinker begint: want men mag niet schryven *D'zee*, *D'stoel*, dewyl

di

dit eenigfins een onuytspreekelyke taal, en derhalve niet fchryfbaar is.

Vooraanzetting, by den taalkundigen met de benaaming van *Prosthesis* bekend, en van fomigen in 't Neêrduytsch *Toezét* genoemd, voegt iets voor aan een woord, als wanneer men in plaats van *Dóch* fchryft *edóch*, in ftede van *geene*, *egeene*, en voor *maar*, *nemaar*.

Voorafneeming, anders *Apharefis*, neemt de voorfte letter óf lettergreep van een woord weg, als *Stadig* voor *gestadig*, *Het* hoort *my* toe, in plaats van *behoort*; *Het* hoeft niet, in ftede van *behoeft*; *Hy* draagt *zich* wel, in plaatfe van *gedraagt*; en *Voegelyk* voor *gevoegelyk*: voorts *Dit*'s voor *Dit* is; en 'k *Zal* voor *Ik zal*.

Invoegfel, óf *Epenthesis*, zet eene fillabe óf letter in 't woord, als *Vrygheyd*, *Zachtigheyd*, in ftede van, *Vryheyd*, *Zachtheyd*; en *Inwoonder* in plaatfe van *Inwooner*.

Uytlaat, óf *Syncope*, werpt eene letter óf lettergreep uyt het midden van 't woord, als *Boel* voor *boedel*, *Leer* voor *leder*, *Zuyen* voor *zuyden*, *Vaar* voor *vader*, *Broer* voor *broeder*, *Voer* voor *voeder*, en *Spoen* voor *spoeden*.

Affnyding, óf *Apocopé*, fnyt een letter óf lettergreep achter van een woord af, als *Eer* voor *eera*, *Uw* in plaatfe van *uwe*, *Eer* voor *eerder*, *Meer* voor *meerder*, *En* voor *ende*, *Eynd* voor *eynde*, *Of* voor *ófte*; *Nóch* voor *nóchte*.

Achteraanzetting, óf *Paragoge*, voegt eene letter, greep achter aan 't woord, als *Omme* in plaats van *om*, *Kasse* in stede van *kas*, en *Heere* voor *Heer*.

Tzamentrekking, óf *Crafsis*, trekt het woord tza- men, als *Weér* voor *weder*, *Dobn* voor *dooden*, *Goón* voor *Goden*, *Steén* voor *steden*, *Geleén* voor *galeden*,

Rekking óf *Splyting*, by den naam van *Diare- sis* bekend, rekt óf splyt eene lettergreep in tweên, als *Errefdeel* in plaats van *erfdeel*, *Mannelyk* in stede van *manlyk*, *Vóllik* voor *vólk*, *Hurrekt* voor *hurkt*, en *Gelas* in plaats van *glas*.

Versmelting, óf *Synalœpha*, doet eene sillabe eens klinkletters in de volgende versmelten, als,

Ik leefde in vrede, die my nimmermeer verveelt.
en

Verhoor me, ó God, in 't licht gezeten.

Letterwisseling [*Antistœchon*] stelt de ééne letter voor de andere, 't welk in rym te passe komt, als *Kleen* voor *kleyn*, *Gemeyn* voor *gemeen*, *Werd* voor *wordt*, *Smert* voor *Smart*.

De **FIGUREN**, die de bēwoordinge betreffen zyn als volgt.

Woorduytlaating; den Latynisten by den naam van *Ellipsis* bekend, is wanneer men een woord tót den zin der reede behoorende, verzwylt, als *Uwen aangenaamen heb ik ontfangen*, naamelyk *brief*: En *Ik ontfing den uwen den tienden deezer*, te weten *maand*.

Overtólligheyd [*Pleonasmus*] is als men tót krach- tiger

tiger uytdrukkinge zyns zeggens een woord in de reede voegt, dat 'er niet eygentlyk vereyscht wordt, als *Ik heb 't met myne oogen aanschouwd*, in plaats van *Ik heb 't gezien*, waar voor men ook wel zegt, *Ik heb het zelf gezien*. Voorts. *Den dood sterven*, in stede van *Sterven*. Zo zegt men mede, *Waar ter wereld is dat gebruykelyk?* in plaats van, *Waar is dat in't gebruyk?* ook zo zegt men insgelijk, *Waar ter plaats? Niemand ter waereld*. 't Schynt ook eenigfins overtóllig, als men zegt *Een kleyn boekje*; óf *Kleyne vischjes*; want *Boe^eje* en *Vischjes*, zyn uyt zich zelve Verkleyn-naamen.

Tzamenstelsel [Synthefs] Is als men een Naamwoord en Werkwoord tzamen voegt, die in getal, óf geslacht, óf eygenschap, niet overeenkomen, als. *Daar was 'er een deel die 'er niet mee te ureede waaren*; door *Deel* veritaat men hier eenige. Zo ook, *Daar stondt zo veel vólk op de wal, dat de Schipper ze [naamelyk, de menschen] niet inneemen kon*. Dus zegt men mede, *Het krygs-vólk wierdt op hunne aankomst met naoddruft verzórgd*. Dit paar zag hunne naakomelingen tót in 't vierde lid. *Elk zyn we dit ongemak onderhavig*. *Die ondeugd ontzag zich niet te zeggen: dat is, Die ondeugende vent*. Hier onder schynt ook betrekke-lyk deeze spreekwyze, *Gemeen recht is de voorrechten des lands*, waarvoor men zeggen kan *zyn de voorrechten*. Als mede *Hy keek het vólk aan*, 't welk alle op hunne kniën lag,

Z 5

aar-

aanbiddende 't gene zy zelve niet wiften wat het was. Zo zegt ook Gód. Jef. LXVI. 2. Ik heb myne handen uytgebreyd den ganschen dag tót een wederstreevig volk, die wandelen (in stede van dat wandelt) op eenen weg die niet goed is.

Verzameling [Zeugma] is een bevatting van één óf meer Naamwoorden onder een Werkwoord, het welk in getal óf persoon niet daarmede overeenkomt, als, *Hier was haar wagen geplaatst; hier haare wapens*; welk laatste Naamwoord anders het Werkwoord *waaren* vereyfschen zoude: *Gyspraak zacht, ik luyd*, dat is, *Ik sprak luyd*. Dus betreft men ook verscheydene Naamwoorden onder één Werkwoord, als *Haare geleerdheyd, bescheydenheyd, en andere begaafdheden, hebben haar vermaard gemaakt*. Hiertoe behoort ook, als'er twee óf meer Naamwoorden byeenstaan, die niet van één geslacht zyn, en onder een Voor-naamwoord, dat in geslacht overeenkomt met het Naamwoord daar het naast bystaat, betrokken worden, als, *God is 't leeven en de kracht die alles onderhoudt*, want *die* is hier beter dan *dat*.

Tzamenvatting [Syllepsis] is als men twee verscheelende personen óf woorden onder één woord vervat, als, *Nóch ik, nóch gy hebben 't gedaan. De leerlingen en de Meester doen tzaamen kunnen pligt: Debora en Barak Veldoversten der Israëlitén*.

Vervanging [Synecdoche] is als men zyne be-
WOOR-

woording in 't kort vervangt, gelyk wanneer men willende verhalen, hoe zekere landaard wel van 't gewas leeft, maar dat echter de meeste der zelve van vleesch leven, daarvoor dan zegt, *Zy leven wel van 't gewas, dóch meestendeels van vleesch.*

Voorkoming [Prolepsis] is als 'er een woord voorgaat, 't welk het geheel betékent, dat in zyne deelen niet uytgedrukt, maar verstaan wordt, als, *Daar quamen twee arenden aanvliegen, de ééne van 't oosten, de andere van 't westen. De Krygsbevelhebbers vochten tzaamen, de één met den degen, de ander met het pistool.*

Woordsplyting [Imesis] is wanneer een woord in tweên gespleeten wordt, 't welk by ons in tzaamengezette woorden gestadig plaats vindt, als, *Ik zette dat boek voornaamelyk uyt liefhebbery over. De Drukfouten schryft men doorgaans den Antbeur toe; splytende aldus de woorden Overzetten en Toeschryven.*

V E R H A N D E L I N G

Van de

R E D E N K O N S T I G E
F I G U U R E N .

OM met meerder naadruk onze meening voor te draagen, gebruykt men menigmaal in de reede eene *Woordwisseling*, die by de Latynsche Letterkonstenaars *Tropus* genoemd wordt: dóch eer ik tót de voorbeelden van deeze woordwisselingen treede, zal ik iets van het gebruyk der gelyknaamige woorden melden: want tót krachtiger uytdrukkinge eener zaake verdubbelt men somtyds de bewoording, het welk gevoeglyk geschiedt door een ander woord, dat eeniger maate van de zelfde kracht is, óf eenige overeenkomst daarmede heeft: als *Groote*, *Heylige*, *goedertieren*, en *barmhartige Gód*. Aldus kan men ook zeggen, *Aandachtiglyk*, *vuuriglyk*, en *onophoudelyk bidden*. Tót meerder naadruk dan bedient men zich veelyds van *Gelyknaamigheyd* [SYNONYMIA], als, *Hy bezit veel goed*, en *heeft groote middelen*: als mede. *Ik beloof het u*, *ik neem 't aan*, *ik zeg het u toe*. Gelyk nu dusdanig een verschiet van woorden dienstig is om onze meening niet alleen krachtig,

tig, maar ook behaagelyk, uyt te drukken, zo moet men echter omzigtiglyk daar ontrent te werk gaan: want al te groote overtólligheyd kan zelfs de alderbeste dingen eenigfins bederven. Daarom is 't veyligst alles met maate te gebruyken: en als dusdanig een gebruyk spaarzaam, en met een gevoeglyke schikkinge, geschiedt, dan wordt door eene woordverdubbeling, óf ook door eene Woordspeeling, de aandacht der toehoorderen óf des Leezers somtyds opgescherpt. Zie hier dan eenige staaltjes van zoodanig een woorden-cieraad.

Overdragt óf Leenspreuk [METAPHORA] is als een woord varzyne eygene betékenisse tót cene andere overgedraagen wordt, om eenige gelykheyd óf overeenkomst der zaake, als wanneer men eenen botterik *Ezel*, eenen plomperd *Vlegel*, en eenen listigen quant een *Vós* noemt; en den mensch, uyt inzicht van de brósheid onzes levens, met den naam van *Waterblaas* betékent: Zo zegt men ook voor een verhart hart, een *Steene hart*, óf een *verstókt hart*; en dus past men somtyds op de bedryven des menschen zekere *Werkwoorden* toe, die eygentlyk de werkingen van onvernunftige dieren uytdrukken, als *Vliegen*, *kruypen*, *keffen*, enz. ook zegt men wel, *Zy dóbberde tusschen hoope en vreeze*: En, *Hy sprak niet, maar hy donderde*.

Naamwisseling [METONYMIA] is als men de oorzaak óf het uytwerkende, stelt voor de uytwerkinge, óf het uytgewerkte voor het uyt-

WER-

werkende, óf het begrypende voor het begreepene, als, *Ovidius leezen*, in plaats van, het boek van Ovidius; *Een kransje plukken*, dat is, bloemen tót een kransje. *De dood is in de pót*, dat is een doodelyk fenyn. *Gyzyt stóf*. Gen III. 19. *dat is*, uyt stóf gemaakt. *Drie kelkjes drinken*, d. i. den wyn in de kelkjes.

Onder de *Naamwisselingē* zyn ook betrekkelijk de volgende spreekwyzen: *Door 't staal gesnēveld*, d. i. door een staale zwaerd óf dólk. *Met de scherpte des zwaerds slaan*, d. i. met een scherp zwaerd. *Het huys Israels*, d. i. het Israelitische vólk. *De aardkloot*, d. i. de waereld, om hare ronde gedaante. *De eerwaerdige grysheyd*, d. i. de ouderdom, welks tékenen de gryze hairen zyn. Zo betekēnt men het vólgende ook wel door 't voorgaande, als, *Hy heeft geleefd*, meenende dáarmede, hy heeft opgehouden te leevē, dat is, hy is gesturven: Dus zegt men mede, *Hy is 'er geweest*. En het voorgaande wordt ook wel betekēnd door het gevólge, als, *Klaagt gy dat uw zoon by de Turken gevangen is? Men heeft wel aanzienlyke Heeren moeten lóssen*: want het woord *lóssen* geeft hier te kennen dat die Heeren gevangen geweest waaren. Ook gebeurt het wel dat men de zaak door 't nevengaande betekēnt, welke figuur men METALEPSIS [Overneeming] noemt, gelyk daar 1. Sam. XXIV. 4. gezegd wordt, dat *Saul in de spelowke ging om zyne voeten te dekken*. Hier onder scheidt ook betrek-

betrekkelyk 't woord *Overgeeven* voor *braaken*.

Woordspeeling óf *Zinspeeling* [PARANOMASIA] is als een woord meer dan ééne betékenis heeft, óf wanneer het ééne woord door klank of betékenis eenigfins op 't ander slaat, als, *Dat Lam is lam. Het geld geldt veel in dit geval. Buskruyd is een boos kruyd. Die Tas is deun op de tas. Goe wensch, goe wenst. O Rome ryk van roem.* Hiertoe is ook betrekkelyk dit twee-regelig dichtje dat gemaakt wierdt op 't sluyten der Spaansche vrede, en 't stichten van den Nieuwekerkstoren:

*De wyze Magistraat, om de eendragt niet te
stooren,*

*Sloot in de kerk de vrede, en wyl de kerk den
tooren.*

Eene *Byspreuk* óf *Verbloemde reede* [ALLEGORIA] is wanneer men verscheydene woordwifelingen achter één gebruykt, gelyk wanneer men Johannes den Dooper noemt, *De dageraad des Nieuwen Verbonds, de voorlooper van de Zon der gerechtigheyd, de boetbazwyn, de wekker óf prikkel der onboetvaerdigen.* 't Is ook een verbloemde spreekwyze van den Apostel, daar hy zegt. *Ik heb geplant, Apollos heeft nat gemaakt maar Gód heeft den wasdom gegeven.* 1. Kor. III. 6. Een zeer zonderlinge verbloemde reede vindt men by Salomons *Prediker*. XII. 3, 4, 5. *In den dage wanneer de wachters des huyses zullen beeven,*
ende

ende de sterke mannen zich zullen krommen, ende de maalfsters zullen stille staan, omdat zy minder geworden zyn; ende die door de vensteren zien, verduyfterd zullen worden; ende de twee deuren na de straat zullen geflooten worden; als'er is een nederig geluyd der maalinge, ende hy opstaat op de stemme des vogelkens, ende alle de zangeressen nedergeboogen zullen worden. Ook wanneer zy voor de hoogte zullen vreezen, en dat'er versbrikkingen zullen zyn op den weg, ende de amandelboom zal bloeijen, enz. Hiervoor zoude men konneñ zeggen

„ Ten dage wanneer onze handen en armen zul-
 „ len schudden en beeven, onze beenen en kniën
 „ trillen en knikken; als ons gebit vergaat, door
 „ 't verminderen der tanden en kiezen; als on-
 „ ze oogen duyfter worden, onze ooren doof-
 „ achtig, en 't kaauwen zachtjes toegaat, als
 „ men door gebrek van slaap's mórgens vroeg
 „ opstaat, zo dra ais de vogeltjes beginnen te quin-
 „ keleeren; als onze stem in 't zingen gansch
 „ verflaauwt; wanneer men schroomt tegen ee-
 „ ne hoogte op te klimmen, als men langs den
 „ weg gaande dikwils struykelt en alzo schrikt,
 „ en als ons haair door grysheyd zich zo wit
 „ vertoont als 't bloeijfel der boomen.

Woordherhaaling [EPIZBUXIS] herhaalt een woord óf bewoording, als 2. Sam. XVIII. 33. *Myn zoon, mijn zoon, Absalom! Och dat ik voor u gestorven waare, Absalom, mijn zoon, mijn zoon!* Somtyds is de zelfde naam op meer dan éenen toe-
 passe

passelyk, als, *Salomon, niet die wyze Koning, maar deeze onverstandige Salomon.* Dus kan men ook zeggen, *Prins Willem van Oranje wederstondt de Spaansche trotsheyd, en zyn naaneef Prins Willem die der Franschen.* Ook kan de Herhaaling somtyds een gevolg van het voorgaande zyn, als, *Zo niemand godvruchtig is, dan die zich nooit te buyten gaat, dan is niemand godvruchtig.*

Achternaaerberaaling [EPANALEPSIS] is als men eene spreuk óf vaers met het zelfde woord óf eene reede met ééne en dezelfde bewoording begint, en sluyt, als *Tavond kom ik t'buys, ik kom niet weer voor tavond. Men ziet hem nooit alleen, 't zy waar men hem ook zoekt, óf waar men hem ziet. Gedaan is nu myn werk, ik heb myn werk gedaan.* De VIII. Psalm begint en sluyt met deeze woorden. *O Heere, onze Heere, hoe heerlyk is uw naam op de gansche aarde!* Het begin en het eynde van den CIII. Psalm is, *Loof den Heere myne ziel.* En de CXVIII. begint en eyndigt met dit vaers. *Loof den Heere, want hy is goed; want zyne goedertierenheyd is in der eeuwigheyd.*

Weëromkeering [EPANODOS] is eene herhaaling der voorgaande woorden, met eene omkeering van den zin, als, *Wy leeven niet om te eeten; maar wy eeten om te leeven. Wat de tegenwoordige omstandigheyd vereyscht weet ik niet; en 't gene ik weet, vereyscht de tegenwoordige omstandigheyd niet.*

Klankverdubbeling [ANADIPLOSIS] is als dezelf-

A a

de

de klank eene zin sluyt, en den volgenden begint, als, *Onsleeven is een droom; Schroom dan u veel daarop te betrouwen. Berouwen zoud u zulk een onbedachtbeyd.*

Zelfwoordigbeyd [ANAPHORA] is als men eene bewoording verscheydenmaal achter-een herhaalt, als, *Hoe durft gy dus spreken? Hoe durft gy zulks bestaan? Hoe durft gy u zo veel vaogdy aanmaatsigen? Wyders, 't is beter tót den Heere toevlugt te neemen, dan op den mensche te vertrouwen. 't is beter tót den Heere toevlugt te neemen, dan op Princen te vertrouwen. Ps. CXVIII. 8, 9. By den Profet Jeremia, Kap. LI. 21, 22, 23. vindt men deeze woorden, Door u zal ik in stukken slaan, achtmaal herhaald. Nahum zegt, Kap. 1. 2. Een yverig God ende een wrecker is de Heere, een wrecker is de Heere, ende zeer grimmig; een wrecker is de Heere aan zyne wederpartyders.*

Wederkeer [EPISTROPHE] is eene herhaaling van het zelfde woord óf de zelfde Spreuk, in 't eynde van den zin der reede, als, *Wie was het die Engeland van het aanstaande juk des Pausdoms reddde? 't Was Koning Willem. Wie sloeg het heir van Jakobus in Yerland aan de rivier de Boyne? Koning Willem. Wie bemagtigde het Berke Namen, 't welk de Franschen onwinbaar oordeelden? Koning Willem. Wie noodzakte Louis den XIV. syndelyk tót Vreede? Koning Willem. Diengelyk een Wederkeer is het volgende: Looft den Heere, want hy is goed; want zyne goedermeerbeyd is inder ewigheyd.*

beyd. Dat Israel nu zegge, dat zyne goedertierenbeyd in der eeuwigheid is. Het Huys Aarons zegge nu, dat zyne goedertierenbeyd in der eeuwigheid is. Dat zy, die den Heere vreezen, nu zeggen, dat zyne goedertierenbeyd in der eeuwigheid is. Ps. CXVIII.

1, 2, 3, 4.

Omtógt [SYMPLOCE] is eene tzamenkomst van Zelfwoordigheyd en Wederkeer, dat is eene herhaaling van de zelfde bewoordinge in 't begin en in 't eynde der zinspreuken, als, *Wat vólk verbrandt zyn land? De Hóllanders. Wat vólk maakt van madder land? De Hóllanders. Wat vólk leeft voornaamelyk van de zeevaart? De Hóllanders.*

Trapspreuk [CLIMAX] is eene tzamenschakeling van ééne en dezelfde woorden, die de reede trapwyze doen klimmen, als, *Wat hem lust, staat hem vry; wat hem vry staat, kan hy; wat hy kan, durft hy; wat hy durft, doet hy; en wat hy doet, benaadoelt niemant.* In de H. Schrift leeft men, *Dat de Verdrukking lydzaambeyd werkt, de lydzaambeyd bewinding, de bewinding hoope, en de hoope beschaemt niat.* Rom. V. 3, 4, 5. *Die hy te voore verordineerd heeft, deeze heeft hy ook geroepen, ende die hy geroepen heeft, deeze heeft hy ook gerechtwaerdigd, ende die hy gerechtwaerdigd heeft, deeze heeft hy ook verheerlykt.* Rom. VIII. 30. *Hoe zullen wy hem aanroepen, in welken zy niet gelaefd hebben? Hoe zullen zy in hem gelooven, van walken zy niet geboord hebben? Hoe zullen zy hooren, zonder die hen predike? en Hoe zullen*

len zy prediken, indien zy niet gezonden worden. Rom. X. 14, 15. Voegt by uw geloove deugd, by de deugd kennis, by de kennis maatigheyd, by de maatigheyd lydzzaamheyd, by de lydzzaamheyd gódzaligheyd, by de gódzaligheyd broederlyke liefde, en by de broederlyk liefde, liefde tegens allen. 2. Pet. I. 5, 6, 7.

Schertsreede [IRONIA] is een uytdrukfel dat het tegendeel zegt van 't gene 'er gemeend word, om iemand alzo op eene heufche wyze door te ftryken, als, *Gy hebt dat fraai geklaard*, wanneer men meent, *niet fraai*; en *Gy zyt een braaf kael*, verstaande daardoor geheel iets anders. In zodaanigen zin schynt ook gesproken te weezen 't gene 'er staat Gen. III. 22. *Toen zeyde de Heere Gód, zie de mensch is geworden als onzer één.* Een zeer steekelige schimpreede is die van den Profeet Elia, toen hy tót de Baals Profeeten wegens hunnen Gód zeyde, *Roept met luyder stemme, want hy is een Gód; omdat hy in gepeyns is, óf wat te doen heeft, óf omdat hy op reyze is; misschien slaapt hy, en zal wakker worden.* 1 Kon. XVIII. 27.

Bystere Grootpraak óf Stóffering [HYPERBOLE] is eene spreekwyze die de waarheyd, naar de letter, te boven gaat, en daardoor des te krachtiger naadruk van de veelheyd, grootheyd, óf uytmuntendheyd der zaake geeft; En hoewel men lieden vindt die zeggen dat zulks onbetaame-lyk is, nógtans ontbreeken ons geene voorbeelden daar van in de H. Schrift, gelyk daar

Gen.

Gen. XLI. 49. gezegd wordt, dat Joseph zeer veel kooorns byeen bragt, als 't zand der zee. Nóg verder buyten de schreefloopt het, daar Richt. VII. 12. Van de kémelen der Medianiteng gezegd wordt, dat ze waaren ontellyk, gelyk het zand dat aan den oever der zee is. Zo wordt ook 1 Kon. I. 40. gezegd. Dat de aarde spleet van het geluyd des volks 't welk met pypen pypte: En de Psalmist zegt. Pf. CVII. 26. van de schepen in zee. Zy ryzen op tót den Hemel, zy daalen neder tót in de afgronden. En Pf. VI. 7. zegt David. Ik doe myn bedde den ganschen nacht zwemmen, en ik doornatte myne bedstede met myne traanen. en Daniel. (Kap. X. 17.) Geen adem is in my overgebleeven. En Hab. I. 8. leeft men, Zyne ruyters . . . zullen vliegen als een arend. Van wege Gód wierdt tot Nebukadnezar gezegd Dan. II. 38. Overal daar menschen kinderen wonen, heeft by de beesten des velds, en de vogelen des hemels, in uwe hand gegeven, ende by heeft u gesteld tót een Heerscher over alle de zelve. De H. Joannes befluyt zyn Evangelium met deeze woorden, Daar zyn nóg veele andere dingen die Jesus gedaan heeft, welke zo ze elk byzonder geschreeven wierden, ik achte dat ook de werrold zelve de geschreeve boeken niet en zoude vatten. En de Apostel Paulus zegt Rom. IX. 3. Ik zoude zelf wel wenschen verbanen te zyn van Christus voor myne broederen, die myn maagschap zyn naar den vleesche.

Perfoonverbeelding [PROSOPOPEIA] is als 'er een ander perfoon, 't zy tegenwoordig óf afwezend

zend, 't zy mensch, of God, of Engel, sprekende ingevoerd wordt, als, *So Abraham, o verduyfterde Jooden, opzag, by zonde zeggen, Wat noemt gy u zelve myne kinderen? Ik heb 'er uliddet niet voor; gy zyt een ontwaard en verbaaterd geslacht.* By den Profeet Jeremia leest men, *Hoort nu dit, gy dwaas en bartenloos volk, die oogen hebben, maar zien niet, die ooren hebben, maar hooren niet. Zult gy lieden my niet vreezen, spreekt de Heere? Zult gy voor myn aangezicht niet beven? Ik die der zee het zand tot eenen paal gesteld hebbe, met eene ewige inzettinge, dat ze daar over niet en zal gaan; of schoon waer gulten zich beweegen, zo zultenze doch niet vermougen; of se schoon druyfichen, zo en zultenze doch daar over niet gaan. Jer. V. 21, 22. Konden de offen en ezels spreken, zonden ze tot de ongodvrachtigen niet zeggen, *Wy kennen onzen bewitter, en de krebbe onzes Heeren; maar gy lieden, wat weet of verstaat gy tóch? Wat kennis hebt gy van den Heere?**

Afwending [*APOSTROPHÉ*] is als de reede zich went na eenen anderen, dan dien men eygentlyk aanspreekt, als *Indien gy, o Paulus, opzagt, en wist hoe men uwe meening verstaide.* Dus begint ook de Profeet Jesaja, *Hoort, gy Hemelen, en neem ter oore, gy aarde.* 't Is mede eene soort van *Afwendinge*, als men zich zelve aanspreekt, gelyk David *Pf. XLII. 6. Wat buygt gy u neder, o myne ziele, ende zyt onrustig in my!*

Verwanging [*SYNECDOCHE*] is als men door een ge-

gedeelte het geheel betékent, óf door de foort het geslacht uytdrukt, als *Een schip met hondert kóppen*: en, *Een pinas met twee hondert zielen*. Maar verloop van tien zomers, dat is, jaaren. Op dat geen vleesch zoude roemen voor hem, 1 Kor. I. 29. d. i. geen mensch. *De Koning stoude aan de zyde van de poorte*. . . d. i. David. 2. Sam. XVIII. 4. Zo zegt men ook *De Profeet*, verstaande daardoor by uytneemendheyd *Jesaja*, en *De Apostel*, meenende *Paulus*. En door de plaats te noemen verstaat men somtyds de ingezetenen, als *Dit kan Holland getuygen*; *dit heeft Engeland aanschouwd*. Vervanging des ééne deels van 't ander is, *Alle de zielen die met Jakob in Egypte quamen, wyt zyne beuere gesproaten* Gen. XLVI. 26. 't is waar, sommige hebben geoordeeld dat dit de voorplanting der zielen te kennen gaf; maar andere verstaan door *zielen*, menschen. In Ps. XVI. 10. leest men, *Gy zult myne ziel in de helle niet verlaaten*: Etlyke uytleggers hebben geacht, dat dit zo veel was, als *Gy zult myn lyk in 't graf niet laaten*; doch andere oordeelen dat het gevoeglyk betékenen kan, *Gy zult myne ziel in den dooden-staat niet verlaaten*.

Vernoeming [ANTONOMASIA] is eene foort van Vervanging, gelyk wanneer men eenen wellustigen Vorst een' *Sardanapalus* noemt, en met de *Stad* te noemen, *Rome* ment, óf als men door den *Beschryver van den Trojaanschen oorlog*, verstaat *Homerus*.

Misbruyking [CATACHRESIS] is als men één woord oneyntlyk gebruykt, als *Een koper sryk-zyzer*, en *Een zilver oor-zyzer*.

Begrynzing [SARCASMUS] is eene bitse bespótting, als *Wees gegroet, gy Koning der Jooden*. Matth. XXVII. 29.

Naabaauwing [MIMESIS] is eene schimpige naazegging van iemands woorden, als wanneer iemand gezegd hebbende, *Nooit bejegende ik u quaa-lyk, maar zócht altoos uw best*; men daarop tót hem zeyde, *Trouwens, nooit hebt gy my quaa-lyk bejegend, maar altoos zócht gy myn best; niet waar?*

Vrymoedige Spraak [PARRHESIA] is als men iets dat haatelyk schynt, vrymoediger uytspreekt dan 'er verwacht wierdt, gelyk Nathan, toen David gezegd had, *De man die dat gedaan heeft, is een kind des doods*, doorop tót hem zeyde, *Gy zyt die man* 2 Sam. XII. 5, 7.

Verzwygting [APOSIOPESIS] is een schielyke afbreeking der reede, zo dat het naauwlyks blykt wat men zeggen wilde; gelyk daar Virgilius spreekende van het zwaar onweer den Trojaanen op zee oevergekomen, en Neptuin invoerende, als eenen die de winden bekyft, hem aldus, volgens Vondels vertaalinge, doet spreken; *Ik zweer men zal u: Maar het is best eerst dit byster onweder weder te zetten. . . . .* Zo zegt men ook wel, *Houd den bek, vlegel, óf ik zal u. . . . .* Hier onder betreft men ook, wanneer iemand zich ge-laat iets niet te willen zeggen 't gene hy nógtans eenig-

eenigfints zegt, als, *Ik zal nu zwygen, hoe ſchandelyk gy u gedraagen, en hoe leelyk gy hem gefnooten hebt.*

Herroeping [REVOCATIO] is als men 't gene men reeds gezegd heeft, herroept, óf anders uytdrukt, als. *Ik heb eenen zoon; ach, wat mag ik zeggen, Ik heb? want ik heb'er eenen gebad; maar tegenwoordig is 't onzeker óf ik hem nóg hebbe, óf niet. Aanschouw me dien menſch eens, zo men anders hem, die alle menſchelykheyd afgelegd heeft, eenen menſch noemen mag. Die zo ſpreken geeven daar door de diepte, wat zeg ik diepte? ik meen de ondiepte, van hun verſtand te kennen.*

Toeſtaaning EPITROPE, ſive Conceſſio] is als men zynen tegenſtreever iets toeſtaat, 't gene men acht dat ons niet benaadeelen kan, als, *Genomen dat het een miſlag waare; 't is zodaanig een miſlag daar geen menſch zich voor boeden kan.*

Toelaating [PERMISSIO] is als men iets toelaat, dóch met zekere bedreyginge, als, *Welaan, zo gy naar geen vermaaning luſteren wilt, gaa dan zo voort; maar wees verzekerd dat het u zuur opbreken zal.*

Overlegging óf Twyſeling [DELIBERATIO, ſeu Dubitatio] is als men zich gelaat niet te weeten hoe men iets noemen zal, als *My komt geen woord te binnen om dit ſnood bedryf uyt te drukken; zal ik het een eerlooze ondankbaarheyd noemen? Dat 's te ſlaauw: zal ik het een ſchelmſtuk noemen? dat drukt het nóg niet genoeg uyt.*

Beraadſlaaging [ANACOENOSIS, ſeu Communicatio]

is als men iemand, eene zaak in bedenken geeft of ze niet zo, of zo is, als *Oordeelt gy zelve of het recht is voor Gód, alieden meer te boeren dan Gód.* Hand. IV. 19.

Voorinneeming [PRÆOCCUPATIO] is als men zelf inbrengt en beantwoordt het gene een ander zou kunnen tegenwerpen, als, *Iemand zou mogen zeggen; of misschien zal iemand denken, dat enz. Dóch daar op antwoord ik. Maar men moet weten, dat, enz. Dóch dat neemt de waarhejd der zaake niet weg.*

Vraagings [INTERROGATIO] is als men iets vraagswyze voorstelt, dat men onbeschroomd en ronduyt bevestigender wyze mag zeggen, als *Heeft niet één Gód ons geschapen?* Mal. II. 10.

Uytroeping [EXCLAMATIO] is als men door verwondering, yver, bekyving, wanhoop, of wensching uytroept, als, *O wylmuntende standvastighejd! Wat beleeven we jammerlyke tyden? ó Hardnekkige, hoe menigmaal zyt gy gewaarschouwd! Helaas, daar is geen hoopes van reddinge meer over! Och dat de góduruchtighejd, die als verlaaten zwerft, in de gemoederen der menschen in't algemeen de overhand hadde!*

Van de

(*) MAATKLANK.

DE Maatklank is dat gedeelte der Spraak-konst, het welk aanwyft óf de lettergreepen lang óf kort zyn, waar op in 't maaken van Vaerzen naauwkeurig moet gelét worden.

Woorden van ééne lettergreep uyt eene tweeklank bestaande, zyn doorgaans lang, als *Gaan*, *staan*; *Been*, *steen*, *veen*; *Boom*, *oem*, *zoon*, *rood*, *stroo*; *Groen*, *koen*, *zoen*; *Houd*, *koud*, *woud*, *Uar*, *maur*, *zuur*. Niettemin heeft deeze regel zyne uytzondering; want *Aan*, *meer*, *zeer*, *veel*, zyn beyde lang en kort, gelyk ook veele andere eenlédige woordtjes, als *Dat*, *ik*, *om*, *op*, *tót*, *zo*.

De meeste woorden van twee lettergreepen zyn lang in de eerste fillabe, *Adel*, *Adem*, *Beker*, *Beter*, *Bodem*, *Cedel*, *Dadel*, *Daaden*, *Duyzend*, *Ezel*, *Enkel*, *Feytel*, *Fakkell*, *Geessell*, *Gévell*, *Hagel*, *Hemel*, *Honderd*, *Iemand*, *Inspraak*, *Jaager*, *Jagthond*, *Kamer*, *Kévell*, *Leger*, *Maatig*, *Mantel*, *Meesster*, *Neder*, *Nevel*, *Oven*, *Oordeel*, *Peper*, *Quezel*, *Reden*, *Sabel*, *Suyker*, *Teder*, *Tafel*, *Lepel*, *Vader*, *Vadel*, *Water*, *Weder*,
Wee-

(*) Profodia.

Weever, Wortel, Yzer, Zelig, Zegel, Zeker: Evenwel zyn veele, onder anderen ook zulke die beginnen met *Be, Ge, Ver*, hiervan uytgezonderd, als *Bevél, Besiék, Belang, Cieraad, Faizant, Fregat, Gebrék, Gestél, Geval, Geweld, Gezég, Papier, Servét: Vervul; Verlöf*. voorts alle Vrouwelyke naamen in *es óf in* uytgaande, als *Prinses, Voogdes, Vrindin, Slaavin, enz.*

Woorden van drie óf meer lettergreepen konnen niet wel onder eenen vasten regel betrokken worden; maar men moet in't maaken van Vaerzen nauwkeurig met het oor te raade gaan, en alle hardigheyd vermyden. *Ademen, Beeldtenis, Edelheyd, ergernis, Heydendom, kinderen, regenen*, hebben de eerste sillabe lang, de tweede kort, en de derde, hoewel kort in de uyt spraak, wordt in vaerzen als lang gebruykt. *Verkeeren, Verdeelen, en Oordeelen*, hebben de voorste en laatste lettergreepen kort; want *Oordelen*, te zeggen, is 't woord rabraaken. *Kandelaar* heeft de middelste lettergreep kort, dóch hoewel de laatste zo wel als de voorste in Dicht lang is, nógtans moet zy in de gemeene uyt spraak maar slaauw gehoord worden, anders geeft het een groot wangeluyd. *Hovaardy, slaaverny, tovery*, hebben de eerste en laatste lettergreep altoos lang. *Beduytsel, beginsel, beletsel*, hebben de middelste lang, en de voorste en laatste kort. En de Deelwoorden in *ende* eyndigende, hebben de twee achterste sillaben kort, als *Biddende, Hoorende, Leerende, Loo-
pende,*

pende, enz. en nochtans wordt de laatste in Dicht doorgaans lang gebruykt, als

Aan hemelhooge mart, en dryvende kasteelen.

Dóch fraai is't als men die kan doen smelten, als

Niet denkende aan de magt van zyne houte wallen.

Woorden van vier lettergreepen schikken zich in dicht ook niet altyd naar de gemeene uytpraak: want *Gehoorzaamen* in een vaers komende, laat toe dat men de derde fillabe zo wel kort uytspreekt als in 't woord *Verledigen*, welks tweede en vierde lang zyn, gelyk ook de woorden *Behoudenis*, *Bekommering*, *Gehoorzaamheyd*, *Gevangenis*, *Geneegenheyd*. Maar in *Admiraalschap* zyn de eerste en derde lang, en de andere kort.

Uyt een korte en een lange lettergreep maakt men een en Voet, waarvan 'er in Heldendicht zes gaan, 't welk overhands berymd word; naamelyk op twee sleepende rymen doet men twee staande volgen, gelyk H. L. Spiegel, in zynen Hartspiegel, dit al waargenomen heeft; want dus zegt hy in 't II. Boek.

**De koutwe nare nacht met duysterheid omhangen /
En sterren weken al des' uchtens rode wangcn /
Ons aazden kreis genaakt het wenschelph gezicht / ;
Der stralen groepzaam heet des' Hemels grote licht.**

Hieruyt blykt dat de laatste voet van een vaers met een sleepend rym, uyt drie lettergreepen moet beltaan, waar van de middelste lang is.

De

De Heer P. C. Hooft schreef, nu meer dan honderd jaar geleeden, uyt Florence aan de Amsterdamsche Kamer in *Liefde Bloeiende*, eenen brief in dicht, welks begin aldus luydt:

Zyn groet zendt, die niet weet, ô konstryk Broe-
dertal,

Of hy u Meesters, of zyn Broeders noemen zal.

Terwyl het wit gebergt en moeilijke wegen,

De bosschen en de zee, die tusschen ons gelegen,

En menig vruchtbaar veldt en akker my belet

Myn geest met uw gezang te voegen altemet:

Zo doe ik by gebrek van die gewoone weelden,

Het geen ik kan, dat is, uw doen my in te beel-
den

En daar ik u, nocht ook uw kunst niet kan ver-
staan,

Laat ik deez Dichten, die nog ruw zyn, tot u
gaan;

Getuygen van myn doen, en van myn wil een
teeken,

Om zo gy niet tot my en kont, tot u te spreken.

De zoetvloeyjende Vondel vangt zyne *Inwyjing*
van het *Stadhuys t' Amsterdam*, aldus aan:

Gelyk nu d'akkerman de zeiffen flaat in d'airen,

En heenstreeft, door een zee van gout en goude
baren,

Zo weckt ons Amsterdam, door overvloet van
stof,

Om

Om in den vruchtbren oest van zynen ryken lof
 Te weiden met de penne, en vrolyk in te wyen
 De hoogtijdt van 't Stadthuis en burgerheer-
 schappyen,
 Met een de jaarmerckt, die, met haeren open
 schoot,
 Alle omgelegten steen en bondgenooten noodt
 Op 't heerelyk banket van allerhande gading,
 Die 't nimmer zat gezicht genoeg en verza-
 ding
 Beloofst, door zo veel schat, gerief, verscheiden-
 heen,
 Als kunst en handwerk hier nu stapelen op een.

Deezen trant heeft Vondel ook gehouden in
 zyne Maagden-Brieven, en de Heer van Wulver-
 horst verſcheydenmaal in zyne Bybelſtöffe.

De Heer van Zuylichem, Konſtantyn Huy-
 gens, begint zyne *Oogentrooſt* aldus:

Verdenk den Dichter niet die deezen Rym be-
 leydt,
 Hy heeft u van der jeugd met yd'le vrolikheyd,
 Met jok voor jok bericht; en 't docht hem, in
 die jaaren,
 Dat woorden zonder zout en lacchen, zufters
 waaren,
 En 't docht u even zo; nu weeten gy en hy,
 Het zuur en 't zoet gezicht te ſtellen, naar het zy,
 Zyn

Zyn *Hofwyk* vangt hy in deezer voege aan.

De groote web is af, en 't Hof genoeg beschreeven:

Eens moet het Hofwyk zyn. wie kent den draad van 't leeven,

Hoe kort hy is, hoe taai? de snaar die helderst luydt,

Scheydt d'eerste menigmaal van leeven en van luyt,

Verkracht en overrekt, of met der tyd versleeten.

'k Heb overrekt geweest; maar ben 'er deur ge-beeten:

Op't flyten komt het aan: Twee dingen maaken 't waar;

Of ik 't ontveynzen wou, myn'jaaren en myn haar.

De hoogdraavende Antonides laat zich in 't begin van zynen *Ystroom* aldus hooren.

My lust een tafereel tot lof van 't Y te maalen,
Den grooten Koopstroom en zyn rykdom op te haalen,

Te zetten in den dag, die op den voorgrond brandt

In volle kracht, en spreydt van daar aan allen kant

Zyn'itraalen flauwer op verschieten, en gezigten;

Een houding, die zyn beeldt te schooner uyt doet lichten.

De Heer Laurens Bake van Wulverhorst begint het LXV. Hoofdstuk zyners *Uytbreydinge van Jesaias* met deeze vaerzen.

Waar-

Waarheen wiltge, Israël, uw' losse schreeden wend-
den?

Waar loopt ge? ik word gezocht van die my nim-
mer kenden,

Gevonden van een volk, dat my voorheen nooit
zocht:

Voelt gy niet in uw hart een heete drift en togt,
Een' blaakend' yver; om in winkels en in hoeken,
Den Heyland, lang verwacht, in 't eynde eens op
te zoeken?

Lieft zie ik dat een Heldendicht met een slee-
pend rym begint, alhoewel zelfs onze beste Dich-
ters zich daar ontrent geen en regel schynen ge-
steld te hebben. Ik zou meer wegens 't gene tot
een gedicht vereyscht wordt, kunnen zeggen;
dóch nademaal de Nederduytsche Rymkunst be-
knópt en fraai door den vermaarden Dichter A.
Pels, in zyne vertaalinge van *Horatius Dichtkunst*,
voorgedraagen is, zal 't niet quaalyk voegen dat
ik zyn onderwys hier inlassche. Dus zegt hy dan:

Een zelfde klank op ééne óf meerder lettergreepen
In 't eynd van 't vaers heet Rym, en moet óffstaan,
óf slepen.

Men rymt op ééne greep, óf twee maar: want wan-
neer

Men nu zou rymen op drie greepen, óf op meer.
Als *huldigungen* op het woord *beschuldigingen*,
Zou 't rym niet deftig gaan; maar huppelen en
springen.

Als 't op één greep rymt, wordt het rym gezegd te staan.

't Heet sleepend als 'er twé zo op twé andre slaan,
Dat gy de laatste dof, en de eerste scherp hoort
luiden,

Men wilde 't onlangs tót sieraad, en fraaiheid duiden,

Wanneer men 't sleepend rym meer rymen deê,
dan eens,

Als *bloot staan*, *groot gaan*; ja het schein wat ongemeens;

Maar 't zyn, myns oordeels, heel verkeerde fraayigheden,

't En zy ge een dicht zo rymt van boven tót beneden:

Want hoort ge in 't rym verschil tót tweemaal toe, zo gaat

Het voor geen sleepend, maar voor dubbel rym,
't welk staat.

Men rymt ook 't zelfde woord in twé verscheiden zinnen

Niet op malkand'ren, als de *spinnen* op het *spinnen*.

Want alhoewel het rym in 't Nederduytsch niet sluit,

't En zy de greepen slaan op een gelyk geluid
Aan 't eind', moet tóch 't begin der letteren verscheelen,

Of anders is 't geen rym, maar 't zelfde in allen deelen.

Het

Het sleepend rym, wanneer men t' saamen haalt
uyt twé

Verscheiden' woorden, op het einde, wraakt men
meê,

Gelyk als *baat heeft* en *gebaat heeft*; wyl voor't beste

En't zoetste rym nu wordt gehouden als de leste

Der lettergreepen, in het sleepen, zachtlyk smelt.

In *baat heeft* doet de laatste een al te groot geweld.

Men bindt ons echter niet aan zulke naauwe wet-
ten,

Dat juist in't rym op elk een letter staa te letten;

O neen; wanneer de klank maar eens is, rymt het
woord;

Zo mag men *kindsch* met *Prins* berymen, *Noord*
met *voort*,

En *kap* met *krab*, als van gelyken *kleedden*, *visschen*

Wordt wel en voegelyk berymd met *leden*, *missen*.

Maar *bot* op *zót*, en *val* op *ból* rymt ganschlyk niet;

Hoewel men in den schyn dezelfde letters ziet;

Omdat wy groot verschil van klank in de O be-
merken.

Nu twist men óf men *vrede* op *leden* rymt: veel
werken

Van oude Schryvers zyn op deeze wyz' gedicht,

Waar tegen het gebruik der jong're Dicht'ren ligt:

Want Vandel, Vollenhove, en die in deeze tyden

Het vloeiendst rymen, ziet men zulks met voor-
dacht myden;

By hen zou *paden* op *genade* een misflag zyn:

Zulks is nu't oordeel van de meeste, en 't is ook 't
myn':

Het ander wordt nu meest van ruige rymgezinden

Gebruikt, om 't rymwoord met wat meer gemak te vinden.

My klinkt ook walg'lyk, en onaangenaam in 't oor,

Wanneer ik niet dan staand óf sleepend rymen hoor

In een gedicht; dies zult ge best doen, 't bey te mengen.

Een keurig kenner wil nóg naauwelyks gehengen, Dat gy met sleepend rym, (schoon meenig 't anders waant)

Naa sleepend rym begint, óf ook met staand naa staand.

Somtyds bedient men zich van staand en sleepend rym overhands, gelyk dit volgende gedichtje uytwyft; het welk in het jaar 1696. te Parys, in 't Latyn opgesteld, en onder eene schildery van S^{te}. Genoveva, die men in de kerk ophing, gevoegd zynde, van my toen aldus vertaald wierdt.

(*) De Stad, door hongersnood en vrees van schraal gewas Ge-

(*) Dus luydde het Latyn.

Urbs jam passa famem, messisque incerta futura,
Patronam implorans; supplicet illa Deo.

Rumpuntur nubes, seges arida crevit ab undis;

Opstupuit fruges terra beata suas.

Regia ne steriles timeas urbs amplius annos,

Fundus non mendax sicut Genoveva tibi.

Gepraamd, verzoekt daarop haar' Schutsvrouw,
 Gód te smeeken,
 Dat hy het land besproeij' met eene regenplas:
 Het bidden wordt verhoord; men ziet de wolken
 breeken;
 Het dorre graangewas groeit door de water-
 vloed,
 En't aardryk staat, door dit geluk als opgetoogen.
 Vrees, Koninglyke Stad, geen dierte óf tegen-
 spoed;
 Want Genoveef heeft uw verwachting niet be-
 droogen.

Dien zelfden trant hield ik ook toen ik voor ee-
 nige jaaren dit volgende berymde.

Wat zoekt gy vreemdeling, het oude Rome in
 Romen,
 En vind in Rome nu 't oud Rome niet meer
 staan?
 Aanschouw het muurwerk, door den tyd tót puy
 gekomen;
 Tree tót den Schouwborg, en zie 't woest ge-
 vaarte eens aan.
 Die stukken zyn 't oud Rome, en schynen nóg, als
 lyken
 Van zulk een groote stad, een dreygend bars
 gelaat
 Te toonen: want die stad gaf eertyds klaare bly-
 ken,

Dat zy zich zelv' verwon, door haar' verheven
staat.

Gelyk zy door haar magt de waereld kon verwin-
nen,

Verwon z'haar zelv', opdat 'er niet in 's wae-
relds rond

Nóg onverwonnen bleev'. Maar nu, nu ziet men
binnen

't Verwonnen Rome, dat eertyds zo steevig
itondt,

't Zeeghaftig Rome in zyn trótfte puyn begraa-
ven.

De Tyber niettemin, ten blyk van Roomschen
naam,

Doet zyne gólven nóg al róllende afwaards draa-
ven,

En voertze in zee. Dus is het wuft geval be-
quaam,

Om 't zwaarste metfelwerk, hoe vast ook, eens te
floopen;

Terwyl 't beweegelyk nat niet ophoudt steeds te
loopen.

Gelyk de twee onderfte regels van dit gedicht
met floepende rymen eyndigen, zo is 't ook door-
gaans gebruykelyk, dat de twee laafte regels van
een zesregel'g Bydicht op elkandren rymen, zo
als dit volgende uytwyft, het welk ik wel eer
eens maakte op den val van zekeren Gunfteling
by den ongelukkigen Koning Jakobus.

Se-

Senec. in Agam. — *Quidquid in altum*

Fortuna tulit, ruitura levat.

Dus wisselvallig is veeltys 't geluk der Grooten;
 Fórtuyn speelt met hen als een kaatsbal, die zyn
 vlugt
 Van ondren opneemt, en gevoerd wordt door de
 lucht;
 Maar eyndlyk weder op den grond komt neer te
 stooten.
 Elk spiegle zich dan aan deez' Gunstling, en zie
 toe
 Dat hy, schoon hoog van staat, zyn' minder' niet
 misdoe.

Op het afbeeldsel van *Paus Sixtus den Vyfden*
 heb ik voor deezen dit vólgende gepast.

Dit 's SIXTUS in zyn print, die eer hy 't Va-
 tikaan
 Beklom, door veynzery zachtzinnig wierdt ge-
 heeten,
 Maar op der Pauzen troon zo dra niet was ge-
 zeten,
 Of zyne strengheyd wierdt bespeurd in all' zyn'
 daan,
 Het Recht gehandhaafd, en de straaten van 't
 groot Romen
 Beveyngd, dat elk die betreên mogt zonder
 schroomen.

Het punt dichtje (*) van *Martialis* op *Arria* en *Pætus*, is door my dus vertaald :

Toen *Arria*, zo kuyfch als dapper, 't fcherpe
zwaerd
Had uit haar ingewand getrokken, rood van
bloede,
Boodt zy 't haar' *Pætus* aan, en fprak gansch on-
vervaerd,
De wonde, die 'k my zelv' met onbezweeken
moede
Toebragt, doet myn geen zeer, geloofme, *Pæ-*
tus; maar
De fteek, dien gy zult doen; die treft, die fmart
my zwaar.

't Gebeurt ook wel dat men een Heldendicht
op vyfvoetige vaerzen doet draaven, gelyk *Von-*
del zulks in zynen *Jeftha* gedaan heeft, en dien
Held onder andere dus doet fpreken :

Och dochter, och, uwe aangename woorden
Zyn pylon, die myn hart noch eens vermoorden,
Nu leef ik eerft, te recht beklagens waert,
Of fterve, en voel al levende het zwaert,

Het

(*) *Casta suo gladium cum traderet Arria Pæto,*
Quem de visceribus traxerat ipsa suis,
Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit;
Sed quod tu facies, hoc mihi, Pæte, dolet.

- Het zwaert des doots, door mynen boezem dringen.

Geen vyant durf van buiten my bespringen :
 Hy zitme in 't hart : de strijt gaat aen in my :
 Daer kiezen myn gedachten elk haer zy ,
 Beginnen 't zwaert om strijt op zy te gorden.
 Zy zetten zich gewapent in slagorden.
 Het vaders hart is al te naeu een velt
 Voor zulck een spijt , en gruwelyck geweld.
 Waar heul gezocht ? waer vinde ick troost en by-
 stant ?

Och , Jeftha heeft zich zelf alleen ten vyant :
 Geen Efraim , noch Ammon rant hem aen
 In 't hart. kon een gety oit stercker gaen ,
 Wanneer de zee op strant en steenrots barrent ,
 Ter helle daelt , en oprijft aan 't gestarrent ?
 Myn eenig oir , ó dochter , ghy ontroert
 Uw vaders bloet. waar worde ik heen gevoert ?

Toen ik uyt Prudentius vertaalde 't gene hy
Agnes doet spreken , wanneer zy , ter dood ver-
 oordeeld , den Beul na haar toe zag komen , be-
 rymde ik zyn Latyn aldus.

'k Verblyd my nu ik deezen aan zie komen ;
 Ik durf aanstonds dien wreedaard zonder schroo-
 men

Genaaken , en zie liever 't bars gelaat
 Van hem die met zyn flikkrend zwaerd daar staat,
 Dan dat 'er tót my quam een dartle jonker ,

Die, opgeschikt gelyk eene fiere pronker,
 Een balsengeur uytwaassemde, en myne eer,
 Dat dierband pand, wou schenden. Nimmermeer
 Kon zulk een quant myn kuysch getnoed bekoo-
 ren;

Maar deez', dien Beul, die my hier komt te vooren,
 Bemin ik meer, en treed hem te gemoet.

Hy verw' zyn' kling aanstonds vry in myn bloed;
 Laat hem het staal in mynen boezem wringen:

Want dat 's de weg om hemelwaards te dringen.

Dus streef ik als een' Bruyd van Christus heen,
 En laat myn lyf gemarteld hier beneên,

Terwyl myn' ziel na boven wordt gedreeven,
 Om eeuwig met myn' Heyland daar te leeven.

Dóch vyfvoetige vaerzen worden veeltids over-
 hands gerymd, 't zy regel om regel, óf andersins.
 Aldus begint Vondel zyn *Engelstrooff*.

De Godtheid trock in 't lichaem van Marye,

Het lichaem aen, op datze lyden zou,

Tot 't menschdoms heil, wat wet en profecye,
 Had afgebeelt, en voorgespelt zoo trou.

Dus ziet men J. Oudaan aanheffen op *Salmasius*
 Koninglyke Verdeedinge.

Nu volg niet meer d'ontzagb're Dwingelanden,

Met koelen moede, in 't heetste van hunn' togt;

Die 't staal, als stroo, verknerffen op hunn' tanden;

Die klip en rots doen stuyven in de logt;

Die

Die steden, en gebouwen doen verzinken

In vuur en moord, in storting, puyn, en bloed;
Die vloedden, van hunn' kleppers, dyt doen drin-
ken,

En heir aan heir doen waaden door den vloed;
Die met geweld, geheele zeen omvatten,
Ja dammen zelfs haar' buyken met gebergt.

En dus begint Vondel zyne *Blyde inkomst* van
Koninginne *Christine* te Rome.

Nu zing ick van geen Noorlantsche Amazone,
Die Thetiszoon, den dappren oorlogshelt,
In zynen schildt durft vaeren, op het velt,
Voor Troje, om d'eer van een verwelkbre
kroone:

Die zich gewende in sneeuw op 't ys te draven,
De stromen op te bijten met de bijl,
De borst afzette, en speer en boog en pijl
Hanteeren kon, ten trots van alle braven:
Het lust me nu *Christine* na te stappen,
Van daar de kou den steilen Noortbeer terght,
Te treên door 't sneeuw van 't Italjaensch ge-
berght,
Tot Rome toe, en voor Sint Peters trappen.

Men maakt ook, inzonderheyd in Liërdichten,
veele vaerzen van viervoeten; dus heft Vondel de
uytvaart van den Zeeheld *Marten Harpertsz. Tromp*
aan.

Laat

Laat zich Europe niet verwonderen,
 Al ſcheen de werelt te vergaen,
 Toen uyt den Noortſchen Oceaan,
 Dat oorlogs onweêr op quam dondren
 En buldren over duin, en ſtrant,
 Een halven dagh, en noch een' heelen;
 Tweehondert dryvende kaſteelen;
 De bare zee in lichten brant.

L. Bake begint zeker gedicht aan den Heer
 van Dankelman aldus.

Hoe ryft, Heer Everard, uw lóf
 Gevoerd op onvermoeide pennen,
 Van geen en Dichter naa te rennen;
 Hoe braaf hy, in die eedle ſtof,
 Durft ſtreeven met geleerde vaerzen,
 En heldetoonen, mild béſproeid
 Van Pindus bron, of hoog geſchoeid,
 Met konſt, op Sofokleeſſe laerzen.

Deezen zelfden trant hield ik toen ik *Howels*
 Kerslied, te vinden in zyne *Brieven*, door my ver-
 taald, berymde; het begint dus.

Geluk, ô heylig jaargety,
 Waarin een' bruyd, nóg jong van jaaren;
 Hoewel men haar in de echt zag paaren,
 Een' maagd bleef, vrolyk ende bly,
 Toen uyt haar wierdt een Zoon gebooren,

De

De Heyland van het menfchendom,
 Zo roemryk en befaamd alom.
 Nooit zag men zulk een zaak te vooren.

J. Vollenhoves *Kruyftstriomf*, begint in deezer
 voege.

Wie leertme nu de beste klanken,
 Naardien myn' Zangheldinne pooght
 Myn' Heilant, aan het Kruis verhooght,
 In top te heffen en te danken?
 Onnodigh is 't, dat ik het verg'
 Apollo of Apolloos zoonen,
 Nu zy, beluft op andre toonen,
 Kiest voor Parnas den Dootshoofbergh.

En aan deeze wyze hield ik my, toen ik voor
 myne kinderen eens dit volgende opftelde.

Pulvis & umbra sumus.

Vive memor quam sis aevi brevi. Hor.

VIVE MEMOR LETI : FUGIT HORA. Perf.

O quam miserum est nescire more! Sen. Agam.

Hoe onbestendig is dit leeven!
 Hoe fchielyk loopt de tyd voorby!
 Bedenk ó Jongkheyd, hoe dat gy
 Nóg weyflend zyt, en onbedreeven
 In 't gene uw welvaart aanbetreft:
 Gy ziet uws vyands net niet spreyen,

Tet

Terwyl de waereld u komt vleyen,
En gy u zelv' te veel verheft.

Maar wat zal dit u konnen baaten?

Hoe onwaardeerlyk is de tyd,
Die ongevoelig heene glydt!
Gy moet eens alles hier verlaaten,
En moogelyk heel dra, wanneer
De Dood, die zich niet laat verguyzen,
U fluks van hier zal doen verhuizen,
En vellen als een bloem ter neer.

Als gy dan van den wyzen Koning
Niet hebt geleerd, maar zynen raad,
(*) *Denk aan uw Schepper*, hebt verfinaad,
Helaas wat yffelyke wooning
Zal dan uw deel zyn? Beter was 't
Voor u, hier nooit te zyn gebooren
Geweest, dan eeuwiglyk verlooren
Te zyn, dus onverhoeds verrast.

Ach, dat gy dit wel woudt bedenken
Eer't al te laat is! want gy weet
Geensins, of't geen gy heden eet
Of drinkt, u niet zo zwaar zal krenken,
Dat gy daardoor zult in een lyk
Veranderd worden: dit 's geen wonder
Dat nooit gebeurt; ja zelfs de donder
Rukt iemand wel uyt zyne wyk.

Hoe

(*) Pred XII. I.

Hoe menig ziet men schielyk sterven!

Maar wie geeft naar behooren acht

Daarop, en staat op zyne wacht,

Om 't eeuwig heyl dan niet te derven,

Al wierd hy haastiglyk van hier,

En onverwacht ook weggenomen?

Gelukkig, die niet hoeft te schroomen

Alsdan voor 't onuytbluschyk vier:

Wanneer (*) de Heere van den hemel

Zal nederdaalen met een' stoet

Van Engelen, als yder moet,

By dit hoogstaatelyk gewemel,

Toetreên voor zyn' geduchten troon

Van heerlykheyd, en daar verschynen,

Als 't verganglyk zal verdwynen,

En Góð naar werk zal geeven loon.

Wanneer men zyn (†) bazuyn zal hooren,

En des Aartsengels schelle stem,

Die met gedreun en zwaare klem

Tót in 't verborgenst door zal booren;

Wanneer hy (‡) met een vlammend vuur

Zich op weerspannigen zal wreeken,

En de ongehoorzaamen verbreeken,

Met pyne oneyndelyk van duur.

Wie kan volkomenlyk begrypen

Hoe vreeslyk die tyd weezen zal!

Wel.

(*) Matth. XVI, 27. en XXV, 31. 2 Theff. I, 7.

(†) 1 Theff. IV, 16. (‡) 2 Theff. I, 8.

Welân dan Jongkheyd, myd tóch al
 Dat uwe ziel kan ſchaân en nypen:
 Vrees hem die u geſchapen heeft;
 Wacht u voor 't geen hem kan miſhaagen,
 En leer zyn juk gewillig draagen;
 Verblyd u als gy voor hem beeft.

(*) Darius, hoewel een Heyden,
 Gaf dit eertyds tót een bevél:
 En wées verzekerd dat ze wel
 Doen, die zich ſtéeds daartoe bereyden
 Dat zy in vreeze en diep ontzag
 Altoos voor Góð eerbiedig wand'len,
 En t'allen tyde omzigtig hand'len,
 Als óf deez was hun laaſte dag.

En als Gods vrees dus heeft geſchootén
 Haar' wortelen in 's menſchen hert,
 Dan heerſcht zy daar, en de onwil werdt
 Allengs uyt het gemoed geſtootén:
 Men ſchroomt te doen dan 't geen men weet
 Dat quaad is, en men ſchuuwt die zaaken
 Die ons zeer ligtlyk zórgloos maaken,
 En oorzaak zyn van 't zielenleed.

Dan poogt men Joſefs ſpoor te volgen,
 Die heftig aangevochten van
 Een' vrouw, haar liever afſloeg, dan
 Te wille was, hoe zeer verbólgén

Zy

(*) Dan. VI. 27:

Zy zich daarom ook toonde; want,
 (*) *Hoe zoud ik zulk een zonde pleegen?*
 Sprak hy, en liet zich niet beweegen;
 Maar wederstondt haar geyle brand.

O Jeugd, tracht dus ook 't quaad te myden,
 Staa op uw hoede in al uw' daân,
 Wacht u van onbedacht te gaan;
 Of anders treedt gy ligt ter zyden,
 En haalt Góds toorn op u neêr:
 Bestryd derhalve uwe aardfche lusten,
 Die ingevólgd het hart ontruffen.
 (†) Denk aan uw uysterste immermeer.

In den *Muyderberg* van wylen den Heer Jan Six
 ziet men dusdaanig een trant,

Wat brengt de drift der aardfche menschen
 Bekommering en hartzeer aan!
 Wanneer y, door een lonk, een traan,
 Vervoerd, hunn' eyge fchaade wenschen:
 Gelyk een moeder pait haar kind,
 Al zou het fchoon zyn pyn vermeerden,
 Zo pait men ook, door lust verblind,
 't Hart dat nooit aflaaf van begeeren.
 Wat baat verwachtmen? ach wat baat!
 Daar zelf de hoop te vreezen ftaat?

Toen ik nóg een jongeling was, rôlde deeze
 vólgende bedenking eens uyt myne penne.

C c

Virg.

(*) Gen. XXXIX. 9. (†) Syrach. VII. 38.

Virg. ——— *dura rapit inclementia mortis.*

Wanneer men 's mórgens komt beoogen,
 Naa dat de winter is vervloogen,
 Hoe ciere lyk het veldtapyt
 Zich toont door veerlerleye bloemen,
 All' welker naamen op te noemen,
 Verëyſchen zou byzond're tyd;

Dan kan men met vermaak bemerken,
 Met welk een lieflykheyd Góds werken
 Zich ſtellen voor ons oog ten toon.
 Wat ziet men dan verſcheyden' kleuren
 Van bloempjes, welker friſſche geuren
 Den plukker worden aangeboon!

Dóch alhoewel de roode roozen
 Heel vrolyk op haar' ſtruyken bloezen;
 En ſchoon de purpre viólét,
 Als ook de ruykende angelieren,
 Den hóf op 't aangenaamſt vercierén,
 Wiens bedden daarmee zyn bezét;

Wat is 't, wanneer de dondervlaagen,
 Vermengd met felle blikſemſlagen,
 Des avonds komen nederſlaan!
 De bloem, in de ochtend friſch ontlooken,
 Hangt dan verſlenscht en neêrgedookén,
 En kan niet langer recht op ſtaan.

Met

Met recht een voorbeeld van ons leeven,
 Wanneer de jeugd ons gaat begeeven,
 En wy na d'ouderdom toe treën;
 Dan volgen dikwils ziekte en pynen,
 Die onze schoonheid doen verdwynen,
 En stramheid brengen in de leën.

Veeltyds ook doen de scherpe quaalen
 Den brósschen mensch ten grave daalen;
 En toonen dat onz' levens loop
 Zeer eygentlyk wordt vergeleeken
 By bloemen, die nu onbezweeken,
 Door stórm haast vallen overhoop.

Ook berymt men viervoetige vaerzen veeltyds
 maar overhands, gelyk ik voor eenige jaaren,
 ten verzoeke van iemand, zeker Fransch ge-
 dichtje, op den Aartsbisschop van Kameryk ge-
 past, toen zyn uytgegeeven boek door den Paus
 veroordeeld wierdt, aldus vertaalde.

De hoogverheeven Stoel van Romén;
 Onbuygelyk voor uw verzoek,
 Is-voor de waarheyd, zonder schroomen;
 Gezét, en zwicht niet voor uw boek;
 Maar stort zyn' felle bliksem neder,
 Zo wel verdiend, op úwen kóp.
 't Is aan Louis, wiens gunst gy weder
 Verzoekt, dien Vorst zo hoog in tóp,
 En aan de uytmuntende bedryven.

Cc z

Van

Van 's Konings onvervalscht geloof,
 Dat men dit oordeel toe mag schryven,
 Waardoor men zal den naaneef doof
 Voor dwaaling zien, en met verblyden
 De Gódsdienst eeren, welke ons Land,
 By onze en onzer vaadren tyden,
 Met kracht en klem heeft voortgeplant.

Menigmaal mengt men ook vaerzen van meerder en minder voeten onder één, gelyk ik zelf ook wel gedaan heb, onder anderen eens in zeker verjaardicht, waarvan het begin dus luydt:

Zoo komt dan weêr die blyde dag,
 Die allereerst op aarde u heeft bescheenen,
 Die eerst in moeders arm u zag,
 Toenge u wennaad niet klaagde, dan met weenen.
 Die dag, op zyne beurt zo vaak
 Gekómen, schaft nu stóffe u te begroeten,
 Hoe quyt ik my best in die zaak?
 Of waarmee zal ik u naar waarde ontmoeten?

Van drie en een halve voet zyn de vólgende vaerzen van den Ridder Konstantyn Huygens,

Muyder Slot, onthoofde romp,
 Zedert u de glimp ontglomp,
 Zedert ghy de stercke straalen
 Westelick saeght van u dalen
 Van het Sonne-lijcke *Hoofst*,
 Dat de sterckste Sterren dooft.

Van

Van twee voeten zyn deeze, **gedicht** van dien
zelfden Ridder.

Vochtig Zuyen,
Schort u buyen,
Over Muyen
Eenen dagh,
Dien ik gaeren.
Sonder baren,
Stil, en klaer, en
Drooge zag.

D. V. Koornharts Graffchrift, door H. L.
Spiegel, bestaat uyt eenvoetige vaersjes, te weeten,

Da rust
Dies lust
En buegt
Was dueght;
En 't waar/
Hoe zwaar
't Ook viel,
Noch sticht
Zyn dichte
Geschyf:
Maar 't Ipf
Hier bleef/
God heef
De ziel.

Van ééner voet zyn insgelyks deeze onderstaande van den Heer Huygens.

Vrinden
 In den
 Haegh,
 Staech
 Klaegh ick,
 Laegh ik
 Weer
 Neer
 In den
 Linden,
 Die
 'k Sic.

Vrind
 In 't
 Pest
 Nest,
 Daar de
 Waerde
 Naar de
 Aerde
 Heen
 Tre'en.

Gelyk hier eenige voeten onderloopen van ééne lettergreep, 't en waare men die maar halve voeten wilde noemen, zo gebeurt het ook wel dat men vaerzen maakt welker voeten uyt meer dan twee lettergreepen bestaan; als blykt uyt dit volgende, door my voor deezen berymd.

Men vindt in de waereld nóg vreedzaame stonden
 Voor zielen die God den Heer hebben gevonden,
 Die door geen vergangklyke welluft gesmoord,
 Van Gódyke liefde alleen worden bekoord.
 Zy leeven op aarde reeds als in den Hemel,
 En vlieden al 't ander verkeerde gewemel;
 Versmaaden de droomen der vlugtige tyd,

Ter-

Terwyl men gestadig na de eeuwigheyd glydt.
Die hier dus na Hemelsche gaaven gaat streven,
Zal eeuwig naadeezen in heerlykheyd leeven.

In de *Tweespraak der Nederduytsche Letterkonst*
vindt men een staaltje van een *Kettingdicht*, als

Adieu lief die ick heb bemint /
Mint gy een ander / u wel beraad /
Raad / of ik my Ec.

Men ziet'er ook dit volgende *Kreeftdicht*, dat
men van woord tót woord aarzeling leezen kan,
blyvende 't zelve evenwel een goed rym, als

Ontwaacht mi / geesten / oopboort dueghd /
Maacht gedichten / en kunstig u verhuegt.

In 't Latyn hebben sommige hun vernuft
menigvuldig ontrent dusdanige gedichten ge-
toond; onder andere komt my te binnen dit vol-
gende kóppeldichtje, door eenen schranderen
Geest in Vlaandre opgesteld in 't jaar 1697. kort
naa de gesloote Vreede.

*Prospicimus modo quod durabunt fœdera longe
Tempore, nec nobis pax cito diffugiet.*

Ik schreef daarop te dier tyd aan eene schran-
dere

424 W. SEWELS *Nederduytsche*
dere Liefhebberesse van taalgeleerdheyd, wel-
ke ik dit gedichtje toezond, *Hos versus, ita ut*
exarati sunt, legenti nihil sanè præclari occurrit; ast
si quis ordine inverso legat, sic,

Diffugiet citò pak nobis, nec tempore longo
Fœdera durabunt, quod modo prospicimus.

tunc non solum longè diversus efficitur sensus, sed &
ingenium Authoris mirum in modum inde cernitur:
Et vereor sanè ne ille, quisquis tandem sit, revera
vates fuerit, dum alii Poetæ id plerumque nomine
vantum sunt.

Dit is maar voor zulke die 't verstaan kunnen:
ondertusschen heeft de uytkomst getoond, dat
myne vreeze niet ongegrond was; want de
Roomsche Geestelykheyd, van welke ik geloof
dat de maaker van dit Gedichtje een Lid was,
voorzag genoeg hoe 't 'er geschapen stond.

Men heeft in 't Latyn ook gedichtjes gemaakt,
die letter voor letter van achteren in de zelfde ór-
de volgen, als van vooren, gelyk dit bekénde
vaers uytwyft,

Roma tibi subito motibus ibit amor.

In 't Engelsch vindt men ook dit kreeftvaers,

Lewd did I live, evil I did dwell.

De

De Schryver der gemelde *Tweespraak*, dien men meent Hendrik Laurenz. Spiegel geweest te zyn, heeft van diergelyk een *Letter-kreeftdicht* ook in onze taale een staaltje opgesteld, aldus,

Neder sit wozt trota 't is reden.

's Is waar dit is wat gebreklyk; maar het kan dienen tót een voorbeeld voor zulke, dient 't lust hun hoofd met diergelyk letterwerk te breeken, waartoe de gemelde Schryver onze taal bequaam acht, om de veele volkomene kreeftwoorden die daarin zyn, als *Daad, mom, kok, pyp, paap, pop, pyp, ebbe, egge, elle, lepel, neen, enz.* en de onvolkomene kreeftwoorden, die van achteren geleezen, een ander woord maaken, als *An en na, Bel en leb, Ben en neb, Bul en lub, Ból en lób, Bot en tob. Door en rood, Daar en raad, doos en sood. Kat en tak, Lót en tól. Klóken kólk, Keur en reuk, Room en moor, Pak en kap, Pan en nap, Pyn en nyp, Tam en mat, Toon en noot, Lam en mal, Koor en rook, Leed en deet, Pót en tóp, Kam en mak, Koal en look, Leger en regel, enz.*

Meer dusdanige woorden zou men in onze taal kunnen vinden, indien men'er zyn werk van maakte; gelyk men ook, zo wel als de Hoogduytschen, Engelschen, en Franschen, een Nederduytsch Rym-woordenboek zou kunnen

426 W. SEWELS *Nederduytsche*
opstellen, indien men lust en gelegenheyd had
om zyne tyd daar aan te besteeden.

In 't Latyn heeft men vaerzen, waarin alle de
letteren van 't A. B. C. te vinden zyn, als,

Duc Zephyre exsurgens purum cum flatibus aequor.
en

Gaza frequens Lybicos duxit Karthago triumphos.

In 't Engelsch vindt men dit volgende,

*It is a brave thing, to equalize works
Excellently performed.*

Die lust heeft zyne zinnen te spannen, zou
moogelyk in 't Duytsch ook iets diergelyks kon-
nen uytvinden.

Men maakt ook wel Raadsel-vaerzen, gelyk
dit volgende, door my in myne jonge jaaren be-
rymd, uytwyft.

'K versta myn' voedster, maar, ik ly daar-
om voort straf;
Want in haar felle dood vind ik myn eygen
graf.

Ignis.

Jaargedichten te maaken, door 't uytbeelden
van Tal-letteren, valt wat moeilijker; in 't
Latyn

Latyn vindt men 'er evenwel veele, en dat zulks in 't Duyts ook doenlyk is, heeft ons de Heer Hooft in het vyfde boek van zyne Nederlandfche Hiftorien getoond, vertaalende het Latynfch vaers

FILIVs ante DIEM *patros* INqVIRIt
In annos.

aldus

De zoon, VIt LVft tot hoogh gezagh,
Haakt na zIIns VaDers sterref Dagh.

Niet onaardig was 't dat iemand op 't overgaan van Ryffel om het jaargotal uyt te drukken dit woord bedacht.

LILICIDIUM.

En die dit vólgende bedacht., fcheen nóg eenigfins de waarheyd te fpreken; omdat die Stad in dat jaar, 't welk deeze talletteren uytbeelden, nog niet over was

BoVFLers MaIntIenDra LILLe.

De Letterspeeling vindt men by den Ridder Hooft in het twaalfde boek zyner Nederlandfche Hiftorie ook aardig uytgedrukt door eene vertaling van dit Latynfch Kóppeldichtje.

Bætica

428 W. SEWELS *Nederduytsche*
Bætica gens Abiit. Quid ploras Belgica? Dicam,
A quod in O non est litera versa querar.

waarvoor die Heer in 't Duytsch zegt

De Spanjaardts zyn nu door: wat schreit gy
Neerlandsch zaad?

Ik kerm, om dat in steê van d'R de T niet staat.

Menigmaal ontmoet men ook aardige woord-
speelingen, waar van my onder andere te binnen
komt, Dit Latynsch graffschrift op Rozemond,
de Minnaarés van Hendrik den II. Koning van
Engeland, die men zegt begraven te zyn in 't
klooster Godstow in Woodstok.

Hac jacet in tumba Rosa mundi, non Rosamunda,
Non redolet, sed olet, quæ redolere solet.

Die dit niet verstaan kunnen, moogen uyt het
vôlgende zien, dat men in 't Duytsch zulke
woordspeelingen ook wel bedenken kan.

Nu onze *Pieter* trouwt met onze jonge *Cely*,
Is dan dit bruylofts bed geen bed van *Pieter-*
cely?

Meer van dusdanige aardigheden zou men
kunnen bybrengen; dóch ik wil mynen Leezer
niet verkróppen, en scheyd'er daarom uyt.

Van

Van de

VERANDERINGE

en Verschikkinge

DER REEDE.

SOmtyds is het van eenig nut dat men eene reede weet te veranderen, 't zy door verschil van bewoordinge óf benoeming, óf andersints: want veeltys voegt het zeer wel, ééne en dezelfde zaak op meer dan eenerleye wyze voor te draagen, inzonderheyd als het iets van groot belang is, 't welk men acht niet te dikwils te kunnen zeggen. Toen ik nóg een jongeling was, oefende ik my zelve, als my eenige leedige tyd overschoot, op die wyze in 't Latyn; en dewyl ik deeze myne jeugdige oefeningen, onder het doorbladeren myner papieren, nóg met eenig vermaak beschouwe, ben ik nu te raade geworden een staaltje daarvan alhier in 't Nederduytsch te vertoonen, en aan te wyzen hoe men eene reede veranderen kan, door Woordwisseling, byzondere bewoording, vernoeming, uytbreiding, en intrekking, neemende daartoe dit volgende, wel eer van zekeren Engelschman tót onderwyzinge van kinderen geschreeven, en in een Schoolboekje gevoegd.

Gód

„ Gód, die de waereld, en alle dingen die
 „ daar in zyn, geschapen heeft, is geen mensch,
 „ nóchte zit hy als een mensch boven de sterren,
 „ in een zekere plaats die men den Hemel noemt,
 „ gelyk veele Leeraars zich ingebeeld hebben;
 „ maar de waare Gód, die de Schepper is van
 „ alles, is een geest, en het leeven, de kracht,
 „ en deugd, welke alle scephelen onderhoudt;
 „ en alles bestaat door hem: want zonder hem,
 „ die het leeven en de ziel aan allen geeft, kan
 „ geen scephel bestaan.

Deeze reede kan men veranderen

Door

Woordverwisseling.

Gód die deezen aardbodem, en alles wat daar-
 op is, heeft gemaakt, is geen menschelyk Scephel;
 nóchte is hy gezeten, volgens de wyze der
 menschen, op eene zekere plaats boven 't uyt-
 spanfel, geheeten de Hemel, gelyk niet weyni-
 ge Leeraars zich hebben verbeeld. Dóch de
 waare Gódheid, door welke alles geschapen is,
 is een eeuwige geest, en het leeven, vermoogen
 en de kracht, waardoor al het geschapene onder-
 houden wordt, en door 't welk alles bestaat;
 vermids 'er niets dat geschapen is, zonder hem
 bestaan kan, doordien hy het leeven en den adem
 aan allen geeft.

Door

Door

Byzondere Bewoording.

Gód die bezórgd heeft dat het gestél deezer waereld, en alles wat daarin is, gemaakt wierdt, gelyk hy geen mensch is, zo is hy ook niet als een mensch geplaatst boven 't gesternte, in die ruymte welke by den naam van Hemel bekend is, gelyk vry veele zo genaamde Meesters der Gódgeleerdheyd door inbeeldinge niet geschroomd hebben te beweerén. Maar de waarachtige Gódheyd, welker werk al het geschapene is dat men ziet, is een geest van alle eeuwigheyd bestaande, midsgaders het leeven, de deugd, en magt, die al het geschapene voedt; en met onderhoudt verzórgt, en door wiens beleyd ook alles zyn bestaan heeft; nademaal niet één der scheapelen buyten zyne wille kan stand houden, omdat hy aan yder het vermoogen van te leeven en te ademen gegeven heeft.

door

Vernoeming.

Gód die het stelsel van deezen aardkloot, en al deszelfs huysraad gebouwd heeft, is niet sterfelyk, nóchte heeft hy, als een sterveling, zyne vaste zitplaats boven de sterrelichten, in die ruyme
wyd-

wyde, welke fommige 's Hemels zaalen genoemd hebben, alhoewel eenige Verkondigers des woords, door inbeeldinge verrukt, zich iets zulks verbeeld hebben. Maar die Opperbouwmeeſter, gelyk hy een oneyndige geeft is, zo is hy ook de leevenqueekende adem, die alles bezielt, en op wien het gebouw van dit ganſche maakfel, als op eene ſchraag, ruſt en ſteunt; overmids zelfs de allerkleynſte dingen buyten zyne hulpe niet aangequeekt kunnen worden; dewyl hy alleen het genót van dit leeven, en het vermoogen van adem te haalen, aan eenen iegelijke verleent.

Door

Uytbrejding.

De Almagtige Gód, die deeze ganſche waereld, welke wy bewoonen uyt niets gemaakt, en cierlyk tzamengeſteld heeft, is niet menſchelyk nóchte ſterfelyk, nóchte is hy, volgens de wyze by den menſchen gebruykelyk, boven die overgrootte uytgeſtrektheyd, die aan alle kanten met glinſterend gesternte bezaaid is, vaſt gezeten op eene zekere plaatſe, welke doorgaans met den naam van Hemel genoemd wórdt, gelyk niet weynige van die, welke voor Herders en Zielzórgers, óf Verkondigers van Góds woord gehouden worden, ſteunende te veel op hunne

hunne verbeeldinge, zich niet ontzien hebben als een gewisse zaak voor te draagen, omdat de Almagtige in de H. Schrift zegt. *De Hemel is my een Troon*: Maar ondertusschen behoort men ook aan de merken dat hy insgelyks zegt, *En de aarde is een voetbank myner voeten*, en dat van hem in de Schrift ook gezegd wordt, *dat de Hemel der Hemelen hem niet begrypen zonde*: waarby nóg komt, dat Gód, die aan alle dingen hun begin gegeven heeft, een Geest is van alle eeuwigheid, zonder begin óf eynde; ja hy is waarlyk dat levenqueekend licht, alsmede die ongemee-tene kracht, en de bron dier deugd, waardoor alle de schepselen, die 'er ergens zouden moogen zyn, niet alleen in weezen bewaard worden, maar als door een zeker ingeplant voedsel, dagelyks wasdom ontfangen, en also groeijen en toeneemen. Want immers is het zeker, dat zonder deezen alleroppersten Bouwmeester het niet in 't vermoogen der allergeeringste schepselen is, staande en in weezen te blyven; nademaal hy uyt zyne overgrootte goedertierenheyd aan allen, ende eenen iegelyke, tyd van leven, en bequaamheyd om te kunnen adem haalen, op een zeer heerlyke en doorluchtige wyze, zonder daarin iets aan iemand verschuldigd te zyn, door zyne almoogendheyd vergunt.

door

Intrekkinge óf Verkortinge.

Gód de Schepper der waereld, is geen mensch nóchte zit hy, als een mensch, in zekere plaats boven de sterren, de Hemel genoemd, gelyk veel praat. Maar hy is een geest, en 't leeven en de kracht die alles onderhoudt: want niets bestaat 'er zonder hem, die 't leeven aan allen geeft.

Heeft iemand lust deeze stóffe in Dicht te verhandelen, die kan zulks op meer dan eenerleye wyze doen.

Hoe

*Hoe men ééne en de zelfde
zaak voor, en tegen
spreken kan.*

Gelyk nu eene reede op verscheydenerley wyze kan voortgebracht worden, zo kan men ook ééne en dezelfde zaak pryzen en laaken; 't welk hoewel niet eygentlyk tot de taalkunde behoorende, evenwel geacht wordt een gedeelte der welspreekendheyd te zyn. Iets dat goed is, te laaken, kan somtyds geschieden zonder onwaarheyd te spreken, 't zy door eene waarheyd te verzwigen, óf door eene omstandigheyd ten aanzien des persoons, óf der tyd óf plaatse, by te brengen, of voorby te gaan: want ééne en dezelfde zaak kan goed voor den éénen, en quaad voor den anderen zyn; ja voor den zelfden persoon zou zy op de ééne tyd goed, en op de andere quaad kunnen weezen. Waarby nóg komt, dat men, door kracht van redenen, zelfs een quaaide zaak de gedaante eener goede eenigins kan doen aanneemen; óf iets weet by te brengen, dat het doen van een onbetaamelyk bedryf eenigermaate schynt te wettigen. Maar wel waare het, indien men altoos aanmerkte dat het geensins geoorlófd is quaad te doen, opdat 'er goed uyt voortkome: want schoon iemand de Dron-

kenschap wilde pryzen , wat gódvruchtig mensch zal hem gelooven ? En evenwel is de verdurvenheyd der menschelyke natuure zo groot , dat iemand dikwils zyne krachten inspant om het quaad , waartoe hy geneigd is , goed te heeten. Dit bevindt men niet dan te veel by zulke liefhebbers van den wyn , die gaern het onmatig gebruyk daar van verdedigen willen : by voorbeeld , Men zegt dat de wyn bequaam is om zwaarmoedigen en bedroefden vrolyk , ja om lafhartigen en bloodaars dapper en kloekmoedig , óf om kleynmoedigen stoutartig te maaken. Een ander beweert dat een lustige dronk wyns eenen beschroomden vrymoedig , en de tong niet alleen lós , maar ook welspreekend maakt. Hierby komt dóg dat men het misbruyk van dien drank menigmaal niet alleen poogt te bewimpelen met den dekmantel van gezondheid en hardsterkinge ; maar dat nóg erger is , zulks tracht te verschoonen met de struikelingen van gódvruchtige mannen ; daar nógtans de voorbeelden van Noach en Lot ons tot bakens behoorden te dienen , om de onheylen van het gulzig drinken van wyn zórgvuldig te vermyden. Dóch die de dronkenschap haat , heeft veel krachtiger redenen daar tegen : want wie weet niet , dat behalve de verquisting , daar menigmaal krakkeelen , ontucht , kyveryen , ja doodslagen , uyt voortkomen ; en zo 't al zo hoog niet loopt , dat nógtans de mensch door te veel drank doorgaans onbe-

onbequaam wordt om zyne dingen naar behooren waar te neemen, onaangezien sommige het tegendeel beweerd hebben: alhoewel het waar is dat veele hunne gezondheid daardoor bederven, hun leven verkort, en dat alles te boven gaat, hunne zielen in een eeuwig verderf gestort hebben, schoon zy door onwraakbaare getuygenissen voor het quaad van dronkenschap menigmaal zyn gewaarfchouwd geweest: want wien zyn de gevallen van Nabal, Ammon, en Holofernes onbekend? en wie weet niet dat, volgens de H. Schrift, *de dronkaards Gods Koninkryk niet beërven zullen?* Hoe wel nu deeze bedenking my een weynig van den weg schynt geleyd te hebben, nógtans is die buytenfprong zo kleyn, dat zy eenigfins ter zaake dient; nademaal ik hier door aangetoond heb, hoe men een quaade zaak, die van ieder behoorde verfoeid te worden, met eenige glimp van reden kan verdedigen: niet te min zyn 'er fomtyds gevallen geweest, die schoon ze geensfins moogen naagevólgd werden, evenwel iets behelzen dat, op zich zelve aangemerkt, pryfelyk is; by voorbeeld, om de liefde die eene echte vrouw haaren man fchuldig is, op 't krachtigft uyt te beelden, zou men zich van de gefchiedenisse van *Arria* en *Petruſ* bedienen konnen. Naardien nu dit geval veelen niet bekend is, zal ik 't alhier verhaalen, gelyk ik het in de *Boekzaal*, toen ik die fchreef, om zyne zonderlingheyd neerstelde, alhoewel

het boek, in welks uyttreksel ik daarvan sprak, niets anders van 't zelve vermeldde, dan dat 'er te Rome op de hoeve van Ludóvifia een marmere steen bewaard wordt, waarop de gefchiedenis van Arria en Pætus verbeeld staat. Hieruyt nam ik aanleyding den Leezer dit vólgende beknoptelyk, uyt het gene ik breeder by meer dan éenen Latynfchen Schryver deswege gelezen had, voor te draagen.

Ten tyde van den Keyzer Klaudius was Stadhouder van Dalmatie Furius Kamillus Scribonianus; deez' het heir in Illyrikum tegen Klaudius opgemaakt hebbende, kreeg etlyke voornaame mannen, 's Keyzers quaade regeeringe wars, aan zyne fnoer, en onder die Cæcina Pætus, Oudburgermееster. Maar dewyl de muytende krygsbenden haast weder tót haaren pligt keerden, nam Scribonianus de vlugt, en bragt zichzelve om 't leeven. De medeplichtigen, en onder deeze Pætus, worden toen by den kóp gevat, en na Rome gevoerd. Zyne gemaalin Arria verzócht met hem op 't zelfde fchip te moogen gaan, om hem te bedienen; maar 't wierdt haar afgefagen. Zy die te vore al proeven van haare kloekmoedigheyd gegeven had, huurt daarop een viſſchers vaartuyg af, en vólgd door de Adriatifche gólven de galey die haaren Pætus voerde. Hy te Rome en voor den Keyzer gebragt, wordt ter dood gedoemd, en 't hem in zyne keur gegeven,

ven, óf hy door Beuls handen, óf eerlyk (ge-lyk men het toen ter tyd rekende) door zyne eygene, fterven wilde. Tót het laafte fcheen hy niet moeds genoeg te hebben; maar Arria was de te moediger; zy porde hem 'er toe aan, ja ging hem voor, opdat hy voor al niet bezwyken zoude: want zy greep een dólk, duuwde dien in haare borft, rukte hem 'er weér uyt, en reykte den zelve aan haaren gemaal over, met dit zeggen, 't welk Plinius onfterfelyk en byna gódyk noemt; PÆTUS, HET DOET MY NIET ZEER. Dus liep zy van zelts moedig in den dood, ja bleef ftandvastig en fprak fchier naa den dood, om haaren man met haar voorbeeld aan te dryven tót het gene zy eerlyk voor haar geflacht oordeelde.

Menigmaal heb ik my over dit geval verwonderd; immers zo 'er ooit eene ongeoorloofde daad gepleegd is, waarin iets pryflyks fteekt, dit is 'er ééne, en ftreeft de verachting des doods van Lukrecia verre voorby: want deeze wilde alleenlyk haare eygenefchande niet overleeven, maar Arria die van haar geflacht niet: waarby nóg komt, dat zy, om haaren flauwhartigen man alle vermoeden te beneemen, dat haar aanporren van hem tót eenen vrywilligen dood, maar diende om van hem ontflagen te wezen, zichzelve eerft den doodftek gaf. Anders was 't met Lukrecia gelegen; want die kon wel vrywillig iets aan haaren verkrachter Tarquyn toe-

gelaaten hebben, waarover zy zich schaamde; ook kon 'er wraakzucht onder geschoolen hebben, dewyl zy gemaklyk voorzien konde, dat haar grootmoedige dood hem, die die zich door zyne trótsheyd reeds al veele vyanden gemaakt had, in den uystersten haat des vólks brengen zoude. Aldus van Lukrecia meldende, schiet my in den zin hoe aardig de hooggeleerde Gerard Vossius aantoot op wat wyze men haar roemruchtig bedryf voor, en tegenspreken kan: dies zal 't my niet verveelen 't zelve uyt zyn Latyn te vertaalen, waarin ten minsten dit nut kan sleeten, dat men daardoor ziet hoe zelfs uyt afschúuwelyke daaden somtyds iets leerzaams te trekken is. Dus zegt dan de gemelde Vossius, dat men het bedryf van Lukrecia, die omdat zy verkracht was, zichzelve ombragt, kan pryzen ten deele wegens 't eerlyke, en ten deele wegens 't nut dat 'er in stak; waar toe de vólgende bewyzen betrekkellyk zyn.

I. Omdat het gene zy deed, eene kuyfsche vrouw betaamde: want dewyl die alles by de eerbaarheyd behoort af te meeten, betaamde het haar geensins het geweld haare kuyshheid aangedaan, niet te achten, óf de smarte van haare geschondene schaamte goeds moeds te verkróppen; maar 't voegde haar beter, naa dusdanig een smet, schandelyker dan welke 'er geen weezen kan, uyt het leeven te scheidén, dan langer het zuivere daglicht te aanschouwen, óf eerbaaren

ren

ren lieden onder de oogen te komen.

II. Omdat zy door haar bedryf heeft getoond, hoe hoog de kuysheyd te waardeeren zy ; en daardoor ook te wege gebragt heeft, dat geen onkuysche zal kunnen zeggen dat ze op 't voorbeeld van Lukrecia blyft leeven.

III. Omdat de dood niet onder 't getal der quaalen óf onheylen gerekend mag worden, maar een eynde van alle quaalen is: en genomen dat die al een onheyl te achten waare, nógtans is het met kloekmoedigheyd niet bestaanlyk, haar te vreezen, als ze zonder schande, ja met eere en roem verzeld is.

IV. Omdat 'er in zulk een zwaar onheyl geen andere toevlugt óf troost te vinden was dan de dood: want het was eerlyker, te sterven als eene kuysche, dan te leeven als eene onkuysche, inzonderheyd dewyl niemand zich van den dag van mórgen verzekeren kan. Ja wat meer is, men zou niet kunnen gelooven, dat zulk eene, aan welke 't niet moeijelyk viel 't verlies van haare eere te overleeven, 't zelve tegen dank geleeden hadde. En Tarquinius zou, gelyk de overspeelers wel gewoon zyn te doen, alle de schuld op Lukrecia gelegd kunnen hebben, als óf zy hem eerst door geyle liefde aangezocht had. Dóch nu heeft zy haare onschuld, welke zy door getuygen niet bewyzen kon, door haar bloed aangewezen.

V. Omdat zy daarin het voorbeeld gevolgd

D d 5

heeft

heeft van andere voortreffelyke en kloekmoedige vrouwen, die t'zich tót roem rekenden, dat zy verongelyking óf onteering, door te sterfen, óf ontgingen, óf van zich weerden.

VI. Omdat het zoud hebben kunnen gebeuren dat het overspeelig zaad zich in haar ingewand vast gehecht had; en dat het daarom best was niet te wachten tót dat zy uyt haaren schender eene vrucht zag, die tót schande van de moeder en 't geslacht leeven zoude.

VII. Omdat zy haar afgryzen van de geledene schendinge te meer toonde, als zy zich zelve daarom den dood aandeed.

VIII. Omdat zy, door haaren dood, de verbolgenheid te heftiger opwekkende, te gelyk ook den weg opende voor de gemeene wraake; waardoor de Dwingeland daarna uyt het ryk verstootten, en de vryheid voor de Romeynen verwurven wierd.

IX. Omdat terwyl zy niet alleenlyk haare kuysheid dapper verdedigde, maar ook den weg tót de gulde vryheid baande, zy zich zo wel by de Romeynen, als by allen volken, eenen onsterfelyken naam verkreegen heeft.

X. Omdat de zoetigheid en geneugten dezes levens haar niet langer bekooren konden, dewyl 't leeven voor eene eerbaare vrouwe niet geneuglyk kan zyn, naa dat de eere van kuysheid haar ontroofd is: zulks dat indien zy nu haar zelve niet vrywillig het leeven benomen had-

hadde, het haar daarna verdrooten zouden hebben te leeven, wanneer 't haar niet meer zo roemruchtig was te sterven.

Byaldien men nu dit zelfde bedryf wil laaken, dan moet zulks geschieden door bewysredenen, gehaald uyt het oneerlyke en onnutte, dat 'er in te bespeuren is, naamelyk:

I. Omdat 'er geen recht bequaame reden, waarom Lukrecia zich zelve doodde, bygebragt kan worden: want het gene haar tegen haare wille overquam, was aan geen onkuyfche drift te wyten: haar lighaam was wel geschonden, maar haar gemoed was onschuldig: en 't is voor de kuisheyd genoeg, een goed geweeten te hebben.

II. Ja zy had groote oorzaak genoeg om haar leeven te verschoonen: want het is onbillyk, dat iemand die vry van schuld is, zich daarvan niet zuyvere, maar de straffe der schuldigen ondergaa.

III. Hierby komt nóg, dat zy niet ganschelyk haar eygen was, maar wegens de geboorte haaren vader toequam, dóch door den band des huuwelyks voornaamelyk haaren man toebehoorde. Ondertusschen beroofde zy haaren vader tegens dank van eene lieve dóchter, en haaren man verftak zy van eene echtgenoot, zyne wederhelft; ja haaren kinderen ontnam zy daarenboven eene moeder.

IV. Wat

IV. Wat meer is, de liefde jegens Góð behoordē haar van zulk een jammerlyk voorneemen geweerd te hebben: want Góð heeft allen eene zucht tót het leeven ingeprent, opdat niemand het leeven verlaaten zoude, eer die Opperheer hem uyt zyne standplaatse roept. Zo dat indien zy te voore onschuldig was, zy door deeze daad in den schuld verviel dien zy poogde te ontgaan. En deeze schuld is nóg te grooter in eene vrouwe, omdat het geweer haare kunne minder voegt, dan den mannen.

V. En 't is geen teken van kloekmoedigheyd, gelyk 'er wel gezegd wordt, maar van ongeduld, de handen aan zich zelve te slaan. Zeker eene Roomsche Juffrouw, en dóchter van Tricipitinus, behoorde zo grootmoedig geweest te zyn, dat zy het ongelyk, haar door eens anders schelmstuk aangedaan, dapperlyk verdraagen had; om dat een wys mensch zich maar van de misdaad te bevryden heeft.

VI. Voeg hier by, dat zy voor haare eygene eere, nóch die van de haaren, niet genoeg zórgde: want men kon vermoeden dat zy, uyt naaberouw van de schendinge eenigfints vrywillig geleden te hebben, haare troost en heul in eenen vrywilligen dood gezócht heeft; naardien men van eenen gesturvenen veel gemaklyker iets verdichten kan, dan van iemand die nóg leeft.

VII. Daarenboven, zo zy den Schender inderdaad haatte, en met ernst wraak op hem be-
geer-

geerde, dan waare het beter geweest te wachten, tót dat haar man en nábestaanden lyfstraf aan hem pleegden: want dan kon zy haare oogen in haars vyands straffe verlustigd hebben, maar nu verzadigde zy zyn gemoed met haaren bloede; daar zy zich anders over zyne straffe verheugd konde hebben.

VIII. Eyndelyk, dit zoud een niet minder gemaklyke, maar misschien ligter en zekerder weg ter wraake geweest zyn: want in 't leeven zynde, kon zy niet slechts éénemaal, maar altoos, zo wel haare maagen als anderen, door geklag en geweent, heftig tót wraakpleeginge aangepord hebben.

Dewyl men achter de Spraakkonst van Christiaan van Heule eenige vertooningen van oude schriften der Duytsche spraake vindt, heb ik die, welke maar in handen van weynigen zyn, den Liefhebberen van diergelijke oudheden niet willen onthouden; maar dezelve naageschreeven hebbende laat ik die alhier volgen, zo als ikze achter de gemelde Spraakkonst vind; hoewel ik twyfel óf hier en daar in de spellinge niet een misflag óf drukfout begaan is; gelijk *thich*, daar het moogelyk *thih* moet zyn, *mich* in stede van *mih*, *scund* in plaats van *seund*: *wisduon* voor *wisthuom* enz. De vertaaling heb ik hier en daar voordachtelyk wat kreupel gemaakt, om my dicht aan de woorden te houden: dóch die van Mariâs lófzang, is zo als men die in onze Dortse overzetting vindt.

*Ontrent het honderdste jaar naa Christus
verschyninge is Mariaes Lofzang
dusdaanig gevonden.*

M Ikkeloso min se-	Myn ziel maakt groot
la truchtin /	den Heere :
A nti gifan min	Ende myn geest ver-
	heugt

geest in Gote minemo
Deplante.

Witthiu buantha her
geschouuota odmuo-
thi finero thiumi.

Seno nu fon thiu
saliga miñ quedent al-
la cunnu.

Witthiu buantha mir
teta mikilu thie tar
mahtig ist : inti hei-
lag fin namo.

Inti fin miltida in
cunnu inti in cunnu
inan forthanten.

Teta maht in fine-
mo arme / zispzeitta
ubarhubbige muote
fines herzen.

Widar gifatta mah-
tige van sedale : inti
arhuob odmuotige.

Wunherente gifulto
guota / inti otage for-
liet itale.

heugt hem in Gódmyn-
nen Zaligmaaker.

Om dat hy de neder-
heyd zyner dienst-
maagd heeft aangezien :

Want ziet van nu aah
zullen my zalig spree-
ken alle de geslachten.

Want groote dingen
heeft aan my gedaan hy
die magtig is; ende hey-
lig is zyn naam.

Ende zyne barmhar-
tigheyd is van geslachte
tót geslachte over de ge-
nen die hem vreezen.

Hy heeft een krach-
tig werk gedaan door
zynen arm : Hy heeft
verstrooid de hoogmoe-
digen in de gedachten
hunner harten.

Hy heeft magtigen
van den throon afge-
trokken, ende nederi-
gen heeft hy verhoogd.

Hongerigen heeft hy
met goederen vervuld,
ende ryken heeft hy lee-
dig weg gezonden.

Hy

Inphienus **Israël**
 sinan knecht ; zigi
 muntigonne sinero
 milridu.

So her sprach zic
 onsen fateren **Abra-**
hame inti sinemo sa-
 men ziuueroltri.

Hy heeft **Israël** zynen
 knecht opgenomen, op-
 dat hy gedachtig waare
 der barmhartigheyd.

Gelyk hy gesproo-
 ken heeft töt onze vade-
 ren [namelyk] töt **A-**
braham, ende zynen
 zaad in der eeuwig-
 heyd.

Salomons Hoogelied zoude voor vyf-
 hondérd jaaren aldus gevonden, en
 door **Paulus Merula** in 't **Licht**
 gegeven zyn.

Kusse her miß mit
 therno kusse siner
 mundes.

Chicto geheizzet
 mit sine cuomst per
 Prophetas: nu cume
 her seluo / ande kusse
 miß mit thero suoze
 smes **Euangelii**

Wanda bezzere sint
 thine spune therno
 wine / sie stinken mit
 then bezzeston salbon.

Hy kusse my met de
 kusse zyns monds.

Dikwyls beloofde hy
 my zyne komite door de
 Profeeten, nu komt hy
 zelf, ende kust my met
 de zoetigheyd zyns **E-**
vangejiums.

Want beter zyn uwe
 speenen dan wyn, zy
 ruyken met de beste
 zalve.

De

Thiu suoze thiner gratia is bezerra than thiu Skarphe thero legis, also hiz quijt.

Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum facta est.

Thiu selva genatha is gemisket mit variis donis Sancti Spiritus, mit them thu machost ex peccatoribus justos, ex damnandis remunerandos.

Thiu namo is ufgegozen oley.

Thiu namo is wide gebreydet / wanda bano thie Christo heyze wir Christiani.

**Dano thiu mimmon thich the Jonkswonen: that sint the sie-
lan the ther jugethet sint in thero douphe / and gewadet mit veste innocentia.**

De zoetheyd uwer genade is beter dan de scherpte der wet, also hy zegt,

De Wet is door Moses gegeven, de genade en waarheyd is door Jesus Christus geworden.

Die zelfde genade is gemengd met verschedene gaaven des Heyligen Geests; met die maakt gy van zondaaren rechtvaardigen, van verdoemelyken vergeldbaaren.

Uw naam is uytgootene olie.

Uw naam is wyd uytgebreyd, want van u Christus heeten wy Christenen.

Van dien beminnen u de maagden: dat zyn de zielen die daar verheugd zyn in den doop, en gekleed met het kleed der onnozelheid.

Ec

Trek

Dich mitj nach thir/
 so louphen wir in the-
 mo stante thimero sal-
 bon.

Ik beken mine
 onkrast; vane then
 helph mitj mit thinan
 genathan / so stund
 ich andere ze thimero
 wega.

Der Cunig leydede
 mir in sine genathe-
 ma.

Ich weys nu in fide
 & spe the genatha the
 min noch beydet in re.

Exultabimus ande
 tour breutwen uns ana
 rhich / ets an uns sel-
 bon; wie gehuega
 thimere spune ober
 then win. Wir ne wolk-
 ton niet begezzen
 thas thiu genathe thi-
 nes Euangelii suozet
 is than thiu austeritas
 thero etwo.

Lex thiu gijjt Si
 quis hoc vel illud fece-

Trek my wa u, zo
 loopen wy in den reuk
 uwer zalve.

Ik beken myne on-
 magt; van die help my
 mot uwe genade, zo
 zend ik anderen tot uwe
 wegen.

De Koning leydede
 my in zyne kameren.

Ik weet nu in gelouve
 en hoope de genade die
 my nog verbeydt in der-
 daad.

Wy zullen ons verbly-
 den, en wy verheugen
 ons aan u, als aan ons
 zelven: wy geheugen
 uwer tepels boven den
 wyn. Wy en willen niet
 vergeeten dat de genade
 uws Evangeliums noet-
 ter is dan de wrangheyd
 der Wet.

De Wet die zegt, So
 iemand dit of dat zal ge-
 daan

rit, mortemoriatur: the
guchet aber in thines
me Evangelio.

Non veni vocare ius-
tos, sed peccatores: the
rechte minnou thich/
thich ne minnot nie-
man / her ne si recht /
ande nieman ne is
recht / her ne minnot
thich.

daan hebben, die zal den
dood sterven: maar gy
zegt in uw Evangelium:

*Ik ben niet gekomen om
de rechtvaardigen te roe-
pen, maar de zondaaren.*
De oprechte beminnen
u; u en bemint niemand,
hy en zy oprecht; en
niemand is oprecht, of
hy heeft u lief.

De XIX. Psalm is door Abraham van
der Myle aldus uyt de Duytsche
'Oudheden in 't licht gebragt.

Hemmi tellant groot-
nähert Godes / in
werkfines hande / sat-
kundit festi.

Dach dages utro-
pizot woort / in nacht
nachte und kuffrom.

Ite sint spraken noch
woort / theone wort-
hin gihorda teo stem-
men.

An alle erthon face

De hemelen vertellen
de goedigheyd Góds, en
't werk zynet handen
verkondigt het vast.

De dag aan den dag
uytrifft een woord; en
de nacht aan den nacht
toont wysheyd.

Geene spraken noch
woorden zyn 'er daar
van niet worden ge-
hoord haate stemmen.

Aan alle aards voert
E e 2 haaf

iro lupt / in an endron
ringis erthon iro
woozth.

An summum fatta fi-
na felitha.

In he also brudego-
mo foxtgangande fatt
finro betekameren.

Mendida also wri-
fil te loupom weh.

Fan hoon himili fin
utgant in fin wihir-
loop untes finro hoi :

Noh ne ist the fih ge-
berge fan finro hitte.

Ewa Godes unbe-
millam bekerund se-
lim.

Arkuntfchap Go-
des getruuin :

Wisduon farliendi
luzzundon.

Godes rehnuissi re-
tha / geblihande her-
ta.

Gebot Godes schuni
irlihtende ogum.

haar geluyd , en aan de
eynden van den kring
der aarde haare woor-
den.

Aan de zonne zette hy
zynetente.

En hy als bruydegom
voortgaande van zyne
bedkameren ;

Zal verheugen als een
worstelaar te loopen
weg.

Van den hoogen he-
mel is zyn uytgang in
zynen wederloop tót zy-
ne hoogte :

Nóchte is 'er die zich
verbergt van zyne hitte:

De Wet Gods unbe-
vlekt , bekeerende de
zielen.

't Getuygenis Gods
getrouw ;

Wysheyd verleenen-
de den kleynen.

Gods gerechtigheden
[zyn] recht , verblyden-
de de harten.

't Gebód Gods schoon,
verlichtende de oogen.

De

Poztha Druftenhei-
lij / bolwoonende an
werildi werildis.

Diroma Druften gi-
wari /

Rechtlika an sig sel-
bon / begerlika ober
golt / in stein durtikin
bilo / in suotera ober
honog in rata.

Gewisse thin schalc
behodit sia / an behuo-
dende im mikil wihir-
lon.

Misdadi wie bieni-
mit ? fan beholene mi-
nin gereini mi :

In fan fremetgon
ginathe thinim schal-
ke.

Of sie min ne wer-
chon getoeldig /

Chan ik unbemil-
lam wezen scal fan
meistero misdadin :
in solon wesan that
gelicum sulum spra-
ken minis muudis in
gehugenisse minis her-

De vreeze des Hee-
 ren is heylig , volduu-
 rende tot aan de werreld
 der werreld.

De rechten des Hee-
 ren zyn waar ,

Gerechtiglyk aan zich
 zelve , begeerlyk bo-
 ven goud , en gesteen-
 te dierbaar veel , en zoe-
 ter boven honig en raat.
 Gewis uw knegt be-
 houdtze , en behouden-
 de die is groote weder-
 loon.

De misdaden wie ver-
 neemt ? van verholene
 myne reynig my.

En van vreemde be-
 genadig uwen knecht.

Of zy myner niet
 wierden geweldig.

Dan ik onbevlekt wee-
 zen zal van de meeste
 misdaden : en zullen
 weezen dat gelyken zul-
 len de spraaken myns
 monds en geheuge-
 nisse myns harten ,

E e 3 in

zin / in thiure tegent-
woordicheit dinstera.

in uwe tegenwoordig-
heyd voortaan.

Oude beschryving Der Tien ge-
booden in Oud Friesch.

DAn de tien wies :
dit sint da tien
woird.

Israhel dyn God
is een weer God.

Din scheltu tiensa /
en sijn era mi nene
straemde Goden men-
zia.

Israhel dyn God
scheltu neen byld ma-
kia /

Van alle da creatu-
ra deer bida Hemel
fliucht / jetsa op der
erde swerft / en in de
wettere swemt ;

Want ic mine ont-
sank wrec / al toe da
fiarda / en mine sank
laenie al toe tienda.

Israhel dyn Godes
nanna schelt u naet for-
swerra.

Van de tien woorden :
Dis sijn de tien woorden.

Israel uw God is een
waare God.

Hem zult gy dienen ,
en zyne eere met geene
vreemde Goden ver-
mengen.

Israel uwen God zult
gy geen beeld maaken ,

Van alle schepsel dat
by den Hemel vliegt ,
ofte op de aarde zwerft ,
en in de wateren zwemt.

Want ik mynen on-
dank wreek al tót het
vierde en myne barm-
hartigheyd uytlange tót
het tiende.

Israel uws Góds naam
zult gy niet verzwieren.

Nóch

Mer tot nene ydel-
nisse / op tpaen sonder
need.

Israël dis Son-
nen deis sira scheltu
naet sozetta.

Disse flower boeden
waren in eenre taefla.

Israël era dijn
Pader en dijn Moder/
hoe du lange libbe op
der eerda.

Hoed dy van hoer-
dom.

Hoed dy van man-
slachta ;

Hoed dy van tpesta,
Hoed dy van falsch

tiuch.

Hoed dy van onetter
bperinge / alle der tin-
gena deer dijn nest
aegh mit marariucht
dan du.

Nóch tót gene ydel-
heyd.

Israël den zondag te
vieren zult gy niet ver-
geeten.

*Deeze vier gebaden
waaren in ééne tafel.*

Israël eer uwen vader
en uwen moeder , opdat
gy lang leeft op der aar-
de.

Hoed u van hoerery.

Hoed u van man-
slag.

Hoed u van dievery.

Hoed u voor valsche
getuygenis.

Hoed u van onrechte
begeeringe der dingen
die uw naaste eygent
met meer recht dan gy.

E Y N D E.

